

METHODIKA ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH

PRO

PĚTITŘÍDNÍ OBECNÉ A TŘÍTŘÍDNÍ ŠKOLY
MĚŠŤANSKÉ.

Sepsala:

Redaktorka: Anna Srbová-Lužická,

za přispění spolupracovnic:

Růženy Bartoňíkové, Marie Heinitzové, Antonie Jelenové, Julie
Pohlové, Anny Sojkové, Marie Šťastné, Anny Urbanové.



— — — — —

V PRAZE.

NAKLADEM KARLA BELLMANNA.

1885.

Rud. Šenck

ŠKOLA ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH

VYDÁVANÁ

SPOLKEM UČITELEK V PRAZE

POD DOHLEDDEM

KOMITÉTU PANÍ PRO DOZÍRÁNÍ NA VYUČOVÁNÍ PRŮMYSLNÉ PŘI ČESKÝCH
DÍVCÍCH OBECNÝCH A MĚŠTANSKÝCH ŠKOLÁCH V PRAZE.

Redaktorka:

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ.

Spolupracovnice

Růžena Bartoničková, Barbora Červenková, Blažena Erbenová, Božena Fialová,
Marie Heinitzová, Antonie Jelenová, Bohumila Klimešová, Karolina Kreimlová,
Marie Kredbová, Barbora Lebedová, Josefa Müllerová, Julie Pohlová,
Anna Sojková, Marie Štastná, Anna Urbanová.

Svazek osmý: METHODIKA.

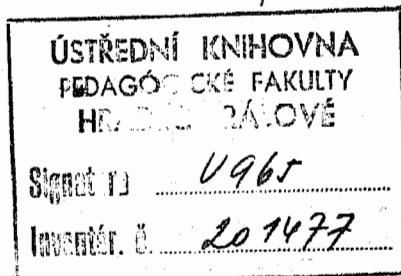
(S vyobrazeními.)



V PRAZE.
NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1885.

Všecká práva se vyhražují.



O B S A H.

	Strana
Předmluva	1
Úvod	7
Účel vyučování ženským pracem ručním ve škole	9
Co žádá se na učitele ženským pracem ručním	10
K čemu hleděti se má při vyučování ženským pracem ručním	15
Kázeň	15
Samostatnost práce	18
Postupnost	19
Povzbuzení ku práci	20
Názorné vyučování	20
Přednášky a kreslení na tabuli	20
Opravování chyb a páření práce	22
Návod k čistotnosti	24
Péče o zdraví dívek	25
Sedění dívek v lavicích a za stoly	25
Nazírání do práce	26
Pohybování a čistý vzduch	27
Jídla ve škole	28
Jehlice nebudtež do úst dávány	28
Vychovatelský takт	28
Vychovávání charakteru	29
Cít náboženský i vlastenecký	30
Jemnocit	30
Ctižádost	31
Pravdomluvnost	31
Cít pro krásu	31
Cvičení paměti	32
Stejnost prací	34
Jednotnost methody	35
Rozšíření hodin vyučovacích	40
Rozvrh učiva	40
I. třída	42
II. "	42
III. "	43
IV. "	44
V. "	44
VI. "	45
VII. "	47
VIII. "	48

	Strana
Stejnost materialu	50
Učebné pomůcky	51
Vzorníky školní	55
1. Ženská punčocha	55
2. Vzory háčkované	56
3. Hvězdy	59
4. Kraječky	60
5. Karkulká	62
6. Pruh vzorů pletených hustých	62
7. mřížkovaných	64
8. Pletený "kabátek" dětský	68
9. Cvičení pro steh křížkový	68
10. Pruh šicí	68
11. Pruh vyšívacích stehů	70
12. Cvičná tabulka pro záplatování	71
13. Tabulky cvičné pro látání	72
14. Začátky sítování	73
15. Pruh vzorů pro kanavu	73
16. Nákresy	75
17. Hotové předměty	76
Vyučování	77
Úvod	79
První třída	80
Jak si má učitelka vésti při první hodině	82
Druhá hodina	85
Třetí a další	85
Navinování bavlny	85
Držení jehlic	87
Tvoření ok	90
Oko obracené	94
Pletení punčochy	96
Druhá třída	101
Pokračování v pletení	102
Začínání	102
Ujímání	107
Vroubký a řetízek	107
Zavírání paty	110
Sbírání ok řetízkových	110
Na které chyby v pletení nutno dbát	111
Druhá punčocha	112
Začátky háčkování	112
Cvičení krátkých sloupků	115
Cvičení dlouhých sloupků	118
Popis zoubků	119
Některé otázky při háčkování kr. a dl. sloupků	119
Třetí třída	120
Punčocha	121
Háčkování	131
Pruh háčkovaných vzorů	132
Dirka čtvercová	132

	Strana
Hvězdy	186
Karkulka	187
Některé otázky k vyučování III. třídy	187
Čtvrtá třída	140
Pruh vzorů hustých	142
Cvičení v pletení vzorovém	145
Pruh vzorů mřížkovaných	149
Cvičení mřížkovaných vzorů	150
Kabátek dětský	152
Připletení nitě	155
Pátá třída	155
Cvičení stehu křížkového	157
Učení stehům	158
Abeceda	162
Steh mechický	163
Třepení	164
Pruh šicí	166
Poučení o jehle	166
O niti	166
Držení jehly	167
Poučení o krajích	167
O stříhání a trhání látky	168
O mřížce	168
O stezích a švech	168
Cvičení na pruhu	169
Stehy spojovací	171
Švy spojovací	173
Stehy a švy lemujicí	174
Zápošev	175
Zápošev na krajích kosých	177
Stehy ozdobující	177
Lemování pruhu	178
Mřížka	179
Sestá třída	181
Předpravné a úvodní učivo	182
Dvouklínová ženská košile	183
Známkování	185
Záplatování	186
Stehy vyšívaní v bílém	187
Steh smyčkový	188
Steh obšívací	189
Stonkový kosý	190
Perlový a šňůrkový	190
Tamburový	190
Steh kosticový	191
Steh ruský	191
Steh vinutý	191
Dírka	191
Dírky souvislé	192
Dírky vypouklé	192
Ornament stehem smyčkoványm	192
Vyšíváné stehy vypouklé	193

	Strana
Cvičení stehu stonkového	193
Zoubky	193
Sítování	194
Sedmá třída	195
Jednoklínová ženská košile	196
Mužská košile	197
Látání punčoch	198
Podplétání	199
Stříhy	199
Osmá třída	200
Košile ženská se sedlem	202
Vyšívání v bílém	202
Stehy pro vlnu na kanavě	203
Látání na prádelním kuse	205
Stříhy	206
Pestré vyšívání	206
Mimořádné práce	208
Ukončení roku	208
Steh gobelinový kolmý v lýčkách	209
Skráceniny	211
Pokyn pro zařizování pracoven	212
Pokyn pro rozdávání prací	213
Pravidla	214
Doslov	215

Předmluva.

Soustavné, postupné vyučování ženským pracem ručním na školách jest nezbytnou podmínkou rozkvětu této důležité a potřebné nauky dívčí, a vroucím přáním všech, již pro ženské práce ruční mají vřelý interes, anebo jich pěstují.

Nelze nám tudiž ukončiti „Školu ženských prací ručních,“ aniž bychom podaly rozboru methodického ve vychování průmyslném na školách.

V prvé řadě vede nás ku práci nutnosť a naléhavý požadavek doby: upraviti vyučování ženským pracím ručním, by vyhovělo i časové potřebě, i počtu hodin mu vyměřených, i osnovám schváleným, i stáří dívek a rozumové schopnosti jejich, totiž žádoucí jednotnosti na školách.

V druhé řadě obrácen jest zřetel náš k srlám učitelským, názvice mladým začátečnicím, kterým podati chceme pokynů, kterak při vyučování vésti si mají. Avšak i zkušeným, v činnosti již osvědčeným učitelkám má býti průvodčím a rádcem v činnosti jejich.

Nechceme tím snad říci, že osobujeme si zde jakoukoliv autoritu ve věci této tak důležité, vědouce, že jest v řadách učitelek více těch, jež ze zkušenosti zřídel přebohatých čerpati by mohly a sepsati dílo podobné na základě mnohaleté činnosti a studií plných. Proto také pravíme, že dáváme zde pouze pokynův, zůstavujícے všem, jež práci naši probírat a posuzovat budou, by na základě toho dobrého, jež snesly jsme v dílo naše, podaly školství našemu methodiku, která by slučovala v sobě vše straně a ohromné požadavky doby.

Netajíme se tím, že jest to úloha velice nesnadná a že by k tomu bylo třeba nitě Ariadniny, vyváznouti šťastně a bezpečně

z bludiště, v němž nyní opětne octlo se vyučování ženským pracem ručním, vybřednuvší z chaosu původního na světlo.

Všem, jež pracovaly v tomto odvětví nauky dívčí na školách za posledního desítiletí, a jež sledovaly s účastí průběh znovuzrození ženských prací ručních na školách, doznají s námi, že rozvoj, postup, ano krátké tyto dějiny jejich jsou velmi zajímavou a poučnou studií. Nauka průmyslná byla v roce 1870. na školách úplně skleslá, popelka to v prach zašlápnutá, živořící z milosti těch kterých rozumných matek, které uznaly, že by dívka přece jen měla trochu šiti a plést, by s počítáním, čtením a psaním, těmito třemi běžně za nutné uznanými vědomostmi, doplnila vzdělání své.

Chudina uspořila si této práce a raději těkala po ulicích pražských, žebrajíc, nebo řetkvičky a podobné trety prodávajíc.

Proto také zmocnila se beznadějnou těch, jež přišly do škol, by přinesly zelenou haluzku ubohé popelce, uzřevše úplný chaos ve vyučování, v němž nebylo paprsku nauky, kde jen vládla libovůle. Kdo znal, v jakém stavu byly ženské práce ruční na školách v roce 1870., a vejde za našich dob do školy, dojista nezdrží se radostného úžasu nad pokrokem nynějším, jako tehdy nemohl zadržeti slz nad skleslostí důležité této nauky ženské.

Kdo však sledoval rozvoj ženských prací ručních na školách od začátku, čině se súčastniv v díle tom, kdo krok za krokem vedl z bludiště a z chaosu nauku postrkovovanou ku světlu, kdo viděl, kterak idey se tvořily, staré přetvořovalo, nové vystupovalo, kdo klidně, soudně a nestranně sledoval zápas všech stran, i těch, již nauku zašlápnutou nejraději by byli ze škol vyhostili, i těch, již jí snad vyšší místo vykázati chtěli, než jí patřilo, dozná, že to nebyl pouze zápas za jehlici plétací a šicí, ale zápas za skrytou ideu ženského vychování a ženské otázky ve školství celém.

Za zápasnicemi pro zvelebení ženských prací ručních na školách vešla bezprostředně do školy žena vyučující. Předati veškeré vyučování a vychování dívek učitelkám, bylo heslem doby, a zavedení dozoru ženského na vyučování industrialní, následovalo prvních počátků nového obratu ve školství dívčím.

Uplynulo nyní patnácte roků od té chvíle, kdy ženské práce ruční dobyly si práva býti ve vyučování obligačním předmětem.

Jakých změn doznalo vyučování ženským pracem ručním na školách za těch patnácte roků?! Jsme-li na výši?! Je-li to, co zavedeno až posud, to pravé, dobré a na delší dobu dostatečné?!

Zíráme-li okem soudným a nestranně ku věci, shledáme, že nauka ženským pracem ručním octla se za našich dnů opět v novém období svém, i že opětně začíná zmatek do jisté míry ovládat pole ve vyučování. Pojmy začínají se másti, četných proroků povstává, různých náhledů se tvoří, a mnoho dobrého se boří.

Snad se to poslední zdátí bude nepravdivým tvrzením, a tak mnohá z učitelek asi dojista přesvědčena jest, že jedině to jest ono pravé, dobré jádro, které nyní vylouplo se, a že bude nejlépe, zahodíme-li tu starou slupku.

Přese všechn postup a pokrok, který znamenáme dnešního dne v nauce ženským pracem ručním, nelze však zameziti, aby ten, který s upřímným srdcem lne k tomuto odboru dívčího vychování, neviděl, že se slupkou hrozí nebezpečí i jádru, které by snadno buď s ní, buď ve zmatku na místě jejím vyhoditi se mohlo.

Všechno na světě obnovuje se a osvěžuje. Tak i toho žádá si každá instituce, každé zařízení, a proto, aby člověk uvyklý změnám ve přírodě nezavrhl dobrého, ošacují se myšlenky staré, pravdy odvěké, zařízení obvyklá novými šaty, by osvěžila se snaha, činnost a rozplamenil vznět lidského ducha opět poznovu pro to, co ve starém rouše nevyhovuje již požadavkům a vkusu doby.

V takovém asi postavení nalézají se za našich dnů ženské práce ruční ve vyučování školním. Patnácte roků trvá jejich uznání, vřadění v povinné předměty školní, čas, ve kterémž postupně již doznały malých přeměn; nyní jde o to, by uznání jejich na školách dostalo též přiměřené roucho nové doby.

Projdeme starou dobu jejich živoření na školách, jakož i sledovati chceme jejich rozvoj od začátku důstojného jich zavedení v nauky školní za předmět povinný.

Nejprve byl to směs všeho, nazvíce nesmyslných titěrek, duchamorných prací, vůbec doba záplavy perličkové, se kterou přihnal se i v život společenský nevkus. Potřebnému nevyučovalo se, a čemu vyučovalo se, bylo zbytečné, ano více než zbytečné, bylo záhubné a také samo sebou zavinilo úpadek ve vyučování ženským pracem ručním. Znak této doby byla titernost. Nebylo systému v celém vyučování, a nade vším vládla tma.

Ze tmy ku světlu bral se směr vyučovací později, a jakoby napraviti chtěla doba staré viny a chyby, zavládlo na školách heslo užitečnost.

Pracováno v zimníčném chвату téměř o překot, až horlivá snaha po nápravě uvedla školní nauku na stupeň výroby. Nešlo o to, jak se pracuje, netázáno, rozumí-li dívka také všemu, čemu učila se, ale počítáno jen množství vyrobených prací. Tato výroba byla z části na úkor vyučování a promyšlenému směru, ale zase měla naproti tomu to dobré do sebe, že ve množství prací vyrobených snáze poznati se mohly vady i pozoruhodné stránky vyučování ženským pracím ručním. Tak mnohá otázka vytříbila se v tomto čase, tak mnoho poznalo, a ještě více prozkoumalo, zlepšilo a přeměnilo se v nauce průmyslného vyučování, že k oné době vždy s uspokojením patřiti můžeme.

Přirozeně nastal postupem času opět obrat ku směru ušlechtilejšímu, a výroba začnala ustupovati nauce. Zavládl směr učebný, vychovatelský ve vyučování ženským pracem ručním a heslo bylo co možná nejvhodnější soustavnost.

Nyní volá se po jednotnosti, po určitosti, a všechny, jež snaží se, by rozvoj nauky průmyslné zdokonalil se, přemýšlí, kterak této jednotnosti dosíci lze. Jedny volají, že nauka povznese se tím, když zavedeno bude vyučování sborové, jiné opět jednotnému přednost dávají. Ti pak, již klidně a s láskou k věci o tom přemítají, doznavají, že nauka ženských prací ručních na školách ještě mnoliho postrádá, a že cíl, kamž spějeme, posud vzdálen jest době naší.

Vyučování průmyslné na školách musí zabočiti v jiné ušlechtilejší dráhy a důstojnosti školy přiměřenější. Nestačí, by výroba zaměnila se, která ubírá nauce vážnosti, jejímu rozvoji brání, a které zavrhuje každý moudrý paedagog; dlužno a nutno, aby zavládl při vyučování také směr p a e d a g o g i c k o - d i d a k t i c k ý, aby myšlenka oživena prací je ozářila, aby motivy krásna platily tak ve škole, jako důvody užitečnosti, aby dívky učily se práci rozuměti, nejen jí výkonně prováděti, aby slovo práci oživilo, a theorie s praxí slučovala se vhodně a rozumně. Překážela by arci taková theorie praktickému cvičení, která by přesahovala obor dětské spůsobilosti; a škodilo by naopak takové cvičení praktické, které by zaujalo veskerý čas a veškeré schopnosti žákyň, aniž by jim dalo v náhradu pochopení věci.

K vyučování ručním pracím potřebí jest jisté zručnosti technické a jistého stupně rozumu. K oběma sluší zřetel obraceti při vyučování jim, a nejlepší dle našeho soudu bude methodika, jež podá nejlepší návod, kterak by se obě tyto schopnosti stejnomořnu cvičily.

Nesmíme však tajiti se tím, že i nejvýtečnější methodika, psaná s pravým věci poznáním, a pochopena i prováděna znamenitými silami učitelkými, nemůže zabrániti, do jisté míry aspoň, možnému klesání nauky ve školách. Rozkvětu ženských prací ručních ve vyučování školním docílíme jedině láskou k věci a poznáním významu a důležitosti, jaké mají ženské práce ruční ve škole i v životě ženském a rodinném. Nade vším pak musí vládnouti duch sjednocenosti a svornosti, nebo jen ve srozumění a ve shodě jest síla a zdar.

Veškerý prospěch ve vyučování ženským pracem ručním i rozkvět jejich na školách jest v rukou osvícených učitelek, kterým připadá velká úloha, by chránily této ryze ženské nauky, by ji povznášely a přiváděly k stupni dokonalosti žádoucí.

Kéž by učitelky jako v naukách literních tak i v nauce industrialní povinnostem tohoto odvětví školního vesměs dobrě rozuměly a přilnuly k vyučování tomu s duší, jako k části života ryze ženského!

I zde platí slova slavného Komenského, jimiž začíná své Informatorium školy mateřské.

„Povínnostem vašim a šťastnému jich konání poučiti vás chtěje, ó nejmilejší! za nevyhnutebně potřebné soudím napřed ukázati:

I. Jak veliké a drahé vám klénuty Bůh svěřil, kterým koli dítky k opatrování svěřil.

II. Nač je svěřil, k čemu je věsti máte.

III. Jak naprosto bez vedení a cvičení mládež býti nemůž . . .“

Ano, ženská mládež naprosto bez vedení ku práci a cvičení v zručnosti rukou, kterážto cvičenosť jest základem budoucí hospodárnosti ženiny, býti nemůže!

To na zřeteli majice, a v duši i v mysli tímto proniknutu jsouce, nemohou učitelky nikdy zblouditi, neboť jdou k cíli pevně, určitě za zářící jim hvězdou svaté povinnosti!

Kéž by práce naše s tou byla přijata láskou a přízní, s jakovou my jsme o ní pracovaly! Pak dojista vzešel by z toho prospěch jak nauce, tak i dívákám!

Veškeré vady, nedostatky s radostí opravíme i doplníme při druhém vydání a prosíme všech znalkyň oboru toho, by nám laskavě podaly vysvětlivky a opravy.

Proklestí-li si tato methodika cestu v širší kruhy, a přijata-li bude s vlivností a přízní, podáme ještě metodický postup vyučování

i pro průmyslové odborné školy dívčí, kde by pak vážné a věcné poznámky i opravy uveřejnily se co doplňky; menších bud by užito bylo při sepsání metodiky zde označené, bud připojily by se ke druhému vydání tohoto díla.

S vracením přáním, by kniha tato stala se přátelskou rádkyní všech učitelek českých, odevzdáváme ji veřejnosti, prosíce, by všechny družky naše v činnosti školní v ochranu ji vzaly, příznivě posuzovaly, podporovaly a řídíce se pokyny zde danými zkoumaly i co dobrého i co nedostatečného, a nám pak upřímné rady své podávaly.

Nade vše pak prosíme, by všechny, jimž připadla povinnost pěstovati a vyučováním šířiti toto ryze ženské umění, milovaly je také a učily jich milovati svěřené jim žačky.

Básně a zpěvy národní od úst k ústům donášeji se, a práce s ruky do ruky běže se. I ve pracích ženských ukryta jest poesie života rodinného a národního, i v nich skryta jest sláva a čest ženina jména a plnosti ruky, o čemž svědčí a poučují nás musea světová, i výstavy, a vábec técta, již má lidstvo pro staré práce jehlou nebo jehlicí provedené.

„Z pilné ruky naděje zkvitá!“

Toto pravidlo budiž heslem našim.

Pamatujmež, že ženy v ženskosti tak národ oslavují, jako mužové v mužnosti!



Ú v o d.

Ve své methodice hleděly jsme k tomu, bychom roztržidily práce podle věku a sil dětských, majíce zření k počtu hodin učebných a k soustavnému postupu, jak při volbě prací, tak u výkladu. Ať vyučuje se jakémukoliv předmětu, vždy jest zapotřebí, má-li býti vyučování s prospěchem, by řídilo se jistými, za dobré uznanými pravidly základními. Není-li vyučování rozumně a soudně roztržiděno, by odpovídalo účelům a potřebám školy, může i nejvýtečnější učitelská síla minouti se cílem.

Spůsob, jakým vyučuje se, nazýváme methodou, a dle toho, jakou methodou vede si učitel neb učitelka, řídí se též výsledek namáhaní jejich, a nazvíce dává se tím ráz celé škole.

Ženské práce ruční nesmí postrádati tohoto vodítka, a mají-li stoupati až k onomu bodu, kde ryzá nauka zapuditi má šablonu a výrobu, jest nezbytnou podmínkou, by na školách vyučovalo se tomuto důležitému předmětu dívčího vychování methodicky. Methoda jest cestou, která může býti nejen krátkou a bezpečnou, nýbrž i klikatou a dlouhou. Jest jako stroj, který může býti dobrý nebo špatný, ale vždy potřebuje teprve ducha, by jej oživil a řídil. Za zdar školního vyučování bude vždy především ručiti svědomitost, obratnost a intelligence učitelčina, její povaha, její snažení se, by postihla, co jest ve stávajících poměrech žákyním jejím nejprospěšnější, by ze zkušeností jiných osob čerpala, samostatně o věci přemýšlejíc. Ku zdaru celku nezbytno jest, by co možná zachovala se na školách sjednocenost a jednotnost v metodě při vyučování ženským pracím ručním.

Samo sebou na rozum vstoupí, že tím nemáme na zřeteli jakési otrocké napodobení, a že vylučujeme zde každé papouškování, majíce v prvé řadě na zřeteli volnost učitelčinu, a samostatnost její ve vyučo-

vání. Vzory a pokyny, které zde uvádíme, mají pouze usnadnit učitelce práci, ano i uspořiti jí času, kterého ztratí přemýšlením a sestavováním plánů i postupu soustavného, mají být ji rukovětí a pokázkou, kudy se bráti k cíli kázenému jistě i bezpečně, ano mají být taky klíčem k uzavřeným těm po tu dobu zámkkům usjednoceného a methodického vyučování ženským pracem ručním.

Při sepisování řídily jsme se jedině zkušeností nabytou v životě školním, a ve praxi všeobecné. Chlídly jsme podati učitelkám českým z českého jádra vyrostlou práci, na skutečnosti se zakládající, jedním slovem v pravdě českou metodiku.

Při rozebírání látky učebné byly nám základem osnovy schválené a rozvrh učiva, který komitét paní pro dozírání na vyučování industrialní při českých dívčích obecných a měšťanských školách k návrhu své předsedkyně a redaktorky „Školy ženských prací ručních,“ ve srozumění a s úradou několika učitelek, podal ku schválení c. k. okresní školní radě, by na školách pražských zavládla jednotnost ve vyučování a stejnossť, tak, aby, když žákyně ze školy na školu přestoupí, ihned stejnomyslně postupovat mohla a nikde nejelo se ni mezer, ni neshod, ni různost poměrů, rozměrů a náhledů, čímž velice škodí se nejen dívčákům, ani pak nevědí, co pravého, co nepravého jest, ale též a to velice citelně ohrožuje se autorita učitelčina, ano i důstojnost školy.

K rozvrženému učivu přidán jest vždy také rozpočet látek a určen jest přesně i material, z něhož pracovati se má.

Má-li vyučování jakémukoliv předmětu dosáhnouti cíle vytčeného, jest nutno, by patřičně roztríděno bylo, by postup a účel jasně byl vytknut, a spásob, kterak vyučuje se, dobře byl promyšlen a pak přesně prováděn.

V pořádku přísném, v postupném provádění nauky jest každé nauky zdar a vznik.

Mimo rozvrh učiva a spásob vyučování, které jsou jádrem metody každé, dlužno přihlédnouti při vyučování ženským pracem ručním i k jiným důležitým činitelům. Jsou to:

1. Znalost účelu vyučování ženským pracem ručním.
2. Poznání, co se žádá na učitelce ženským pracem ručním.
3. K čemu hleděti se má při vyučování ženským pracem ručním.

Účel vyučování ženským pracem ručním ve škole.

Škola má vyučovati a vychovávati žáky a žákyně pro život, a má pěstovati každou nauku, kterou žádá lidská společnost od jednotlivce.

Ženské práce ruční jsou takovou naukou, neboť život žádá na ženě, by se v nich dobře znala, a není to bezdůvodné, že jsou i požadavkem vzdělanosti ženské.

V užším slova smyslu říká se tak oněm pracem, které konají se jehlou nebo pomocí podobných nástrojů. Název to poněkud dlouhý, ale označuje trefně široký obor, ve kterém pohybují se. Jest to zručrost rukou, která družíc se k průmyslu, zabíhá až v umění.

Ženské práce ruční jsou znakem ženskosti a lásky, k nim ženě tak vrozena i přirozena, že by se nám věru nelíbila žena ta, která by jimi pohrdala a jich nemilovala. Jsoutě ony těšitelky žen ve mnohých trudných chvílích, jsoutě milé společnice jejich, a zabraňují, by čilá fantazie ženská v nudě a v rozmařilém lenošení nevzala let nebezpečný i ženám, i rodinám.

Ženské práce ruční mají na škole účel dvojí: vzdělávací a vychovávací.

Učí zručnosti ve pracích, jež podporují domácí blahobyt, budí hospodárnost u dívky, učí je trpělivosti, pilnosti, pořádku, cvičí i tříbí mysl a vedou k samostatnosti.

Nesmíme arci ustavičně a výhradně na zřeteli mít jen hmotnou stránku ženských prací ručních, ale také i mravní, a krasou mnou, a vychovávací.

Účelem školy ženských prací ručních jest v prvé řadě, by dívky škole povinné o potřebných těchto pracích nabyla vědomostí dostatečných, na jejichž základě by v životě dalším sebe cvičiti a v umění tomto zdokonalovati se mohly. Nežádá se a žádati nemůže, by vycházely ze škol pracovnice již zručné, vyučené, anebo dokonalé, ale žádá se, aby žákyně rozuměly pracem ženským, uměly samostatně si vésti, o práci přemýšleti a měly dostatečný návod i ponětí o tom rozsáhlém oboru, ve který zahrnujeme ženské práce ruční.

By se toho dočlilo, jest nutno vyučovati postupně a soustavně na základech paedagogických.

Co na první stavíme stupeň, jest, by dívкам vštípila se v mysl pravidla určitá, základná, a zapudila se ze školy práce bezmyšlenkovitá, mechanická. Dívky sice mohou v opačném spůsobu býti více vycvičeny

ve zručnosti rukou a výkonné seznati mnoho druhů prací, ale ze školy do života nepřináší si mnoho vědění, totiž přinesou si domů četných prací na počet, málo však pravidel a znalosti věci.

Zručnost rukou docílí se cvikem; jelikož však škola nemá tolik vyměřeného času pro tuto nauku, by cviku dosáhnouti bylo lze dívce za čas školní povinnosti, očividně se nám jeví nutnosť takového vyučování, které ve škole cvičí rozum, úsudek, a dává pravidla, zůstavující cvik dalšímu životu. Nazývce školy obecné a měšťanské musí na tom přestávat, a upravovat jen půdu školám odborným, průmyslovým a uměleckým.

Druhý účel ve vyučování ženským pracem ručním jest vychování dívek pro budoucí povolání jejich. Dívky mají jednou býti hospodyněmi, manželkami, matkami; protož při vychování jejich máme vždy na zřeteli toto přirozené povolání jejich.

Jsoutě však ženské práce ruční výborným k tomu prostředkem, poněvadž při nich lze mimo různé pokyny a pojednání hospodářské, spojiti též příležitostně mnohé dobré poučení pro život a působiti mravně na vývoj jejich duševní.

Učitelka vědoma jsoucí sobě této důležitosti a účelu nauky ženským pracem ručním, přistoupí zajisté k vyučování s vážností a s opravdivostí věci této důstojnou.

Co žádá se na učitelce ženským pracem ručním?

Veliké jsou požadavky, které doba naše staví na učitelku ženským pracem ručním. Dříve stačilo, když ta, jež vyučovati chtěla dívky pracem, jednotlivé a různé práce sama dobrě a zručně provéstí uměla a krásnými vzory své umělosti vykázati se mohla; proto také každá starší, nazývce neprovdaná, nebo ovдовělá ženština, která náhodou byla měla příležitost osvojiti si zručnost a umělost ve pracích ručních, zařídila si školu pro vyučování pracem ručním, anebo byla do školy připuštěna, by dívky, které měly vůle a chutě, pracem vyučovala.

Jinak jest tomu nyní.

Naše doba a výše, na niž školství povzneslo se, žádá, by uměla učitelka nejen práce prováděti, ale také o nich vykládati, a nejen to, ona musí též při vyučování ženským pracem ručním dívky vychovávat. Není a nesmí to již býti pouhá pracovnice, ale učitelka, a nejen učitelka, vzorná vychovatelka.

Nesnadný to a velký úkol, i není s podivem, když mladá učitelka, která nebyla si osvojila dosti praktické zručnosti, a nemajíc pro to vy-

učování ni vrozeného talentu, ni lásky k němu, leká se ho, ztrácí pro ně zálibu a odbývá tuto povinnost školní s nechutí, majíc jen té touhy, kdyby se jí sprostřit mohla.

Čím těžším však představuje si úkol ten učitelka, tím více vzdaluje se cíle a účelu svého, poněvadž potíže, které v představách jejích vznášejí, nejsou ve skutečnosti tak ohromné, by dobrou vůlí, láskou k naucě, poučením, cvikem a přemýšlením nedaly odstraniti aneb usnadniti se.

Není arci každá vyvolenou, byť i byla povolanou, učiti ženským pracem ručním, poněvadž tato nauka nedá se vtěsnati v žádný rámec, a často vyšine se z kolejí všech pravidel. Ona stále napíná mysl učitelčinu, a když tato už mní, že ji ovládla, vymkne se jí opět, aby znova brousil se na ní ostrovtip učitelčin.

Vyučování ženským pracem ručním žádá velké soudnosti, tvořivého ducha, bystrosti v rozhledu, vůbec mnohých vlastností a vědomostí, nebo při tomto vyučování nestáčí všeobecně platné zásady o vyučování a vychování, od nichž svým sestrojením již uchyluje se. V praktickém působení teprve ukáže se učitelce, jak velice liší se skutečnosť od theorie. I nejvýtečnější methodika nemůže jí dát tak ve mnohem případě poučení, v žádné knize neuajde rady, nebo přečasto, co při čtení bylo tak krásné, vábné, moudré a snadné, že až milo bylo duši, objeví se jí náhle ve školní činnosti nemožné, nedostatečné. Před učitelku postavila se neúprosná skutečnost, a ona, nemajíc sama o sobě dosti sly, by s ní zápasila, ztrácí mysl. Učitelka může nalézti sice v knize rady, pokyny, ale tato zrna musí zasévati do půdy činnosti praktické, by vzešla. Pro každý případ nelze dát také poučení, a proto každé učitelce budiž zákonem, aby samostatně na základě theoretických naučení utvořila si svou vlastní, samorostlou a z činné zkušenosti školní vzniklou methodu vyučovací.

Na každé učitelce ženským pracem ručním žádá se:

1. Učitelka budiž proniknuta důležitostí nauky a láskou k ní. Nemajíc sama lásky ku práci a záliby v ní, kterak by mohla sdileti ji s dětmi a v nich zálibu k nim pěstovati! Slova zde nestačí, neboť dívky, byť i malé, mají tolik pudu, kolik třeba, by poznaly, co jest při učitelce přesvědčením a zápalem, a co pouhým povídáním. Horlivost a láska učitelčina, kterou má k věci, bezprostředně přenáší se pak na žákyně její, neboť dítky mají býti s učitelkou ve stálém spojení duševním.

2. Učitelka snažití se má, by stoupala s dobou, s pokrokem a požadavky jejími. Ona nesmí zanedbávati svého vzdělání, ale stále pokra-

čovati, učiti se, zkoumati, co kde dobrého vynašlo se, neboť každá stagnace v záptěti má úpadek.

Nauka ženským pracem ručním žádá si též přemýšlení jako jiné předměty, stálý postup jak ve zručnosti, tak i v porozumění, a dobré předpravy domácí k vyučování, by ve škole dívкам přednášeti mohla promyšleně, nepřetržitě, určitě a sebevědomě.

3. Přednášejž jasně, srozumitelně, s důrazem patřícím, i vzletně a s příjemným hlasem. Na přednesu mnoho záleží, a spůsob mluvy, řeči často více účinkují, než pravdy, které nebyly vzletně podány.

Přednášejí-li dvě učitelky jednu věc téměř slovy, každá z nich bude mít jiný účinek. Proč? Protože výkladu svému přednesem učitelka dodá buď živosti aneb umrtví jeho dojem. Zvukem hlasu, vystoupením zmaří výsledek sebe pečlivěji promyšleného vypracování látky učební, aneb účinek jeho zvýší. Řeč její nebuď jen logicky a mluvnický správná, leč přednesena buď i s náležitou barvitostí tonovou a v přiměřeném tempu: ani příliš zdlouhavě, by nebyla mdlá, ani příliš rychle, by nevypadala všedně. Kde toho potřebí, by případem jakýmkoliv pořušenou pozornost u dětí nově upoutala, ráději odmlčí se. Mlčení její dívky upozorní a více prospěje, než křik a kárání.

4. Nestačí, by učitelka jen uměla vykládati slovem o práci a sama neměla zručnosti v nich. Obé spojiti se musí, by nauka byla samostatná a vedla dívky k samostatnosti; by byla důkladná, a vedla jich k důkladnosti. Chybila by ta, která by zanedbávala zručnost v ženských pracích ručních, spokojivši se jen přípravou k výkladu theoretickému, jelikož děti by snadno toho nedostatku při ní poznati mohly, což by velice uškodilo autoritě její. Dívky mají značně vybroušený ostrovtip!

5. Učitelka budiž spravedlivou a ke všem žačkám bez rozdílu stejně všidnou. Nejvíce škodí jak škole, tak i učitelce tak zvané mazlíčky, miláčky a vyvolené dívky. Nelze arci zabrániti, by ta či ona dívka nezalíbila se více učitelce, než jiná, by k té a oné nepřilnula; ale zde právě musí učitelka ovládati se nejvíce a střežiti každé důvěrnosti a projevu citů svých. Druhé dívky spozorují toho, a tím podryje si půdu ve škole a ztratí u nich jak důvěry, tak lásky, ano i víry. Ať mluví pak sebe krásněji, ať varuje, napomíná, kárá, vždy narazí na cit: „Nemá mne ráda, ona jen té a oné přeje,“ tak a podobně ozývá se v duši děvčete. Nejvíce uškodí si snad učitelka u žaček, zavdá-li jim příšiny, by z nespravedlivosti viniti ji mohly. A nejspíše se to státi

může při vyučování ženským pracem ručním, jelikož zde bezprostředněji s nimi obecuje a pomér, byť i byl založen na nejpřísnějším základu školy, přece mimovolně běže se proudem důvěrnějším.

6. Při chvále budí učitelka opatrnu, ale ještě opatrnejší, když má chyby vystavovati, haneti a kárati. Nemírná chvála škodí, nemírné kárání bolí. Při ženských pracích ručních rozhoduje hbitost ruček dětských, a není proto trestuhodna dívka ta, které práce nedáří se jako šťastnější a schopnější družce její. Je-li dívka pilnou, pozornou, přičinlivou, nebudiž jí ve zlé bráno, není-li tak hbitou, jak by bylo přáti. Pročež mějž učitelka trpělivost, shovívavost se slabými, a nikdy nestaviž těchže požadavků na všechny, jakých může žádati na těch několika, zvláště nadaných dívkách. Však probůh necht chrání se těmto výtečným a čiperným ukázati, že mají jakých předností, anebo snad před představenstven, hostem, neb dozorem zvláště jich vyznamenávat! U těch budí trpké símě domýšlivosti, která u děvčete stresce se v životě, u druhých, jimž tyto nadané dává za vzor a vynáší jich, budí cit závisti, který otravuje mladé duše a nebezpečným jest pro život. Dívky nevidí v ní pak tu vznešenou, nedotknutou spravedlnost, a zasívají si v srdce pocit trpký, ano nepřátelecký k ní, později i k ostatním učitelkám, i k celému stavu, ano bohužel, že símě záště, závisti, trpkosti ve škole probuzené, klíčí teprve v životě a škodí rodinám i společnosti. A z těch vychvalovaných vzorů co bývá?! Naduté, domýšlivé, vždy ku předu se deroucí a lidem odporné veličiny, jimž každý vyhýbá se,

7. Učitelka má získati si lásky dívek jí svěřených, důvěry a úcty. Dívky ať v ní vidí vždy přítelkyni, ale také bytosť jim vévodící a povznešenou, která jim jest příkladem vzorným.

8. Za tou přičinou vystříhejž se učitelka také každé i sebe menší před nimi přetváry nebo lži. Pravda, ryzá pravda budí její hrézdon! Nedávejž se také proto nijakž svésti k tomu, by dívkám při práci pomáhala, nebo za ně pracovala, a práce takové za vlastní jejich vydávala. Tím klesla by autorita její, nebo by zřely v ní lhářku, a učily se lháti i přetváreti samy také. Dívky též učily by se klamu, čímž by uškodilo se jim se stanoviště vychovatelského.

Tím více však chybila by ta, a uškodila i důstojnosti školy, i své osobě, i nauce, i dívkám, která o překot by pracovala dívkám jen proto, by před dozorem množstvím prací vykázati, chlubiti se a nad jiné učitelky vynáseti se mohla. Neučit klamu, není mamu, jímž neproniklo by

světlo, a proto se nikdy nezdaří ni účel, ni úmysl takový. Jak záhubný jest však takový příklad na děti?

9. Na učitele žádá se, by dovedla získati si autority ve škole, která jest podmínkou dobré kázně. Přísnost budí sloučena však s klidnou určitostí. Vážná chůze, klidné vzezření, příjemná řeč, jemnost v obcování, jadrná výřečnost a dobrá předprava, která přednášku její oživuje, působí velice na žákyně a zjednávají učitelce úctu dítěk. Též by přáti bylo, by učitelky ve školních síních i v obleku svém vážnost a důležitost stavu svého označovaly, a různé módní a bohaté obleky pro společnosti si zůstavovaly. Jednoduchosť, čistota a vkusná úprava obleku učí i dívky vkusné prostotě, nebo známo jest přece, že to jsou malé opičky, které tak dobře naučí se čistotnému zjevu, uhlazenému účesu, jako ověsiti se pavějky z různých vybledlých pentlí, rozcuchati si vlas a podobně.

10. Na učitelce žádá se mimo přednášku jasnou a srozumitelnou i dovednosť a hbitost v předkreslování učebné látky na tabuli, by práce dívákám dobré a patřičně znázorniti dovedla

Jestliže kreslí na tabuli, ať kreslí a mluví tak, by výklad a kreslení sobě stačily. Vždy obrácena jsouc tváří neb profilem k dětem a pohlížejíc na ně, nikdy nehledíc do tabule, neb oči klopíc. Nemá také nikdy státi tak, by obracela se k dětem zády, nebo zastiňovala kresbu svou osobou, čímž by také i hlas její do tabule ztrácel se, alebrž vždy stranou od kresby a položenu majíc pravici tak, aby děti zřetelně viděly každý nově tvorící se obrázek (oko, sloupek atd.), k němužto se výklad vztahuje.

Kresliti má se zřetelem na celou třídu, by kresba s dostatek velká a jasná byla.

11. Učitelka má znati školní zákony i veškerá nařízení, jež byla vydána od představenstva.

12. Učitelka ženským pracem ručním budí stejně vychovatelkou, jako učitelkou. Tím, že naučí dítky pracím předepsaným, není úkol její skončen. Naše doba povznesla již i učitelku industrialní z pouhé ukazovatelky na úřad čestnější, na učitelku v pravém smyslu slova; patříc pak ženským okem na svěřené jí dítky ženského pohlaví, pojímá i jejich výchování z hlediště ženského a stejně zasahuje u vývoj jich duševní a mravní jako kterákoli jiná učitelka neb učitel.

Nechceme zde dávat pokynův vychovatelských, any jsou zvláštní a výtečné o tom psané knihy, z nichž učitelka i mimo vědění své, jehož

nabyla spůsobilosti učitelskou, může čerpati poučení; avšak na to upozorniti máme za dobré, že mnohdy život vymyká se pravidlům sepsaným, a že nazvíce vlastní soudnost a promyšlení, ano okamžitá bystrost ducha a myslé více pomáhá učitelce, než naučené příklady.

To platí snad nejvíce o vychovatelství při vyučování ženským pracem ručním.

Zde může učitelka právě cvičiti vůli, samostatnost, cit pro krásu, ctižádost, pravdymilovnost; soucit, vděčnost v nich buditi, pírozený stud dívčí v nich utvrzovati; vášně neblahé potlačovati, pásobiti na rozum a na duši, i na srdce; fantasií jejich umírňovati a ve pravou přiváděti míru, tříbiti smysl pro formy a bystřiti paměť, učit poslušnosti, plnění povinnosti, jemnitи povahu, zušlechťovati mravní cit, i povznášeti mysl k bolu.

Hlavní pravidlo by bylo: učitelka budiž dívkám vzorem. Ano, vzorem ženskosti, pilnosti, šetrnosti a pracovitosti.

Jak velice podporuje právě tato nauka vychovatelství, doznala zajisté každá soudná a snaživá učitelka; zde stýká se učitelka s dívkami v tom, co jim nejbližšího a pro život ženin nejpotřebnějšího. Zde připouští spíše nauka slova poučná, slova důvěrná, zde nejvíce objeví se vlastnosti duševní, návyky, zlé i dobré stránky dívek, a proto jest moment vychovatelský při vyučování ženským pracem ručním velice důležitý.

Nemůžeme dosti každé učitelce na srdce klásti, by nedala si ujít této mocné stránky vyučování a vychovávala poučujíc.

K čemu hleděti se má při vyučování ženským pracem ručním.

Nechceme zde probírat dopodrobna chování učitelčino ve škole, aniž poučovati o tom, co každé známo jest, o čem v jiných knihách paedagogických dočte se. Jest však několik momentů, kterých nesmíme pustiti se zřetele při vyučování pracem ručním. I promluvíme o nich stručně.

I. Kázeň.

Kázeň jest prvým požadavkem vyučování každého.

A přece nejsnáze hřešívá se proti kázni při vyučování ženským pracem ručním, ano druhdy, dokud nebylo obligátním předmětem, mívalo jaksi privilej volné nevázanosti, nebo — čestné výminky vyjímaje — podobávaly se mnohé třídy rejdišti dětskému.

Nejvýtečnější kázeň při pracích ručních jest tam, kde za dveřmi stojící neslyší ani hlesnutí, a skorem by někdy souditi mohl, že ve třídě nevyučuje se. Arci vyjímaje dobu sborového výkladu, kdy učitelka přednáší.

Dobrá kázeň jest základem nauky. Kde jí není, není žádného poučení, není prací pořádných a čistých a škola podobá se bezvládí, ve kterém každý jednotlivec dělá, co se mu líbí. Kázeň vzornou podporuje značné vyučování sborové, jelikož poutá pozornost k jednomu a témuž předmětu; avšak i při jednotlivém vyučování má a musí být kázeň vzorná, a kde jí není, jest to tím, že učitelka neumí si při vyučování dobře vésti a všechno patřičně si zařídit.

Rušitelové kázně školní při vyučování ženským pracem ručním bývají nazváce:

a) Vylézání z lavic. Vyučování ženským pracem ručním nežádá si, by učitelka ustavičně stála buď u tabule, buď na vyvýšeném místě před lavicemi, ale ona má také mezi lavicemi nebo pracovními stoly choditi, by dívky poučovala, chyby jim opravovala, práci prohlížela. Kde dívky z lavic vylézají a k učitelce běhají, která sedíc přijímá návštěvy jejich, tam škola podobá se vosímu hnázdu. A kterak ruší takové vylézání nauky?! Jedna dívka vylézá a celá lavice přestane pracovati, byvši vyrušena z práce; vylézáním zvedá se prach a padá na plíce dětské, ano při vylézání z lavic může dívkám státi se nehoda, buď že se zraní jehlicí, buď že pichnou jedna druhou do oka, nebo padnou na háček, a podobně.

Proto učitelka se zřetelem na to nedovolí, by dívky z lavic vylézaly, ale ku každé jednotlivé jede sama.

b) Volání na učitelku. Děvče má jen tiše povstanouti, nebo ruku zvednouti, by upozornilo učitelku, že jí je třeba její pomoci nebo rady. Kde ve třídě ozývá se stále jen: „paní učitelová,“ „prosim,“ ano kde snad i důrazněji a směle žákyně hlásí se, tam není dobré kázně.

c) Žalování dívek. V dětské duši, a snad více ještě u dívek, zakořeněna jest touha žalovati na druhé. Není to vždy zlomyslnost, ale nazváce jistá marnivost, být tak vysoko, že vidí dívka chyby jiných. Při ručních pracích, kde mimovolně volnost více zdomacňuje, bývá žalování zábavou dívek. Toto býtí nesmí však se trpěti, nebo jak velice kázeň ohrožuje, ví dojista učitelka soudná.

d) Žvástání mezi vyučováním a při práci. Při práci se to hezky klábosí, a jest to už skorem přirozeno, že ženští vůbec

rády oživují si ruční práce malým hovorem, nebo opačně k hovoru, aby nezahály, práci do ruky běrou. Tato choutka již i dívky ve škole ovládává, a ony velmi rády při práci sdílejí si s druhými různé tajnosti dívčího života. Zde má učitelka velkou potíž, by udržela kázeň a žvástání dívky odnaučila. Nazvíce jednotlivé vyučování tuto nectnosť podporuje, ano k ní vybízí, a jest učitelce při něm zapotřebí, by u velké míře napnula sily své a obrátila pozornosť dívek k sobě. Zde je s prospěchem, ano nutno, by učitelka stále mluvila a poučovala. Vykládajíc byť i jen jedně, vykládá tak, by nucena byla naslouchati jí celá třída, a také vybízí i dívek přímým k nim ob čas promluvením, by sledovaly její řeč. Nevykládá-li o práci, napomíná a vychovává. Napomínati bude vždy míti co a proč. Napomínejž však vždy tak, by kárání nemělo ráz domluvy, ale laskavé sdílnosti a uspůsobiž slova i mluvu tak, by to bylo přiměřeno chápavosti žákyně. S malými mluví se jako s dětmi, s velkými vážně materšsky a pod.

Zamezití žvástání dívek a udržeti nepřetržitou pozornosť jejich, lze jedině tím, když učitelka jest s nimi ve stálém duševním spojení, v pohybu a v činnosti.

e) Napovídání jedna druhé. Napovídáním a poničováním jedné druhé ruší se též kázeň školní, nebo to bývá vitaná přiležitosť pro ostatní, by na účet tohoto vyučovacího neklidu pustily uzdu své žvástavosti. Porušuje-li poučování zkušenějších dívek těch méně chápavých kázně školní, lépe učiní učitelka, když od tohoto prostředku upustí, jakkoliv má mnoho do sebe dobrého.

Vůbec jest málo dívek těch, které by druhých poučovati dovedly, jelikož nazvíce sborové vyučování má stejný postup na zřeteli, a budou to vždy případy ojedinělé.

f) Přilišné kárání a křik učitelčin. Rozhněvaný tón, křik a kárání hlasité nepůsobí tak na dívky, jako klid, vážné vzezření, jemnost učitelčina a ušlechtilé k nim chování. Křik přeletí jen mimo ně, a jest jim časem, když tomu zvyknou, pouhým průvodem k jejich klábosení důvěrnému, nebo ví dobře, že učitelka nepozoruje jich jednotlivě. K učitelce vlídné, přímé, ale vznešené žádná si netroufá, nebo jest vysoko postavena v očích jejich. Křiklavá a pánonvitá učitelka však nemá nad nimi té moci. Nazvíce nevhodná jest tato praktika vůči dětem z třídy nižší, které bohužel přečasto uvykly jsouce křiku a láni z domova, octnou se jen ve známém jim živlu.

Pamatujmež si pravidlo, že více mívá účinku slovo klidné, rozvážné, časem i pochvalné, než křik a mluvení bez rozmyslu. Platí zde věru: „Mnoho křiku, málo vlny,“ nebo řeč vážná upoutá, přesvědčí, rozčilená, vásnívá však odpuzuje, ano ku vzdoru často popouzí.

Jsou povahy, že nemohou klidně kárat, klidně o něčem přednášeti, a že jsou hned v ohni a v rozbouření, jakmile začnou o něčem vykládati.

Učitelka hlediž, by dovedla opanovati se. Cvikem naučí se tomu dojista a pozná brzy, že i dívky naučí se naslouchati řeči její, která jich vybízí k tichému chování. Arci nesmí upadati v protivý a mluviti snad šepetem.

II. Samostatnost práce.

Hlavní podmínka při vyučování ženským pracem ručním jest, by dívky učily se pracovati samostatně.

Jest to mnohem těžší, než pomáhá-li učitelka žákyním, nebo samostatné vyučování vyžaduje na učitelce v míře veliké trpělivosti její, výmluvnosti a sebezapření. Obyčejně ten, který práci sám zručně umí, nedovede se přemoci, vidí-li neschopné, nechápavé děvče před sebou, které přese všechno namahání jeho nemůže a nemůže pochopiti i nejmenší pohyb ruky. Zdá se nám tu, jakoby liknavost toho, jehož poučujeme, připínaла nám olověné perutě, jež nás tíží a umrtvují a jichž zbavíme se jen tím, když samy vložíme ruce ku práci. Avšak tu právě třeba sebezapření a trpělivosti, nebo tím nechápavou odnaučíme i tomu poslednímu: přemýšlení a pozornosti.

Mějmež trpělivost, ano mnohdy i andělskou trpělivost, ale mějmež ji! Samostatnosti naučíme-li dívky, mnoho dobrého jsme vložily do základu vyučování ručním pracem, neb na tomto základě vypnouti se může později budova mohútná.

III. Postupnosť práce.

Učitelka postupuje od lehkého k těžšímu, od jednoduchého k složitému. Toť hlavní pravidlo postupu.

Druhé pak by znělo: „Nezadržuj pilných!“ Pročež postupuj také vždy soudně, s rozmyslem, ale nepřekvapuj se, nežeň se ku předu o překot.

Přílišný, ano zimniční chvat neprospívá nauce. Potud, pokud žákyně nepochopí výkladu učitelčina, pokud nedovedou základní částice práce rukama provést, na př. oka plést, stehy štíti, není radno přecházeti

do vyššího stupně. Neprineslo by takové vyučování užitku, a snadno mohlo by vyvoditi opaku. Učí též povrchnosti a nezvyká dívky důkladnosti.

Učitelka tudiž hledí vždy k postupu přirozenému a vědouc, že má před sebou děti, zařídí si v každé třídě postup tak, jak toho dětská chápavost dovolí, i vyvinutý rozum jejich, i vycvičená hbitosť rukou. Jak přísloví dí: „Práce kvapná, málo platná.“

Nejtěžší, ale nejdůležitější jsou vždy každé nové práce první začátky. Nazvíce na I. stupni. Dívky buď nemají předprav, a se štěstím jest, přijdou-li do I. třídy nepřipraveny, nebo špatné návyky připojí učitelce jen ještě odvykání k navykání.

Vyučování budiž přiměřeno a uspůsobeno schopnostem a silám dívek, jejich stáří a zručnosti; ale nezadržuj ž pokročilých a čilých!

Pravidelný a užitečný postup vyučování ženským pracem ručním jest jedině možný, když učebná osnova dobré promyšlena, rozvrh učiva výhodně, soudně a schopnostem dívek přiměřeně jest roztržiděn.

Dokud žákyně nepochopily jedné věci a nedocílily zručnosti v jedné práci, není dobré přecházeti ke druhé. Tím jedině lze naučiti dívky důkladnosti. Všechnen zdar pak spočívá v dobrém základním vyučování, jako i každá stavba žádá si pevných základů. Největší a důležitou i nesnadnou úlohu má učitelka, jež učí základům práce. Proto nesmí a nemá se nikdy bráti vyučování v prvních třídách na lehkou váhu, ni podečňovati je, neboť zde právě třeba učitelek mistrných, soudných a výtečných vychovatelek.

Kdo zná a prodělával začátky v prvé třídě, kdo mohl pozorovati tu drobotinu různého vedení, neznající posud přísné povinnosti, neznající pravidel, těchto dětí, jimž škola má dávat prvné představy o životě opravdovém, uzná, že jest toto základní vyučování nejdůležitějším.

4. Povzbuzení ku práci.

Povzbuzení ku práci jest záslužným a důležitým úkolem učitelčiným ve škole. Při vyučování ženským pracem ručním nastoupí přirozeně jednotvárnost, které nelze zameziti, jelikož právě na opakování založen jest zdar nauky a zručnosti ruky. Udržeti zálibu pro jednu a tutouž mechanickou práci, zaříditi si vyučování tak, by jednotvárnost neubírala dívкам půvabu práce, jest dojista velkým úkolem a vyžaduje v plné míře napjetí ducha učitelčina. Ona proto oživuje nauku a mechanickou práci výklady i promluvením častým, v němž ličí dívкам práci tak, by při každé hodině něco nového v ní zřely.

Hlavně snaží se vzbuditi ku práci lásku a interes jejich. Nazvíce jest toho třeba v nižších třídách, na př. ve II. třídě, kde celý rok má dívka v ruce punčochu. Tu každá nová pěšinka musí zavdati příčinu ku změně, i buditi nové představy v mysli dívčině.

Naprosto však schváliti nelze, by dívky při vyučování předčítaly, a touto zábavou mysl jejich ku práci poutati se chtěla. Jest to zbytečné, ano v mnohem ohledu i škodné, když povinnost jim měníme v zábavu. (*Zvykání povinnosti.*)

5. Názorné vyučování.

Co vidíme, lépe pochopíme. Čeho mnohdy dlouhý popis nedocílí, okamžikem vnikne v mysl nazíráním. K názornému vyučování hledí učitelka proto s velkou příliš. Dobře jest dívkám nástroje pracovní, látky a hotové práce ukázati, ano i do ruky dáti, jim na předmětech vykládati. Podobných pomůcek učebních k názornému ženským pracem ručním vyučování arci posud není na školách, ale dojista že v době nejbližší i o to bude postaráno. Prozatím každá učitelka přinesiž si nějaký předmět hotový do školy.

6. Přednášky a kreslení na tabuli.

Důležito jest, kterak, jakým spůsobem, jakým tónem i jakou metodou přednáší učitelka ručním pracem.

Nechceme dávati zde povšechných pravidel, kterak učitelka přednášeti má, předpokládajíce, že každá učitelka zkoušená ví, jak ve škole při vyučování vésti si má.

Máme-li však výhradně zření ku pracem ručním, jest nám upozorniti tu a tam na mnohé věci ze zkušenosti školní.

Ženské práce ruční žádají si tónu nazvíce srdečného, přátelského, domácného a prostého. Vždyť už předmět sám, na př. punčocha, oko a tak pod., vyloučí každý učený vzlet a nežádají, by učitelka postavila se na vysoký kothurn. Čím prostší výklad, tím přístupnější bude děvčeti, a čím lehčí, vábivější bude přednes, tím snadněji sloučí se učitelka s dětskou myslí.

Jakož při naukách všech, tak i zde sleduje učitelka v přednášce:

1. výklad s názorným poučením;
2. otázky s odpověďmi.

Výklad budiž srozumitelný, jasný, přesný, správný, promyšlený a dobře naučený, by za prvé nepodala učitelka žáčkám přednášku neúplnou, chybrou, která by jich mátla a naučila něčemu, čeho by druhá,

totiž následnice její, odnaučiti nucena byla, za druhé by možným opravováním slov svých, nebo za čas opáčným učením, na autoritě své neutrpěla.

Tu a tam arci bude nutno, by učitelka při odpovědi napomáhala, což učiní tak, jakoby mimovolně jen s nimi odpovídala a mluvila. Zde vůbec napomáhá u veliké míře takt učitelčin, a shoda úplná se žákyněmi i láská k nim.

Pro otázky a odpověď doporučujeme spisek „Ženské práce ruční v otázkách“ od V. Lužické, dle kterých arci o trošky se řídit učitelka nebude, ale jež jí budou dobrou rukovětí, by otázky si dle nich sestavila.

Mimo otázky a odpověď nutno jest při vyučování ručním pracem pracovati tu tam s malými průpovědmi, které nazvíce malé dívky dětským spůsobem svým upoutají a pobaví, nauče pak pomohou. Též pracování do taktu, i s počítáním jednotlivých částic učení jest dobrým prostředkem.

Do taktu pracovati může se jen na prvních stupních, a učitelka pracuje zvolna, velmi zvolna ze začátku, rychleji pak postupujíc, až dívky nabudou zručnosti do jisté míry. Dívky nechť pracují v taktu všechny stejně. Jakmile začínají některé dívky odbočovati, rychleji pracovati, nesmíme jich zdržovati, nebo bychom pozornost jejich tím zrušily, lásku a chut odnímaly, a k šablonovitému strojenému pracování jich naváděly. Nesmíme nikdy vůli a chut ku práci poutati, zručnost ruky zadržovati, a volný vývoj jednotlivce zamezovat.

Též není radno, by učitelka poučení a pravidla, jež byla vykládala sborově, názorně jich vysvětlujíc, po přednášce při prohlížení prací, jednotlivým, méně chápavým mimořádně, každé zvlášt vykládala. Tím by snadno dívky zvyknouti si mohly nepozornosti při přednášce.

Jednotlivě budiž cvičena jen mechanická zručnost a práce.

Přednášky budiž zopakovány, byť i v jiném rouše; ale vždy látka výkladů předešlých budiž podána ještě jednon, i dle potřeby vícekráte, až učitelka uzná, že žákyně věc pochopily. Proto učitelka vracívá se ob čas mezi výkladem jiným k minulým svým poučením, by je opětně sloučila. Jest to též důležito, jakým spůsobem přejde z jednoho do druhého. Úmysl nebudíz prozrazen, ale účel dosažen.

Současně s výkladem kreslí učitelka na tabuli. Poučení o tom, jak má u tabule státi, mineme, vždyť každá ví, že státi má tak, by viděla a viděna byla, jelikož toto pravidlo i žákyním vštípiti má, když volá jich k tabuli.

Kresba budiž správná a jasná. By byla krásná, nežádá se. Co však žádá se, jest, by současně kreslena byla s výkladem. Když na př.

učitelka nakreslí na tabuli celý vzor háčkovaný, neb pletený, ať už dříve než dívky přišly, ať už před nimi, mine se účelem kreslení. A což sedne-li si klidně za stolek a řekne: „Pracujte!“ Dívky pracují, čipernější opakují rady a polohlasitě i hlasitě vykládají si kresbu. To poruší arci kázně, netečných učí nemysleti, a kresba má pak týž primitivní účel jako druhdy půjčování vzorových pruhů dívkám do lavic, by si vzory vybíraly, při čemž několik jich sesedlo se, by společně pracovaly. Kdyby sborovému vyučování takto rozumělo se a znak jeho, kreslení na tabuli, bylo tímto způsobem prováděno, nastolil by se ve vyučování třetí druh nauky, již patřil by název: „papouškovité vyučování.“

Učitelka vykládá a kreslí; buď jedno oko, neb steh, pak postoupně řadu, konečně složení z nich, vzor, šev a pod. Při vzoru kreslí jen jednu řadu, o které dívky pracovati mají.

7. Opravování chyb a pární práce.

Po tu dobu není ustáleno pravidlo, co se týče pární prací ve škole. Jedny jsou proto, by zjev práce byl úhledný, správný a proto, že se má chybné a špatné párat. Jiné opět tvrdí, že jest to nepaedagogické a neoprávněné zmařiti děvčeti práci a ovoce pilnosti její. A opět náhledy jdou v ten smysl, že jest nemoudré zvykat děvče neporádku a chybám.

Co říci máme však o tom neblahém zvyku, že učitelka práci doma vypáře a sama uplete?! To jest nejen šalba, ale paedagogický hřích. Proč by medle dívka pak tužila se?! Proč pracovala čistě a správně?! Ohyzdné učitelka vypáře, uplete za to jiný krásný kus, a líné, nedbalé děvče má krásnější a pořádnější práci jiných.

A pak tím trpí učitelka!

„Bože, co se učitelky naopravují,“ slyšíme často: „Chudinka zůstává po vyučování dlouho ve třídě, by práce opravila.“

Na prvních stupních jest to arci nezbytné, by učitelka práce hned po hodině prohlédla, než jich uloží, chyby ihned opravila, kde jich je, a pak teprve práce uložila. Tím již předejdě pární velkých kusů, jelikož chyby v práci vzniklé ihned opraví; nebo kde velký kus páře se, jest to, ať se mluví, co mluví, vždy jen známkou, že učitelka již dlouho neprohlížela práci.

Prohlíží-li učitelka práce ustavičně, má-li dívky k tomu, by ihned daly znamení, když chybily, nelze, by tak špatný kus upracoval se, který by nutno bylo vypárat.

Zde vymíňujeme arci první stehy, první švy a t. d. na cvičných tabulkách; tyto však lépe odstřihnouti, nebo tak dlouho cvičiti, až se daří. Na každý způsob jest zřejmý a viditelný postup a pokrok v práci neméně důležitý, poučný a povzbující při vyučování ručním pracem, ano často může více prospěti špatný šev, který vypáran nebyl, vidíme-li blíže něho jiný, zdařený, než přinesl užitku vypáraný kus, který děvčeti odňal chut ku práci a lásku k učení.

A jak bavlna zeuchá, zašpiní se při pární, jak látka roztřepí se, jak vypáraný kus špatně poznovu pracuje se, o tom ví každá ženština nejen učitelka co říci. Avšak více ještě padá zde na váhu vychovatelský moment. Děvče to bolí, vidělo-li, jak rychle, bezohledně zničí se kus práce její. Co se chudinka malá nalopotila, než upletla těch několik jehlic, a nyní — všechno rázem zmařeno. Slze její viní učitelku, a mívají v zálepě nové kárání; ale měly by mít politování. Běda, když zdroj těchto slzí studu vyschne! Nechtějmež malinkým ubližovati a nemářmež práce jejich.

Některá dívka nemá tak ohebné ruce, nechápe tak snadno a rychle, ale jest snaživá, pilná, snad pilnejší té, která pracuje bez chyb, a co více, má dobrou vůli. Posouditi dobrou vůli budí smahou naší. Často dívka má tu práci, kterou učitelka vypáre, za vzornou, a zklamání ji zabolí velice. Nuže, nechtějmež souditi chyby její, ale přihlížejmež k pokroku jejímu. Může-li učitelka později ukázati chybu, a srovnat ji s čistou prací další, má ihned příležitosť k poučení.

„Vidíš, jaké činiš pokroky?! Jen dále tak. S chybami se učíš, ale nesmíme jich trpěti! Vidíš, jak nám hyzdí práci. Lépe pracovati bezvadně. Není-li pravda, že si dáš podruhé lepší pozor?!”

Tak a podobně může učitelka pak k děvčeti mluviti, a i ty chyby učiniti si prostředkem vychovávacím.

Mnohé učitelky párají práce nazvíce k vůli dozoru, a ještě více k vůli výstavám, nechtice mít chybných, neúhledných prací.

Obé však nesmí učitelku másti a vésti ji k pární hotových prací. Dobrý dozor nedá se klamati, a kdo by klamati se dal, nerozhoduje. Výstavy pak nejsou proto, by ukazovaly výrobu, ale postup methodický a pilnosť dívek.

Pracuje-li celá třída špatně a s chybami, jest toho vinou učitelka; v opačném poměru nečiní však vyjímky žádné pravidlo, a jednotlivé práce vadné jsou jen důkazem, že bylo ve třídě pracováno samostatně, se zřetelem na prospěch dívek, a s rozmyslem.

Hlavní bude vždy časté prohlížení prací a současné opravování chyb. Prohlíží-li učitelka práce, stále od jedné ke druhé dozírajíc, napomíná-li slovy laskavými, povzbuzuje tím dívek, budí ctižádost jejich, zvyšuje pozornost, a učí jich ihned u každé chybíčky pozastavit se. Tím vyhne se párání.

Mnoho záleží na prvopočátečním navedení. Jak praví Pfeiferová v „Hromadném vyučování.“ „Čím bedlivěji učitelka při počátcích si vede, tím lépe daří se práce, čím více času s počátku prohlížení věnuje, tím rychleji může později postupovati.“

8. Návod k čistotnosti.

Čistota půl zdraví. Kde čisto, tam Bůh! Tato a různá jiná příslušní platí i pro školu. Čistota zušlechťuje dívky a zvyšuje cit pro krásu v nich. Jsou bohužel rodiny, z nichž dívky do školy přicházejí nečisté, a proto že rodina opomíná nabádati jich k čistotnosti, musí to učiniti škola.

Kde ve třídě jest mnoho prací nečistých, vini se učitelka; proto netrpíž dívкам, by měly ruce špinavé. Práce nechť zabalí si pečlivě do papíru, klubka bavlny nechť uschovávají se buď v košíčku, nebo, co ještě výhodnější jest, v síti, jakové mívají dívky pro míč, jelikož jest taková sít lehčí na ruku.

K čistotě prací nezbytnou jest podmínka čistoty školní síně, nazvíce lavic, kde dívky sedí. Nadevšecko však jest napomínání učitelčino k čistotě a příklad dobrý. Vidi-li děvče, kterak všechno kolem ní dýše čistotou, zvykne si tomu, a pak sama již dbá, by nebyla z jiných. Dívky jsou ctižádostivé, i nutno mítí tuto vlastnost jejich vždy na zřeteli.

Jsou-li výstavy ku konci roku školního, jest vždy lépe, vystaví-li učitelka práce neprané. Při pracích vypraných není posudek tak snadný. Jest arci při mnohých dívčákách vskutku nemožno udržeti čistotu práce, byť i učitelka sebe více o to dbala; avšak jednotlivosti nikdy celku neuškodí, nazvíce před soudným znalcem. Učitelka dbá, by dívky přišly do školy čistě umyté, učesané, prohlíží ruce a nečisté hned poše umyti.

K čistotnosti druží se též pořádek a takřka s čistotou spojen jest, jelikož ji podmiňuje.

Každá dívka mějž svou skříňku pro práce, neb košíček. Učitelka hledí k tomu, by ve skříňkách měly dívky vždy pořádek vzorný.

Po zemi netrpíž žádných ostřížků, nití, papírů a jiných odbazků. Poučíž jich spíše, by hadříčky i nitě sbíraly a zanášely do zahrad, nebo vůbec do přírody; a tam že ptáčkové přilétnou, nitky a ostřížky seberou, by zanesly jich na stavbu hnízd ptačích.

Ve vyšších třídách bude dobré, když předá učitelka dvěma stří-davě, každý týden jiným, péči o pořádek v pracovně. Ať samy zamě-tají, ostřížky ukládají, prach otírají.

Školní světnice a pracovny budtež vždy čisté jako kapličky.

9. Péče o zdraví dívek.

Učitelce přísluší též, by měla při vyučování vždy na zřeteli zdra-votní stav dívek jí svěřených. Při ručních pracích jest mnoho co po-zorovati a o mnohé péči máti, by zdravotní stav dívek neutrpěl.

O zdravotní stav povšechný a o všecka opatření zdravotnictví školnsho stará se zvláštní komise zdravotnická v Praze.

Kde jí není, připadá však veškerá péče učitelce. Nechceme zde snad rozbírat zdravotnictví školní, které připadá povolanějším, ale pouze upozorniti na ně, jak dalece jen výhradně při ručních pracích škoditi se může zdraví dívek.

Podáme zde několik při ručních pracích vyskytujících se přičin, jež ohrožují zdraví dívek a k nimž učitelka zřetel vzítí má.

Jsou to :

1. Sedění dívek v lavicích školních za stoly pracovními a u rámců vyšívacích.

Učitelka dozírá pilně k tomu, by dívky při práci seděly rovně, lehce opřely se o zábradlí, ale by neopíraly se o lavici ni hrudi ni lokty, nekrčily se v lavicích, nechoulily se jako do kotoučku a neohýbaly trupu. Nohy mají máti na zemi, a proto se doporučují lavice takové, které tomu vyhoví; nesmí zvykat se, by kladly nohy křížem, a jiných nectnosti. Též hledí se k tomu, by dívky ramena nestiskaly k trupu, neklonily se ni k jedné straně, ni ku předu. Též nesmí trpěti učitelka, by dívky při sedění hlavy křivily.

Nezdravé též jest, by seděly se založenýma křížem rukama.

Všechno takové sedění škodí vývinu tělesnému v míře nemalé, a trpí při tom i plíce, i žaludek, ano i vzrůstu uškodí se v tomto útlém věku, když tělo při svém vývinu rovně nedrží se. Mladé stromky také nezůstavíme vůli jejich, by rostly, jak jim libo, ale dbáme, by vyrostly rovně.

Stoly pracovní též ohrožují zdraví a volný vzhůru dívek, jsou-li buď nízké, buď vysoké. Také nepřiměřená výška židliček zavíruje špatné a nezdravé dívek sezení. Na to budiž dbáno, by dívky přiměřeně své výše ku stolům posazeny byly, by pohodlně při práci seděti mohly

a nekřivily se ku předu. Židlíčka musí proto býtě ještě o 3 cm asi nižší než stolní tabule. Kde by dívkám klátily se nohy na židlíče, budíž jim dána raději podnožka přiměřená, by dívka nohy měla na ní pevně státi a neklátila jimi ve vzduchu. Stál nesmí též vaditi dívkám u kolenou. Není dobré, tlačí-li jejich kolena, nebo zaviňuje také špatné sedění.

A jakéž opatrnosti žádají si teprvě rámy vyšívací?! Zde učitelka stále napomíná dívky, rovná a pečuje, by neuškodily ni vztuštu, ni zdraví svému.

Hřišné jest, připustí-li učitelka rám vyšívací do školy obecné a posadí-li k němu děvče desítileté, — a děje se to! — nebo, což ještě více škodí, trpí-li rámy vyšívací v lavicích. Obé asi často slučuje se, jelikož nižší třídy pracově nemají. Ubohé dívky, jak jste politování hodny! Úzko jest člověku, vidí-li tyto něžné tvory skroucený, stočeny, ohnuty, nad rámem skloněny.

Avšak i tam, kde jsou pracovny, a to v měšťanské škole, sluší opatrnost míti, nebo není každé děvče tak silné, zdravé a vyvinuté, by mohlo seděti u rámu. O sedění při rámci dán pokyn v VII. svazku „Školy ženských prací ručních.“

Doporučujeme pro školy rámy s kulatými lišty, a ještě více rámy posunovatelné, které i po vůli nakloniti se mohou, by dívka seděla rovně při práci. Třeba jen zavéstí jich do škol, a průmysl již o to by postaral se, aby jich vyráběl.

Každá učitelka ví, nebo dozná také, že dobré a přiměřené dívek sedění podporuje i úhlednost, i zdar prací.

2. Nazíráni do práce.

Záhubné jest zraku, přibližují-li dívky práci příliš blízko k očím, pročež toho učitelka přísně zakáže. Oko zdravé jest hlavní podmínkou k vyučování ženským pracem ručním. Kde učitelka vidí, že děvče nemá dobrý zrak, choré oči, žádejž ihned vysvědčení lékařské, smí-li to děvče učiti se pracem ručním a oko namáhati.

Při práci nechť sedí dívky tak, by světlo padalo jím do ruky od levé strany, ale nikdy nesmí seděti proti plnému světlu. Též škodí zraku, svítí-li slunce při práci dívkám do očí.

Také nesmí dívka křivě na práci hleděti, by nevykla šílhání, a k tomu sluší zření míti, by nemrkaly očima i nemžouraly.

Veliké opatrnosti, nazvíce při malých dívkách třeba jest, by ne-pichly sebe do oka jehlicí, nebo svých sousedek.

Proto učitelka dbá, by dívky příliš těsně u sebe při pracích neseďely, netrpí, by se poštuchovaly, s prací v ruce pod lavice se shýbaly a pod.

Též nemáme dáti dívkám práci tak jemnou, by škodila zraku, na př. tahání nití z tenkých látek, šití mřížek a stehů krajkových ve věku útlém, vyšívání takové, které namáhá zrak, a při pestrém vyšívání dbáme, by barvy volily se jasné.

3. Pohybování a čistý vzduch.

Zavedeno jest již a to s prospěchem, že dívky mají 10—15 minut odpočinku mezi vyučováním. To jest nejen velice zdraví prospěšné, ale také nauce, nebo dívky osvěží se, a přijdou-li do třídy, s novou silou mají se ku práci. Dobře jest, kde mohou volně proskočiti se na chodbách.

Zdravotnictví školní žádá též, by ve světnici často okna otevírala se, k čemuž arci v naší době přihlíží v Praze zdravotní komise, která vůbec stará se o zdraví žákův.

Aвшак nestačí, by učitelka s tím spokojila se vědomím. Ona sama hledí k tomu, by dívky ve třídě topené neseděly v teplých šatech, by neměly krky otočeny vlněnými šály, nebo vyjdouce z tepla náhle do zimy snadno by nastuditi se mohly. Škodlivé jsou též výparы z mokrých šatů a pláštů, jež dívky za deštivého počasí ve třídě odkládají.

V Německu odkládá se v předsíních, nebo ve síních, by ve světnici školní byl čistý vzduch.

Též promočené nohy, s nimiž dívky sedí po celou dobu vyučování, mohou zdraví škoditi. Ve Švýcarsku tu a tam stará se dozor paní, by měly dívky ve škole střevíce na přezutí.

Dbátí sluší však při otevřených oknech, by nespůsobil se průvan.

4. Jídla ve škole.

Učitelka netrpíž, by ve škole dívky mezi vyučováním nebo při práci jedly, nazvíce pak varujž jich před mlsnotou. Mlsání jest záhubný zvyk, který škodí zdraví a který v malém začat jsa, dozrává v životě později k velikým, záhubným nectnostem.

„Čas k jídlu, čas k dflu!“ To uvádějž dívkám na mysl. Tento zlozvyk straší dosud ve škole při vyučování ručním pracem a ohrožuje velice nauky, jelikož pozornost ruší a práci skracuje.

5. Jehlice nebuděž do úst dávány.

Jehlice nesmí dívky do úst dávati, nebo jimi zuby šárati. Učitelka poučiž je ihned o škodlivosti toho na zuby, též i o tom, jak jest to neslušné a nepěkné.

Též do vlasů píchati jehlic nedovolíme.

6. Šoupání noham po zemi.

Jakkoliv už šoupání noham po zemi jest neslušné a nesmí se dovoliti, tož ohrožuje v míře nemalé i zdraví, jelikož šoupáním takovým prach se země zvedne se a padá na plíce dívкам.

Záhubné jest také šití na stroji šicím v útlém věku dívčím, a bylo by záslužno, kdyby šicí stroje ze škol obecných a městanských vyhosteny byly.

10. Vychovatelský takt.

Vychovatelský takt jest nezbytnou podmínkou každé učitelky ženským pracem ručním, nebo poučujíc o nauce ryze ženské má a musí dívky též vychovávat.

V každém člověku jest neuvědomělý pud k sebevzdělání; neboť jest podroben zákonu stálého vývoje. Aby však tento pud se mohl tak vyuvinouti, že by člověk došel poznání, v čem dokonalost jeho vlastně záleží a jakby bylo mu lze u vzdělanosti pokračovati, musí býti vychovávan. Každý učitel nebo učitelka a vůbec každý, kdo se vychováváním mládeže obírá, doznal již zajisté, jak pozorně a opatrнě si při tom vésti má, neb dětské srdce jest všem dojmům přístupno a podržuje tak dobře zlé a nepravé, jako šlechetné a dobré.. Avšak jako každá květina jiné půdy, jiné teploly a vůbec jiného ošetřování vyžaduje, tak i každé dítko jiného žádá si spůsobu vychování. Nechceme tím říci, by na každém dítku jiná metoda se zkoušela, nýbrž, aby se každému zvlášt přispůsobila a takto výsledku se docílilo. Zvláště u dívek dbáti sluší, by jejich city se sušlechtily; při tom však nesmí se upadnouti do citlivůstkovářství. Takové citlivůstkovářství jest zdravému rozumu na úkor. Kde jest učitel v literních naukách a učitelka při ručních pracích v jedné a též třídě dívek, mohou se na vzájem vydatně a zdárně podporováti; neboť jest již v povaze muže, že u něho všude a ve všem vládne rozum nad city, kdežto ženou více city vládnou; kde učitelce přidána třída celá, bude ji ovládati citu svých a rozumu vládu dáti nad nimi.

Není to úlohou tohoto malého náčrtku rozebírat vychovávání dívek vůbec, nýbrž pouze má ukázati, jakým spůsobem učitelka při vyučování ručním pracem na city dívek jí svěřených působiti a jaké city zvláště v nich pěstovati má.

1. Vychovávání karakteru.

Jest to hlavně šlechetný karakter, který má učitelka svým vlivem, svými rozprávkami a svým chováním vůbec u dívek na základě jich povah a letor vypěstovati. Chceme-li vychovávat povahu vskutku ryzí, jest nám působiti na dítě hned od prvopočátku, to od prve třídy, dokud všem dojmáním přistupno jest. Učitelka zkoumá svěřené jí dívky, pozoruje vlastnosti a zvláštnosti jejich, by na základě toho mohla každé i jednotlivě vychovávat. K tomu hodí se arci nejlépe ženské práce ruční.

Přijdou chvíle, kdy by snad nad zmařenými nadějemi plakala, kdy ztrácí sily, důvěry, chutě, ale jediná upomínka na svatou povinnost, kterou byla převzala, posilní ji, utuží a trpělivostí i vytrvalostí ořdaří. Není dítěte tak zkaženého, by nedalo se vésti, a není žádného, by nestálo za namahání, jakéhož na učitelce vychování jeho vyžaduje, nebo nevychová-li učitelka vždy karakter, tož dojista vytrhne je z pout zlých nectností a přivede nebo ukáže na cestu pravou.

Na karakter působí vůle. Proto cvičice karakter, cvičíme vůli a vedeme dívky záhy, by chtěly jen co jest šlechetné, dobré, pravé a pravdivé.

I poučíme dívek všeobecně, co jest dobré, co zlé, vedeme jich k sebezapření, k trpělivosti, skromnosti, k odříkání, k poslušnosti, k snášenlivosti, k šetrnosti a k cudnosti. Nazvíce cit snášenlivosti a vespolné lásky pěstovati dlužno ve škole. Ať pozná dívka, že jest to její povinností, by žila se všemi v míře dobré a řídila se zákonem svatým: „Miluj bližního svého, jako sebe samého.“

2. Cit náboženský a vlastenecký.

Vychováváme matky a pěstounky, vychováváme budoucí ženy a vlastenky; pročež vedmež mysl jejich k Bohu a v dětská srdečka símě lásky k národu zasévejmež, by záhy klíčilo a hojněho přinášelo užitku. Tento úkol vychovatelský zakotvuje se v úctě, lásce a vděčnosti k Bohu, v důvěře a oddanosti v Jeho vůli, poukázáním k povinnostem a ctnostem národním.

3. Jemnosit.

Jemný cit vede dívku k soucitu, k úslužnosti, k dobročinnosti, k zdvořilosti.

Necitelné děvče neleká se nejhoršího, příliš citlivé zase jest ve stálém boji a strastech, jelikož jest jimi ovládáno.

Proto nesmíme ve škole nijakž cit dívčin otupovati ani rozrušovati, by rozbouřené city nezachvátily obraznosť dívek, ale jest nám každý cit zvýšený mírniti a na pravou uváděti míru.

Cit povzbuzujeme poučením, přívětivostí, působením na obraznosť dívčí, návodem k lásce k bližnímu, něžnosti a srdečnosti.

Ve škole jsou dívky všech stavů, tříd, zámožné i chudé. Zde může učiti učitelka žaček lásce sesterské a svornosti.

„Před Bohem jsme si všichni rovni,“ budiž heslem jejím.

Vždyť jen to dělí nás, jak kdo v životě působí a jakých ctností osvojil si.

„Milujte se vespolek,“ budiž jejím naučením.

Tu nazývce opatrnosti třeba, když učitelka rozdává chudým, podporovaným žačkám material, by nedala daru školnímu ráz almužny. Dávej tak, by levice o tom nezvěděla, co dává pravice, by jemnoci dívčin neutrpěl, by netvořily se ve škole třídy a stavy. K tomu účelu by zvláště bylo záhadno, zařídit vše tak, by dívky všechny bez rozdílu měly jeden a týž material v ruce, nebo takto mimovolně liší se pak. Zavrhnouti musíme však spůsob ten, že by chudé dívky měly mítí ba-vlnu jiné barvy a tak pod., jakož i každé jakékoliv uniformování chudiny příči se citu něžnému.

Zdvořilosti, spůsobům, jemným mravům a ušlechtilému chování nemůžeme dívek učiti dosti záhy.

Drsné, mužné chování u dívek uráží a stírá s nich pel ženskosti, onoho kouzla, kterého nenahradí ni učeností, ni nádherou, ni hlavou hrdě vztýčenou, ni vzezřením sebevědomým, kterým porážeti chce svět a „zastaralé předsudky o zdvořilosti a úctě,“ jak obyčejně nezdvořilost omlouvá se.

Nechtějmež vychovávat dívek takových, jež uctivé, pokorné a dvorné spůsoby mají za zbytečný balast života, jež staví sebe všady v popředí a ukláněti se v úklonkách mají za snížení.

4. Ctižádost.

Ctižádost jest velikou a rozhodující pružinou dívčího citu. Ano, pozorujeme-li dívek, seznati nám jest, že jest mocným činitelem ve vychování i vyučování jejich. Nepravá ctižádost zavádí a vede dívek k marnivosti, k vypínání se nad druhé, k hrdosti, k ješitnosti a různým, bludným cestám života. Pravá, ušlechtilá ctižádost jest však strážcem

pracovnice pravidel, rozměrů a názvů částic neznají, že pracují slepě, jak se říká „od oka,“ nebo „po paměti.“ Jest však nezbytno, by dívky učily se pracovati dle míry a rozpočtu a na základě dobré paměti. Pravda jest, že naučené poněkud zapomínáme během let; proto dobře, máme-li pravidla napsaná, nebo slouží k tomu, by paměť naše osvěžila se a zvýšila.

Dosti učiníme, když paměť dívek při ručních pracích vycvičíme methodicky a postupně.

Též dlužno cvičiti u dívek představu. Tu cvičíme názorem, výkladem k tomu směřujícím a připomínajícím. Nazvíce pracovnici jest třeba, by dovedla v představě oživiti si jasně vzor, předmět, ozdobu, obrat umělecký té, neb oné práce, byť i po letech. Toho docílí v zopomínáním. Proto cvičmež u dívek v zopomínce představou.

Nejen vzpomínání, ale vyzpomínání cvičmež, by na pravou uvedeno do míru.

Dívky říkávají: „To neb ono jsem si vyzpomněla!“ Zde vládne tvůrčí obraznost. Takový dar jest požehnáním, ale i záhubou. Tvůrčí obraznosť jest s velikým prospěchem pro ženské práce ruční, proto je dobré, by učitelka, kde pozná u dívek obraznost zvýšenou, ihned ji mírnila a uváděla na půdu praktickou, realní, na pole práce. Zde může přinést užitku, kdežto býti pěstována jinde, mohla by snadno přivoditi záhubu. Oproti živé, bezuzdné fantasii jest klidné přemýšlení a názor skutečný. I navádějmež dívek ku práci záhy, by obraznost jejich, přirozená dívčákám, převedena byla podvládu rozumu. Ženské práce ruční mohou býti zde požehnáním, a jsou dojista mocným prostředkem výchovacím ve cvičení představ a mírnění obraznosti bujně.

Podmínky zdaru vyučování.

Zdar vyučování ručním pracem podmiňuje si též:

1. Stejnosť prací.
2. Jednotnosť metody vyučovací.
3. Roztřídění hodin vyučovacích.
4. Promyšlený rozvrh učiva.
5. Stejnosť materialu.
6. Vhodné a dostatečné pomůcky učebné.

1. Stejnosť prací.

Stejnosť prací na školách jest již sama o sobě zdarem a pokrokem vyučování. Že pracují se vždy jedny a tytéž práce, může si učitelka jak ve výkladu, tak i ve zručnosti kreslení, i ve spůsobu práce osvojiti velkou dovednost, která arci přinese dívкам jen prospěchu.

Jest to záhubné, má-li téměř každé druhé děvče jinou práci v ruce, a v tomto případě rozhodně nelze čitati na úspěchy školní. Učitelka jest ve třídě jako by byla v továrně, a není s podivem, když nemůže přehlídnouti všechny žákyně, všem opraviti práci v čas, vůbec všem a všemu zadostučiniti.

Práce budtež ve škole všechny stejného druhu, stejné velkosti, stejných rozměrů a poměrů, stejného postupu, stejné methody. V Praze, kde je toliko škol a kde dívky stěhováním, a to nazvíce ve třídě nižší, mění často školu i mezi rokem, padá tato stejnosť, sjednocenosť a jednomyslnosť velice na váhu. Přijde-li dívka ze školy na školu s prací začatou, a uslyší-li, že to, co si přinesla, nemí dobře začato, že to a ono nemá býti, tož tím velice trpí nauka. Nedosti na tom, stane-li se, že dívka začatou práci bud odložiti má, by ji nahradila jinou, v té škole, do níž přišla, za právoplatně užnanou, bud vypáratí, co onde vypletla, či zvykatí jiným rozměrům, učiti se jiným stříhům, jiným názorům, i jinému stehu, a pod., nemůže zkveti vyučování ženským pracem ručním.

Takto vážnosť nauky a pověst učitelek posuzováním nepovolaných velice trpí, a ohrožuje se zdar nauky i školy.

A však i na venkově, kde jest jen jedna škola, ubírá nesjednocenosť vážnosti nauce tím, učí-li každá učitelka jinak. Celkem by žádouceno bylo, by v celých Čechách zavládla sjednocenosť co do stejnosti prací na školách. Pak zkvetete nauka ručním pracem!

Průpověď: „Všady se jinak hospodaří,“ nebo: „Jiná paní, jiné právo,“ nesmí platiti ve školním životě. Zde nutno, by snahy všech směrovaly k cíli jednomu, by všechny pracovaly jednomyslně, a jelikož síla jest ve spojení, může z této sjednocenosťi vzejítí do budoucna květ.

2. Jednotnosť methody vyučovací.

Stejnossť prací podmíněna jest stejnossťi methody vyučovací. Jakmile zavládne jeden a týž směr ve vyučování, jeden a týž postup, jeden a týž spůsob, povznese se nauka rychle na stupeň vyšší.

K tomu arci máme ještě daleko, ale přijde a musí přijít den, kdy veškery náhledy různé sjednotí se a na jednom bodu sejdou se, by tam zakotvily prapor dorozumění, smíru i míru. Pak přestanou výlučná stanoviska ovládati nauku ručním pracem, a jednotnosť methody vyučovací bude zachována. Tato nerozhodnosť i neustálenosť náhledův vadí velice v sepsání methodiky, jelikož za těžko stanoviti jest bod, odkudž by vycházeti měla, by vyhověla všem, i zalibila se všem. Spokojiti se bude nám tudiž zatím s tím vědomím, že se pokusiti chceme o přiblížné sjednocení.

Nazvíce padá zde na váhu, by upravilo se vyučování i sborové i jednotlivé a přispůsobilo požadavkům doby; nebo jestli ta a ona učitelka vyučuje sborově, tamta zase sborového vyučování zavrhuje pouze jednotlivému dává úplnou vládu, nelze, by na školách zavládla sjednocenosť, jednolitosť, a jelikož ve shodě jest zdar a síla, ani pokrok a postup k dokonalosti.

I při sepisování methodiky vadila nám velice tato roztríštěnosť a neustálenosť názorů. Máme-li psati směrem sborového vyučování?! Máme-liž řídit se vyučovací methodou jednotlivého?! Tyto otázky dvě, obě dvě závažné, ohrožovaly z části jednotnosť díla našeho, a snaha po určitosti, po sjednocnosti uvedla nás na zlatou cestu střední.

Přihledněmež blížeji k oběma metodám.

Sborové vyučování podporuje a povznáší nauku, jelikož řadí ji ve škole na jeden a týž stupeň s ostatními předměty. Působí mohutně na celek, má na zřeteli prospěch nauky a směr paedagogicko-didaktický.

Jednotlivé vyučování má na zřeteli více prospěch jednotlivých žákyň a to těch nadaných i hbitých. Vyznačuje se též velkým počtem vyrobených prací. Působíc jednotlivě podporuje značně zručnosť i rozmanitosť, seznamujíc dívky s mnohými druhy prací, a potud, pokud školu nesnižuje k pracovně nebo továrně, má to dobré do sebe, že naučí výtečně mechanické zručnosti, ano do jisté míry i důkladnosti v jedné a též práci.

Jedny velebí a vynáší vyučování sborové za jediné pravé, neomylné vyučování ženským pracem ručním, a zavrhují šmahem jednotlivého postupu.

Jiné opět nechtí upustiti od náhledu, že jedině jednotlivé vyučování jest to pravé, samospasitelné, a odsuzují naprosto sborové vyučování, řadice je mezi škůdce pokroku dívek v oboru ženských prací ručních.

Co jest tudiž to pravé?! Máme-li vyučovati sborově, či setrvati na jednotlivém?

Nejlépe, když především probereme oba spůsoby vyučovací.

Sborově vyučovati můžeme všechno, co působí na celek účinně. To jest živé slovo, úchvatná řeč, srozumitelný výklad a názorná ukázka, ať už kresba, ať práce hotová. Tudiž všechno, co rozum cvičí, co myslí vnimáme a co v představy naše vniká pochopením. I pochopení již u dívek jest nestejně a chápavost rozdílná, ale to nevadí ni celku, ni postupu, nebo totéž vidíme i při jiných naukách literních.

Proto sborovému vyučování s plným přesvědčením můžeme ano můsíme předati výklad, poučení názorné, theoretickou část nauky, totiž vědění, myšlenku.

Avšak tážeme se nyní, dostačí-li pro celý obor, který zastupují na školách práce ruční, pouze výklad, vědění, myšlenka.

Odpověď bude znítí ve smyslu ten, že jest k tomu třeba mimo to ještě zručnosti ruky, totiž výkonu, práce.

Zručnost ruky jest mechanické umění, kterého dosáhneme cvikem, a to stálým cvikem.

Můžeme-li cvičiti zručnost výkladem?

Nemůžeme. Zručnost cvičíme opětovným pohybem a výkonem. Kdyby někdo sebe vzletněji vykládal dívкам, co jest zručnost, nenaučí se tomu výkonně, a proto musí se cvičiti ruka v práci. Tu nelze již učiti sborově. A proč?

Hlavní příčina jest v tom, že není člověk strojem.

Docílí-li se toho, by řada děti v tělocviku na jedno povelení zvedla ruce neb vykročila soumrně s jednou a toutéž nohou, tož není to tak snadné, by všechny dívky ve třídě současně na dané znamení a na povel jedním týmže pohybem ruky oka pletly, stehy šily, současně vpichujíce, vypichujíce. Krátký čas snad to potrvá, by v tempu pracovalo se, ale brzy odbočí jich pět i více, a tak postupně, až každá dívka jde směrem svým vlastním.

Živé letory, talenty, zručné dívky poženou se výše; kdyby nuceny byly zadržeti pilnosť svou, odňaly bychom jim chuť ku práci, škola by jim byla brzy místem nudý, a sborové vyučování připjalo by jim pouta.

Méně nadané, neschopné, vidouce nezdar a nemohouce chápavostí toho dokázati, by z názoru učitelkou jim daného, hledice na ni, kterak pracuje, práci naučily se, pozbudou pak i toho posledního: vůle a chuti ku práci.

Ruka nemůže býti cvičena názorem, ale ukázáním, ruky vedením, skutečným k obratům různým navedením.

Protož cvičení ruky, zručnosti, obratu, musí býti jednotlivé.

Řídice se těmito ze skutečnosti vzniklými činiteli, musíme hledati rozřešení otázek obou ve sloučení těchto method v jediný souzvukný celek.

Sborové vyučování provázejž jednotlivé, s ním se slučujíc, je doplňujíc a s ním se spojujíc na prospěch nauky i na povznešení prací ručních. Ze spojení toho vzejde snad dobrá methoda nauky ručním pracem.

Že obou method třeba jest, život již ukazuje.

Co by dívce platno bylo, kdyby uměla vykládati veškery poměry, rozměry a rozpočty stříhů, kdyby znala na sta pravidel o slohu, o souladu barev a o ornamentu, kdyby z výkladu věděla, čeho věděti třeba, ale neuměla záplatu všíti, steh ušiti, neuměla vzor vyšiti, na košili přistříhnouti?

A naopak, k čemu by byla jí platna ruka zručná, kdyby neznala pravidel stříhů, a všechno, co vyrábí, by bylo nevkusné, neforemné?

Pročež spojmež tyto požadavky v methodu přirozenou, době, důstojnosti školy, pokroku přiměřenou.

Obrovským krokem beže se školství naše k výšinám, a proto nesmí nauka ručním pracem za ostatními pokulhávat i za starými hradbami zatarasovati se. Povinnosť káže, bychom stoupaly s dobou a zdokonalovaly tento ryze ženský předmět ve škole.

Sborové vyučování jest pokrokem, ale žádá si býti pochopeno, prostudováno, promyšleno.

Chybíl by každý, kdo by mocí a přísným rozkazem náhle chtěl zavést na škole mu svěřené sborové vyučování bez rozmyslu a beze zkoušek. Nazýváce chybují ti, jenž dle kněh v cizině vydaných a o sborovém vyučování horujících zaváděti je chtí do škol, nebo má-li mít užitku a požehnání pro školu, musí býti přispůsobeno poměrům domácím, národnímu karakteru, školnímu rádu, vůbec celému školství, by v rámec již hotový dobré zapadlo.

Slepé následování pokynů ve knihách daných nemůže prospěti, nebo kniha mnoho snese, a hrady myšlenkové, byť i k nebi nesly se, naleznou

popisu a péra obratného; ale ta milá skutečnost, život neúprosný, společenské poměry a jiné a jiné příčiny boří stavby smělé.

Různé pokyny, dané v knihách cizozemských pro tyto odchylky nezbytné, dokazují, že i tam, kde zavádí se, není všady úplné, nebo namnoze nejsou jiným, než přechodem k jednotlivému vyučování, jen že k němu nehlásí se, ale také někdy nepaedagogickými prostředky nesou se k účelu ryzému.

Jsou to na př.:

1. „Schopné dívky mějtež ještě jednu práci vždy, o které by pracovaly, než ostatní dostihou jich.“ — Není-li to vyučování jednotlivé mezi sborovým?
2. „Těm neschopným učitelka může práci doma sama dohotoviti, by byla vždy celá třída na jednom a tomž stupni!“ — Co by si počala u nás ubohá učitelka, kdyby to činiti měla, nazvíce literní, nebo definitivní industrialní, kterým přiděleno 22—24 hodin vyučování?
3. „K úplně neschopným a nedbalým nesmíme zření míti. Průměr jest nám vodítkem. Které zůstanou zpět, zůstaly, ale učitelka jde dále.“
4. „Stále nesmíme jen schopným věnovati pozornost; těch je menšina. Škola jde cestou střední.“
5. „Dívky, které ve škole nemohou v práci stačiti druhým, vzor na tabuli nakreslený a výkladem probraný doma upracují. Ve škole si jej poznamenají do sešitku, a naznačí pořad ok, sloupků a t. d. na čtvercovaný papír, dle kteréhož úkol dohotoví, by ve škole začíti se mohlo vždy sborově.“ — Kterak by se to shodlo s pravidlem, že práce díváků domů dávati se nesmějí?

Takové jednotlivé pokyny velice ohrožují bezvýminečné vyučování sborové, nebo kdyby byly pochopeny doslovňě, snadno by na školy zmatek přivedití mohly.

Nepochopené sborové vyučování může u veliké míře škoditi nauce, ano snad více, než zastaralé jednotlivé, pročež soudná učitelka nesmí slepě a otrocky si vésti ve škole, nesmí papouškovati, ale mnoho a mnoho mysliti, by dovedla vyučovati vždy tak, jak toho žádá postup nauky, pokročilost a chápavost dívek.

Sborové vyučování více nároků činí na učitelku než jednotlivé; hlavně káže přemýšleti, ano mnoho přemýšleti.

Taková soudná, myslící učitelka pochopí dojista, kdy má přejít od sborového vyučování k jednotlivému, a snadno nalezne si ten pravý bod, kde stanouti, kde odchýliti se, a kde obě methody spojovati.

Sborové vyučování má na školách budoucnost, a zajisté že časem a studiemi učitelek vzdělaných, pokročilých, vznese se k výši, i ovládne nauku ženským pracem ručním. Toho dozná a musí dozнатi i dočasné odpůrkyně a odpůrci jeho, že jest dobrodiním, že má ryzou nauku na zřeteli, že bystří rozum a cvičí představy; avšak doba naše posud není přízniva tomu, by bezvýminečně zavedeno bylo na školách.

Za prvé nemáme po tu dobu dostatek učitelek k tomuto vyučování připravených a vycvičených, ni takových, které by s láskou k tomuto učení lnuly a se zálibou sborově vyučovaly.

Především tudiž třeba jest, by učitelky postupně vychovávaly se pro tuto methodu a získávaly se pro ni. Každé učení svých apoštolů žádá si.

Za druhé není systém a postup u vyučování ženským pracem ručním posud ustálen, ono posud není najisto postaveno, mnoho-li a které předměty z bohaté zásobárny ženských prací ručních by měly býti pojaty s prospěchem v rozvrh učiva, co jest více, co méně důležito, neboť známo, jak pojmy o tom matou, jak názory střídají, a jak často protivy v náhledech vyvozují se.

Též v tom vadí, že není posud s dostatek učebních pomůcek pro vyučování pracem ručním na školách, bez kterých nelze sborově vyučovati.

Také jest na závadu, že nevyučuje se všady od 1. třídy, ale že zavedeno jest vyučovati také až od 3. třídy.

Sborové vyučování podobá se nerozvítemu pouptěti. Přejmež mu volného a přirozeného rozkvětu, a ono rozvije se krásně; budeme-li však násilně rozevratit je a přiváděti k výkvětu předčasnemu, zakrní.

Pracovaly jsme o methodice na základě střední cesty: sloučení sborového vyučování s jednotlivým. Příkly jsme prvemu výklad a názorné poučení, druhému výkonnou práci a zručnost ruky.

Víme, že přirozenou cestou zavre se za čas vlna nad naší methodikou, že pohltí názory staré a nové vynoří; avšak byť i sborové vyučování tak upravilo se k poměrům našim, že by zavládlo bez výminečně, byť i ku starému vrátila se doba — čehož nebe chraniž — přece metoda naše může býti radkyní všem, jelikož nese se směrem všeobecným.

Pro poučení bližší, kterak sborově vyučovati, doporučujeme spisek: „Hromadné vyučování“ od Gabriely Pfeifferové, který znalecky o vyučování sborovém pojednává; proto zde vzdáváme se dalšího o věci té rozboru.

3. Roztřídění hodin vyučovacích.

Žádoucno jest, by vynovalo se všady vždy dvě hodiny běžně po sobě jdoucí, mimo prvu třídu, kde stačí pouze jedna hodina vyučovací.

Malé dívky umdlí brzy, a lépe, propustí-li se z práce dříve, než rozptýlí se pozornost jejich. Také jest to k vůli jejich zdraví, jeli-kož nesmíme jich přemáhati ni tělesně, ni duševně.

Posoudí-li se, mnoho-li času zmaříme rozdáváním prací a jich skládáním, jest to zajisté s prospěchem, by vynovalo se dvě hodiny po sobě jdoucí.

4. Rozvrh učiva

pro pětitřídní školy obecné a třítřídní měšťanské
na základě osnov schválených.

Promyšlený rozvrh učiva jest hlavní podmínkou zdaru, ano jest skálou, na niž staví, a pilířem, o něž učitelka opírá se. Při rozvrhu učiva řídily jsme se pravidly následujícími:

1. Osvědčenou zásadou postupovati od lehčího k těžšímu, od jedno-
duchého ke složitému.
 2. Postupností přiměřenou stáří dívek i chápavosti jejich.
 3. Počtem hodin vyučovacích. I vybíraly jsme proto hospodárně,
majíce zření i k tomu, kolik hodin ubyde svátečními a jinými dny
prázdnin školních.
 4. Zásadou, že pracem ručním učí se ve škole jen za účelem nauky,
ale nikdy za účelem výroby.
- Proto, majíce je za učebný prostředek, uvádíme každou práci,
byť i hotový předmět za vzor, který děvče ve škole upracovalo.
5. Účelem vyučování pracem ručním: spojiti užitečnost s krásou. Při
tom dbaly jsme, by probralo se to, čeho nejvíce v domácnosti
potřebuje se.
 6. Se zřením k tomu, že nesmí učitelka dávat dívkám práce domů.

7. Samostatnosti práce.
 8. Důkladností základního vyučování.
 9. Péčí, by každý odbor ručních prací, aspoň v základní nauce, byl zde zastoupen, a dívкам o nich vštípily se nejnutnější vědomosti.
 10. Vymýtěním prací titerných, bezúčelných.
 11. Vzhledem k zdravotnictví školnímu.
 12. Se zřením k časovým potřebám a požadavkům, a
 13. k počtu dívek, jaký nejvýše vyměřen jest pro jedno oddělení při vyučování.
 14. Průměrnou schopností a zručností dívek.
 15. Poměry našimi společenskými a názory povšechnými.
-

Přijaly jsme za pravidlo, že práce od předešlého roku nedodělané nesmí se přinášeti do školy na začátku roku školního, ale že každý nový rok školní začne se prací novou, pro tento stupeň předepsanou, by neutrpělo vyučování sborové. Protož ku konci roku školního rozdá učitelka práce veškery, i nedodělané.

Heslem našim bylo: práce jest nutností, povinností, znalostí prací ručních ozdobou ženinou.

Byť i nový směr, jenž nyní zavládl, poukazoval ženy nazvíce ku pracím strojovým, a odkazoval více kupovati, než pracovati; byť i učil ženy a dívky, že ruční práce nevyplácí se, tož přece jest a bude vždy dosti těch, jež práci budou mít a ctiti za zákon životní, jež nesednou si, by s rukama založenýma pozíraly na ten boží svět, v němž pracuje i ten brouček nejmenší, a proto chceme dívky naše vésti k pilnosti, ku práci, i ukazovati jim práci se stránky nejpříjemnější.

Udáváme u každé třídy počet hodin vyučovacích, které v roce školním loňském, po odečtení prázdných dnů a hodin zmařených, zbyly skutečně pro nauku. Čeho lze žádati za těch několik hodin?!

A není-li toho málo, příliš málo pro předmět tak důležitý?!

I. třída.

V průměru 114 hodin vyučovacích za rok školní.

Material: bavlna Preidlova čís. 14., 2 jehlice pletací.

Pořad prací.

Začátky pletení.

a) Cvičení ok hladkých.

b) Cvičení ok obrácených.

Oba druhy na jedné cvičebné tabulce proberou se. Začato budíž na 30 ok, a plete se potud, pokud do jisté míry nebudou ruce žáček vycvičeny. — Pak pokračuje se na punčošce.

c) Punčocha.

Začneme na 27 ok, a jelikož učitelka na tomto stupni začínati ještě musí, určeno začínání třemi nitěmi. Okolek pracuje dívka rozhodně již samostatně. Plete se: šestkráte kolem hladce, třikráte obráceně, to po třikráte, kdy výška okolku čítá tolík kolem, kolik jest na jehlici ok.

Na punčoše učí se dívka ujímání.

a) ujímání hladké;

b) ujímání přehazované.

Z částic punčochy rozeznávati učí se: okolek, pěšinku, újmy a patu.

II. třída.

Průměrně 115 hodin vyučovacích za rok školní.

Material: bavlna čís. 16., 5 jehlic a háček.

Pořad prací.

1. Pokračování v pletení.

Punčocha.

a) Začínání. Zde učí se dívka začínati. Začneme na 27 ok na jednu jehlici.

Začínání jednoduché.

Okolek plete se: 2 oka hladce, 2 oka obráceně, 27kráte kolem nad sebe.

b) Pletení punčochy, paty, špičky.

Dívka učí se přesklopku na patě zavírat, klínek a špičku.

2. Začátky háčkování.

Na cvičebné tabulce proberou se sloupky krátké, do zadního, do předního i do celého oka.

Začne se na 50 ok řetízkových z bavlny čís. 16., a háčkuje se dle potřeby velký kus ať do čtverce, ať do obdélníku.

Výklad budíž o punčoše, jejíž částice dívka učí se znáti, jmenovati a na punčoše vzorné i na kresbě ukazovati. Poučení o oku plteném, o bavlně.

III. třída.

Průměrně za rok školní 115 hodin vyučovacích.

Material: bavlna čís. 16. a 30., 5 jehlic a háček.

Pořad prací.

1. Pokračování v pletení.

Punčocha.

Dívka učí se znáti již úplný a pravidelný tvar punčochy a samostatně ji uplésti ve všech částech.

Popis punčochy „Vzorníky“ čís. 1.

2. Háčkování.

a) Pokračuje se v háčkování, a se zřetelem k těm, jež by nebyly probíraly této práce začátky ve II. třídě, začne se i cvičením sloupků krátkých, a to na pruhu vzorovém.

Pruh vzorů háčkovaných.

Popis „Vzorníky“ čís. 2., obrázec přílohy čís. 1.

- b) Šest vzorků háčkovaných kraječek,
c) 3 hvězdy háčkované,
d) karkulka háčkovaná.

Popisy k b), c), d), „Vzorníky“ čís. 3., 4., 5.

Vesměs háčkuje se z bavlny čís. 30.

Výklad: Rozebere se punčocha, její poměry a rozměry, poučí se, co jest oko pletené i oko háčkované. Plocha pletená i háčkovaná srovnají se. Poučení o bavlně.

IV. třída.

Průměrně 113 hodin vyučovacích za rok školní.

Material: bavlna čís. 20. a 30. Jehlice pletací čís. 08 dvě.

Pořad prací.

Pletení umělé.

a) Pruh vzorů hustých.

Popis viz článek „Vzorníky“ čís. 6. a obrazec přílohy čís. 2.

Z bavlny čís. 20., 46 ok na jehlici.

b) Pruh vzorů mřížkováných.

Popis viz „Vzorníky“ čís. 7. a obrazec čís. 3.

Z bavlny čís. 30., na jehlici 56 ok.

c) Kabátek hustě pletený.

Popis „Vzorníky“ čís. 8.

Výklad: O vzorech a předmětech pletených, o niti a bavlně, o užitečnosti a pružnosti pletení. Opakují se poměry punčochy.

V. třída.

Průměrně 113 hodin za rok školní.

Material: Kanava tkaná, měkká, žlutohnědá, $\frac{1}{2} m$; vlna mechová, jasněmodrá, střední tón, jehla pro vlnu.

Poloplatno $\frac{1}{2} m$; nitě k šití, jehly, červená bavlnka čís. 40.

Náprstek, poduška, nůžky.

Pořad prací.

1. Učení stehům křížkovým.

Cvičebná tabulka z kanavy, na níž křížky a abeceda proberou se.

Viz „Vzorníky“ čís. 9., obrazec přílohy čís. 4.

2. Začátky šítí.

a) Šicí pruh, na němž postupně veškerý stehy a švy spojovací i lemujići proberou se.

K ozdobným přijíti může se, když by dívky ukončily předešlých, i přibráno několik pro tu náhodu.

Viz „Vzorníky,“ čís. 10. a přílohu obraz čís. 5.

b) Ušitý předmět jednoduchý.

Určen jest pro zvláště pilné a schopné.

Zvolíme buď zástérku, buď obrubování šátku a pod.

Výklad o látkách, o niti, o šitém předmětu, o stezích, švech, o spojování a lemování, o užitečnosti šítí.

VI. třída.

Průměrně za rok školní 138 hodin vyučovacích.

Materiál: 2 m 40 cm poloplátna, $\frac{1}{2}$ m měkkého širdingu, 40 cm nejvýše $\frac{1}{2}$ m pruhované, barevné látky;
bavlnka vyšívací čís. 40. a čís. 60.;
červená bavlnka čís. 40.;
jehly šicí polodlouhé čís. 9., 10., 11.;
nitě k šití anglické čís. 90., 100., 110.;
náprstek, poduška;
nitě pro sifování čís. 40.;
váleček k sifování $1\frac{1}{2}$ cm v objemu, sifovací jehla;
kreslící papír pro nákresy střihů.

Pořad prací.

1. Šití prádelních kusů.

- a) Jednoduchá, dvouklínová ženská košile, s výstřihem čtverhranným, zdobená kraječkami, jež dívky byly buď upletly, buď uháčkovaly.
- b) Známkování jména na košili.

2. Začátky vyšívání v bílém.

Tabulka začátečních stehů pro vyšívání, postupně sestavených.
Přloha obrazce čís. 6., popis „Vzorníky“ čís. 11.

3. Spravování prádla.

Vysazování záplat na cvičebné tabulce pruhované.

4. Začátky sifování.

- a) Začne se na 15 ok a sifuje se začáteční kus dle potřeby.
- b) Trojhran od 2 ok do 12 ok.
- c) " " 12 ok do 1 oka.
- d) " " 2 ok s přidáváním v středu.
- e) Čtverec od 2 ok do 12 řad.
- f) Obdélník od 2 ok do 12 řad, dále 10 řad, než uzavře se až do 1 oka.

5. Nákresy stříhů.

Nákresy stříhů pro VI. třídu jsou určeny:

Dvouklínová ženská košile ve dvou tabulkách:

- a) Půdorys košile s rozměry a poměry jejími.
- b) Dvouklínová košile sestavená.

Vyučování budiž sborové, pokud neodchyly se k jednotlivému; avšak každý nový druh práce budiž začat stejně, ode všech žákyň, a vyučováno buď vždy sborově.

Při sifování řídí se postupem a pravidly danými ve IV. sv. „Školy ženských prací ručních.“

Výklad o látkách: plátnu a bavlněné tkanině, o košilích ženských. Proberou se druhy, poměry a rozměry košile ženské. Poučení o vyšívání v bílém a o stezích vyšívání. Pokyn vzhledem ku spravování prádla. Poučení o niti, o oku sifovaném, o půdě sifované, o upotřebení sifování.

VII. třída.

Průměrně za rok školní 156 hodin vyučovacích.

Material: $2\frac{1}{2} m$ širdingu na ženskou košili;
 $3 m$ širdingu na mužskou košili;
nitě a jehly k šití;
bavlnka pro vyšívání;
poškozená punčocha ku správě a jehla látací;
roztrhaná punčocha pro vyplétání paty nebo špičky;
papír kreslící a tužka.

Pořad prací.

1. Jednoklínová košile ženská na $110 cm$ dlouhá, s ozdobnými rukávky, s kulatým výstříhem, který páskem kroužkovaným a vyšíváným zdoben jest, na přední části pod páskem vyšije se malá ozdoba dle schopnosti žákyně. Vyšivané jednoduché jméno.
2. Mužská košile jednoduchá, úplně hladká náprsenka, jméno z křížků.
3. Látání punčoch na předmětu. Steh pletený.
4. Vyplétání punčoch; pat a špiček.
5. Nákresy střihů:
 - a) Opakování nákresů ze VI. třídy.
 - b) Jednoklínová košile ženská ve 3 tabulkách: 1. rozměry a poměry; 2. sestavení celé košile; 3. košile švýcarská.
 - c) Ložní prádlo: 1. prostěradlo; 2. spodnice; 3. svrchnice a prachovka; 4. podušky obou druhů; 5. přikryvka na vatovanou pokryvku.
 - d) Mužská košile: 1. poměry a rozměry; 2. sestavení náprsenky hladké; 3. sestavení náprsenky záhybkové; 4. sedlo a příšití sedla; 5. rukávy, manšety a límce.

Sborový výklad probírá látky, z nichž dívky pracují, nazvíce látky jemné, na kterých vyšívá se, jako: batist, muselín a pod.

Pak poučí se, co všechno vyšíváme, a ukáží se i hotové předměty, rozměry, rozpočty košile i s odchylkami, načež dlužno nazvíce

pamatovati, stehy vyšívání proberou se. Při nákresích učí se dívky sestavovati prádlo, které kreslí, dává se dívkám návod, kterak prádelné kusy zdobiti se mají. Nazvíce dává se poučení o ozdobě ložního prádla, a pokyny, jaká ozdoba hodí se pro prádlo vůbec.

Druhy mužských košíl proberou se. O látání punčoch a o výpletání promluví se. Nákresy řídí se různými poměry délky, by dívky naučily se při každé velikosti patřičný tvar předmětu dáti a poměry rozpočítati.

Poučení o bavlně vyšívací.

VIII. třída.

Průměrně za rok školní 216 hodin vyučovacích.

Material: 2 m 60 cm širdingu, nitě, jehly, bavlnka vyšívací.

Kanava obyčejná, nedělená, $\frac{1}{2}$ m, pestrá vlna, jehla na vlnu.

Jeden prádelní kus pro látání.

Látku a vlna, nebo hedbáví pro vyšívání pestré, které určí vždy učitelka dle volby předmětu.

Též určuje učitelka i material pro různé práce, které mimo program dívky by ku konci roku školního pracovaly.

Kreslicí papír a tužky.

Pořad prací.

1. Ozdobná ženská košile se sedlem.
2. Vyšívání v bílém na sedle. Vzory rozmanité, ale vždy slohové, přiměřené času vyměřenému této nauce i schopnosti dívek. Jméno vyšívání.
3. Vzorový pruh na kanavě s vlnou. Viz popis vzorníků čís. 13.
4. Látání na prádelném kuse.
5. Nákresy střihů. Zopakuje se všechny, o nichž bylo již povídano, a k tomu přiběře se:
 1. Košile ženská se sedlem:
 - a) rozměry a poměry košile;
 - b) sedlo a rukávy ozdobné;

- c) výstříh košile pro sedlo ve dvou obrazcích;
 - d) košile celá.
2. Poloklinové ženské košile rozměry, 1. tabulka.
 3. Kalhoty ženské.
 4. Podvlékačky.
 5. Noční kabátky.
6. Vyšívání pestré.
- Vyšívají se různé předměty, menší i větší, na látce vlněné i hedvábné. Rozmanité, ale vkusné ornamenty.
- Zření zde budiž k praktičnosti a neporušuje-li to učebněho rozvrhu i z části ku přání rodičův i k ceně.
7. Mimořádné práce, kterých mohou pracovati ony žákyně, jež byly povinné práce již zhotovily a školní rok by nebyl posud ukončen. To ze zásady, by pilnosť dívek nebyla omezena.

Rozvrh prací mimořádných.

Mimořádné práce pracují se jednotlivě, ale každá z nich budiž učitelce příležitostí, by o ní vykládala žačkám, sborově jim dala poučení o ní, a všem ji ukázala na předmětu hotovém.

Učitelka má volnost vybrati z uvedených prací mimořádných ty, které by ta která dívka pracovati mohla, ale nesmí do školy zavésti práce nevkusu, přepychu, práce titerné, pročež jest určen pořad prací mimořádných přesně.

K takovým pracím mimořádným připustily se pro VIII. třídu:

1. Protahování v tylu.
2. Prošívání v sítování.
3. Šití mřížkových stehů na silné látce, z níž nitě dobře tahati se dají, na př.: měkká tkaná kanava, lněný gaze a t. d.
4. Mosaika šitá i jinak sestavená, na př.: z pletených, hačkovaných a t. d. měřických tvarů.
5. Aplikace.
6. Drhané práce.
7. Dle možnosti začátky šití na stroji.

Mimo to může učitelka, když se v tom vyzná, dáti poučení o paličkování a pletení v rámcu.

Práce, které zde uvedeny nejsou, nesmí se však pracovati ani mimořádně a jsou ze školy naprosto vyloučeny.

Velký počet prací, jimž vykázáno místo mimořádné, ukazuje, jak s těžkostí nám bylo vybírat z bohaté zásobárny pořad prací povinných. Avšak mimo to zbylo ještě mnoho, mnoho materialu, který zůstává pro vyšší školy dívčí a odborné.

Výklad probírá všechno, co s nákresy střihů a s pracemi souvisí, a má zření k ozdobě prádla.

Poučení o vyšívání pestrem i na kanavě, o stehu křížkovém, o stehu gobelinovém, o stezích vyšívání pestrého. Poučení, kdy a k čemu vyšívání toho upotřebiti můžeme. Poví se, že ještě jest malebné vyšívání a vyšívání zlatem. Působí se na seznání slohu prací vyšívaných i ornamentův, a poučí se o souladu barev.

Zde chápavost dívek již jest zvýšena a proto učitelka může výkladem o mnohem poučiti a použije každou práci mimořádnou k rozmluvě o ni.

Látání a spravování prádla jest zvláště vždy vytčeno, by dívky v zálibě pro rozmanité práce nezapomínaly na užitečnost.

5. Stejnosť materialu.

Při sborovém vyučování nezbytnou jest podmínkou stejnossť materialu.

Kéž toho docílí se u nás na školách!

Pro podporované dívky stará se dozorčí komitét paní, ale ostatní přinášejí si často do školy takové přípravy a náčiní, že je až s žalem soudnému pozorovateli.

Nazvíce matky příkře často nařízení učitelčinu na odpor staví se. A přece jest tato stejnossť materialu velice nutna.

Snad by dívky tomu zvykly, kdyby učitelky přísněji si při tom vedly, aby přinášely do prací ručních jen to, co jest nařízeno a jak to bylo nařízeno i předepsáno, tak jako to učiní v jiných naukách.

Poukazujeme též na řád školní a vyučovací, i na pravidla o dozoru vzhledem k nedbalým. Nebylo by snad od místa, kdyby se tohoto dobrodiní někdy použilo, aby tento příklad byl ostatním poučením a varováním.

Ku stejnosti materialu, jako ku stejnosti prací, mějmež zření pečlivé!

Učitelka každá, ať literní, ať industrialní, postarejž se, by dívкам současně při oznamení, jakých knih, sešitů a jiných potřeb školních opa-

tříti a přinésti si mají, též bylo ihned udáno, co si má přinésti každá pro ruční práce, a to náčiní veškeré a z látek nejpotřebnější pro první hodinu vyučovací.

Tím přípravy ku pracem nabudou stejného práva s knihami a t. d., a možno takto na stejnou materiál působit velice dobře. Pak to má tu výhodu, že dívky v první hodině již pracovati mohou, aniž by úplně zmařila se.

6. Učebné pomůcky.

Nezbytnou potřebou pro důkladné vyučování pracem ručním jsou učebné pomůcky, a proto také dozorčí komitét paní v Praze usnesl se o to, že sestaví plan, kterak by školní síně dívčích škol měly být opatřeny učebnými pomůckami.

Právě ruční práce mají zapotřebí názorného poučení, jelikož zde nazvíce nazíráním dívky poučují se a každý výklad, i ten nejkrásnější, mine se účelem, není-li oživen představou. A jakým spůsobem vznikati má představa v mysli dětské?

Názorem a nazíráním.

Jest to jako pleteeme-li vzor z knihy. Byť i byl sebe lépe popsán, přece usnadní nám práci obrazec vzoru poměrně více než důkladný popis, nebo názorně vnikne sestrojení ok ve vzoru rychleji v mysl naší, než po přečtení představa v mysl.

Promyšlené a ve zkušenosti i praxi školní osvědčené sestavení učebních pomůcek velice usnadní vyučování ručním pracem, nazvíce vyučování sborové, které nevyhnutelně provázeti musí. Nestačí jen kreslení na tabuli k tomu, ale skutečný názor.

Všady jest již zavedena tabule a křída za učebnou pomůcku při ručních pracích. Kdo by byl tomu uvěřil před 15 lety, že tak pokročí ženské práce ruční? A kam dospějou za 15 roků dalších.

Tabule mají být dvě: jedna čtvercovaná, tkanivo čtvercové napodobující, pro cvičení stehů, vzorů, křížků; druhá hladká pro kreslení stříhů, ač i na čtvercované tabuli snadněji se rozpočítává míra pro záčateční kreslení stříhů.

Mimo to již v naší době v cizině zavedeny jsou rámce k názornému vyučování v pletení, šití, látání, a jest žádoucno, by i do našich škol

brzy, a to třebas ve zušlechtěné podobě, zavedeny byly. Podobají se počitadlům, a konají služby výtečné. Třeba jen, by náš průmysl si toho povšiml, a zajistó by brzy do škol zavedeny byly. Tyto rámce mohou se výše posunovati i níže, jsou opatřeny v lištách buď dírkami, buď kolíčky neb hřebíky, na které napínají se buď šňůry, buď motouzy as na 1 cm od sebe. Napínáme je buď jako tkaninu do osnovy a útek proplétajíce, nebo kolmo napínáme je pro tvorění ok pletacích. Též bývají opatřeny již pletivem čtvercovým z rákosového proutí, na němž učitelka ukazuje stehy a oka.

Na prvném tkanivovém rámci ukazuje učitelka stehy jehlou na 6—9 cm dlouhou, buď z kostice, buď z kosti a červenou silnou vlnou nebo přízí.

Na druhém šije oka, jako při látání punčoch.

Mimo to jest v rámci jiném napnutý kus pletení. Na tom znázorňuje i obrácená oka i ujímání. Takový rámec otevřený, do nějž by učitelka vzorník cvičebný nebo předmět hotový napnouti mohla, jest věru v naší době nezbytný.

Kde není těchto rámců, pomáhá si učitelka pouze kreslením a znázorněním na tabuli a ukazováním hotových předmětů. Žádoucno by bylo, by na školách našich zaveden byl do každé třídy aspoň jeden rámec, do něhož by vzorníky nebo hotová práce napínaly se, by dívky na ní zíratí mohly a měly předmět, o němž pracují, stále před očima; nebo kam má učitelka názornou ukázkou zavěsit?

Potud, pokud učebné pomácky pro ruční práce dobře sestaveny, schváleny a zavedeny nebudou, nelze arcí mluviti o jich upotřebení v knize naší. Chceme jen přibližně k nim poukázati, nebo se zavedením přijde též i pokyn, kterak jich použiti při vyučování ručním pracem.

Prozatímní návrh učebních pomácek při ručních pracích jest:

I. Rámce: pro učení ok, stehů a pro zavěšení předmětů hotových na ukázku.

2. Sbírky hotových vzorných předmětů, a sice:

- a) Začátky pletení ze silných nití.
- b) Punčocha ze silných nití.
- c) Vzorové pruhy. Dva pletené, obráceně a mrížkovaně a jeden háčkovaný.
- d) Kabátek dětsky pletený a háčkovaná karkulka.

- e) Pletené, háčkované, sítované i z látky a papíru střihané tvary měřické.
- f) Hvězdy a kusy krajek pletených i háčkovaných.
- g) Tabulka na stehy křížkové.
- h) Tabulka šicí.
- i) Tabulka stehů ozdobných začátečních a ve vyšívání v bílém.
- k) Košíle ženské dvou- a jednoklínové, jednoduché i ozdobné.
- l) Vzorový pruh vyšívání na kanavě.
- m) Tabulka spravování a látání.
- n) Vyšívání pestré.
- o) Veškeré práce shotovené z oboru ženských prací ručních pro názorné o nich poučení.

Tyto vzorné práce buděž provedeny v silných nitích a látkách i ve velkých rozměrech.

3. Sbírky střihů a nákresů prádelních kusů, na velkých obrazích, jež na stěnách by visely, a to i po spůsobu zeměpisných map.

Stříhy i nákresy buděž tak sestaveny, by probralo se prádlo veškeré na nich, a ku ozdobení prádla budíz vzat zřetel. Sem patří též punčocha. Při každém kuse buděž v nákresu udány současně i poměry i rozpočty a rozměry práce.

Též budíz sestavení a postup práce jasně naznačen.

4. Obrazy příkladné se vzory ornamentickými, jak v černé kresbě tak i s barvami provedeny k poučení o slohu ornamentu a o souladu barev.

5. Sbírky veškerých látek, nití i nástrojů, jichž třeba ku pracem ručním.

Tyto sbírky mohou být seřaděny tak, jako to mívají obchodníci. Jakmile tyto pomůcky do škol vřaděny by být měly, dojista naleznou se závody, které by podobné sbírky ku prodeji sestavily.

6. Knihy výpomocné zasahující v obor nauky.

Knihy mají být pomocnicemi a rádkyněmi učitelek; proto nesmí se tak úzkostlivě zde hleděti ku schválení jich, a mohou se dávat do škol knihy veškery, jež poučují učitelky. Komitét dozorčí v Praze dodal na všechny školy dozoru jeho svěřené „Školu ženských prací ručních,“ i „Ženské práce ruční v otázkách“ od V. Lužické. Jsou to pomůcky výhradně sestavené se zřetelem na poměry naše domácí.

Při sestavení pomůcek učebných by slušelo vzít zřetel vždy na-
zvící k postupu jednotlivé práce každého druhu. Též bude žádoueno
mítí zření k tomu, by rozměry a poměry střídaly se, i formy byly roz-
ličné, by dívky zvykaly se střídání. Vzorní pruhy na př. by nepřinášely
užitku, kdyby byly vždy jedny a tytéž. Methodický postup budiž jeden
a tyž, co se týče sestrojení vzoru a seřadění ok, by návod mohl být
dán úplný a postupný, ale volba vzoru budiž zůstavena učitelčině
soudnosti. Arci pro začátek bude dobré, řídí-li se učitelky stejným po-
řadem vzorů; avšak jakmile bude methodický postup v proudu, může se
odchylovati.

Jelikož vzorné pruhy jsou učebnou pomůckou, musí jeden a tyž
postup být zachován, ale není třeba, ni rádno, by odnaučoval učitelku
myšlení, vlastnímu sestavení a postupu.



Vzorníky školní.

Podáme zde vzorníky, které schválila a sestavila zvláštní k tomu cíli svolaná komise učitelek a plnomocnic dozorčího komitétu paní v Praze. Obrazce k nim jsou z části též ve přiloze.

Podotýkáme, že není nutno, by byl pořad vzorů háčkovaných a pletených povždy otrocky zachováván, ano že jesti žádoucno, by střídání vzorů učitelky zavedly si, jen když budou šetřiti postupu metodického. Vzorník učitelka upravuje si ze silné bavlny — naše pruhы jsou z Preidlovу bavlny č. 12. — by na nich oka zřetelně označena byla a vypočítávání vzoru nepůsobilo dívce obtíží, ni nena-máhalo oka.

Tabulka křížků a abecedy, pruhы šicí a vyšívací nemění se, jelikož kombinace veškeré zde odpadají.

Začáteční kusy v pletení i v háčkování neuvádíme. Učitelka si je dle popisu zhotoví i ze silné bavlny i z motouzu, by dobré ditky oka viděly. Začneme s punčochou, a podáme velkosť za největší přijatou. Menší si rozpočte učitelka dle „Pletení“ ve „Škole ženských prací ručních,“ na kterouž vůbec poukazujeme, jelikož jsme se řídily tam udanými pravidly.

1. Ženská punčocha začatá na 30 ok

pro III. třídu, z bavlny čís. 16.

1. Začínání třemi nitěmi. 30 ok na jehlici, 2 na pěšinku, celkem 122 ok.
2. Okolek. 4 oka hladce, 4 oka obráceně, šestkráte kolem; pak střídáme oka hladká s obrácenými a zase pleteme 6kráte kolem.

To opakuje se pětkráte, až okolek má tolik kolem, kolik bylo ok na jehlici jedné: 30.

3. Pěšinka. 2 oka přidaná na 4. jehlici jsou pro pěšinku. Pleteme 4kráte kolem hladce a dvakráte obráceně. Tedy 1 pěšinka čítá 6 kolem.
4. Šáteček. Šáteček čítá od okolku 9 pěšinek. Při desáté začne ujímání a sice při prvním obráceném pletení.
5. Holeň. Holeň čítá 20 újem po každé straně pěšinky, totiž 1 třetina ok $120:3 = 40$. Ujímá se hladce a přehozeně, by směr \checkmark zachován byl.
6. Předpatí. Předpatí čítá zde 7 pěšinek od poslední újmy. — Půl šátečku.
7. Pata. Na jehlici jedné máme pro patu 20 ok mimo 2 pěšinková.
 - a) Vroubký: $15 = \frac{3}{4}$ jehlice.
 - b) Záklopka: na 14 ok $= \frac{1}{3}$ veškerých ok.
Na jehlici patové s přibráním 1 oka s jehlice nártové máme 22 ok.
8. Klínek. Čítá 3 újmy.
9. Chodidlo. Kus tak dlouhý jako pata s klínkem.
10. Špička. Dle pravidel o zavírání punčochy. Třetí třetina chodidla.
Punčocha vykreslená i s udáním rozpočtu jest v I. svazku „Školy ženských prací ručních“ v příloze A. Začata jest na 36 ok.

2. Pruh vzorů háčkovaných.

Začne se na 60 ok z bavlny Preidlový čís. 30.

Postup systematický budiž vzat takto:

- A. Sloupy krátké a dlouhé.
- B. Oka řetízková a dlouhé sloupy.
 1. Seřadění čtverců otevřených a sloupků dlouhých ve pruhy kolmé.
 2. Jiné seřadění předešlých na př. do čtverců a různých tvarů měřických.
 3. Vzor ornamentický ze dlouhých sloupků na půdě čtverců. Vzor budiž vzat z tištěných předloh, nebo ze čtvercovaných vzorů pro křížkový steh, při čemž vysvětlí se jak vypočítati si vzor.
- C. Oka řetízková a krátké sloupy.

- D. Oka řetízková, krátké a dlouhé sloupky.
- E. Předešlá oka a pecky.
- F. Oka řetízková, krátké a dlouhé sloupky a pikoty.
- G. Oka cvičená již a zdrhované sloupky.
- H. Tunéský steh a začátky pikových vzorů: podvojné a dlouhé sloupky do vroubků.

Pruh vzorový.

Příloha obrazec čís. 1.

Začínání. Oka řetízková.

Mezní čáry: 1 řada sloupků dlouhých; 1 řada čtverců z ok řetízkových přes 2 oka řady předešlé; 1 řada sloupků dlouhých.

Průměrná výška jednoho vzoru: 6—10 cm nebo 13 řad dlouhých sloupků.

Pořad vzorů.

1. Kus začátkův: krátké a dlouhé sloupky.
„Háčkování,“ II. sv., str. 5. a 6., obr. čís. 5., 6., 7., 8.
2. Viz popis.
3. Trojhranky ze čtverců. Viz popis dále.
4. Ornament ze sloupků na půdě čtvercové.
5. Jest v II. sv. „Šk. ž. pr. r.“ „Háčkování,“ vzor = 7. Mřížový.
6. Jest v II. sv. „Šk. ž. pr. r.“ „Háčkování,“ vzor = 10. Střídavý.
7. Viz popis.
8. ” ”
9. Jest ve II. sv. „Háčkování,“ vzor = 14. Vějířek.
10. Popis jest dále uveden.

Pruh neobhákuje se kraječkou, jelikož ubírá tato ozdůbka zbytečná mnoho času; proto hledí učitelka přísně k rovnosti krajův.

Aby dívky seznaly i tento spůsob lemování a ozdobování krajův v háčkování, přijaty byly za to malé vzorky háčkovaných kraječek.

Popisy vzorů ku vzorníku čís. 2.

Pořad vzorů čís. 2., 3., 4., 7., 8.

Vzor 1. rovnoběžný.

Z pořadu vzorů čís. 2.

1. řada: 3 dl. sl. * 2 dírky, 7 dl. sl. (dírka jest: 2 řt. oka do třetího sloupku píchnout) tak se pracuje celý vzor 13krát nad sebou v kolmé čáře.

Vzor 2. trojhrany ze čtverců mezi dl. sl.

Z pořadu vzorů čís. 3.

1. řada: 3 dl. sl. * 3 dírky, 4 dl. sl. (dírka jest jak ve vzoru 1.)
2. " 3 " * 10 sl. dl. 3 dírky.
3. " 3 " * 1 dírka, 16 dl. sl.
4. " 3 " * 5 direk, 4 dl. sl.
5. " 3 " * 6 sloupků * (do dírky dáváme 2, do sloupku 1 dl. sl.) 3 dírky 10 dl. sl.
6. " 3 dl. sl. * 9 dl. sl. * 1 dírka, 16 dl. sl., po této řadě opakujem vzor od 1. řady.

Vzor 3. listnatý. (Vzor z dl. sl. mezi čtverci.)

Pořad vzorů čís. 4.

1. řada: 3 sl. dl. * samé dírky (dírka jako ve vzoru 1.)
2. " 3 " * 4 dírky * 4 dl. sl. 5 direk.
3. " 3 " 1 dírku * 7 dl. sl. 4 dírky.
4. " 3 " * 2 dírky * 10 dl. sl. 3 dírky.
5. " 3 " * 2 " * 10 dl. sl. 3 dírky.
6. " 3 " * 10 dl. sl. 3 dírky.
7. " 3 " * 10 dl. sl. 3 dírky.
8. " 3 " * 10 dl. sl. 3 dírky.
9. " 3 " * 2 dírky * 10 dl. sl. 3 dírky.
10. " 3 " * 2 dírky * 10 dl. sl. 3 dírky.
11. " 3 " * 1 dírka * 7 dl. sl. 4 dírky.
12. " 3 " * 4 dírky * 4 dl. sl. 5 direk.
13. " jako 1 řada, vzor je ukončen.

Vzor 4. peckový.

Pořad vzorů čís. 7.

1. řada: 3 sl. dl. samé dírky (dírka: 2 řt. do třetího sl. dl. přehnout.)
2. " 2 dl. sl. 2 řt., 1 dl. sl. kol. řt. do nejbližší dírky * 2 řt., 1 pck. kol. oka řt. do vedlejší dírky, 2 řt., 1 pck. zas do vedlejší dírky, nyní 2 řt. 1 sl. dl. 5krát opakovat (t. j. 5 direk).
3. " 3 sl. dl. * 2 řet., 1 pck. do dírky, 2 řet., 1 pck. do vedl. dírky, 2 řet., 1 pck. do následující dírky * 2 řt., 1 dl. sl. kol řt. nejbližší dírky od * 4krát opakovat.
4. " 3 sl. dl. * 2 řt., 1 dl. sl., kol řt. nejbližší dírky, 4krát opakovat * 2 řt., 1 pck., 2 řt., 1 pck., 2 řt., 1 dl. sl. kol řet. nejbližší dírky (těchto direk udělá se pět).

5. řada: 2 dl. sl. * 2 řt., 1 dl. sl., kol řt. nejbližší dírky 4krát opakovat (zase 4 dírky) 2 řt., 1 pck., 2 řt., 1 pck., 2 řt., 1 pck.
6. „ jako 4. ř., pak se vzor od 1. řady opakuje.

Vzor 5. pikoty, nízké a dlouhé sloupky.

1. řada: 3 dl. sl. * 4 řt. do šestého dl. sl. uděláme dl. sl. a ještě 3 dl. sl. do toho samého dl. sl. * 3 dl. sl. vynecháme, do 4 sl. sl. uděláme zase 4 dl. sl., 5 řt., do 6. oka píchnem kt. sl. 4 řt. pikot do toho samého sloupku kt. sl. 5 řt. do 6. sl. píchnem, uděláme zas 4 dl. sl. do jednoho.
2. „ 3 dl. sl. * 3 řt., 1 kt. sl., do třetího řt. do nejbližší dírky, pikot, do toho samého 1 kt. sl., 5 řt., 1 kt. sl., kol nejbližšího 3 řt., pikot do toho samého kt. sl., 3 řt., 4 dl. sl. do prvního dl. sl., zas 4 dl. sl., do 8 dl. sl.
3. „ 3 dl. sl., * 3 řt., 4 sl. dl. do prvního sl. dl. * 4 dl. sl. do 8 dl. sl., 5 řt. do prostřední dírky, do 3 řt. kt. sl., pikot, do toho samého kt. sl., 5 řt., 4 sl. dl. do prvního sl. dl.
4. „ jako 2. řada vzor opakujem.

Tunéský steh popsán v II. sv. „Háčkování“ na str. 7. a 8., obr. čís. 9.

Podvojné sloupky str. 6.

Uhláčkuje se pro cvičení vzoru čís. 10. několik řad stehu tunéského, kde do vroubků pracovány byly sl. dl., a několik řad, by probraly se sl. podvojné a oba druhy nepřesahovaly výšky vzorům určené.

Mohou se háčkovati pouze v řadách ony sloupky, nebo ve vzoru prostém, na př. čís. 1., str. 10. „Háčkování,“ ale na půdě stehem tunéským.

3. Tři snadné hvězdy háčkované.

Začne se z bavlny čís. 30.

Pořad hvězd.

1. Kříž maltanský. Ze II. sv. „Háčkování,“ čís. 1.
2. Viz popis.
3. Hvězda listnatá. Ze II. sv. „Háčkování,“ čís. 4.

Hvězdy napnou se na modrý papír.

4. Šest vzorných kraječek háčkovaných.

Z baylvy čís. 30.

Postup.

- a) 3 vzory pracované po šířce;
b) 3 „ „ „ délce.

a) Tři vzory po šířce.

1. Zoubky.
 2. Zoubky tvořené přímo ze vzoru.
 3. „ „ zvláště ke pruhu připracované.

b) Tři vzory po délce.

1. Širší kraječka. Sl. dl., krátké a oka řetízková.
 2. Užší kraječka. Sl. dl. vyvazují ornament.
 3. „ „ „ Ornament z krátkých sloupek a pikotů.

Zde má učitelka dosti vzorů, a může též sáhnouti i ke kraječkám na šnúrkách a lýčkách.

Vzorečky napneme na modrý papír.

Každý vzorek měří v průměru 14—15 cm délky.

Pro vzory krajeky po délce pracované doporučujeme:

Popis hvězdy čís. 2.

10 ok spojit v kruh.

1. řada: 3 oka řt., 23 sl. dl. kol 10 ok řt. 1 řady 1 sl. pev. do
3. oka řt.

Poznámka. Každou řadu ukončíme tak, že pracujeme 1 sl. pev. do třetího z ok. it., jež zastupuje sl. první. (Pak ještě 1 pev. sl. do dírky nejbližší.)

2. „ 3 oka řt., 1 sl. dl. do téhož oka, do kterého již sl. pev. pracován byl. 2 řt. oka 2 sl. dl. do 2. oka. 2 řt. oka 2 vyn. 2 sl. dl. do 3. oka řady předešlé, 2 řt. oka, 2 sl. dl. do téhož oka. I máme: v 1 oku vždy 4 sl. dl. a 2 řt. oka a 2 vynechaná z ř. 1. Tak Skráte, nebo v 8 paprsků hvězda vybíhá.

I ukončíme 1 kolem hvězdy vždy u 8. řady u pev. sl.

3. řada: 1 sl. pev. kol dírky nejbližší, 3 řt. oka, 1 sl. dl., kam sl. pev. pracován byl, * 2 řt., 2 sl. dl. do téže dírky, † 3 řt. oka, 2 sl. dl. do dírky mezi čtyřmi sl. dl. Od * opak.
4. „ Až ku † jako 3. řada, pak: 4. řt. oka, 2 sl. dl. do dírky mezi 4 sl. dl. Od * opak.
5. „ Až ku † jako 4. řad., pak: 6 řt. ok, 2 sl. dl. do dírky mezi 4 sl. dl. Od * opak.
6. „ Až ku † jako 4. řada, pak: 3 řt. oka, 4 sl. dl. kol velké dírky, 3 řt. oka, 2 sl. dl. do dírky mezi 4 sl. dl. Od * opak.
7. „ 1 sl. pev. kol dírky nejbl., 3 řt., 1 sl. dl., kam sl. pev. pracován byl, 2 řt., 2 sl. dl. do téže dírky, * 2 řt., 3 sl. dl. kol dírky před čtyřmi 4 sl. dl. řady před. 1 sl. dl. do prvního z nich, 2 řt. oka, 2 vyn., 1 sl. dl. do sl. posledního, 3 sl. dl. kol vedlejších tří řt. ok, 2 řt. oka, 2 sl. dl. do dírky mezi 4 sl. Od * opak.
8. „ 3 řt. oka, 1 sl. dl., 2 řt., 2 sl. dl., vše do téhož oka, kam poslední pev. sl. pracován byl; * 2 řt. oka, 2 sl. dl., 2 řt. oka, 2 sl. dl. do posledního ze 4 sl. dl. řady předešlé, dírkou oddělených, 3 řt. oka, 4 sl. dl. kol dírky mezi 8 sl. dl. řady před., 3 řt. oka, 2 dl. sl. do prvního sloupku ze čtyř, dírkou oddělených, 2 řt. oka, 2 sl. dl. do téhož sl. Od * opak.
9. „ 3 řt. oka, 1 sl. dl. * 2 řt., 2 sl. dl., vše do téhož oka, kam poslední pev. sl. pracován byl. 5 řt. ok, 1 sl. kt. kř. kol dírky 2. 5 řt. ok přeskočí se, 5 řt., 2 sl. dl. do posledního dl. sl. ze 4 sl. řd. před., 2 řt., 2 sl. dl. do téhož oka, 5 řt., 2 sl. dl. do prvního sloupku ze 4 dírkou oddělených. Od * opak.
10. „ 3 řt., 1 sl. dl. * 2 řt., 2 sl. dl., vše do téhož oka, kam poslední pev. sl. pracován byl. 5 řt., 1 sl. kt. kř. kol 5 řt. ok obloučku řad před., 5 řt., 1 sl. kt. kř. kol 2. obloučku řady před., 5 řt., 2 sl. dl. do 4. sl. z oněch 4 sl. dírkou oddělených řady před., 3 řt. oka, 2 sl. dl. do prvního sloupku ze čtyř dírkou oddělených. Od * opak.
11. „ 3 řt. oka, 1 sl. dl. * 2 řt., 2 sl. dl., vše do téhož oka, kam sl. pev. pracován byl, 3 obloučky (vždy 5 řt., 1 kt. sl. kř. do jednoho obloučku řady předešlé), 5. řt., 2 sl. dl. do posledního sloupku ze 4 dírkou oddělených sl., 2 řt. oka, 2 sl. dl. do prvního sl. z vedlejších 4 řad před. Od * opak.

12. řada: 3 řt., 1 sl. dl., 2 řt., 2 sl. dl., vše do téhož oka, kam poslední pev. sl. pracován byl. 4 obloučky; (každý 5 řt. ok, 1 kt. sl.) * 5 řt. ok, 2 sl. dl. do dírky mezi 8 sl. řady předešlé, a sice ony 4 sl. dl. 1 dírkou oddělené, jež tvořily rozpůlené pecičky, přeskočíme, 2 řt., 2 sl. dl. do téže dírky. Tak opět jedna taková pecička se tam upracuje. 4 obloučky, (každý 5 řt. ok, 1 kt. sl.) Od * opak.
13. „ dírky do každého obloučku a do středu pecičky ze 4 ok řt. a kt. sl. krž.
14. „ sl. dl., do dírky 4 sl. dl., do kt. sl. také 1 sl. dl.

5. Karkulka háčkovaná.

Uháčkujeme hvězdu čís. 2., pak ji obháčkujeme do dírky 3 dl. sl., do sl. též 1 dl. sl.; máme dl. sl. 206.

Nyní začneme vzor z knihy sv. II. „Háčkování“ čís. 8. a uháčkujeme 8 řad, (v řadě 1. vyjde 26 direk); pak rozdělíme práci na 4 díly: na týl případne $6\frac{1}{2}$ dírky, na nátemení $19\frac{1}{2}$ dírky. Háčkujeme nyní nátemení, které jest dlouhé na 16 řad.

Pak obháčkujeme karkulku kolem dl. sl., nad nimi dírky k protažení, t. j.: 1. dírka, 4 dl. 3 sl. (3 řt., do čtvrtého sl. dl. píchnem) nad tím zase dl. sl., na ouškách dejme do dírky 6 dl. sl.

Při háčkování karkulky vedeme si pravidly pro pletenou karkulku danými ve svazku I. „Pletení.“

Tato karkulka má být pouze vodítkem, a může si každá učitelka uháčkovati hvězdu, jaká se jí líbí, i vzor voliti dle libosti. Jen přísně šetřiti dlužno pravidel o rozměru, by dívky učily se správně karkulku uháčkovati.

Též upozorňujeme na karkulku trojdílovou ve II. sv.

Mnohé učitelky dávají pro školní cvičení přednost těmto trojdílovým. Učitelka může mít více vzorových karkulek, a dobré bude, když nejen dívкам povědít, ale také ukázati může, jaké druhy karkulek háčkují se.

6. Pruh vzorů pletených hustých.

Začne se na 46 ok z bavlny Preidlovy čís. 20.

Postup vzorů.

1. Posunování ok obr. a hl. v jednom směru.
2. „ „ „ „ „ ve dvou směrech.

3. Střídání ok obr. a hl.
4. Sestavování tvarů z ok obr. a hl.
5. Oka angl. a obr. střídají se.
6. Oka angl. hlad. a obr. střídají se.
7. Převádění ok jednotlivých.
8. „ více ok.

Pruh vzorový.

Příloha, obrazec čís. 2.

Ná pruhu znamenáme:

a) **Kraj zoubkový.**

10 řad hladkých po líci, 1 řada direk, 10 hladkých řad, a spleteme začáteční oka s oky na jehlici.

b) **Mezní čáry.**

Tři řady ok obrácených. Tyto tři řady utvoří mezní čáru, která jeden vzor od druhého dělí.

c) **Vroubkы.**

Vroubkы vroubí podelné kraje pruhu, jako zoubky kraje šíře. Vroubkы pleteeme jako na patě punčochy.

Vroubkы též slouží nám k rozpočtu. Aby vzorní pruh byl úhledný, nutno, by k šířce vzoru jednotlivých zvolila se též poměrná výška. Beřeme za průměrnou výšku vzoru 23 vroubků. Arci některý vzor bude žádati vroubků více, některý méně, jakž sestrojení jeho žádá; ale průměr jest: 23 v r o u b k ú.

Na krajích též cvičí se řetízek, čili oka sejímaná.

Pořad vzorů.

Vzory obpleteny jsou z „Pletení.“ „Šk. ž. pr. r.“ I. sv.

1. vzor jest v „Pletení“ 1. sv. vzor třetí.
2. „ „ „ „ „ druhý ke vzoru třetímu.
3. „ „ „ „ „ čtvrtý.
4. „ „ „ „ „ pátý.
5. „ „ „ „ „ šestý.
6. „ „ „ „ „ sedmý.
7. „ „ „ „ „ devátý.
8. „ „ „ „ „ desátý.

7. Pruh vzorů pletených mřížkovaných.

Začne se na 56 ok z bavlny čís. 30.

Postup vzorů.

1. Cvičení v dirkách s jedním nahozením. Oka hl. a dírky v nejjednodušší kombinaci: kolmo nad sebou.
2. Posunování direk.
3. Dírky, obracená a hladká oka.
4. Dírky, obr. oka, hl. oka. Učí se tři spojit ve vzoru.
5. Dírky ve spojení s anglickými oky a obr. oky.
6. Dírky prosté, neobplétané.
7. Dírky z ok rozplétaných, anebo ze dvou a více nahozením vyvozených.
8. Ovinování ok, dírky, oka hl., oka obr., ujímání, tři spojit.

Pruh vzorový.

Příloha obrazec čís. 3.

Kraj a vroubkky jako na pruhu předešlém.

Mezní čáry: 3 řady obrácené, 1 řada direk dvěma nahozninama vyvozených a zase 3 řady obrácené.

Výška průměrná jednoho vzoru: 20 vroubků. Dbáti sluší, by vzor neporušil se náhle, a by výška vzoru šířce jeho vždy přiměřena byla.

Pořad vzorů.

1. vzor.

Za vroubkky:

1. řada: nah. přeh. nah. přeh. nah. přeh. nah. přeh. 6 hl.
2. " obrace tak se vzor opakuje, až máme 20 direk nad sebou.

2. vzor.

1. řada: nah. přeh. nah. přeh. 4 hl.
2. " obrace jakož i všecky sudé.
3. " 1 hl. * nah. přeh. nah. přeh. 4 hl.
5. " 2 hl. * nah. přeh. nah. přeh. 4 hl.
7. " 3 hl. * nah. přeh. nah. přeh. 4 hl.
9. " 4 hl. * nah. přeh. nah. přeh.
11. " jako 1. ř. vzor se opakuje.

3. vzor.

1. řada: 2 obr. 3 hl. ujm. nah. 1 hl. nah. přeh. 3 hl.
2. " obbrace jakož i všecky sudé.
3. " 2 obr. 2 hl. ujm. nah. 3 hl. nah. přeh. 2 hl.
5. " 2 obr. 1 hl. ujm. nah. 5 hl. nah. přeh. 1 hl.
7. " 2 obr. ujm. nah. 7 hl. nah. přeh.
9. " jako 1. řada, vzor se opakuje.

4. vzor.

1. řada: 3 obr. 1 hl. ujm. nah. 1 hl. nah. přeh. 1 hl.
2. " hladká oka obr., obrácená hladce, tak pletem sudé ř.
3. " 3 obr. ujm. nah. 3 hl. nah. přeh.
5. " 3 obr. 2 hl. nah. 3 spoj. nah. 2 hl.
7. " jako 1. ř., vzor se opakuje.

5. vzor.

1. řada: nah., 2 obr., 2 angl., 3 obr. spoj., 3 obr. 2 angl. 2 obr. nah. 1 hl.
2. " nah. a hl. oka obplétáme obbrace, obr. oka hladce, angl. oka obbrace angl.
3. " nah. 1 angl. 2 obr. 2 angl. 2 obr. 3 obr. spoj. 2 obr. 2 angl. 2 obr. 1 angl. nah. 1 hl.
4. " jako 2. řada.
5. " nah. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 1 obr. 3 obr. 1. obr. 2 angl. 2 obr. 2 angl. nah. 1 hl.
6. " jako 2. řada.
7. " nah. 1 obr. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 3 obr. spoj. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 1 obr. nah. 1 hl.
8. " jako 2. ř.
9. " nah. 2 obr. 2 angl. 2 obr. 1 angl. 3 hl. spoj. 1 angl. 2 obr. 2 angl. 3 obr. nah. 1 hl.
10. " jako 2. ř.
11. " nah. 3 obr. 2 angl. 2 obr. 3 hl. spoj. 2 obr. 2 angl. 3 obr. nah. 1 hl.
12. " jako 2. ř.
13. " obr. ujm. 2 obr. 2 angl. 2 obr. nah. 1 hl. * nah. 2 obr. 2 angl. 3 obr. 3 obr. spoj. 3 obr. 2 angl. 2 obr. nah. 1 hl.
14. " jako 2. ř.
15. " obr. ujm. 1 obr. 2 angl. 2 obr. 1 angl. nah. 1 hl. * nah. 1 angl. 2 obr. 2 angl. 2 obr. 3 obr. spoj. 2 obr. 2 angl. 2 obr. 1 angl. nah. 1 hl.

16. řada: jako 2. ř.
17. „ ujm. obr. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 1 nah. 1 hl. * nah. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 1 obr. 3 obr. spoj. 1 obr. 2 angl. 2 obr. 2 angl. nah. 1 hl.
18. „ jako 2. řada.
19. „ hl. ujm. 1 angl. 2 obr. 2 angl. 1 obr. nah. 1 hl. * nah. 1 obr. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 3 obr. spoj. 2 angl. 2 obr. 2 angl. 1 obr. nah. 1 hl.
20. „ jako 2. řada.
21. „ ujm. hl. 2 obr. 2 angl. 2 obr. nah. 1 hl. * nah. 2 obr. 2 angl. 2 obr. 1 angl. 3 hl. spoj. 1 angl. 2 obr. 2 angl. 2 obr. nah. 1 hl.
22. „ jako 2. řada.
23. „ hl. ujm. (1 oko vezmem z vroubků) 2 obr. 2 angl. 3 obr. nah. 1 hl. * nah. 3 obr. 2 angl. 2 obr. 3 obr. spoj. 2 obr. 2 angl. 3 obr. nah. 1 hl.
24. „ jako 2. řada, nyní vzor od 1. ř. opakujem.

6. vzor.

1. řada: nah. přeh. 5 hl. (na konci jehl. též vyjde 5 hl.)
2. „ 3 obr. ujm. obr. * nah. 5 obr., ujm. obr.
3. „ 2 hl. * nah. přeh. 5 hl.
4. „ 2 obr. ujm. obr. * nah. 5 obr. ujm. obr.
5. „ 4 hl. * nah. přeh. 5 hl.
6. „ ujm. obr. * nah. 5 obr. ujm. obr.
7. „ 6 hl. * nah. přeh. 5 hl.
8. „ 5 obr. ujm. obr. * nah. 5 obr. ujm. obr.
9. „ 5 hl. ujm. nah.
10. „ 1 obr. * nah. ujm. obr. 5 obr.
11. „ 3 hl. ujm. * nah. 5 hl. ujm.
12. „ 3 obr. * nah. ujm. obr. 5 obr.
13. „ 1 hl. ujm. * nah. 5 hl. ujm.
14. „ 5 obr. * nah. ujm. obr. 5 obr.
15. „ ujm. (1 oko vzít z vroubků) nah. 5 hl.
16. „ 4 obr. ujm. obr. * nah. 5 obr. ujm. obr., nyní se vzor od 3. řady opakuje.

7. vzor.

a) Dírky z ok rozplétaných.

1. řada: nah. přeh. nah. přeh. nah. přeh. 6 ok uzavírat.
2. „ obrace a nad těmi 6. uzavřenými oky utvoříme 6 ok, jako začínání z jednoho oká.

3. řada: nah. přeh. nah. přeh. nah. přeh. 7 hl.
4. „ obbrace.
5. „ 6 ok uzavírat nah. přeh. nah. přeh. nah. přeh.
6. „ jako 2. řada.
7. „ 7 hl. nah. přeh. nah. přeh. nah. přeh.
8. „ obbrace nyní vzor od 1. řady opakujeme.

b) Dírky ze dvou nahozených nití.

Zde mohou být vztahem popisy z I. sv. „Pletení“ vzor 12. obraz čís. 17., str. 28., vzor čís. 15., str. 30., vzor čís. 11., obr. čís. 16., str. 26.

8. vzor.

1. řada: 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. 1 hl. nah.
2. „ hl. a nah. oka obrace, obr. oka hladce.
3. „ 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. 1 obr. 1 hl.
1 obr. nah.
4. „ jako 2. řada.
5. „ 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. 1 obr. 1 hl.
1 obr. 1 hl. 1 obr. nah.
6. „ jako 2. řada.
7. „ 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. 1 obr. 1 hl.
1 obr. 1 hl. 1 obr. 1 hl. 1 obr. nah.
8. „ jako 2. řada.
9. „ teď těch 14 ok (t. j.: 2 hl. 2 obr. jak jdou rovnoběžně nad sebou) sejmeme na 3. jehlici a 4krát bavlnou ovineme, totiž od pravé ruky k levé, pak je zas na jehlici do pravé ruky přendáme, a pleteme dál; nah. přeh. 1 obr. 1 hl. 1 obr. 1 hl.
1 obr. ujm. hl. nah.
10. „ nyní ta ovinutá oka vpleteme: 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr.
2 hl. 2 obr., obr. ujm. 1 obr. 1 hl. 1 obr. 1 obr. ujm. 1 obr.
11. „ 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. přeh. 1 obr.
1 hl. 1 obr. ujm. nah.
12. „ 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 1 obr. ujm. obr.
1 obr. ujm. obr. 1 obr.
13. „ 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. ujm. 1 obr.
ujm. nah.
14. „ 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 1 obr. 3 spoj.
obr. 1 obr.
15. „ 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. 2 obr. 2 hl. nah. 3 spoj. nah.
16. „ řada jako 2. řada vzor se od 3. řady opakuje.

8. Pletený kabátek dětský.

Bavlna čís. 30., též může se vzít i silná bavlna.

Při pletení kabátku dětského řídíme se pravidly v I. sv. „Pletení.“

Ve IV. třídě plete se kabátek vzorem obráceným, by rychleji práce přibývala.

Každá učitelka může si zvolit vzor krajky dle úsudku svého, i vzor, jen když řídí se rozpočty kabátku v „Pletení“ danými.

9. Tabulka cvičebná pro steh křížkový.

Obrazec přílohy čís. 4.

Na měkké kanavě žlutohnědé s modrou vlnou.

Výměra $\frac{1}{2} m$ délky. Šířka asi 58 cm. ($\frac{1}{4}$ ze šířky látky na 230 cm.)

Postup práce.

1. Vodorovný steh přes 2 nitě tkaniva. 1 řada.
2. Kolmý steh po rubu, po lícu střídavý vodorovný. 1 řada.
3. Kosý steh — polokřížek přes 2 nitě do čtverce. 1 řada.
4. Křížky celé v řadě běžné. 1 řada.
5. Střídavě kladené křížky do 2 řad. 1 řada.
6. Posunované křížky v jedné řadě = klikatina. 1 řada.
7. Obloučkový vzorek z křížků, čítá 2 řady.
8. Maeandrina z křížků. 1 řada.
9. Abeceda česká tiskací dvojitá.
10. Číslice.
11. Letopočet do středu kraje.
12. Vytahování nití z látky ku třepení.
13. Olemování stehem mexickým.

Mezi každým cvičením jednotlivým zůstává mezera 8 tkanivových nití anebo 4 čtverců. Od kraje pro třepení zůstane 12 nití tkanivových.

Poučení o stehu křížkovém jest ve sv. III. a VI. „Šk. ž. pr. r.“

10. Pruh šicí.

Obrazec přílohy čís. 5.

Poloplátno měkké i plátno $\frac{1}{2} m$ dlouhé, šíře látky, 10 cm strh-neme na olemování, tudiž 40 cm zůstane délka.

Pořad stehů a švů.

S t e h y.

1. Steh přední.
2. „ perlový přes 3 nitě.
3. „ zadní.

Š v y.

4. Šev francouzský.
5. Kosé stehy v přímé čáře, co předprava obnitky.
6. Obnitka v krajích.
7. Obruba. Cvičí se na široké obrubě jednoho kraje šíře, a na dvou úzkých pro obnitku.
8. Obnitka v obrubových krajích.
9. Šev krejčovský.
10. Zápošev plochý. }
11. „ kulatý. } Kraje rovné.
12. „ na krajích kosých.
13. Široký záhyb ze stehu ozdobného perlového přes 2 nitě.
14. 4 malé záhybky předním stehem, vždy dvě a dvě proti sobě, by naznačil se účel jejich v ozdobě.
15. Steh smyčkovací pro dírky knoflíkové v přímé čáře.
16. Steh obšívací v přímé čáře.
17. Obruba široká s mřížkou základní.
18. Stehy: řetízkový a
19. tamburový.

Šijí se červenou bavlnkou.

Oba stehy čís. 18. a 19. viz III. sv. str. 11. a 12., obr. čís. 4. a 5.

Pozn. Čísla 15—19. mohou se při méně schopných žačkách vynechat, any v VI. třídě zopakují se.

20. Lemování pruhu: na jednom kraji podélném pruhem látky, na druhém výpustkem.

Veškeré druhy stehů a švů popsány jsou ve III. sv. „Školy ženských prací ručních“ i ve spisu: „Ženské práce ruční v otázkách“ od V. Lužické.

11. Pruh začátečních stehů vyšívání čárkovitého a v bílém.

Obrazec přílohy čís. 6.

Material: měkký širding, bavlnka vyšívací čís. 40. a 60., červená čís. 40., jehly čís. 9. a 10.

Pruh jest $\frac{1}{2} m$ dlouhý, a 30 cm široký.

Pořad stehů.

1. V čáře přímé vodorovné: Steh smyčkový čili kroužkovací.
Sv. III. a VII.
2. " " " " Steh obšívací.
Sv. VII., str. 39., obr. čís. 17., a VI. sv., str. 92.
3. " " " " Steh stonkový kosý. Sv. VII., str. 67.
Steh šnůrkový, sv. VI., str. 93.
Může se šítí též steh perlový na místě oboustranného stehu předního, a pak zové se: perlový obšívaný. Obšívaný steh nití červenou šije se.
4. " " " " Steh tamburový, sv. III., str. 11., obr. čís. 4.
5. " " " " Týž steh, obšívaný s obou stran nití červenou.
6. " " " " Steh kosticový nití červenou.
Mohou ušití se 2 i 3 druhy v téze čáře.
7. Malý ornament: Steh ruský.
Sv. III., str. 9., sv. VII., str. 100., 101., a obr. čís. 77. a 78.
8. Házené hvězdice neb podobné ozdůbky v řadě: Steh vinutý
Sv. VII., str. 48., obr. čís. 25. a 26.
9. Přímá čára: Dírky jednoduché, střídavě kladené.
Sv. VII., str. 40., sv. III., str. 35., obr. čís. 16.
10. Macandřina z dírky: Souvislé dírky jednoduché. Sv. VII., str. 40.
11. Na $\frac{1}{2}$ šířky pruhu se evičí: Dírky vypouklé:
 - a) obšívané,
 - b) smyčkované.

Sv. VII., str. 40. a 41., obr. čís. 18. a 19.

12. Na $\frac{1}{3}$ šířky lehký a jednoduchý vzorek ze smyčkových stehů, co poučení pro vyšívání krajkové. Sv. VII., str. 49., obr. čís. 27. může být vodítkem pro vzorek.

Začátky vypouklého vyšívání.

13. Přímá čára na 3 mm: Steh plochý, rovný na podložení.
14. " " " " " kosý " "
Pro obě dvě čáry viz „Šk. ž. pr. r.“ sv. VII., str. 66. a 67., obr. čís. 43. a čís. 44.
15. Cvičení stehu stonkového na dvou krátkých čárách a v malých metličkách, nebo jiné ozdóbce.
Pro poučení viz sv. VII., str. 67., obr. čís. 45., 46., 47.
16. Na $\frac{1}{3}$ šířky tabulky do prostřed malý vzorek vyšitý, na němž by dívky, čemu naučily se, v provedení seznaly.

Na takovém vzorníku máme pak začáteční stehy těchto druhů vyšívání:

- 1., 2., 3., 4., 5. vyšívání čárkovité a základní stehy k ostatním druhům zastupuje.
6. vyšívání pruhové.
7. " ruské.
8. " vinuté, nebo rychlé.
9., 10., 11. vyšívání anglické.
12. vyšívání krajkové.
13., 14., 15., 16. vyšívání vypouklé.

Vzorník olemuje se zoubky smyčkovanými, by každý roh měl jiný druh, tudiž čtyřmi spůsoby práce:

- a) zoubky obyčejné kulaté, sv. VII., str. 32., obr. čís. 6.
b) " " špičaté, " " 33., " " 7.
c) " růžové. Sv. VII., str. 33., obr. čís. 8.
d) " dirkované. " " 34.. " " 12.

12. Cvičná tabulka pro záplatování.

Každá tabulka 20—25 cm.

Učitelka mějž nejméně tři takové tabulky.

1. Na pruhované látce.
2. " květované "
3. " bílé "

1. Na pruhované látce: čtverec vsazený a trojúhelník.

2. Na květované látce: čtverec a trojúhelník.

3. Na bílé látce:

Rozdělme tabulku na 4 pole stehy předními posouvanými nití červenou.

Na 1. pole vsadí se čtverec se zapošvem;

„ 2. „ „ „ s obnítkou;

„ 3. „ „ „ trojúhelník;

„ 4. „ „ „ čtverec stehem řetízkovým přišíváný, a to pro cvičení ve vysazování záplat flanelových.

Na těchto vzorných tabulkách učitelka znázorňuje výklady o vysazování záplat na látkách různých.

13. Tabulky cvičné pro látání.

Byť i určeno bylo učiti látání na předmětu, nezbytné jest, by měla učitelka tabulky pro znázornění výkladu o látání připravené.

1. pro stehy látání punčoch.

2. „ „ látání tkanin.

I. Stehy pro látání punčoch cvičí se buď na silném papíře, na nějž nitě napnou se, buď na upleteném čtverci, do něhož otvory pro stehy vystřihnou se.

Rozdělme tabulku, by 4 čtverce v ní vystříženy byly:

1. Steh plátený. Sv. V. Pletivo, str. 42, obr. č. 16.

2. Steh pletený obvinovací. „ „ „ „ 43, „ „ 17.

3. „ „ tamborový. „ „ „ „ 44, „ „ 00.

4. „ „ zpáteční. „ „ „ „ „ 45, „ „ 18. a 19.

Na takové tabulce učitelka druhý látání již ušité ukazuje, ale dobré by bylo, kdyby měla ještě jednu tabulku s nedokončenými stehy, na níž poučovati a znázorňovati by mohlo se stehův kladení.

2. Stehy pro látání tkanin ušije učitelka na silné, měkké plátno, rovné nitě, by dobré znaly byly.

Rozdělí si tabulkou v osm polí taktéž posouvanými stehy předními nití červenou.

1. Látání natrženiny. Sv. V., str. 47.

2. „ stehem pláteným. „ „ „ 49.

3. „ „ barchentovým. „ „ „ 49.

- | | | |
|----|-------------------------|---|
| 4. | Látání stehem keprovým. | Sv. V., str. 49. |
| 5. | " " činovatým. | " " 50. |
| 6. | " " damaškovým. | " " 50. |
| 7. | " tylu. | " " 50, obraz čís. 20. |
| 8. | " barevnou nití. | Volmež vzor některý ze sv. V., obr. čís. 4. až čís. 12. |

Taková tabulka má pro učitelku velkou cenu, nebo neví, jakého druhu látky bude onen prádelní kus, který dívka přinese si pro práci, a tudiž každý steh může dívkám ukázati na tabulce lázací.

14. Začátky sítování i měřické tvary sítované ze silných nití, ano i ze šňůrek bílých.

Poučení jest ve sv. III. „Uzlovatina,“ dle kteréhož návodu si učitelka začátky sestaviti může.

Sítované ukázky napne na papír modrý.

15. Pruh vzorů pro vyšívání vlnou na kanavě.

Pruh jest $\frac{1}{2} m$ až $60 cm$ dlouhý, $27 cm$ široký.

Material: kanava obyčejná, nedělená, a pestrá vlna berlínská, černé hedbáví.

Látka učebná. Cvičení stehův složitých, křížkových, oboustranných, gobelinových, poučení o přímočarném ornamentu a souladu barev.

Postup stehů.

a) Křížek složitý.

1. Oboustranný křížek,
2. čtvercovaný „
3. podvojný „
4. obdélný „
5. zapletený „
6. posunutý obdélný křížek.

b) Stehy gobelinové.

1. Kosé přes 2 a více nití.
2. Kolmé „ „ „ „ „
3. Vodorovné „ „ „ „ „

c) Stehy oboustranné.

1. Kolmé.
2. Vodorovné.
3. Kosé.

d) Stehy pleteneové.

e) Stehy volné.

Dle tohoto návodu sestaví si učitelka sama vzorný pruh pro svou třídu. Hleděti bude k barvitosti vhodné, k souladu a k neporušenému slohu ornamentu.

Podáváme zde popis vzorného pruhu a sestavení, jak by asi přibližně učitelka si vésti měla.

Jelikož nazvíce stupňování a seřadění barev o vzoru rozhoduje, hledíž při tom, by všech pravidel šetřila.

Příloha v barvách provedená by zdůraznila knihu přílišně, pročež od ní upouštíme.

Pořad vzorů.

Na šířce kanavy vždy dva vzory vyšíjí se. Ve středu, kde oddělují se, necháme na dva prsty prázdnou mezeru, která středem celé délky pruhu táhne se. Takovou též mezeru mezi vzory jednotlivými necháme v řadách do délky.

Tyto mezery zastupují mezní čáry.

Mezery mezi vzory vyšívánými po délce pruhu, ale vždy pouze tak dalece, jak dalece jeden vzor zasahuje, vyšíjeme stehy oboustrannými v úzkém ornamentu. Any vyšíváme na šířce kanavy dva vzory, vyšíjeme vzoreček u obou dvou stejný, k vůli úhlednosti.

Mezní čáry.

Začneme tudiž: nad obrubou kraje útkového vyšíjeme první mezní čáru ozdobující a cvičíme na ní:

1. Křížky čtvercované. Sestavíme je do nejužšího vzorku, by kladly se posunovaně. Na lícu jsou křížky.
2. Mezní čára: Stehy oboustranné, kolmé a vodorovné, ve vzorečku.
3. „ „ „ Křížky čtvercované ve vzorku. Na lícu jsou nyní čtverečky.
4. „ „ „ Stehy oboustranné kosé a vodorovné. Vzorek.
5. „ „ „ Křížky oboustranné. Vzoreček.

Viz svazek VI. Protahování.

To stačí pro osm vzorů. Která učitelka by chtěla vyšívati si na vzorníku více vzorů, může si z těchto stehů úzký vzoreček sestavit i ještě jeden, nebo přibere:

6. Mezní čára: Křížky zaplétané (sv. VI., str. 33.) v jedné řadě, nebo steh pletencový, (sv. VI. str. 11.)

Tyto stehy šijeme černým hedbávím, takže veškery čáry mezní jsou v černém provedeny.

Vzory.

Pouhý návod.

1. Sestavení křížků podvojných ve dvou barvách.

2. Křížky obdélné kolmé posunují se a vyvouzují půdu, nebo střídají se s vodorovnými. Též z vodorovných tvoří se vzor.

Ve dvou stupňovaných barvách.

3. Kosý steh gobelinový přes dvě nitě.

Na půdě jednobarevné vzor pestrý.

4. Složitý steh kosý. Zde můžeme volně sestavovati na př. mosaikový (sv. VI., str. 40.), vysazovaný a kašmírový (tamže str. 41.), a t. pod. Barvy souladně stupňujeme.

5. Stehy kolmé. Vzor bud: klikatý, zubovitý, kostkový, šachový a t. d. Viz: Sv. VI., str. 38. Tento druh jest nevyčerpateLNÝ v kombinacích.

Barvy vhodně stupňujeme a sestavujeme.

6. Stehy vodorovné a kolmé. Sestavení vzoru ze střídání stehů těchto a stupňováním barev.

7. Steh pletený nebo pletencový tvoří půdu a na ní hvězdice z volných stehů. Volné stehy viz obraz čís. 14. v VI. svazku, str. 46. Zde jest půda z křížků.

8. Steh gobelinový kolmý přes lýčky, šňůrky i slámu ušitý. Popis práce při VIII. třídě.

16. Nákresy.

Nákresy mějž učitelka na velkých arších a všeho druhu, i změněné i větší. — Který střih kreslí na tabuli, takovýtéž napne buď do rámců, buď, kde ho ještě není, na tabuli druhou.

Postup nákresů.

Předmět: Dvouklínová košile ženská.

1. tabulka: Látka rozložená s rozměry a rozpočty poměrův.

2. „ Košile sestavená.

Předmět: Jednoklínová košile ženská.

1. tabulka: Poměry a rozpočty.
2. „ Košile sestavená.

Předmět: Mužská košile.

1. tabulka: Rozměry.
2. „ Sestavení náprsenky hladké.
3. „ Sestavení náprsenky ze záhybek.
4. „ Sedlo a příšití sedla.
5. „ Rukávy a další drobotiny.

Předmět: Košile ženská se sedlem, poloklínová.

1. tabulka: Poměry a rozměry košile.
2. „ Sedla a rukávy ozdobné.
3. „ Výstřih košile u sedla.
4. „ Košile sestavená.

Předmět: Kalhoty ženské.

- 2 tabulky.

Předmět: Podvlékačky.

- „ Kabátek noční.
- „ Ložní prádlo.
1. tabulka: Prostěradlo.
2. „ Spodnice.
3. „ Svrchnice, prachovka.
4. „ Podušky, a) dvě na postel;
 b) tři „ „ „
5. „ „ Přikryvka na pokryvku.

Mimo to různé ukázky ozdobování prádla v nákresích.

17. Hotové předměty.

Učitelka by měla mít vždy pro svou třídu dostatečný počet hotových předmětů prádla a jiných věcí, o nichž přednáší, na ukázku, a to od punčochy pletené až k nejzdobnějšímu kusu prádelnému nebo vyšivanému.

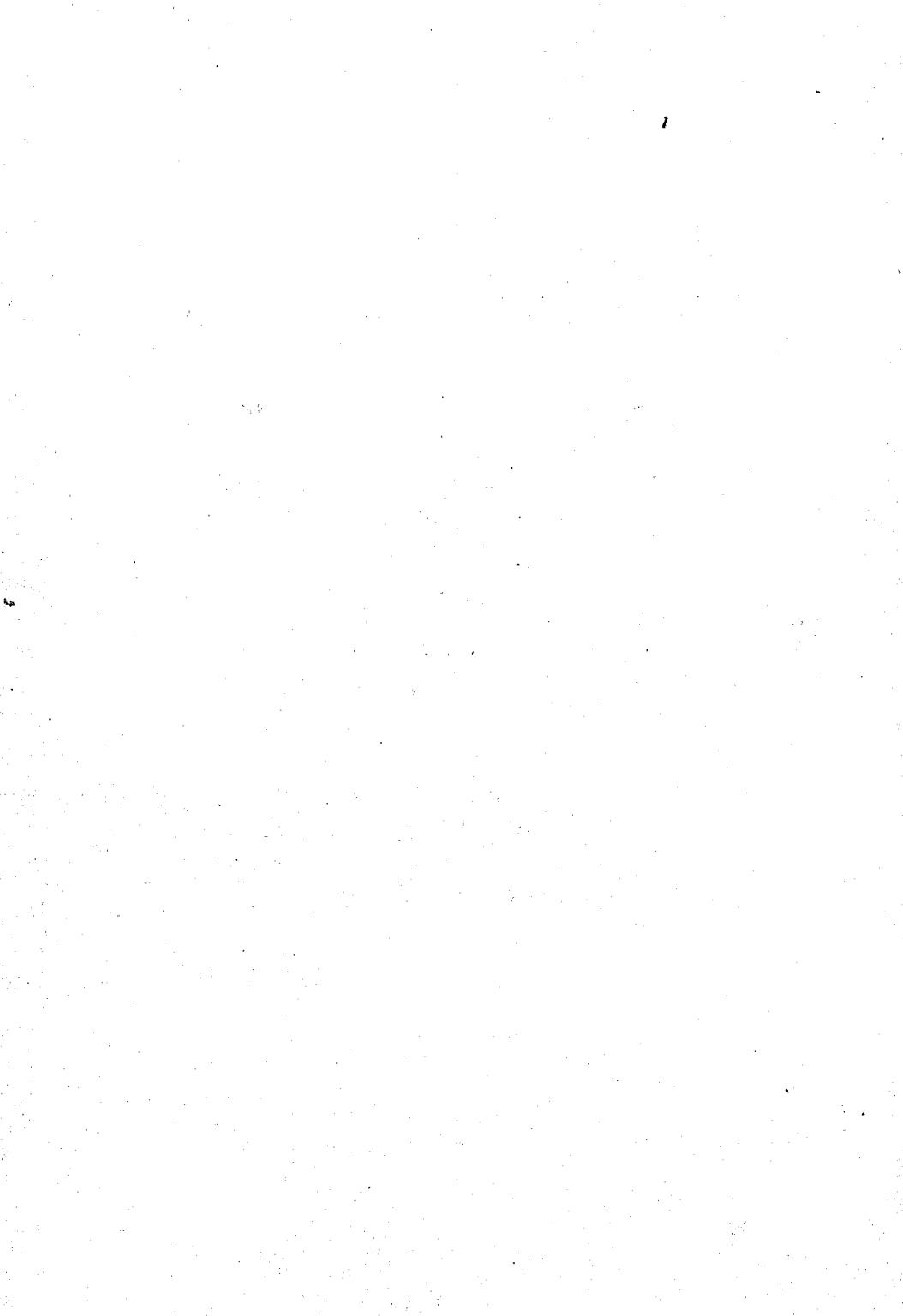
Za nezbytné však máme:

1. Ženské košile tří druhů.
2. 1 mužskou košili.
3. Předmět vyšivaný v bílém.
4. „ „ „ pestře.



VYUČOVÁNÍ.





Ú v o d.

Učitelka, vědoma si povinností svých, a s dostatek připravena jsouc pro vyučování ve třídě jí svěřené, i zásobena vzorníky, vstoupí do třídy, by dívky vyučovala ženským pracem ručním.

Prvé, o čem vážně přemýšlí, jest, jakou má třídu, jaké na tomto stupni učivo, jak si učebnou látku roztrídí.

Cinnost svou započne tím, že s dívками jí svěřenými blížeji seznámí se, by seznala, jakého stupně v práci již byly dosáhly, kterak by jich vésti a vychovávat měla.

To nejlépe podaří se jí, když s nimi rozmlouvat bude v první hodině přátelsky.

Pak roztrídí si učebnou látku, by každý pohyb jednotlivých ok i stehů dobře byl promyšlen a dívкам podán, by každý obrat mohla jim vysvětliti i předkresliti. Dbá, by ni jediná hodina nezmařila se, což při malém počtu hodin padá velice na váhu, a proto stará se, by již do první hodiny vyučování ručním pracem dívky potřebný přinesly si materiál.

Pokyny, kterých dáváme, učitelka má jen za takové míti a vůbec za vzory, jimiž by řídila se a dle nichž by vyučovací methodu si zavedla. Jsou to základní kameny, na nichž teprvé budova stavěti se má.

Platí-li to pravidlo, že „není všechno pro všechny,“ platí i více zde, nebo nejsou všady jedny a tytéž poměry, a proto nemůže vyhověti všem jeden a týž spůsob vyučování. Avšak rukovětí může být naše methodika všem, nebo učitelka soudná i myslící i za jiných poměrů se staví si z těchto pokynů plán, jímž by vedla si při vyučování.

Nesmí tudiž učitelky na příklady naše hleděti s takového stanoviště, jakby zíraly na vzory pro pletení, nebo na předpisy pro různé hospo-

dářské a domácí konání, kterých by věrně napodobiti měly; ale spíše jako v zrcadla, v nichž by obrážely se jim obrazy jejich činnosti.

Také nežádá se, by snad otázky, průpovídky a výklady pravidel doslově odříkávaly se, nebo by se jim dokonce snad učily s paměti!

Nikoliv. To jsou obrazce, a kde jich která upotřebí, nechybí; ale vždy ve všem má vůli svou, by sestavila si otázky i odpověď, průpovídka a výklady sama, nebo mluva a obraty řeči jsou každého člověka znakem individuálním, a každý jinak pronáší city a myšlení své, jako každé ptáče svou zpívá písničku.

Jakými slovy učitelka pravidlo poví, na tom nezáleží, jen když je dobré poví a důsledně si vede.

Jen hlavní jádro methodiky budiž zachováno, a to postup, rozdelení a rozebírání prací i častic každé jednotlivé, systematické, jednolité vyučování a vůbec všechno to, co nauku pracem ručním povznáší.

Pracovaly jsme o methodice pro pět tříd školy obecné, tudiž od 1. třídy.

Kde snad vyučuje se od 3. třídy teprvě ručním pracem, mohou učitelky začátky, pro 1. třídu určené, pro 3. třídu tak upravit si, by vyhověla metoda pokročilosti dívek, nebo řídíme se na 1. stupni dětskou chápavostí v tomto věku, a dívky ve 3. třídě již mohou mít sborový výklad vážnější.

Pro vyučování doporučujeme za pomůcky učebné: „Školu ženských prací ručních“ a „Ženské práce ruční v otázkách“ od V. Lužické.

První třída.

Na tomto stupni dává učitelka dívkám prvé základy práce, ano prvé o tom ponětí, že práce jest, a co jest: podmínkou života, Stvořitelem lidstvu danou.

Maličké ocílí se zde poprvé v pásmu přísného pořádku, povinnosti, a bývá jim to s počátku dosti trpké, jelikož až dosud byly uvykly žít v krásném pásmu dětské svobody.

Minuly dny her, rozkošné dětské volnosti, a život zjevuje se jim jako anděl s mečem u bran ráje.

Tento přechod z dětství hravého, bezstarostného zusnadtiti má učitelka dětem co možno nejvíce.

Učí jich hravě, by práce milou jim stala se, nebo až po tuto chvíli bylo jejich veškeré poučování hravé a ještě není zde doba, kdy hlavička jejich by uzavírat dovedla, co se jí važně povídá, ale mysl přistupnější hravosti a zábavnému výkladu, ano řekněme, pohádkovému a povídkovému pásmu jest. Učíme tudiž dívek, by zvykaly přestoupiti tuto čáru hraničnou, jež dělí hru od práce, a snažíme se učiniti jim přechod i milým i lehkým.

Učitelka učí tudiž prostě, s oním vroucím tónem, který děti vábí a poutá. Jest to ohlas lásky k maličkým, a nelze mu naučiti se, není-li vložen tento cit v srdce učitelčino; ale není ženy, by srdce její nerozvzvácelo se při pohledu na děti, rozvíjející se lidská poupatá, a třeba jen, by si jasně označila povinnost a činnost svou.

Učitelka budiž pamětliva toho, že má před sebou děti, které vstupují poprvé do školy, z nichž mnohé až dosud snad ani na hodinu nebyly vzdáleny matinky, a tudiž s ostýchavostí, ano na mnoze i s bázni očekávají, co se s nimi bude dítí.

Má tudiž nauku o plétení spíše přeměniti v názorné vyučování, a práci učiniti co nejpříjemnější, by jim byla se začátku spíše pokračováním ve hře, nežli skutečnou prací.

Proto odívá skutečnost ve zlaté roucho, jakéž dětská fantacie ráda utkává si.

Rozdíl mezi prací a hrou, mezi zábavným výkladem a učením, dítě dosti brzo dozná; nyní netěká od jedné hry ke druhé, nýbrž musí vytváti při jednom a tomž zaměstnání, mimovolně octne se u povinnosti.

Jedno poznání stihá druhého, a tím začíná ono osudné tkanivo života upřádati se kolem dítěte, které brzo poznává, že příjemné zaměstnání má svůj jistý, zřejmý účel, i že, co konalo, bylo užitečné.

Když dítě nabyla ponětí o tom, že práce jest užitečná, snaží se učitelka, by je udržela v tomto přesvědčení, a učí je poznání, že i práce jest krásná a zábavná.

Poučíme-li děvče, že pracujíc zhotovuje věc, která zůstane na dálkaz jeho píle, jeho snahy, neomrzí ho práce, jak by se mohlo snadno státi, vůči začáteční její jednotvárnosti v plétení.

Nedočkavost vzbudí se vědomím, že něco dítě robí, které stále mění se a přibývá. Tuto nedočkavost učitelka udržuje a rozdmýchuje, poukazujíc k tomu, že stala se tvůrkyní hotového předmětu. To vědomí děvče těší, povznáší je, ctižádost ozývá a budí se v děvčeti.

Prosté jest to oko pletené, kterému děvče učí se, ale jak mnoho dobrého může se z něho uplésti pro život dívek!

Požadavky vyučování v první třídě nejsou a nesmí být veliké.

Soustředují se asi v tom: ruce malé ku práci ohebnými učiniti, chuť ku práci vzbuditi, radost ze zhotoveného vlastní příslušenství předmětu roznítiti, a povinnosti přiučiti.

Prostředkem k tomuto účelu jest pletení.

Pletení proto, že oko pletené jest nejprostší z ostatních druhů práce začáteční, a že sloučení ok v pletivo jednoduchým připojováním vyvozuje se. Dobře též odpovídá prvopočátečnímu účelu učení, totiž cvičení zručnosti ruky, jelikož obě dvě ruce jsou v činnosti.

Prvá třída má naučiti z nitě vytvořiti kličku — oko pletací — spojiti kličky v celek — pletivo — a rozmerý určitými dátí pletivu jistý určitý tvar — předmět.

Učebná látnka roztríďuje se tudíž v I. třídě takto:

1. Poučení, z čeho plete me.
2. Cvičení rukou.
3. Navinování bavlny.
4. Držení jehlic.
5. Tvoření ok.
6. Oko obrácené.
7. Pletení vodorovné — řady.
8. Pletení v kruhu.

Tím ukončí třída první.

Za předmět pletený zvolena byla punčoška.

Každá část vyučování opět rozdělí se ve více obratů a pohybů rukou, které učitelka sestaví si dle svého nejlepšího přesvědčení a náhledu, jen když probere všechny a srozumitelně dívкам poví i ukáže, jak pracovati se má.

Jak si má učitelka vésti při první hodině.

Učitelka nezná děti, děti neznají učitelky, k čemu tedy použije první hodiny? K tomu, by vespolek seznámily se. Rozmlouvá s nimi přívětiv; zůstane však vážnou a nežertuje. Pozvolna, by toho nepozorovaly, že začíná již učiti, přejde k rozmluvě o pletení; poví jim, že děvčátka, která až dosud dovedla si pouze hráti s loutkami, vésti domácnost loutek, odívati je tím, co matinka ušila, budou plést a pracovati, jako vídaly, že pletla doma jejich matinka, by to také uměly. Promluví povšechně, ale nikterakž s nějakým učeným výkladem, o předmětech, které pletením zhotovují se, a kterých dívky již doma názorně seznati mohly.

Promluvu svou provází ukázkami prací pletených, kterých do školy přinesla si. Děti rády dívají se na něco nového, a jakkoliv denně punčochu obouvají, bude jim přece jen něčím zcela jiným, uvidí-li, že jim ji ukazuje učitelka ve škole. Není omezena, by ukazovala práce jen takové, jakové dívky na tom stupni pracovati budou, ale i jiné, a navíc i z pestrých nití, by představa o tom, co všecko dívka z nitě, kterou si přinesla do školy, pilností vytvořiti může, vnikla hluboko v mysl její názorem. Ukazuje práce jen tím spůsobem hravým, jakby jim ukazovala obrázky.

Dívky tím dostanou chuf ku práci, nebo rády napodobují, co od jiných vidí.

Tím zvýší se jejich záliba pro práci a snaha vytvořovati cos podobného; pud tvořící roznítí se v nich.

Předpokládá se, že učitelka oznámila již dívkám při začátku školy, co si mají přinést do první hodiny ručních prací. I táže se jich na př. asi takto:

„Nuže, co jste si přinesly, milé dívenky?“ —

„Proč jste si to klubko bavlny přinesly?“

„Že jsem to nařídila, pravda. Avšak přece mi řekněte, proč asi tu bavlnu chci? Víli to některá z Vás?“

Tak a podobně táže se, by dívka upoutala, a pak vykládá; povíjim spůsobem snadným, že něj na klubku jmenuje se bavlna, a že z této bavlny budou pléstí oka, a z těch ok že bude pletivo, které na mnohé předměty hodí se, jak jste viděly.

Otázký i odpověď dá dívkám zopakovati i jednotlivě i sborově, což jich osvěží. Když pozoruje, že by jich to unavovalo, pokračuje dále, a táže se zase na př.:

„Co chceme pracovati z této bavlny?“

„A co budete pléstí?“

Dívky dojista budou nyní jmenovat z předmětů, jichž jim byla před chvílkou ukázala učitelka, nejprvé punčochu, některé i jiné názvy již zapamatovaly si.

Učitelka však vysvětlí jim, že především a nejprvě budou učiti se pléstí oka z bavlny, a to jehlicemi.

„Co jste si ještě přinesly mimo bavlnu?“

„Dvě jehlice, dobře. A proč jste si přinesly jehlice?“

„Nuže, čím budete pléstí?“

Dívky snad řeknou, že rukama, a budou na to hrdy, že tolik vědí. Tu učitelka ihned jim řekne, že rukama, ale pomocí jehly. Ukáže jim

jehlice, a tāže se opětně od začátku, nyní již souvisle, co si přinesly, proč si to přinesly, jak se jmenuje ní, jehlice a t. d.

Můžeme směle čítati, že si jich velká polovina bavlny nepřinesla. I opakuje učitelka, co si mají přinést do nejbližší hodiny, s výkladem i otázkami.

„Klubko bavlny čís. 14. v papíru zaobalené a dvě jehlice si přinesete.“

„Která zapomene, nebo které matinka nedá, dostane klubko i jehlice zde.“

„Co si přinesete, dívenky?“

Dívky opakují sborově, co si přinesou, a sice: „Přineseme si klubko bavlny a t. d.“

Nyní obchází učitelka mezi lavicemi a beže od dívek, jež bavlnu si byly přinesly, klubka a jehlice. Každé klubko označí si učitelka lístkem, na nějž napíše jméno žákyně, již patří, a vloží je do košíčku.

„Abychom si to nespletly a poznaly, čí které klubko jest,“ vyládá dívкам.

Vůbec po celý čas, co klubka sbírá, lístky opatruje a jmény označuje, jest učitelka s dívkami ve stálé rozmluvě přátelské, by jich upoutala k sobě a seznala, na jakém stupni chápavosti která jest, a která snad již doma u matinky pletla.

Po tom učitelka hodinu první ukončí, ať už je čas, nebo není, a to proto, by děti příliš neunavily se. Po velké svobodě jest třeba mírně jich uváděti na přísnou dráhu povinnosti školní, a proto propouští jich raději dříve.

Ostatní povinnou dobu vyučování vyplní učitelka tím, že začíná oněm dívкам, které bavlnu si byly přinesly.

Na tomto stupni nelze žádati, by dívky samy začínaly, ač mnohé učitelky tvrdí, že toho dokázaly, a že je to snadné. Jsou to snad výjimky, jichž nelze uváděti za pravidlo.

Důvody proti začínání jsou:

1. Dívky nedošly v počítání ještě k 30.
2. Začínání jest pro chápavost dítěk v tomto věku příliš sestrojené.
3. Vyžaduje to dvojí navykání v držení jehlic, a těžké bývá odvykání.
4. Zabere to na 1. stupni mnoho času, cvičení a trpělivosti, a uznati sluší, že jest to vlastně bezúčelné, jelikož dívka později to lépe pochopí.

Druhá hodina.

Druhá hodina budiž pro dívky na tomto stupni také ještě hravou předpravou. Učitelka s nimi seznamuje a spřáteluje se, sbírá bavlnu, ukládá, a hravě jim povídá o niti a o pletení.

Třetí a další hodiny.

Ve třetí hodině učitelka může již začít vyučování.

Od této chvíle nemůžeme učitelku provázeti od hodiny k hodině, ale od jednoho stupně práce ke druhému.

1. stupeň nauky jest:

Navinování bavlny.

Nejprvé přesvědčí se, zdali dívky rozeznají pravou a levou ruku, i dovedou-li jmenovati jednotlivé na ruce prsty, nebo děti v tomto věku pojmy matou si, což již učitelka poznati mohla při modlitbě, když učila jich dělati kříž rukou pravou.

Cvičení rukou provádí hravě s otázkami, na př. takto:

„Kolik máte ruček?“

„Která jest pravá?“

„Která jest levá?“

„Zvedněte levou ruku!“

„Zvedněte pravou ruku!“

Zvednutí rukou dá dívkám zopakovati, pak táže se:

„Kolik máte prstů na ruce?“

„Jak se jmenuje ten malíčký?“

„Jaké jsou druhé?“

„Jsou menší, či větší?“

„A nyní navineme si na levou ruku bavlnu.“

Všechno, co učitelka vykládá, také činně provádí. Vezme silnou bílou bavlnu, nebo lépe šňůrku k tomu.

Při každém znázorňování pohybů a obratů práce, obrací učitelka práci svou k dívkám tak, by měla tutouž polohu, jako vlastní práce jejich, a by ji děti tak měly před očima, jako svou. Kterak při tom postaviti se a hlavu dáti, nelze vtěsnati v pravidlo, nebo to každá sama si vycvičiti musí.

„Která jest levá ruka?“

„Malíček, už jej známe, je to ten malý krajní, dáme trochu od ostatních dále, a tím utvoříme za ním žlábek. Udělaly jste to? Nuže vezměte bavlnu do ruky. Do toho žlábků vložíme nit.“

„Vidíte, jako já jsem to udělala. A teď malík hezky přitáhněte jako já, aby nám nit nemohla uklouznouti. Držte také koneček bavlny druhou rukou. Jak se jmenuje ta druhá ruka?“

Učitelka dá to několikrát zkoušetí, aby dobře dítky pochopily, kam nit klásti.

„Bavlnu nyní položte!“

Učitelka ukazujíc na některou žákyni, táže se:

„Na koho ukazuji?“

„Čím ukazuji?“

„Na které ruce jest ten prst, kterým ukazuji?“

„Na levé ruce. Nuže ukažte nyní na mne vy, jako já jsem ukázala na N. N. Tímtož prstem! Dobře. Tento prst, kterým ukazujeme, jmenuje se ukazováček, a že jest na levé ruce, říká se mu **levý ukazováček**. Ukažte mi levý ukazováček ještě jednou!“

Co jsem vzala do ruky? Nit.

Do které ruky jsem ji vzala? Do levé.

Kam jsem ji vložila? Mezi malík a prst vedlejší.

Co jsem vzala do druhé ruky, totiž
do pravé?“ Koneček nitě.

Ku kterému prstu jsem vedla ko-
neček? K ukazováku.

Co jsem teď učinila? Ovinula jí okolo levého ukazováku.

Kolikrát? Jednou.

A teď? Opět jednou.

„Tedy dvakrát jsem ji ovinula. Vezměte do ruky nit. Oddělte malík od druhého prstu, vložte nit do žlábků, nit uchopte za koneček, vedte ji k ukazováku, oviňte jednou a ještě jednou.“

„Sundejte bavlnu!“

To opakuje se několikrát. Při opakování ukazují zručnější méně dovedným.

Učitelka. „Položte práci a hledte na mne. Co vám ukazuji? Prst. Je-li to také ukazováček? Není. Tento prst jmenuje se palec, a že jest na levé ruce, levý palec. Vedle je ukazováček a pak prst prostřední. Hledte dobře na mne, navinujte si na levý ukazovák bavlnu, jak jsme se učily, a když si dvakrát bavlnu navinete, vložte nit mezi

palec a prst prostřední a držte ji trošinku. Táhněte nyní niž (za koneček při klubku nenačatém) pravou rukou. Neběží-li dobře, shýbněte ukazováček trochu.“

Dívky totéž opakujíce říkají:

„Vezmu bavlnu do pravé ruky, položím ji do žlábku mezi malíček a ostatní prsty, ovinu bavlnu dvakrát kolem ukazováku levého, vložím ji mezi palec a prst prostřední, držím ji tam trošinku, a pak táhnu bavlnu pravou rukou. Kdyby dobře neběžela, shýbnu trochu ukazováček.“

Učitelka s dívkami říká totéž a pracuje.

Pak jde ku každé jednotlivé a učí ji bavlnu navinovati, při čemž přesvědčí se, zdaliž to pochopily a dovedly všechny, a může-li dále postoupiti v učení.

2. Držení jehlic.

Nejprv vštípí učitelka opět hravým spůsobem dívkám pojmy o tom:

1. která jehlice jest pravá a která levá;
2. kde je v před a kde je v zad!

„Jehlice v levé ruce jest levá, v pravé ruce pravá.“

To utkví nyní, any ruce rozeznávati umí, dosti snadno v mysli; tíže se daří pravidlu druhému.

Sama vezme si k znázornění výkladu a pohybů dvě silné, koštěné jehlice a opět bílou šňůrku.

Rozdavši učitelka žákyním práce, dle napsaných na nich jmén, nařídí:

„Položte každá práci svou před sebe na lavici, nebo na stolek! Vezměte nyní práci do levé ruky! Dobře. Pravou rukou vytáhněte jehlici prázdnou, víte tu, na níž žádných není ok. Nezmýlте se, dejte dobrý pozor! Vidíte mne, jak já jsem to učinila? Zdaliž pak jste všechny vytáhly jehlice prázdné? Ukažte mi je! Nuže a nyní položíme tu jehlici prázdnou pravou rukou z volna, zvolňoučka vy na lavici, já na stolek. Proč zvolna? By nám nespadla. A nyní zkusíme, zdaliž dovedete bavlnu navinovati na levou ruku.“

Učitelka provází výklad svůj také činem, sama napřed všechno konajíc na svém plétení.

Pravidla navinování dívky odřískávají opět, při tom bavlnu navíjejíce.

Když byla učitelka přesvědčila se, že mají všechny navinuto správně, i když, kde toho třeba bylo, také opravila, vystoupí opět na stupátko.

Učitelka: „Dejte klubíčko bavlny do síťky nebo do košíčku, by se neušpinilo, a nyní dávejte pozor, i dívejte se na mne!“

„Vezměte do levé ruky jehlici plnou, totiž tu, na níž máte oka, přidržte ji mezi palcem a ukazovákem! Tak! Vidíte ukazováček ovinnutý stojí pěkně zpríma jako panáček. Chce se ohnouti, ale my nedovolíme! Hezky jej vzpřímíme. Jak to učiníme? Neříkávám vám, byste seděly rovně a držely se přímo? Ať jen ukazováček také pěkně poslechně a učí se. Poslouchati musí, poněvadž jest ve škole. Vida, vida, palci a prostřednku jehlice těžká jest; zavolaly si na pomoc ostatní dva prsty, a nyní všecky ji drží, mimo ukazovák, který pěkně přímo stojí s navinutou bavlnou. Ale co se stalo? Jehlice byla plna, a nyní?! Videte-li některé z ok na jehlici? Podívejte se na mne! Kde jsem je ukryla? Pod prsty. Schovejte si je také tak.“

Učitelka nyní chodí mezi dívkami a učí jich jednotlivě levou jehlici v ruce držeti, při čemž jí bude tu a tam i prstičky dívek ohýbat jemně; věbec doporučuje se jí svaté trpělivosti při tom.

Pak dá zopakovati i činem i říkáním, kterak držíme levou jehlici v ruce. Když dívky to pochopily, dá práci složiti a učí držení jehlice pravé.

Učitelka:

Otázky.	Odpovědi.
Co jsem učinila?	Pozvedla ruku.
Kterou ruku?	Pravou.
Otevřenou, či zavřenou?	Otevřenou.
Mám-li prsty roztažené, či sevřené?	Sevřené.
Všecky pěkně pohromadě, či je některý odloučen?	Jeden je odloučen.
Který je odloučen?	Palec.
A nyní, co jsem uchopila prsty?	Jehlici.
Kterou?	Co ležela na stolku.
Mám-li ještě otevřenou ruku?	Ne, zavřenou.
Který prst však přece není sevřen?	Palec.
Držím-li palcem také jehlici?	Nedržím.
Nuže dělejte vy nyní tak.	

Učitelka velí:

„Pravou ruku zvedněte!“

„Prsty sevřete!“

„Ruku otevřete!“

„Jehlici s lavice uchopte!“

„Jehlici odložte!“

„A nyní dívejte se na mne. Jehlici prázdnou, to jest ta pravá, položím pěkně na palec pravé ruky, tak jako vy kladete svou loutku na

podušku. Poduška jest zde palec, a tou loutkou jest jehlice. Leží-li celá jehlice na palci? Neleží. Vidíte dobře, že vykukuje trochu špička. Překukuje-li? Ba ano! Nuže nyní uděláte i vy, co jsem já udělala. Vezměte do pravé rуčky jehlici, držte ji všemi prsty, ale jenom na paleček ji položte, jako loutku doma na podušku kladete.“

To dá učitelka několikrát zopakovat, i říkat, i otázkami to probeře, až dívky pochopí a dovedou držení jehlice pravé, i jehlice levé.

Buď na konci hodiny, buď na začátku následující probeře to ještě a může veleti:

1. rozevřít,
2. jehlici pravou vzít,
3. na palec položit,
4. na levý ukazovák navinout,
5. levou jehlici držet.
6. práci odložit.

A zase znova opakovati.

Nyní vštípí pojmy, kde je v před jehlice, a kde v zad.

„Položte pravou jehlici prázdnou zvolna na lavici, by nepadla, a dívejte se na mou práci. Kde mám níť? Za jehlicí? Či mám ji před jehlicí? Dívejte se dobře! Má mě ji za jehlicí! A nyní podívejte se každá na svou práci a povězte mně, máte-li také níť za jehlicí? A já se také podívám. Která ji nemá za jehlicí, totiž řekneme tomu v zadu, dá jí tam. Ukážu vám to. Vidíte, dám níť před jehlicí. Kam jsem dala níť? Před jehlicí, nebo v před! A nyní dám ji v zad. Která má níť také před jehlicí, ať se dobře na mne dívá, by to dovedla. Kterými prsty chytila jsem tu nitku? Palcem a ukazovákem. Pojd, nitko, pojď do zadu, tady nesmíš být, ty bys tady jen překážela. Která nemá v zadu níť za jehlicí, ať učiní jako já jsem učinila!“

Učitelka prohlíží dívkám práci v ruce a učí každou zvlášť tomuto pravidlu. Pak zopakuje všechno od začátku, i navinování, i držení jehlic, by všechny tomu rozuměly, ale nesmí to přeháněti, by to dívek neunavilo a neomrzelo. Sestaví si pro to hravé a snadné otázky, a sice pro každý pohyb, kterému dívky učila.

3. Tvoření ok.

Učitelka: „Vezměte jehlici do ruky levé. Kterak to učiníte?“
Dá zopakovati.

Když já držím jehlici v levé ruce,
zdaliž pak vidíte na ní oka? Nevidíte.
A což teď? Vidíte-li oka? Vidíme.
Kolik vidíte ok? Jedno oko.

„Vidíte a dříve měla jsem je zavřené v ruce. Jak jsem to učinila? Pošoupla jsem ukazovákem ruky pravé jehlici levou trochu dolů, ale pozorně, bych ji nesestříla až za oka. To, to! Oka by utekla, a těch nesmíme pouštěti. Bude nám jich třeba ku pletení. Pošoupla jsem ji jen tak, by jehlice, totiž špička její, o něco málo přesahovala oko. Teď to očko poslední, ze kterého nitka běží, přidržte trošinku palcem a prostředníkem levé ruky, by neuteklo, nebo už vykukuje ven.“

Otzázkы.

„Jak jsem to učinila, že mám jedno oko venku?“

„Čím jsem pošoupla levou jehlici?“

„Jak jsem ji pošoupla?“

„Nač jsem dala pozor?“

„Proč nesmíme oko pouštěti?“

„Čím přidržím očko poslední?“

„Které jest očko poslední?“

Výklad i otázky učitelka provádí prací svou.

Další cvičení.

„Vezměte jehlici do ruky pravé! Kterak to učiníme?“

Dá zopakovati.

„Hledte na mne, dívenky! Já budu pracovati.“

Co jsem učinila pravou jehlicí? Pichla do oka.

Do kterého oka? Co vykukovalo.

Kudy jsem vpíchlila do oka?

Z předu, či ze zadu? Z předu.

Máte-li nitku v před? Nemáme.

Kde ji máte? V zadu.

„Když jste tak hodné, ukážu vám něco hezkého! Podívejte se! Jak jsem vpíchlila do oka, otevřelo se, ano otevřelo se jako dvéře. Otevřeme-li dvéře, vejdeme do světnice. Zkuste to a vpíchněte pravou jehlicí

do očka, jako byste otevřely dvěře. Učinily jste to?! Nuže, která to dovedla, vstoupila dovnitř. A teď se přesvědčím, která to dovedla.“

Učitelka se všemi to zopakuje a všem jednotlivě tento pohyb naučí. Pak vystoupí na stupátko a vykládá:

„Při otevřených dveřích vidíme, co dříve jsme neviděly, co bylo totiž za dveřmi. Za očkem otevřeným, hle, co vidíme? Nit. A nyní na tu položím jehlici pravou. Co jsem položila na nit? — Položila jsem ji na vrch, na ni, ne pod ni, nebo pak bych nebyla ji položila, ale podstrčila. Tak; ale jehlici na té nitce klidně ležet nenechám. Co udělám? Chytím ji jehlici a na tu jehlici ji hodím. A proč ji na jehlici hodím? Protože ji nechci nechat za okem, ale chci ji vytáhnout okem, našimi otevřenými dveřmi ven. Provléknu níř skrče to oko, ale teď pozor! Nitka je čiperná, utekla by nám! Nechceme-li ji pustit, musíme dvěře za sebou zavřít, by nám s jehlicí neuklouzla a neutekla za jehlicí levou. Nezná pravé jehlice, bojí se a stydí. Není to hezké a dívky také neutíkají, nestydí se, ale pěkně pozdraví. Avšak co s nitkou? Je to pouhá nitka a utekla by! Zavřeme ji! Bedlivě pozorujte, kterak to učím. Jen chytře! Kterým prstem pravé ruky sestrčila jsem levou jehlici, když jsem chtěla, by očko vykukovalo? Ukazováčkem. A kterým nyní sestrkuji levou jehlici? Také ukazováčkem. Když jsem je sestrčila, co se stalo s očkem? Spadlo. Ano, chudinka malá, spadlo. Dvěře zavřely se, nitka nemůže zpět. Avšak co vidíte na jehlici pravé, kterou jsem dříve měla prázdnou? Oko. — Odkud se tu vzalo? Kde se vzalo, tu se vzalo, ale my víme, odkud se vzalo. Slevé jehlice jsem je z nitky udělala. Já jsem to oko upletla! Upletu ještě jedno. Dívajte se! Vpíchnu, níř nahodím, provléknu, očko spustím, jehlici spíchnu. — Vidíte a už mám zase jedno oko! By vám toho nebylo líto, také budete plést a oka na jehlice dávat! Tomu totiž říkáme, že pletejme, když oka nová na pravou jehlici navlékáme. Ukáži vám to ještě, a vy říkejte se mnou, co dělám. Vpíchnu, nahodím, provléknu, spustím.“

Tak několikráté dá to zopakovati, až uvidí, že by dívky unavovaly se.

„Odpočiňte si, dívenky! Zatím já vám upletu ještě jednu jehlici. Která z vás mi pomůže? Která to dovede!“

Podobně vésti si může, až jest jehlice upletena a dívky by byly neklidny.

Děvčátko, co mám na levé jehlici,

kterou nad hlavou držím? Nic.

Co jsem na ní dříve měla? Oka.

A kde je nyní mám? Na pravé jehlici.

Jak jsem je tam dostala?	Pletla Jste je.
Kterak jsem je pletla?	Píchla Jste do oka.
Co jsem uviděla za okem otevřeným?	Nit.
Co jsem s ní učinila?	Nahodila Jste ji na pravou jehlici.
Co dále?	Provlékla.
Skrze co provlékla?	Okem.
Aby nif neutekla mi, co jsem učinila?	Spustila oko.
Jak jsem je spustila?	Sestrčila prstem levou jehlici tak daleko, až spadlo.

„Dívejte se, dělám-li to dobře! Avšak ukáž Vám teď něco, o čem ještě nevíte. Kdo by nepozorně a příliš prudce strčil do jehlice levé, tomu by se stalo něco, čeho by se lekl. Počkejte, hned to uvidíte!“

Učitelka rychle uplete několik ok stranou, a pustí pak zůmyslně oka k názoru.

„Tak, teď nám oka spadla! Nepozorně strčila jsem do jehlice, a tu to máme! Kde jsou oka? Leží dole a to je chyba. Kde mají být oka všecka? A vždycky? Na jehlici. Kdo by měl někdy očko mimo jehlici, měl by chybu a neměl by dále plést. Kterak musíte vždy oko spouštěti, abyste neměly chyb? Zvolna, opatrně. Která z vás však udělala by chybu, vím, žeby ji udělala nerada, a proto jí ji ráda opravím; ale nesmí dále plést! Dá známení, já přijdu k ní, spravím to, a neposlušná očka, která nám utekla s jehlicí, zase na ni pěkně chytím. Avšak která často bude chyby dělati, o té vím, že pozor nedává, a té mně bude líto, nebo ta dlouho, dlouho ještě nenaučí se plést. — Nyní jsme si odpočinuly, poslouchaly jste, pilně mne pozorovaly, zkusíme, zdaliž už něco dokážete.“

Velení.

Učitelka stojí na stupátku a pracuje jako děti na povel.

„Vezměte práci do ruky — 1, — naviňte — 2, — do levé ruky jehlici s oky — 3, — do pravé ruky jehlici prázdnou — 4. — Dobře; nyní: nif dejte do zadu — 1, — vpichněte do očka — 2, — položte jehlici na nitku — 3, — nahodte, — 4, — okem provlékniťte — 5, — pomalu a lehounce, sice pichly byste se, stlačte jehlici levou dolů, až očko se vyvlékne, a již máte jedno očko upletené. Která je nemá, ať přihláší se, totiž ať zvedne ručku!“

Učitelka jde mezi lavice a prohlíží práce. Ostatní klidně čekají, a žádná nesmí plést.

„Počkáme na ty, co to nedovedly. Bylo by jim toho líto, že jim utíkáte! Ony podruhé si dají také pozor. A prstičky naučí se poslouchati, nebo to jen prstičky dělají chyby.“

Učitelka opraví všem první očko, dá dívkám pletení do ruky a zase pokračuje plést druhé oko, a tak dále, až za společného říkání celá jehlice dokončí se. Pak opět všechno prohlídne. Při druhé jehlici velí už jen jedna dívka, a to střídavě vždy jiná, by jedna neunavila se, a druhých to neomrzelo.

Po každé jehlici upletené učitelka práci prohlíží, a tato chvílka jest malým odpočinkem pro dívky. Méně schopné žákyně poručíz obratnějším, nebo těm, jež doma již pletly, by na ně dohlédly. Též učí dívek, by si od sousedky práci odkoukaly.

Ony nejméně schopné a chápavé poučí každou zvlášť, když ku konci hodiny tém čiprným práci složiti poručí. Neumělým tu vede ručky k obratům, jichž pochopiti nemohly a provésti neobratnýma ručkama nedovedly, a plete s každou jednotlivou, majíc její ruce ve svých.

Vyučování o tvoření oka, dějž se nad míru zvolna, by jisté bylo. Zde škodí velmi rychlosť a může úplně všechno pokaziti.

Vždy při začátku hodiny dá dívkám pravidla zopakovati s prvu sborově, pak volá jednotlivé dívky. Opakuje methodou doptávací, a táže se asi takto:

Do očka vpíchnu.

Čím vpíchneš do oka?

Do kterého očka vpíchneš?

Kterou jehlicí vpíchneš do očka?

Jak vpíchneš do očka?

Co zachytneš při tom vpíchnutí? Nitku zachytu.

Kterou nitku zachytneš?

Jak zachytneš nitku?

Co učiniš s nitkou zachycenou? Skrz očko ji provléknu.

Skrze které očko nitku provlékneš?

Jak ji provlékneš?

A co dále učiniš? Očko potom spíchnu.

Které očko spíchnes?

Jak je spíchnes?

Proč je spíchnes?

Žákyně hlasitě a zvolna odříkávají pravidla a při tom pletou.

Také později dá počítati: (vpíchnu) 1, (níč naberu) — 2, — (nitku zachytu) — 3, — (oko spustím) — 4. —

Učitelka stojí na stupníku, odříkává a plete s nimi zároveň. Když to byly již několikráté probaly, sestoupí učitelka a praví k dívкам. „Nyní si odříkávejte pravidla v tichosti a plette samy, já se zase ke každé jednotlivé podívám, jak to která hezky umíte.“

Tak si vede několik hodin po sobě, až dívky dovedou dosti samostatně očka bráti; pak již nenechá pravidlo hlasitě odříkávat, nýbrž nechá již dívky samostatně plést, chodíc od jedné ke druhé. S počátku, dokud ještě hlasitě pravidla odříkávají, začne jim první očko na jehlici učitelka sama, později jim všem ukáže, jak mají jehlici při posledním očku vytáhnouti, jak práci obrátit i jak opět do prvního očka vpíchnouti.

Podobně vyučuje něčitelka potud, pokud dívky nenaučí se okům hladkým plést samostatně.

Se začátku hledí učitelka, by co možno nejdéle udržela dívky při sborovém pletení.

Jakmile však vidí, že sbor roztríšfuje se ji v různé strany, že většina dívek by měla čekati na ony chudinky, jejichž ruce nejsou ohebné a hlavinka chápavá, přestoupí ihned k učení jednotlivému, by ony čiprné nenudily se a neochábly ve snaze horlivé.

Jest to dojista nejtěžší kus práce, a učitelku nemýliž, že při tomto spůsobu vyučování pletení nepřibývá, nebo na místo toho přibývá dívкам na vědění. Ostatně jedna jehlice samostatně upletená váží za celý kus, na němž někdo jiný pomáhal.

Ať si je pletený kus sebe špatnější, jest to vzácná práce pro toho, kdo snaze školní rozumí, i pro dívky, jejichž jest to první prací, i pro učitelku, která zří v ní odměnu za velké namahání své.

Šťastná učitelka, která takto hledí ku vyučování pletení.

4. Oko obracené.

Když dívky upletly kus hladkých ok dostatečný, by učitelka viděla, že porozuměly všemu, a že umí očka plést, postoupí k oku obracenému.

Zde jest otázka: má-li učiti sborově, nebo ve skupinách? Dívky obratné, nazvíce takové, které doma již pletly, postoupily tak daleko, žeby to bylo hříchem, kdyby zdržovány byly k vůli těm méně zručným i chápavým, nebo těm, jež nemocí zůstaly zpět.

Nyní přijde na to, kolik dívek jest z těch opozdílých, a čím opozdily se. Doufá-li učitelka, že oka hladká vyevíčí s těmi opozdílymi na punčoše, i že pochopí obracené oko, začne se všemi. Kdyby však byly tak neobratné, žeby nemohla jich připustiti dále, učí obracenému oku

jen tu část, která s dostatek pochopila tvoření ok. Ostatní pletou dále oka hladká, a tu mějž učitelka k nim pilné zření, prohlížejíc jako dříve práci jejich.

Obracené oko cvičí tak jako tvoření ok.

Zde leží nitka před jehlicí, při hladkém oku ležela za jehlicí.

„Kde jste měly nitku výdycky při pletení? V zadu. Dejte ji vpřed! Dovedly jste to? Kde leží nitka? V před, totiž před jehlicí. Tak jsme to obrátily, a proto říká se tomu oku: obracené oko. Vezměte pravou jehlici do ruky! Vpíchneme zase do očka, ale obraceně! Ano dříve vpíchalaly jste do oka s předu, není-li pravda? Avšak teď vpíchnete do něj ze zadu. Vidíte ze zadu ku předu, nebo s hůry dolů. Dříve vpíchalaly jste z dola nahoru. Otevřely jste zase dvířka se druhé strany, a jakmile vidíte nitku, která ze zadu utekla ku předu, chytíte ji zase hněd na jehlici. Jak ji chytíte? Položíte na ni jehlici, a pak nitku skrze oko vytáhnete, čili provléknete, jehlici levou pošoupnete, a očko na pravou jehlici zachytíte. Tak a teď jsme upletly jedno obracené oko. Co tomu říkáte? Která z vás troufá si, že to doveďe? Zkuste to všechny. Já napřed zvolna budu plést, vy se dívejte, říkejte se mnou a pleste. Která toho nedovede, opravím to pak. Upletu dříve ještě jedno oko. Dívejte se a se mnou říkejte: nitku dám do předu, do očka horem vpíchnu, nitku zachytu; skrze oko ji provléknu, oko spustím.“

Učitelka jako při oku hladkém vede si, a plete na silných jehlicích, silnou bílou šňůrkou.

„Vidíte, zase mám jedno oko.“

Dívky nyní zvolna učí se plést jako při oku hladkém v tomže postupu. Učitelka každou jehlici prohlíží a opravuje, i učí jednotlivě.

Pravidla též říkají dívky zase jako při oku hladkém sborově, i počítají do taktu.

Otázky při odpočinku.

„Kam dáme nitku při oku obraceném?“

„Kterou jehlicí vpíchneme do oka?“

„Jak vpíchneme do oka?“

„Kterou jehlicí nitku nabereme?“

„Jak ji nabereme?“

„Jak nitku protáhneme?“

„Které oko spustíme?“

„Jak je spustíme?“

„Co jsme upletly?“

„Proč nazýváme to oko obracené oko?“

Ostatní všechno rovná se prvému vyučování.

Kdykoliv ta, neb ona dívka ukončí hladké pletení, a postoupí, vždy vykládá postup sborově.

Když dívky pochopily a dovedly obracená oka plést, uzavře učitelka začáteční kus.

Které děvče by těžce chápalo a nemohlo pochopit pletení oka obr., necht uplete celý kus začáteční hladce, nebo očkám obraceným může naučiti se ještě na pěšince, i na okolku punčochy.

5. Pletení punčochy.

Když začáteční kus byl uzavřen, plete se v 1. třídě punčocha, na níž mají dívky první své umění ukázati.

Poučení, kterak punčochu plést, rozvrhne si učitelka opět ve více částí:

1. Poučení o pěti jehlicích.
2. Jak jich držeti.
3. Pletení do kola; jednou kolem.
4. Pěšinka.

Učitelka obstarala si již mezi pletením začátečním bavlnu na punčosku a začala všem, by v první hodině pletení punčoch opět mohla sborově začít vyučování.

Zde opět nemohou dívky začít současně plést punčochy, a učitelka vede si jako při oku obraceném.

Kde vidí malou chápavost, může i okolek malinké uplésti, ale kde dívky jsou čiprné, necht pracují samostatně.

Poví jim, co jest punčocha. „Punčochu obouváme na nohu, bychom nechodily bosýma nohama. Každý den ji máte v ručce, není-li pravda? A nyní budete ji plést!“

Od této chvíle již nastává vyučování jednotlivé, ale učitelka pro začátek zařídí si to přece tak, by více dívek zručných současně začínalo plést punčochu. Když pak nové, opozděné přibývají, probírá pokaždé pravidla sborově, čímž aspoň všechno zopakuje se. Probírá navinování bavlny, držení jehlic, tvoření ok hladkých i obracených, k čemu jest přiležitost při okolku a pěšince, nazvíce pak nové obraty práce při pletení punčochy.

Tedy pouze nové obraty, nikoliv pravidla pletení punčochy probírá s dívkami, a vůbec učí punčochu plést již jen mechanickým

spůsobem. Dívky na punčoše opakují, čemu na kusu začátečním byly naučily se, ale pojmy o tom, co pracují, proč tak pracují, i pojmy o tvarech punčochy, posud chápavosti jejich vymýkají se.

Nemůžeme také probrati již tak dopodrobna otázky a výklady další, nebo soudná učitelka dle příkladů až dosud daných sestaví si otázky i rozmluvy, by dětské myсли a chápavosti, i dětské fantasii, hravě vštípila všechny nové obraty práce.

Předeším si vždy každý nový zjev dobře rozloží až do nejmenších částic, by o každé jednotlivé dala dívкам vysvětlení.

1. První, co vidí na punčoše, jest počet jehlic. Až dosud měla dvě jehlice v ruce, nyní jich má pět.

To jim vyloží přiměřeným a hravým spůsobem, a sestaví si i otázky pro to.

Stojí opět na stupátku a každé slovo své provází i pohybem i názornou ukázkou práce.

„Rozbalte práci, prázdnou jehlici položte na lavici a podívejte se na své pletení, kolik máte jehlic? Počítejmež: jedna, dvě, tři, čtyři. A jednu prázdnou. Kolik jste jich měly až dosud? — Dvě: jednu levou, jednu pravou. Nyní máte jen jednu pravou, ale čtyry levé. Přišly k jedné na návštěvu, stýskalo se jí. Chtějí také plést. Vy také rády máte družky kolem sebe a hrájete si s nimi.

Kolik máte jehlic levých? Čtyři.

A kolik pravých? Jednu.

Na kterých jehlicích jsou oka? Na čtyrech levých.

Která jest prázdná? Pravá.

Ríkejte: „Nyní máme pět jehlic; na čtyrech jsou oka, a jedna jest prázdná.“

2. „Podívejte se, dívenky, ještě jednou na mne a na svoje pletení. Hle, jehlice jsou v kolečku! Hrají si nejspíše: „málo nás, málo nás,“ anebo chtí hrát na „babu“ a pěkně se spojily, jako když holčičky podají si ruce. Vida, jaké to pěkné kolečko! Nepřišly na návštěvu jen tak tiše, to, to! Chtějí si hrát s námi, a jelikož naše hra jmenuje se pletení, budou s námi plést. Že nás je více, více dokážeme, i uplete me punčochu. Začneme tudiž naši pěknou hru! Vezměte pletení do ruky. Jak jsem je vzala? Hleďte na mne! Vzala jsem všechny čtyry levé jehlice do levé ruky? Ne. Vzala jsem zase **jenom jednu**, a držím ji právě tak v ruce jako dříve. A ty tři, co dělají? Dívají se zatím. Nevím, nevím, neutekou-li nám? Dejte dobrý pozor!

Rády se vyvlekou z kola, vždyť to znáte ze hry vaší! Jen to některé dívence napadne, a už je z kola venku. Co učiníme? Zavřeme dobře dvěře. Totiž každé upletené očko patřičně utáhneme na jehlici, by nebylo otevřené a nemohlo utéci. Nuže, držíme jednu levou jehlici v levé ruce, a ta je první. První je ta, ze které nitka běží. Pravou jehlicí prázdnou pleteeme.“

Nyní probere všechno v otázkách, načež plete první jehlici a dívky s ní. Pak vysvětluje opět hravě ostatní čtyry jehlice jako první, a když je upletly, vysvětlí, že jest to **jednou kolem** a že vždycky, když upletou 4 jehlice do kola jednu po druhé, upletly jednou kolem. „Dříve jste jehlici obrátily, když jste ji upletly, ale teď nesmíte! To to! Hezky pěkně do kola! Jehlici za jehlicí, jednu po druhé.“

K tomu učitelka hledí, by pletení neobracely, a proto také po každé upletené jehlici práce prohlíží, dokud není kousek punčochy upleten.

Jak pleteeme nyní?	Do kola.
Kde jsou jehlice?	V kolečku.
Kterou jehlici držíme v levé ruce?	Tu první.
Která je ta první?	Co z ní běží nitka.
Kterou jehlicí vpicháme do oka?	Pravou.
Co ty tři jehlice zatím dělájí?	Odpočívají.
Nač dáme pozor?	By neutekly a nevyklouzly z oček.
Co uděláme, by nám neutekly?	Zavřeme dobře dvěře a očko přitáhneme.
A nač ještě dáme pozor?	Bychom jehlici neobrátily.
Kolik jehlic upleteeme do kola?	Čtyry.
A jak tomu říkáme?	Jednou kolem.
Jak tedy pleteeme?	Hezky pěkně do kola.
Jak je pleteeme do kola?	Nejdříve první, pak druhou, třetí a čtvrtou.

S počátku musí učitelka každou jehlici přehlížeti, by nebylo chyb, by dívky neutahovaly oka nebo tuze volně nepletly, by z ok jehlice nevyklouzaly, ale také, by očka příliš neutahovaly, učí, by jehlice kladly vždy nad, a ne pod jehlici. Dbá, by konce jehlic příliš nevyčnívaly a dívky držely prsty vždy u kraje, ne o kolik ok v zadu. To všechno učí však nyní názorně a jednotlivě, od jedné ke druhé docházejíc a práci prohlížejíc.

Tento začátek jest dosti nesnadný a dívky uvykly jsouce pletení semo tam i přes všechny pokyny nemohou často zvyknouti plést do kola. Proto učitelka tém neobratným raději kousek anebo celý okolek

uplete, ale zřejmě řekne též proč, arci že udá příčinu takovou, jaká škole sluší. Dívky majíce kus upletený v ruce, snáze zvyknou plést do **kola**. To však staniž se jen výminečně, nebo byť i byl sebe hůře upleten, jest samostatně pletený okolek přece jen cenná práce. O okolku **poví** jen, že punčošku zdobí, a použije pletení, by zopakovala tvoření **ok obracených**.

Za okolkem učí dívky **pěšinku**.

Nejprve dá čítati jehlice 1, 2, 3, 4, a řekne dívkám, že nyní bude každá jehlice mít své jméno, a sice: ta 1. že se jmenuje první, vedle ní druhá, pak třetí a konečně čtvrtá. Čtvrtá s první podávají si ruce.

„Bychom to poznaly, která je první, druhá, třetí, čtvrtá, uděláme si znaménko. Upleteme hezkou **pěšinku**. Víte, co je pěšinka? V zahradách máme pěšinky, na polích také, i v lesích. Ukazují nám, kudy máme choditi, bychom nezbloudily. Tady si ji také upravíme. A jak? Uděláme řádky z obracených ok. Pak řekneme k jehlici, na které tu pěšinku upleteme: „Ty jsi ta první!“ — A teď už snadno všechny poznáme, nebo pěšinka ukáže nám, kudy máme choditi, bychom nezmýlily se. Začneme tedy naši pěšinku. Upleteme na začátku první jehlice dvě oka obracená.“

Všechno, co vykládala učitelka, opět zopakuje otázkami a řikadly, načež prohlíží práce a těm, jež nedovedly jehlice, začíná. Při druhém kolem velí, by pletly zase dvě oka obracená a to nad ta první, a tak probere celou pěšinku.

Když už je kousek pěšinky viditelný, učí je hromadně o pěšince vykládati a probere všechno otázkami.

Co jest pěšinka? Znaménko, bychom poznaly první jehlici.

Jak ji upleteme? Upleteme řádky obracených ok.

Jak se jmenuje jehlice, na níž pěšinku pleteme?

První jehlice.

Co upleteme na začátku 1. jehlice?

Dvě oka obracená.

Proč je pleteme?

Bychom měly pěšinku.

Kolikráte dáme nad sebe tato dvě oka obracená?

Dvakráte.

Kolikráte hladce nad to pleteme?

Čtyřikráte.

Dobře jest zvykatí dívky, by ukončily vždy u pěšinky, než práci složí. Ty pilné mohou raději odpočinouti si, při méně obratných učitelka na to též pamatuje dříve. Co jest šáteček, dívky nejlépe pochopí a měření do šátečku nejvíce jim líbí se.

Stačí tudiž zde říci: „Měřme, máme-li šáteček!“

Po šátečku upozorní jen, že nyní bude se ujímati a sice s obou stran pěšinky, na první a na čtvrté jehlici.

Učitelka učí ujímati v 1. třídě pouze ukazováním, a zdrží se všeho výkladu. Které děvče pochopí to, ať ujmá samostatně; kde není té chápavosti, ujmě jí učitelka. Poučí jich jen, že upletše jednu celou pěšinku, dvakrát nad sebou oka obracená a 4krát hladká, nesmí dále plést, nebo zde ujímá se.

Může často otázkami zopakovati:

Kdy začneme ujímati?

Začínáme ujímati, když máme punčochu do šátečku.

Kdy ujímáme?

Ujímáme vždy, když jsme upletly jednu pěšinku.

Kdy upletly jsme jednu pěšinku? Když jsme upletly dvakrát oka obr., a čtyrykrát hladká nad sebou.

Další pravidla nyní dívкам povídati jest zbytečné, nebo naučí se tomu ve třídě druhé. Tato pravidla jsou však nutná, by dívky samostatně až ku patě plést dovedly. Pak záleží na učitelce, aby dívky nechala co možná samostatně plést a pravidly o patě a zavírání paty i zavírání punčochy zbytečně jich nemořila.

Při patě je naučí řetízek na konci jehlice dělati. Zavíratí patu nechá pouze tém do vedenějším.

Při zavírání punčochy jim vždy poví, kdy ujmouti mají, a udá jím, kolikrát kolem přes ujímaní hladce plete se.

Na punčoše ať učí se rozeznávat jen: okolek, pěšinku, ujímání, patu a špičku.

To úplně stačí pro chápavost dívek. Ostatní připadá mechanickému učení polybů.

Tím jest vyčerpáno učivo prve třídy.

Učitelka poznala, že na tomto stupni nutno jest:

1. učiti hravě;
2. „ prostě, dětským spůsobem;
3. „ názorně;
4. „ i mechanickým polybům.

Podotýkáme, že odpověď k otázkám jsou vesměs jen stručné, a že otázky úmyslně neopakujeme, bychom nešířily slov, nebo učitelka ví, že nesmí dítě zvykat, by odpovídalo kuse, ale otázku opakovalo. To též platí i pro všechny ostatní třídy!

Podáváme také pouze ony otázky, které označují hlavní pohyby a obraty. Učitelka však rozvede si každou, jak toho třeba bude, majíce vždy zření k chápavosti dívek. Totéž platí o ukázkách výkladu. Co zde podávat budeme a co pišeme, jsou pokyny učitelkám.

V první třídě zachovejž si učitelka kázeň vzornou. Ať vždy o to pečeje se na školách, by na tomto stupni nebylo vyučování déle jedné hodiny. Pak dívky budou klidny po ten čas, když učitelka dovede upoutati dětskou mysl jejich. Povídati se jim musí, ukazovati jim a hrátí si s nimi. Jsou to děti, ale děti, jimž při ručních pracích vštípiti máme prvé ponětí o práci a o povinnosti.

Uvidí-li učitelka, že jsou neklidny, raději ať ukončí hodinu, nebo její povinnou dobu vyučování vyplní vždy opravováním a ukládáním prací, začínáním a pod.

Ku zdraví dívek hlediž zde velice učitelka. Též jak sedí a do práce hledí, má mítí stále na zřeteli, by nekrivily se a nezvykaly dávati práci k očím.

„Čisté ručky musíte mítí, čistou práci, čistou bavlnu, čistý oblek, a pak budete každému milé, nebo čistotné dívenky jsou jako květinky.“

Tak a podobně zvykatí bude učitelka dívek, by vždy k čistotu zjevu hleděly se zálibou a s úctou.

Každá vychovatelka ostatně ví, jakých povinností zde přijala.

První třída jest základem. Na dobrém základu staví se důkladně.

Druhá třída.

Druhá třída jest z části opakováním první třídy, z části jejím pokračováním.

Kde začíná vyučování ručním pracem od třídy druhé, vede si učitelka zde, jak pro první třídu ukázáno bylo. Jen při punčoše může již rozebrati učivo tak, jak jest udáno při II. tř.

Chápavost dívek tímto stupněm také postoupila, ale není posud na takovém stupni, by vyloučila týž spůsob prostý a hravý, jakým učitelka vede si v I. třídě.

Druhá třída pokračuje v pletení a opakuje, čemu v prvé třídě děvče učilo se; dlužno však toho býti pamětliva učitelka, že to jsou ještě děti, které snad pletení ok zapomněly.

Pročež též trpělivosti bude jí třeba a rádno jest, by pravidla navinování bavlny, držení jehlic, i tvoření ok se začátku roku s dívkami zopakovala.

Ve druhé třídě přibyde k učivu I. třídy ještě:

1. Začínání.
2. Ujímání. — Ukázáním.
3. Vrouby.
4. Řetízek.
5. Zavírání paty. — Mechanickým spůsobem i čís. 6. a 7.
6. Nabíráni ok řetízkových.
7. Zavírání špičky.
8. Jmenovati částice punčochy.

Jmenovati pouze, nikoliv rozebirati.

A. Pokračování v pletení.

Material: bavlna čís. 16., 5 jehlic čís. 0, síška nebo košíček pro klubko. Též vhodný jest pytlík ušitý z látky jakékoliv, na 25 cm dlouhý a 15 cm široký, tkanicí protažený.

V prvních hodinách vede si učitelka jako v prvé třídě.

Rozmlouvá s dívkami, spřáteluje se s nimi, seznává jich a jejich schopnosti, obstarává si bavlnu, pře jména na lístky a t. d. „Přineste si bavlnu čís. 16., pěkně svinutou na klubku, v papíře zabalenou, a pět jehlic k tomu. Pak sáček na klubko.“

„Ručičky mějtež vždy čisté, umyté, byste práci nezašpinily, proto než začnete plést, ruce si umejte, budou-li nečisté!“

Odchylka začne teprv při začínání na punčochu.

1. Začínání.

Učitelka cvičí dívek v navinování bavlny a nejen že s nimi všecko zopakuje, co v I. třídě učily se o navinování, ale také nechá několikrát na pověl bavlnu navinouti, práci složiti a tak pod., až vidí, že dívky tomu dobře rozumí.

Pak cvičí držení jehlic, při čemž i názvy prstů, rukou a jehlic zopakuje. Nyní učí na rukou také jmenovati dlaň i vrch ruky i články prstů, všechno v říkadlech, která dívky opakují, i v otázkách, dle návodu z prve třídy.

Když dívky opět uvykly na pohyb rukou a hbitě dovedou navinouti složiti práci, jehlice držeti, teprvě postoupí učitelka dále.

Co jste si přinesly do hodiny? Bavlnu a jehlice.

Proč jste si to přinesly? Bychom se učily.

Čemu budete se učiti? Pletení.

Co budete z této bavlny pléstí? Punčochu.

„Co je punčoška již víte; pletly jste vloni krásnou první punčošku. Letos upletejme ještě hezčí, už to lépe umíme. Pohleďte, právě takovou upletejte, jako tato jest?“

Učitelka ukáže dívkám punčochu vzornou.

O táz k y:

Kolik jehlic máte? Pět.

Čeho nám tedy třeba, chceme-li

pléstí punčochu? Bavlny a pět jehlic.

Co pletejme na punčoše? Oka.

Ano, oka. Všechno, co pletejme, jest

ze samých oka. Jaká oka znáte? Hladká a obracená

„To již víte, ale co ještě nevíte jest, z čeho oka jsou? Z bavlny, to je pravda! Nuže, kde máte oka? Bavlnu máte, tu vidím; ale oka? Nevidím jich. Vidíte-li je? Také ne. Moje jehlice, hle, jsou prázdný a vaše též! Kde jich vzít? Vloni jste měly před sebou ležeti jehlice s oky začatými, ale letos už si samy začinati budete. A při tom ihned uvidíte, z čeho jsou oka. Povím vám to dříve, než vám to ukážu. Oka jsou kličky nebo smyčky. Zahrajeme si. Vytáhněte jehlice. zvolna a opatrně položte je na stůl, by nespadly, dejte klubko do síťky, nebo do sáčku, a dívejte se na mne! Uděláme první smyčku na bavlně, abyste uviděly začátek oka. Nuže dobrý pozor dejte, a na mne se dívejte! Vyvinu s klubka kus bavlny, a kousek výše nad konečkem, by koneček visel dolů, zachytu bavlnu pravým palcem a pravým ukazovákem. Nyní zvednu levou ruku. Levá ruka čeká, co se bude s ní dít, a vy také! Počkejte. Tu nitku položím ve dlani mezi levý palec a levý ukazovák. Přidržím ji tam pevně, by neuklouzla, nebo mám tady koneček, který vězí ve dlani a hned by utekl. Nyní opět pravým palcem a pravým ukazovákem vezmu nitku do ruky, ale ne za koneček To, to! Od té strany, co běží nitka se klubka. Nitku táhnu přes vrch ruky a ovinnu jí všechny prsty, i malíček levé ruky, pak ji táhnu ve dlani zase až k ukazováku, kde už držím nitku s konečkem. Přidám tém prstům ještě jednu nitku. Vložím ji tam, přehodím k vrchu ruky a hned zase

zavru oba prsty pevně, by nitky neutekly. Teď mám ruku otočenou nití, jako kolečko. Do toho kolečka bych ráda chytla nitku, co visí tak dolů, vidíte-li ji? Až ji tam chytím, udělám z ní smyčku. Avšak kudy do kolečka? Už vím! Prostřední prst z kolečka vytáhnu, pak prsteník a konečně malík, ale palcem a ukazovákem držím nitku pevně, pevně! Kolečko visí, je otevřeno, vběhnu tam rychle. Čím? Pravým ukazovákem, nebo ten je velice čiprný prst. Vstrčím jej do kolečka z nitě, zachytím nitku, která od kolečka běží ke klubku, na hoření špičku ukazováku pravého, nitku vtáhnu do kolečka. Nespusť jí už s prstu, ale táhnu ji ven, dál a dále. Teď mám na prstu smyčku. Vidíte-li ji? Visí na prstu. Avšak je jako na útěku. Levý ukazovák se trochu klepe už, kdyby nitku s konečkem pustil, je po všem. Zavru já kličků, by neutekla. Nejdříve si ostatními prsty pravé ruky nitku od klubka u kličky přidržím, pak levý palec a ukazovák trošinku otevru, zachytu těma dvěma prsty koneček, a zatahujíc, zvolna zatahuju koneček a s konečkem smyčku. Tak a nyní mám smyčku na prstu. Ssundám ji a podíváte se na ni. To jest ta smyčka, ze které pletou se oka. To ukážu vám zase později. Dříve naučíte se, dělati z bavlny kličky.“

Dívky dělají samostatně kličky na bavlně tak dlouho, dokud nejsou v tom zručny. Učitelka sestavují si nyní otázky i říkadla ze svého výkladu, a též učíž nechápavých jednotlivě, by to z názoru pochopily.

„Půjdeme dál. Umíte už smyčky vázati. Položte práci a dívejte se na mne. Smyčku beru do ruky levé, do ruky pravé jehlici. Proč beru jehlici do ruky pravé? Bych smyčku na ni chytila. Vpichnu jehlicí od předu v zad, jakobych chtěla oko plést, do smyčky a rychle za koneček zatáhnu, a přitáhnu ji tak, by volně na jehlici ležela. A nyní podívejte se! Co mám na pravé jehlici? Oko. A v levé ruce? Nic. I dám jehlici do levé ruky; jesti zvyklá držeti oka. Nové, první oko držím pevně palcem a ukazovákem levým na jehlici. Máme jedno oko. Chci-li plést, musím jich však mítí více. Pamatuji se, že jich bylo mnoho na jehlici, veliké to číslo pro vás; bylo jich 27. Kde jich vzít? Upletete si je z toho jednoho oka. Dívejte se! Do ruky pravé beru jehlici prázdnou, bavlnu navinu na levý ukazovák, vpichnu do oka, jakobych pletla, nitku, jež za jehlicí visí a blízka jest, za chytu, provléknu; ale očko s levé jehlice nespusť. Vidíte! Proč? Protože začínáme. Plete me-li, sbíráme oka na pravou jehlici, už všecka s jehlicí levé uplete, my ji tím tak vyprázdníme; ale když začínáme, plníme jehlici levou. Nesmíme tudiž žádné spustiti. Vezmeme si očko na jehlici levou. Hned vám ukážu jak: vpichneme levou jehlicí do

oka na pravé jehlici s předu v zad, a . . . Nyní stojíme. S pravé jehlice oko nesmíme pustiti; z čeho bychom další oka pletly? Máme dvě jehlice v jednom oku a žádná je nechce spustit. Ne a ne! Držíme-li je rovně, položily se na sebe křížem. Co učiniti? Vím co. I uděláme rychle ještě jedno oko na pravou jehlici jako dříve, aby každá jehlice měla jedno. To můžeme, umíme-li to! Hle: Nitku na jehlici za chytну, okem provléknu, a již mám na pravé jehlici nové oko. Levá jehlice kouká. Chce to oko. A rychle vpichne do oka nového. Má již druhé chycené. A tak chytá, chytá, až si tolik ok nachytá, kolik jich potřebuje. A nyní začnu ještě jednou. Vy se mnou opakujte pravidla práce.

Učitelka začíná opět, a děti s ní říkají:

„Jehlici do smyčky vpichnu, přitáhnu, vezmu ji do ruky levé, přidržím a t. d.“ až několik ok opět začato jest.

Nyní velí dětem, by samy se o to pokusily s nimi stále pracujíc a říkajíc. Začne od tvoření smyčky a při každém obratu začínání sejde k dívкам, by práci jejich prohlédla, opravila a nechápavým ukázala. Dá několikrát všechno zopakovati a nepostoupí dále, dokud všechny toho nepochopily. Když dívky asi dvě tři oka samostatně nahodily, dá jim odpočinouti a odříkává otázky. Na př.:

Z čeho jest oko?	Ze smyčky.
Kam chytíme smyčku?	Na jehlici.
Na kterou?	Na pravou.
Co s ní učiníme?	Přitáhneme.
Do které ruky ji vezmeme?	Do levé.
Kterou jehlici do oka prvního vpíchneme?	Pravou.
Co zachytíme?	Nitku zachytíme.
Čím nitku zachytíme?	Jehlicí ji zachytíme.
Kterak nitku zachytíme?	Nitku od zadu ku předu zachytíme.
Co provlékneme okem?	Nitku zachycenou.
Jak ji provlékneme?	Od zadu ku předu.
Co učiníme nyní?	Levou jehlicí do oka nového vpíchneme.
Kterak doň vpíchneme?	Od předu v zad.
Spustíme-li očko s jehlice pravé?	Nespustíme.
Co dále činíme?	Nahazujeme nové oko.

Když takto dívкам začínání učitelka přístupným učinila, velí jim, by samostatně začínaly. Učí a prohlíží nyní již jen jednotlivě; kde vidí

neumělou ruku, pomáhá jí pracovati, držíc její ruce ve svých; kde vidí úplnou neohybnost, raději začne sama, by mohla pokračovati sborově.

Jehlice spojí v kruh. Která to pochopí, té to ukáže a dá jí samostatně jehlice spojiti; ale nevykládá o tom sborově. Pak probere, co jest kruh, kterak plete se na 4 jehlicích, zopakuje tvoření ok, a první kolem dá plést sborově s říkadly nebo do taktu, každou jehlici prohlížejíc a k nové práci dívkám do ruky dávajíc, by neobrátily pletení.

Zvolily jsme začínání pletené, jelikož máme je za přirozeně nejuspůsobilejší k postupné práci. Která z učitelek s námi v tom nesouhlasí, nechť si sestaví pravidla, otázky i říkadla pro začínání, jaké ona má za nejlepší. Hlavní jest, by děvčata práci dovedla, pochopila a výklad chápavosti dětské přispůsoben byl.

Než začne učitelka plést okolek, zopakuje pohyby a obraty obraceného oka, načež vykládá, sama pletouc na stupátku ze šňůrek:

„Pleťte na začátku jehlice jedno oko hladce; máte je? Ještě jedno oko hladce; nyní jedno oko obracené, a ještě jedno obracené; jedno hladce, ještě jedno hladce; jedna, dvě obracené, jedna, dvě hladce.“

Pak již jen počítá dvě hladce, dvě obr., když to dívky pochopily. Každou jehlici prohlíží, chyby vypravuje a novou začíná předříkávati. Udržuje si vyučování sborové co možno nejdéle! Postupem práce nechť již dívky jedna po druhé velí, co se plést má.

Když dívky pletou většinou dosti zručně a okolek se tvoří, vysvětlí jim, že takto plete se okolek: hladká oka na hladká, obracená na obracená.

Zde již dívky odštěpují se; některé rychleji pletou, mnohé stále ještě s neobratností ruček zápasí. Učitelka prohlíží práce a učí jednotlivě.

Sborově vykládá i doptává se při každé nové příležitosti, i o každém novém oddlu práce a punčochy, čímž se to častěji zopakuje a v mysl dívkám vstípí.

O pěšince a o šátečku taktéž zopakuje se pravidla z prve třídy. Při pěšince vykládati už může, že také punčochu zdobí a že pracovníci stále ukazuje cestu, zvolna po pěšince až ku špičce punčochy. Učí jehlice označovati: první, druhá, třetí, čtvrtá. První jest, co se plete na ní pěšinka, druhá vedle ní, pak třetí a čtvrtá jest jehlice před pěšinkou.

Dá zopakovati: Jedna pěšinka jest, když jsme upletly 4krát kolem hladce a dvakrát obraceně!

2. Ujímání.

Při ujímání poví snadným spůsobem, že se nyní musí punčocha súžiti a proto že oka sují mají se.

Obratné dívky učí ujímati samostatně, ale nevykládá o tom sborově; spokojiti se musí jen mechanickou zručností.

Naučí jich, že každé ujmouti jmenuje se újma a že ujímá se: na první jehlici za pěšinkou a na čtvrté na konci, vždy tenkráte, když na pěšince mají se pléstí poprvé oka obracená.

Když újmy všechny jsou upleteny, ukáže dívkám punčochu, jaký má tvar nyní, a pojmenuje tu část punčochy: holeň.

I zopakuje, otázkami i výkladem, co dívky umí již na punčoše jmenovati: začínání, okolek, pěšinku, šáteček, újmy, holeň.

Volá dívky k tabuli, by na vzorné punčoše tam zavěšené tyto části ji ukázaly, a probírá veškerá pravidla, kterým již z pletení naučily se.

3. Vroubkky a řetízek.

Hladký kus až k patě pletou dívky již samostatně. Učitelka k tomu jich vede, by při každé chybě ihned daly znamení, otázaly se, kdy mají pléstí na pěšince oka obr., a prohlíží častěji práce těm, jež pletou již samostatně hladký kus.

Ostatních opozdílých učí vykládajíc, co byla s prvými už probrala, dohánějíc s nimi těch obratných, při čemž tyto výkladu naslouchají, odpovídají, i říkají pravidla.

Když většina má kus hotový, začne vykádati učitelka o patě. Rozdělí si pletení paty pro tuto třídu takto:

1. Pata plete se na dvou jehlicích: na první a na čtvrté.
2. Pata plete se na rubu i na lícu punčochy.
3. Co jest rub a co jest líc.
4. Jaká oka vidíme na rubu a jaká na lícu.
5. Jak se to stalo? — Hladká oka jsou na rubu obracená.

Tato pravidla přispůsobí si k výkladu a k otázkám touží methodou, jako ukázaly jsme při začínání; dá zopakovati všechno a vysvětlí, že oka rozdělíme tak, by na každé jehlici byl stejný počet. Pěšinková oka že jsou přidánkem. Umějí-li dívky již tak vysoko počítati, nechť učí se oka na jehlicích sčítati. To jsou však jen výjimky. Z pravidla srovná

učitelka oka před patou, každé zvlášť, poučuje o tom jednotlivě a s dívkou počítají.

Schopné a pokročilé mohou méně dovedným oka srovnati, by učitelka dříve s výkladem vroubků započti mohla.

Cvičení:

„Pata plete se na dvou jehlicích: na první a na čtvrté; druhá a třetí zatím odpočívají, ale dejte na ně pozor, by nevypadly. Bude se jim chtít asi také do práce, když budeme těmi druhými pilně plést. Jehlice, na nichž pleteme, jmenují se patové jehlice, ty, na nichž nepleteme, nártové jehlice.“

Jak jmenují se jehlice 1. a 4.

nyní?	Patové.
Jak druhá a třetí?	Nártové.
Na kterých tedy pleteme patu?	Na patových.
Co dělájí zatím ty druhé?	Odpočívají.

„Pěšinka vždycky běží v prostředku paty. Začneme nyní plést na jehlici čtvrté, která když máme jehlice dvě, jest první. Povýšila, ale ne na dlouho! První jehlice jmenuje se druhá. Začneme! Naučíte se něčemu novému. V první třídě to už některé dovedly, ale nepověděly jsme si o tom nic. Na krajích paty pleteme řetízek a vroubkky. Řetízek, bychom oka mohly sblízit, vroubkky, bychom mohly počítati.“

Jelikož dívky na tomto stupni nemohou plést anglická oka, uplete učitelka buď první oko hladce, buď o něm nevykládá a dívкам pak první oko sama začne.

„Jedno oko hladce, pak dvě obraceně. Nyní pleste jehlici až ku konci; druhou též ku konci až na 4 oka; když máte na jehlici jen 4 oka, uplete 2 obraceně a 2 krajní hladce. Oka obracená dělají řádky, čárky, a těm říká se vroubkky.“

Co jsou vroubky?	Dvě oka obracená na kraji jehlic.
Kterých jehlic?	Patových.
Kde je pleteme?	Na začátku první a na konci druhé jehlic patové.

„Nyní pleste, dívenky, tyto dvě jehlice.“

Učitelka přesvědčuje se, zdaž to pochopily. Když všechny dívky, jež pletou patu, obě jehlice správně upletly, učí dále:

„Obraťte pletení rubem k sobě. Pleteme patu na dvou jehlicích v řádcích sem tam, jako jste pletly kus začátku, když učily jste se v 1. třídě oka plést. Obrátíme, a patovou jehlici druhou vezmete do ruky

levé. První s kraje pleteme řetízek. Ba ne, my nepleteme! My očko nepletené s jehlice vyvlníkeme. Ukážu vám to! Vezměte pravou jehlici do ruky, nitku dejte před jehlici a vpíchněte do prvního očka. Jak jste vpíchlý? Jakobyste pletly oko, není-li pravda? Avšak teď naučíte se jinému vpíchnutí. Která z vás pletla vloni patu, umí to. Která byste mohla pověděti nám, jak vpíchneme do očka? Dívejte se na mně! Vpíchám shora do oka, nebo za jehlici, ne s předu v zad, ale za jehlici. Podívejte se lépe na očko. Půl ho je před jehlicí, půl za jehlicí a jehlice je uprostřed. Ta polovice v před jmenuje se první, ta v zad druhá polovice. Když pleteme oko, vpíchneme do první polovice s předu, když nepleteme je, vpíchneme do druhé polovice v zadu. Nitku nenaliháme, ale očko s levé jelice hned na pravou jehlici sesmekneme. Nuže zkuste to, doveďte-li oko nepletené sejmouti; půjdu se přesvědčiti.“

Učitelka prohlíží všem jehlice; kde dívky toho nepochopily, názorně to okazuje a tak dlouho opakuje, až všechny snímání oka pochopily. Pak může tázati se:

Otázky:

Jak obrátíme práci ku pletení paty?

Rubem.

Co s prvním očkem uděláme?

Nepleteme ho.

Kam dáme nitku?

Napřed.

Jak vpíchneme do oka?

Horem do druhé polovice.

Zachytíme-li nitku?

Nezachytíme.

Co učiníme s očkem?

Smekneme je na pravou jehlici.

Jak se to jmeneje?

Očko snímati.

Jak říkáme okům sejmutým?

Řetízek.

Nyní pletou dívky dvě jehlice obraceně, při čemž dbáti sluší, by neměly oka příliš volně na jehlici, což bývá obyčejně při první řadě paty po rubu.

„Obratte pletení na líc. Nitku dejte nyní vzad! Do oka vpíchněte horem, do zadní, druhé polovice, nabeňte je na pravou jehlici, smekněte je na ni. Sejmuly jste opět oko. Po lícu pletouce dáte nitkn vzad, po rubu pletouce dáte nitku vpřed!

Kam dáte nitku při oku nepleteném po lícu? — Vzad.

” ” ” ” ” ” rubu? — Vpřed.

Učitelka učí jednotlivě vroubkky počítati.

„Jedna čárka obracených dvou ok jest 1 vroubek. Počítejmež! Uděláme čtrnácte vroubků, a pak budeme zavírat patu.“

Učitelka dbejž nyní, by dívky roztřídila si na skupiny. Ty, jež patu zavírat budou, posadí tak, by byly pohromadě. K ostatním dochází, prohlíží práce, opakuje a vykládá.

Tak nyní vede si stále, nebo nestejnost postupu a pochopení nastává, a jednotlivé vyučování začíná býti nezbytným. Nyní již jen výklad bude sborový.

4. Zavírání paty.

Zavírání paty učí učitelka pouze mechanickým spůsobem ve 2. třídě. Ukazuje každé dívce jednotlivě, jak se to pracuje, a sedí u ní, až to pochopí; neobratným vede ruce, přeje však obratným, by samostatně si vedly. Žádá se pouze na tomto stupni tolik, by dívky zavírání paty dovedly, ale vyloučují se veškerá o tom pravidla. Jest to perný kousek práce, tato první záklopka na patě, ale nesmí se přejít. Dívky se tomu naučí; jen trpělivost!!

5. Sbírání ok řetízkových.

Učitelka učí také sbíratí oka řetízková na patě, ale pouze názorem a ukázkou. Nabere je na jehlici, a dívka se dívá; pak učitelka jehlici vytáhne a řekne: „Nabírej oka nyní sama!“

Tak dlouho dívka nabírá, až to dovedla. Pak učí též názorně, pracujíc u dívky a s ní, oka nabraná pléstí anglicky. Nevysvětluje, ale ukazuje.

Za patou učí klínek pléstí, stále ještě pravidel se zdržujíc a jen ukazujíc, a část tuto jmenujíc. Taktéž ujímání punčochy bude pouze výkonné. Děvče ať ví, že pletlo klínek, potom chodidlo, a ujímajíc, že plete špičku.

I poslední zavírání učí samostatně. Ať je to těžké, učí jich to. Sedí u každé jednotlivé, když zavírá, dozírá a pomáhá.

Kde není k tomu schopnosti, tam arci bylo by marné namahání, a proto učitelka si zařídí všechno dle poměru a vidí-li nemožnost, nemorí ni děvčete, nì sebe, a s poly, nebo s více, zavře punčochu sama.

Když která dívka nebo několik jich upletly již punčochu první, učitelka postaví se k tabuli a začne vysvětlovati všem dívкам ukazujíc na punčoše, čemu se při pletení naučily, a rozebírá části punčochy:

- a) začínání,
- b) okolek,

- c) šáteček,
- d) ujímání,
- e) holeň,
- f) předpatí,
- g) patu,
- h) vroubký,
- i) řetízek,
- k) zavírání paty.
- l) klínek,
- m) chodidlo,
- n) špičku,
- o) ujímání na špičce,
- p) pěšinku, která běží po celé punčoše až ku špičce.

Pak zavolá ty, které punčochy upletly, jednu po druhé, a žádá, by jí povídely a zopakovaly části punčochy, i ukazovaly na své hotové punčoše.

Jen chraniž se učitelka, by tuto pilnou chválila a za vzor dávala. Však ony budou nyní rychle ji sledovat.

Při každé nově upletené punčoše zopakuje to se všemi tímto spůsobem.

Učitelka vysvětlí ještě dívkám, že punčochu pletly si na vzor, by předně na ní učily se plést, za druhé dle ní plést, avšak že ji dojista také mohou obouti.

Nyní začnou si na druhou punčošku zcela samostatně, na které zase všechno zopakují a mnoho nového ještě naučí se. Ta už bude dojista první krásnější a dívky zajisté budou pilny, by celý párek měly hotový, by totiž mohly jich obouti na obě nohy.

Na které chyby v pletení nutno dbátí.

Chyby, jež nazvíce naskytají se při pletení začátečním, jsou:

- | | |
|---------------------------------|---|
| 1. Příliš dlouhé oko. | Povstane tím, že oko patřičně neu-táhlo se. |
| 2. Vysmeknuté nebo puštěné oko. | Pojednáno již v 1. třídě.
Dívka vpichá do půl nitě, na místo do oka. |
| 3. Polooko. | |
| 4. Skroucené oko. | |
| 5. Přibrané „, | |

Učitelka při každé takové chybě, která vyskytla se, ihned poučí dívky, že jest to chyba, a nařídí, by ihned daly znamení, sice že by pletení jejich bylo chybné.

Jednotlivě učí schopnějších chyby si opraviti, ano i sousedce méně dovedné, a sborově může vysvětliti tuto chybu, i proč stala se a nač dívenky pozor dátí mají, by nestala se.

Druhá punčocha.

Druhá punčocha bude z pravidla úkazem zvláštním: vypadne pro oko menší, jelikož bude správněji pletená.

Učitelka učí při druhé punčoše samostatnosti práce a starému pravidlu z nauky ručních prací: odkoukaní.

Děvče učí se, by druhou punčochu dle první odkoukala, nebo není posud tak schopnou, by pletla dle pravidel. Učitelka netrpiž, by dívky měřily při druhé punčoše! Zde platí pravidlo: počítej a počtem se říď!

Učí dívek, že počítáme pěšinky, že jsme je pletly za tím účelem nazvíce, bychom jimi se řídit mohly, že míra klame, ale počet věrný jest. Učí počítati pěšinky, vroubkы a újmy, schopnějším i jednotlivě ukáže, kterak počítají se kolem nad sebou.

Samo sebou na rozum vstoupí, že stále dohlíží, s dívkou počítá, vysvětuje, poučuje. Větší péči obráti však nyní k oném méně schopným, ano úplně neschopným ubožátkům, které posud snad potí se při prvním začátku punčochy, i k oném svévolným, nedbalým, jež nechtí pracovati. Prvým vykládá, učí a povzbujuje jich, poslední vychovává, a neztrácí ani tenkráte vůle a trpělivosti, když vidí, že všechno marné jest. Vždyť ví, že někdy semeno hozené na půdu neúrodnou časem přece vyklíčí, a proto doufá, věří a miluje.

B. Začátky háčkování.

Bude asi málo těch, jež upletly dvě punčochy před ukončením roku školního!

Dejme tomu však, že jich bude několik. Má-li učitelka od postupu zadržovati jich?! Snad říci: složte už! Anebo: začněte si na třetí punčochu? Ne. Pro takové zručné dívky přibrány v rozvrh učiva pro II. třídu začátky háčkování.

Učitelka hledí, by začít mohla s nimi sborově, nebo vidí už dávno, kolik bude těch, jež dohotoví párek punčoch, a postoupí k háčkování. Kde by to nešlo, aspoň několik ve skupinu si rozdělí, a druhým, jež ukončují punčochu, určí, by sborovému výkladu naslouchaly, a to, čemu ona sborově učí, pracovaly se druhými. Při výkladu o háčkování poslouchati mohou a také mají všechny žáky ně, nebo pletení jim v tom tou měrou nevadí již, by nemohly dávat pozor.

Další postup může ukazovat jednotlivě. Vždyť soudná a myslící učitelka dovede si všechno ve třídě zařídit sama dle svého úsudku.

Poučení o materiálu:

„Přineste si klubíčko bavlny čís. 16., v papíře zabalené, a háček čís. 7.“ určí učitelka dívkám. „Budete se učit háčkování ok. Posud jste je pletly, nyní budete oka háčkovati. Naučíte se tomu na začátečním kuse. Bavlnu už znáte; háček jest kratší jehlice, než jste měly při pletení ok, a má háček, proto se jí tak říká!“

Učivo roztřídí si takto:

1. Držení háčku.
2. Začínání.
3. Cvičení sloupek:
 - a) Sloupků krátkých.
 - b) „ dlouhých.

Cvičení:

Co jste si přinesly, dívenky?

Bavlnu č. 16. a háček.

Čemu budete se učiti?

Háčkování ok.

1. „Nuže vytáhněte háček z klubka, zvedněte jej pravou rukou. Co vidíte? Na jednom konci jest jehlice silnější, na druhém tenčí. A tam, kde jest tenčí, ohnuta jest v háček. Tím háčkem chytáme oka, a proto se tomu říká, že háčkuje m.e. Povím však především, že týž háček chytá i jiného. Kdybyste si s ním hrály, mohl by chytiti váš prstíček, a pak běda! Nebo kdybyste padly na něj, zle by bylo. Protož dejte dobrý pozor na háček! Budeme se učiti nejprv držení háčku. Vezměte jehlici do ruky pravé za konec, kde není háčku na ní. Pošoupněte ruku výše a ještě výše, až budete kousek od háčku. Nyní pozorujte, jak háček položíte. Položíte jej na palec ruky pravé, jako na podušku rovně; na háček ihned položte ukazovák pravý, by jej přidržel, sice by mohl smeknouti se dolů. Ukazovák položte, a všemi ostatními prsty — jsou tři — jehlici s háčkem horem přidržte! Háček otočte k sobě. Pohledte na mne!“

Učitelka učí tak dlouho držení háčku, až to dívky pochopily a dovedly.

2. „Položte háček zvolna na lavici. Vezměte klubko, vložte je do sáčku a udělejte smyčku jako ku pletení. Hned uvidím, zdaliž jste to nezapomněly! Avšak máte-li pak všechny čisté ruce? Háčkování jest jednou tak krásné, když jest čisté. Především budeme učiti se čistotě práce. — Nuže uděláme smyčku! Co jest smyčka? Základ oka pleteného a také oka háčkovaného. V tom si jsou podobny, ale v jiném jsou si cizí, však později uvidíte!“

Když dívky smyčku už zhotovily správně, učí dále:

„Smyčku vezměte do ruky levé, háček do ruky pravé, vpíchněte jej do kličky, koneček přitáhněte, by oko volné leželo na jehlici za háčkem, přidržte kličku za koneček levým palcem a prostředním prstem bavlnu na ukazovák levý jako při pletení naviňte. Dovedly jste to? Přesvědčím se. Která to nedovedla, ukážu jí to. Dobře! — Nuže postoupíme! Složte práci a dívejte se na mne. Beru háčkovací jehlici do ruky pravé, kličku do ruky levé, vpíchnu do kličky, oko zachytu volně, by nebylo větší než třeba, aby jehlice protáhla se jím. Háček pošoupnu dále, až k nitce, a nyní nitku háčkem chytím. Už ji mám na háčku! Vidíte-li ji? Jak jsem ji chytla? Chytla jsem ji z dola. Jak jsem to udělala? Položila jsem háček před nitku, pak jsem jej všoupla za nitku, chytla ji na háček, háček jsem trochu sklonila. Hleďte, jak háček nitku drží! Neuteče mu už. Pěkně si ji otočil kolem. Nyní zvolna, by nitka s háčku neuklouzla, protáhnu háček očkem ven. Tak, A co mám na háčku? Opět oko. Já jsem to nové oko **uháčkovala**. A první oko? Tu leží. Pustila jsem je. Učinila-li jsem tak dobře? Při pletení to bylo chybou, ale zde je to pravidlem. Očko, skrze které nové očko háčkem provléklo se, pustíme. A nyní háčkuju tak ještě jedno oko. Vpíchnuto mám, nitku nahodím na háček, očkem ji provléknu, a mám zase oko nové.“

Co učiníme, háčkující oko? Nahodíme nitku.

Jak ji nahodíme? Zdola.

A co pak učiníme? Provlékнемe nitku okem.

Říkadlo: Nitku nahodím 1, provléknu 2.

Nyní dívky samy cvičí se v háčkování ok, říkajíce pravidlo. Učitelka s nimi říká a pracuje. Při prvném i dalších okách učitelka přesvědčuje se, zdaliž správně pracuje. Též použí jich, kterak dále práce v levé ruce držetí se má.

„Čím více ok přibývá, tím je kus delší, a proto držíme pak palec levý a prostředník vždy o jedno oko nižejí posledního oka, na oku uháč-

kovaném.“ Pak pracují samostatně. Když nahodily tolik ok, že umí práci dosti zručně, což řídí se zručností ruček a pilností dívek, káže učitelka utrhnuti bavlnu a provléknouti očkem i zatáhnouti. Vezme svůj začátek řetízkových ok do ruky a vykládá; dívky na svou práci, též i na učitelčinu dívají se.

„Podívejte se na práci naši. Vypadá, jakobychom byly upletly pletouce z vlasů se třemi. Není-li pravda? Podobá se také řetízku ze článků spletenečmu, a proto se říká takovému háčkování řetizek, a oka jmenujeme řetízková. Podívejte se! Nakreslím takový řetizek na tabuli.“

Učitelka může nyní oka řetízková dosti znale nakreslit na tabuli.

„Vzpomeňte si na patu! Nevypadal-li tam řetizek také tak? My jsme tudiž háčkovaly oka, a ta oka jmenují se: oka řetízková. Začněte ještě jednou, a uháčkujte 10 ok. Počtejte: 1 oko, 2 oka, a t. d. Já též budu háčkovati a počítati.“

Když dívky uháčkovaly 10 ok, prohlédne učitelka práci a zase káže: „Uháčkujte ještě 10 ok! Žádná af neutíká napřed, a všechny tužte se stejně!“

Tak pracují dívky až uháčkovaly 50 ok a jedno na víc, načež učitelka prohlédne práci a oka seče i srovná, nebo i při počítání pilném utekou některé a zůstanou zpět jiné.

Otzázy i říkadla sestaviš si nyní učitelka již také sama, nebo by kniha příliš vzrostla, kdybychom všechno dopodrobna rezebíratí měly.

3. Pro začáteční cvičení v háčkování zvoleny jsou:

- a) krátké sloupky vpicháním do půl oka = 20 řad.
- b) " " " " celého oka = 20 řad.
- c) dlouhé " " " " " " = 8 řad.

Které děvče není obratné, nebo začne příliš pozdě háčkovati, uháčkuje tolik, kolik stačí.

Dívky, které jsou s to, by celý čtverec ukončily, týž obháčkují kr. sl. V rohách udělají se vždy 3 sl. do jednoho oka. Ještě pokročilejší a zručné nechť ozdobí jej zoubky. (Viz popis dále.)

a) Cvičení krátkých sloupků.

Při tomto cvičení nutno učiti čtyřem obratům práce:

1. Vpichnutí do oka řetízkového.
2. Nahození nitě.
3. Provléknutí nitě.
4. Protažení nitě skrze dvě oka na háčku.

Učitelka pracujíc na stupátku, vykládá:

„Beru řetízek do ruky. Vidíte, lícni stranou. Lícni strana jest ta, kde očka vypadají jako pletenec, nebo rulíček z vlasů, říkáte tomu snad doma copánek. Pohledte na tabuli! Tak vypadá lícni strana. (Učitelka kreslí řetízek.) Tedy lícni stranu k sobě, ku předu obrátila jsem, a držím řetízek levou rukou, palcem a prostředníkem u kraje. Do pravé ruky vezmu háček, na němž mám navlečené oko poslední. Kdyby mně bylo s něho snad vysmeklo se, nuže chytnu je, totiž na háček, na beru je. Vpíchnu . . . Avšak nyní se dříve na jedno oko řetízkové podíváme. Má také dvě půlky, čili nitky! Pohledte na tabuli: hoření čárka do obloučku a čárka dolení. A na práci; jedna nitka je dole, ta je dolení, druhá nad ní leží, a proto je hoření. Říká se tomu také článečky, jako na řetízku. A pak se jmenuje dolení nitka: článeček přední; a hoření nitka: článeček zadní. Kam asi vpíchnu? Do prostřed vpíchnu, totiž: vpíchnu pod nitku hoření, nebo pod půlku hoření. Vpíchnu od předu vzad! Tedy:

1. Vpíchla jsem háčkem pod nitku hoření od předu vzad.“

Učitelka ukazuje na tabuli, kam vpíchne, a může učiniti na to místo tečku. Pak opakuje pravidlo a káže je zopakovati dívкам, než pracuje dále.

„Nyní nahodím nitku, ale jinak, než jsem nahozovala při háčkování ok řetízkových. Nahodím ji **horem**. Všoupnu háček až za nitku, tam ji chytnu a držím. Dívejte se! Tedy:

2. Nahodím nitku **horem**.“

Opět zopakovati: č. 1. i č. 2., též v otázkách.

„A nyní provléknu nitku očkem ven, a mám na háčku oko nové. A hle! Mám na něm dvě oka. Co učiním?

3. Provléknu nitku očkem.

V háčkování však nemáme dvou ok na jednom háčku. Jak to nyní učiníme? Co si s tím druhým počneme? Už vím a hněd to uvidíte. Nahodím ještě jednu nitku a provléknu ji skrze obědve očka. Táhnu nitku skrze obě oka ven, a to zvolna i opatrně.

Tedy za 4. Provléknu nitku skrze dvě oka.

Ted mám zase už jen jedno oko na jehlici. Tím jsem uháčkovala jeden krátký sloupek. Krátký sloupek mám v řadě, a na vrchu mám oka řetízková.“

Učitelka pracuje a dívky s ní obraty práce její říkají:

„Vpíchnu háčkem pod nitku hoření od předu vzad, nahodím nitku horem, nitku provléknou očkem, nahodím ještě jednu nitku, a provléknou ji skrze obě oka.“

Tak plete několik ok zvolna, načež v otázkách doptává se a opakuje, čemu byla učila.

Pak velí učitelka, by dívky vzaly práci do ruky, a když přesvědčila se, že všechny práci v ruce dobře drží, vystoupí opět na stupátko, pracuje, říká pravidla a dívky totéž po ní opakují.

„Při začátku první oko řetízkové přeskočíme, proto jsme je už dříve přidaly.“

Uháčkují jeden kr. sl. Tu učitelka prohlíží, zdaž to všechny dovedly a ukazuje neumělým. Tak pracují sloupek za sloupkem, pravidla říkajíce, později už jen počítajíce 1, 2, 3, 4, s prací ve sboru, pak jedna po druhé, až mají jednu řadu. Učitelka práce prohlíží, opravuje, ukazuje, ruku neobratnou vede, až všechny mají první řadu hotovou bezvadně.

„Obratte práci! Nesmíte nikdy háček z očka vyvlékati. Podívejte se na řadu uháčkovanou. Co na ní vidíte? Opět řetízková oka, jako copánek, nebo jako řetízek, není-li pravda? Každé oko má dva články: přední a zadní. Vpíchněte do prvního oka, nyní nepřeskočíme žádného, a háčkujte jako první řadu. Vpíchejte do zadního článku, nahodíte nitku, provlékněte okem, nahodíte, dyžma okama provlékněte. Říkejte: vpíchnu 1, nahodím 2, provléknu 3, nahodím 4, provléknu dvěma 5.“

Druhou řadu nechá učitelka pracovati ještě s velením a s počítáním; když dívky pracují však dosti samostatně, upustí od sborového háčkování. Ku konci každé řady práci prohlíží, a dbá, by na ní neměly méně neb více ok, o čemž dívky poučuje.

„Nesmíte žádný článek přeskočiti, ale do každého vpíchatí, nebo byste měly o to jedno oko méně! Také nesmíte do jednoho dvakráté vpíchatí! Do každého oka řetízkového vpíchnete jenom jednou! Měly byste pak ok více, a vy musíte míti stále jeden součet ok, a to pětkráté po desíti, čili 50 ok.“

Když dívky už slušně háčkují, učí vpíchatí do celého oka, totiž do obou článků; nejprvé vyloží to sborově, a pak dívek ještě názorně o tom poučí.

Nejméně 4 řady nechť upracují méně zručné dívky krátkých sloupků, než začne učitelka učiti sloupkům dlouhým.

b) Dlouhé sloupky.

Zde učí se obratům práce:

1. nahození nitky;
2. vpíchnutí do oka;
3. provléknutí nitě;
4. nahození;
5. provléknutí dvěma prvníma smyčkama.
6. nahození;
7. provléknutí dvěma okama.

Cvičení dlouhých sloupek.

Učitelka může na tabuli nakreslit řadu sl. kr. a řadu sl. dl., by názorně poměr délky poznaly. Nejprv ukáže to na kresbě, pak na práci ze silných šňůrek.

„Háčkovaly jste, dívence, krátké sloupky, které tvořily řady. Ukážu vám také dlouhé sloupky. Jsou delší. Podívejte se na tabuli a na mou práci. Oč je sloupek delší? Proto se jim také říká: dlouhé sloupky. Snadno to dovedete, nebo mnoho se při nich nového nedělá. Dívejte se dobré na mne. Uháčkuju 3 oka řetízková, jako kdybych začítala. Proč?! To vám vysvětlím, až dlouhé sloupky uvidíte. Oka 3 mám, hle! A teď nahodím nitku na háček, a nahodím ji dolem. Vpíchnu nyní do celého oka, to jest do obou článků řetízkového oka, které na vrchu leží, jako jste dělaly u kr. sl. naposledy, nahodím nitku, provléknu, všechno jak jsme to dříve pracovaly. Nuže podívejte se na můj háček! Při krátkém sloupku byla na něm dvě oka, nebo smyčky. Kolik jich mám nyní na háčku? — Tři, dobře. Jedno oko uháčkované, to je to 3.; pak nitku nahozenou, 2., a na konec nitku okem provléknutou; to jest 1. Pojmenujeme si je tak: 1., 2., 3. 1. je nitka provléknuta, 2. nitka nahozená, 3. oko. Kterak ze všech tří jedno jediné vyvedu oko? Nebo nesmím míti více než jedno oko na háčku. Uháčkuju je: Nahodím opět dolem a nitku provléknu skrze poslední kličku z nitky, 1. a skrze nitku nahozenou 2. Uháčkovala jsem ze dvou: 1. a 2., jedno oko. Máme už jen 2 oka na háčku; nahodím ještě jednou a provléknu dvěma očkama na háčku. Máme zase jen jedno oko na háčku, a na práci **dlouhý sloupek**. Tři řetízková oka uháčkovala jsem, bych měla rovný kraj. Sloupek o ně opírá se. Tedy háčkuji se vždy s kraje. A nyní háčkovati budu druhý sloupek dlouhý, a vy se mnou říkejte: nahodím 1, vpíchnu do celého oka, 2, nitku

provléknu 3, nahodím 4, provléknu skrze 1. a 2. smyčku 5, nahodím 6, provléknu dvěma očkama 7.

Tak pracuje učitelka několik sloupků, načež velí dívkám, by samy práci do ruky vzaly. Dívky pracují, říkají pravidla ve sboru, pak střídavě vždy jedna, a učitelka přesvědčuje se, zdaliž to pochopily. Tak pracují sborově aspoň 1 řadu. Každou řadu prohlíží a drahou začít nedovolí, dokud všechny práce neprohlídla.

Takových řad nejvýše uděláme 8.

Popis zoubků kolem čtverce.

Na začátku 1 oko, 1 nah., 1 vynech., do 2. oka vpichnout, uháčkuje se sloupek, a nyní za týž sloupek 4 dlouhé slouppky háčkují se.

Druhý zoubek tímtéž způsobem pracujeme, ale vpicháme do třetího oka. Na rohu vpichá se vždy do 2. oka.

Tím vyčerpáno jest učivo pro 2. třídu.

Co se týče kázně školní, čistoty a vychovatelství, o tom nešířily jsme slov; to budiž učitelce však vždy zářivou hvězdou. Druhá třída budiž ve všem opakováním a pokračováním prvé!

Při krátkých sloupkách může se obratným ukázati i vpichání do předního článku.

Některé otázky při háčkování krátkých a dlouhých sloupků.

Co vidíte na řetízku?	Oka.
Jak jim říkáme?	Řetízková oka.
Kolik článečků má jedno oko?	Dva.
Jak se jmenují?	Dolení a hoření.
Když háčkujeme, kam vpicháme?	Mezi oba dva, a to pod hoření.
Odkud vpicháme?	Od předu vzad.
Čím vpicháme	Háčkem.
A co ještě háčkem učiníme?	Zachytíme nitku.
Kterak ji zachytíme?	Horem.
Co učiníme tím zachytíme?	My nitku nahodíme.
Nahodivše nitku, co dále činíme?	My nitku provlékneme.
Čím ji provlékneme?	Okem.
Co máme z nitky na háčku?	Nové oko.
Chceme-li dvě oka na háčku?	Nechceme.
Kolik jich máme mít?	Jen jedno.
Co tedy uděláme?	Uděláme z nich jedno.

Jak to uděláme?	Nahodíme nitku a tu provlékneme oběma očkama.
A nyní, co vidíte na práci?	Jeden krátký sloupek.
A co na vrchu?	Jedno řetízkové oko.
A co na háčku?	Jedno oko.
Proč říkáme tomu sloupku kr. sl.?	Že je krátký, a můžeme háčkovati také delší.
Jak ještě vpicháme do ok řetízkových?	Do obou článků.
Jak takovému vpichnutí říkáme jinak?	Vpichnutí do celého oka.
Jak říkáme vpichnutí pod hoření článek?	Vpichnutí do půl oka.
Do kterého článku též můžeme ještě vpichnouti?	Do předního článku.
Kdy nemůžeme vpichnouti do celého oka?	Když máme jen začáteční řadu.
Jakým sloupkům učily jste se ještě?	Dlouhým sloupkům.
Co jest dlouhý sloupek?	Dva kráte dvěma okama provlékané oko.
Kolikráte provlékneme dvěma okama při kr. sl.?	Jednou.
Kolikráte provlékneme dvěma okama při dl. sl.?	Dvakráte.
Kolikráte nahodíme při kr. sl.?	Dvakráte.
Kolikráte nahodíme při dl. sl.?	Čtyrykráte.
O kolikráte jest delší sl. dl. sloupu krátkého?	Jednou tak dlouhý,
Kolik počítáme při kr. sl.?	Čtyry.
Kolik počítáme při dl. sl.?	Sedm.

Třeti třída.

Ve 3. třídě požadavky již větší se. Hravý a prostý ton ustupuje vážnějšímu výkladu a určitějšímu rozboru. Nesmíme však nicméně se zřetele pustiti, že to jsou osmileté dívky, kterých přetižití nesmíme, a které posud nechápou výkladu složitého. Pročež učitelka postupně a podrobně probírá ještě základní poučení o pletení.

Učivo této třídy žádá, by v mechanickém pletení pokračovalo se, ale při tom učilo se poznávati tvar předmětu, znáti základy práce, věděti, proč se pracuje to tak a ne jinak, tudiž pravidla práce.

1. Punčocha.

Děvče až posud punčochu pouze pletlo, nyní učí se rozeznávati tvary její a učí se pravidlům i rozpočtům v pletení. Roztřídí si učitelka tudiž výklady takto:

- a) poučení stručné o bavlně;
- b) poučení o jehlicích;
- c) výklad punčochy a pravidel;
- d) Pletení punčochy:
 1. Začínání; = jiný druh.
 2. Spojení 4 jehlic.
 3. Okolek.
 4. Oko hladké a obracené.
 5. Ujímání.
 6. Zavírání paty.
 7. Klínek.
 8. Zavírání špičky.

To jest dívкам neznámo, a to jim vysvětlí podrobně. Co již ve II. třídě seznaly, zopakuje důkladně.

Při pravidlech tvaru punčochy nechť řídí se rozměrem třetinovým, („Šk. ž. pr. r.“ I. sv.) nebo také čtvrtinovým, má-li pro tento větší zálibu.

(Ženské práce ruční v otázkách od V. Lužické, kde i první spůsob uveden jest.)

Náš vzorník čís. 1. přináší popis punčochy pro 3. třídu na 30 ok rozpočtenou.

Jaký material si přinést mají dívky do první hodiny, předem určí, a žádá již, by si to na lístek napsaly. Které nemůže matka žádané kupití, připíše k tomu doma: „prosí za bavlnu,“ a děvče nechť to odevzdá před první hodinou prací ručních, by mělo již bavlnu připravenu.

Lístek materialu.

„Do první hodiny ručních prací přinesete si přadenou bavlnu čís. 16. uvíté na klubko a 5 jehlic čís. 0 do něho zapíchnutých. Zabalte klubko pěkně do papíru. Pak malou knížku na poznámky, tužku a na lístku napsané své jméno, kterým práci svou označíte!“

V první hodině začne v této třídě učitelka již vyučovati; zde veškeré ústupky a ohledy přestávají, nebo dívky seznámily se již se školní povinností tak dalece, by nebylo třeba lákat jich, a učitelka ví ze seznamu loňského roku, jak daleko která dívka postoupila, jak byla obratná i chápavá. Učitelka nesmí zapomenouti, že to jsou posud ještě děti, a proto výklad svůj nejprvé znalecky a škole přiměřeně přednese, a pak zase dětským spůsobem dívкам přístupnějším a milejším jej učiniti snaží se. Nazvíce při začátku roku školního začne jako s dětmi ještě.

Zde arci jest pro učitelku na mnohých školách osudné rozhraní, nebo začíná-li se ve 3. třídě učiti ručním pracem, jest jí především vyšetřiti: které dívky učily se pletení nebo háčkování doma; které v soukromých školách, které vůbec ničemu neučily se.

Kde začíná vyučování od 3. třídy, nemůže učitelka sborově vyučovati od základu, nebo jest jí, by roztřídila si dívky dle postupu ve skupiny, což z ukázek prací hotových, doma pracovaných, kterých do školy přinéstí káže, hned sezná. Avšak i přes všechnu dovednost dívek, začniž učitelka aspoň v prvých hodinách sborově, a to: držení jehlic, navinování bavlny, tvoření ok, nebo uvidí, že žákyně budou mítí mnoho zlozvyků. Pokročilým pak vykládá, co pro 3. třídu určeno jest; neschopných a začátečnic methodou první třídy vyučuje. Stejnosti a jednotnosti s tříz již docílí, ale snahou její budiž, by celá třída octla se u háčkování na konci roku a dívky všechny seznaly pravidla punčochy a rozměry její. Ku výrobě nesmí hleděti, ale pouze k pochopení a k docílení zručnosti v pletení do jisté míry, by dívka ve 4. třídě mohla pak postupovati dle učiva pro tento stupeň rozvrženého. Pilné a schopné dohoní toho, nebo učitelka ve 3. třídě nesmí si vésti přísně pravidly 1. třídy a začne punčochu každé, která tvoření hladkých ok pochopila. Obracená oka učí na okolku a zručnosti pletení na punčoše.

Ostatně nelze dáti rady a rozebrati každý jednotlivý případ, nebo tu učitelka sama budiž rozhodčí a rozhodující autoritou. Jen to budiž již pravidlem, by ve 3. třídě probrala, tudiž aspoň probrala, všechno, co pro tuto třídu určeno jest.

Netřeba, by měly dívky, jež začínají! zde úplně, všechn osm vzorů háčkovaných. Jenom když dovedou háčkovati a pochopí, kterak vzory odkoukat, odpočítati mají, když seznají, z jakých ok vzory sestávají a háčkovati naučí se těm jednotlivým druhům sloupků, dosti naučily se.

Též může i jednotlivé vzory skrátiti, vůbec ve 3. třídě, začíná-li zde teprvě vyučování ručním pracem, může učitelka dosti brousiti rozum svůj!

My máme zde zření v naší methodice k postupu od I. třídy začínajícímu.

Začne se **vyučovati sborově**.

Učitelka promluví především k dívkám několik vážných, srdečných slov, asi v tomto spůsobu, arciže dle svého vlastního citu a v tomže okamžiku jí vhodných výrazů.

„Zajisté každá z vás má z toho radost, že postoupila již do třídy třetí, a jsem přesvědčena též, že každá pilná dívka již na hodinu ručních prací těšila se.

Jaký užitek měly jste již z ručních prací ve II. třídě!

Naučily jste se již punčochy plést; jaká to radoš pro dívku osmiletou, může-li si říci: „Já jsem upletla již celý pár punčoch.“

Máte z toho nejen radost, ale i užitek, nebo: 1. již víte jak se punčochy pletou, a za 2. upletly jste něco užitečného pro sebe. A tak to bude po celý život! Vždy budete mít radosť z práce hotové a z práce užitečné. Letos budete plést punčochu úplně samostatně a učiti se při tom pravidlum, jak se plete. Pročež dávejte dobrý pozor, pilně pracujte, co vám povídám si pamatujte, a pravidla si do knížky zapisujte. Později zapíšete si do ní ještě jiného, a vůbec ji máte mít v pořádku, neroztrhanou, nepošpiněnou a pečlivě uschovanou, byste ji mohly upotřebiti i ve vyšších třídách. Nuže nezapomenete ničehož? Budtež šetrné, pořádné a čistotné! Šetřiti máte časem, nebo ni vteřina nevrátí se již a jest ztracena, a s ní i to dobré, čemu byste byly naučily se! Též šetřte bavlny, byste jí nescuchaly, neušpinily, nepotrhaly! Práci vždy pečlivě do papíru zabálejte, by ničím nepošpinila se, a při pletení ať máte vždy čisté ruce, neboť po čisté práci pozná se pořádná dívka, a žákyně, která již jest ve III. třídě, sama dbáti má o sebe. Vždycky má být umyta, hlavu uhlazenou, učesanou, a když ji matka čistě oblékne, má dbáti, by šaty a oblek celý delší dobu v čistotě a pořádku také zachovala. Při práci nazvíce každá ať má zástěrku čistou, neboť bavlna jest vlnitá a veškeren prach a špína se na ní ráda zachytí.“

A. „Rozbalte nyní bavlnu z papíru, jehlice vytáhněte a zvolna i tiše položte před sebe na lavici. Především povím vám, z čeho bavlna jest. Koupily jste ji v obchodě zbožím niňáským, nebo jak tomu říkáte „u nifařky.“ Kde se kupuje, víte, nyní zvíte, odkud do krámů ku prodeji přichází.

Bavlna roste na keřích, které nazývají se bavlník. Ty nesou ořechům podobné plody, které uvnitř na místě jádra mají chumáče dlouhých,

lesklých, bílých chlupů, čemuž říká se již hned bavlna. Když tobolka uzraje, rozpukne se a chumáčky bavlny se rozdělí. Bavlna se pak buď na stroji anebo jen rukou od slupek očísťuje a do velkých pytlů nebo-li žoků nacpe, i pevně provazý uváže a na vozy naloží. Zajisté některá z vás viděla již na velkých vozích utažené žoky; to byla bavlna, a tu vezli do továrny. Tam ji rozčecharají a očistí, pak se češe, vytahuje, přede, souká a konečně motá v přadena, každé přadeno má několik pás-miček, jak jste viděly, ano také ihned na klubka uvijí se. Avšak to bývají méně dobré druhy!“

B. „Pracovnice bavlnu si koupí, uvije na klubko, jako vy všechny máte, a pak plete z ní punčochy. To my taktéž budeme dělati. A čeho mimo bavlnu k tomu upotřebíme? Jehlic k tomu vezmeme. Kolik jich máte? — Pět. — Podívejte se na ně. Co jest jehlice? Je to hlazená, kulatá, železná, ocelovaná hůlčička tenká, na obou koncích příšpičatělá, bychom do oka pletacího dobrě vpřehnouti mohly; ale nesmí být ostrá, nebo tuze špičatá, nebo by prsty nám propíchala, když ji pošupujeme, i jinak by mohla uškoditi. Prodávají se v obchodech a mají čísla, dle nichž kupují se; avšak vždy nemůžeme číslo určiti, proto kupujeme-li je k nové bavlně, přiměříme je k ní a pamatujeme si, že má a může být jehlice $1\frac{1}{2}$, nebo $1\frac{1}{4}$ sily bavlny. Přiměřte jehlice svoje k bavlně! Co říkáte? Dobře-li jste koupily? Prohlídňte je, nemají-li ostré špičky? Vyměnila bych vám vaše za jiné. Také dbejte, by nebyly rezavé, ale čisté, hladké, lesklé, a nade vše, by byly všechny stejné! Nestejné jehlice, nerovné pletení. A jakž bavlna? Není-li uzlíčkovitá, nestejná? To bychom měly nepěkné pletení. Bavlna má být měkká!“

„Co jest bavlna?“

„Jaké jehlice volíme?“

„Čeho při bavlně varujeme se?“

„K čemu přihlížíme?“

„Co jsou jehlice?“

„Kterak je k bavlně přiměřujeme?“

„Jaké mají být?“

„Jaké nesmějí být?“

„Má-li pracovnice bavlnu uvitou a jehlice vhodné, co činiti může? — Může plést.“

C. Učitelka vykládá:

„Ano, může plést a to punčochy. Co učiníme nejdříve? Začneme. Začínání jest první částice punčochy. Která si pamatuje, jak ostatní části punčochy jmennují se?“

Učitelka zavolá jednu žákyni k tabuli, kam připevnila vzornou punčochu ze silné bavlny, a žádá, by jí částice ukazovala a jmenovala, jichž zná ze 2. třídy. Sama říká s ní, a kde to vázne, připomíná. Tak zavolá jich několik, a táže se i dívek v lavicích sedících, při čemž jedna vždy u tabule na punčoše ukazuje. Pak nakreslí tvar punčochy na tabuli jen v obrysných čárach, ale ve velkých rozměrech, by všechny dívky kresbu viděly, a částice znalé byly.

1. D. S kraje udělá ještě jednu čáru a řekne: „Toto značí nám začínání. Začínati umíte, jestli jste to nezapomněly? Která z vás dobré si to pamatovala? — Těší mne, že vás je tolik. Avšak letos ještě jinému spásobu učiti se budete. Začínání jest nahazování oka na jehlice. Můžeme více druhy začínání oka na jehlice nahazovati, a naučíte-li se dnešnímu spásobu, ostatní snadno dovedete.“

Učitelka postaví se tak, by ode všech viděna byla a též všecky přehlédnouti mohla. Tedy čelem k žactvu, ruce pozvedne tak, by pravice v pravo, levice v levo od žákyň ležela, a začíná na bílém výpustku a na velkých silných jehlicích.

Sama pracuje a při tom vykládá.

„Koneček bavlny vezmete do levé ruky, pevně jej mezi palcem a ukazováčkem podržíte, ruku natáhnete. Do pravé ruky vezmete nit od klubka a naměříte si takový kus bavlny, jak máte levou ruku dlouhou až k rameni. Tam bavlnu pravou rukou přidržíte, v levé ruce začátek vypusťte a opět levou rukou přidržte bavlnu tam, kde jste ji pravou držely; nyní měřte ještě jednou k rameni! Tím jsme odměřily bavlnu k začínání. Máme míti kus dlouhý asi 84 setiny — poznámejte si to pak do knížky — ale že nemáte posud setinoměru ve třídě, vypomohly jsme si mírou, která vždy je po ruce. Tedy dvakráte, co ruka měří, na více ok dáme $2\frac{1}{2}$ míry ruky. Máte-li všechny odměřeno? Dobře. A nyní se zase dívejte na mne! Kde máme bavlnu přeloženou, uděláme si opět smyčku, jako vloni jste se učily. Přesvědčím se ihned, zdaliž jste to dovedly! — (Učitelka prohlíží práce, a pak vykládá dále.) Do smyčky vložte dvě jehlice současně! Položíte je k sobě tak, jakobyste měly jen jednu; že jsou však dvě, nazveme to podvojná jehlice. Smyčku vytáhněte, by u jehlice podvojné těsně ležela, a vezměte jehlici s tímto prvním okresem do ruky pravé, přidržujíce smyčku prsty. Kterými? Dobře. Oba konci nití, jež visí od oka a od klubka vložte mezi palec a ukazovák levé ruky, by od jehlice v pravé ruce asi na půl prstu vzdáleny byly. Nyní palec a uka-

zovák levé ruky všoupněte mezi ty dvě nitě; vidíte dobře jak? Aby nít od klubka, jak vidíte, ležela přes ukazováček a konec visutý šel přes palec. Palec i ukazovák napněte, částí ode dlaně k sobě, a nitě ve dlaní přidržte ostatními prsty pevně.

Na palci přední nít ze spoda pravou jehlicí podvojno nabereme, vpřichneme totiž od předu v zad, nít, která běží k nám, s ukazováčku nahodíme, a nahzenou nít skrze nabranou bavlnu od zadu ku předu provlékneme, s palce nít spustíme, a nyní palcem nitku zvolna k oku přitáhněte a obadva prsty ovinuté bavlnou k novému oku napněte. Která to dovedla? Přesvědčím se!“ —

Když všem upravila prvé oko, vystoupí k tabuli, říká a počítá, dívky ve sboru s ní, pak už jen jednotlivě říkají, konečně jen počítají oka. Na př: „Vpíchnu, nahodím, oko provléknu, s palce nít spustím, palcem oko přitáhnu, a mám jedno, 2. nebo 3., 4. a t. d. Takto budeme oka stále sbírat, až budeme mít 60 na této podvojné jehlici. Na punčochu začnete po 30 okách na jednu jehlici, i stačí 60 ok na 2 jehlice. I třeba nám bude ještě jednou tolik ok, to po 30 na 2 jehlice. Dříve se však přesvědčím, zdaliž jste práci pochopily a dovedly. Posečkejtež všechny!“

Učitelka nyní prohlédne začínání, poučuje jednotlivě, ukazuje a t. d. Když všechny mají těch 60 ok správně začatých, pokračuje. Dívky každé oko počítají s učitelkou zase.

„I vezmeme dvě jiné jehlice opět do pravé ruky, a začneme zase za posledním okem nahazovati od jednoho oka do 60 ok. Na konci pak přidáme ještě jedno, bychom plétání mohly do kruhu pevně splést.“

Učitelka nyní práci prohlíží.

2. „Co dále? Nahzená oka máme. Jak vypadalo plétání vaše v loni? — Bylo do kolečka. Co učiníme? Spojíme oka do kolečka! Hned vám to ukážu. Když má pracovnice veškerá oka, jichž jí na šířku punčochy třeba, začatá, nahodí ještě jedno oko, vytáhne z posledních ok spodní jehlici a začne očka oplétati. Při tom pilně počítá; a proč? By oka rozdělila na 4 jehlice. Kolik má mít na jedné jehlici? 30 ok. I uplete na pravou jehlici 30 ok. To jest první jehlice. Na druhou jehlici uplete opět 30 ok, a pak vytáhne si z druhých 60 ok zase jednu jehlici a oplétá na třetí i na čtvrtou jehlici po 30 a 31 okách. A nyní se o to pokuste samy. Prohlédnu práce.“

Když všechny práci mají správně upravenou, učí učitelka spojení 4 jehlic v kruh.

„Vezměte do pravé ruky čtvrtou jehlici, do levé pátu u jehlici, a sejměte 1 oko z těch 31. Která to má dobře! — Přesvědčím se. — Nuže, spojíme nyní jehlice. Pátou jehlici, na níž máme 1 oko, upleteme oko hl. s první jehlicí, a pak ono 1. oko z těch 31 ok vzaté přes to upletené oko přehodíme. Nyní máme pletení spojené v kruh a můžeme zcela dobré do kola plést. Upletěte jednou kolem hladce!“

Učitelka prohlíží všem práce a napomíná, by nedržely pletení blízko očím, by nit netáhly příliš vysoko, by držely u posledního oka prsty vždy, ne snad o kolik ok vzadu, nebo to stěžuje ok spouštění, nedělaly chyb, neotáčely práci na rub, a při začínání každé jehlice nové nekladly nikdy jehlici pod jehlici, z níž pletou, ale vždy nad ni. Tím vyhnou se „ulicím“ mezi jehlicemi.

3. Když upletly jednou kolem hladce, káče, by pletení zatím odložily, a vykládá jim okolek. Na tabuli udělá na punčoše čáru, kde okolek skončí, a zavolá jednu dívku k tabuli.

„Která z vás pamatuje si, co jest okolek? Okolek jest druhá část punčochy a plete se ozdobně. Ukaž mi na punčoše okolek. (Dívka ukazuje okolek.) Co vidíte na okolku? Oka hladká a obracená.“

4. Má-li učitelka ve škole rámc s pletivem, ukazuje nyní na něm oka hl. a obr. a pak je kreslí na tabuli. Nemá-li této punčochy učebné, kreslí pouze.

„Pohleďte, dívenky! Hladká oka vypadají jako malé obroučky, nebo vázané smyčky malé; obracená oka podobají se vodorovným čárkám. Upleteme-li několikrát kolem nad sebe, vypadá to při hladkých okách jako upletený pletenec a při obracených jako řebříček. Poněvadž každé oko jinou má podobu, vypadá také pletení po každé jinak, a pleteme-li jednou hladká a hned vedle toho obracená oka, pleteme vzorovaně, a proto takovým spůsobem pleteme okolck na punčoše, aby odrážel se od celé hladce upletené punčochy. Dbáme však, by mezi oky nedělaly se řádky nebo řídká místa. Pověz mi, z jakých ok upleten jest tento okolek? (Dívka ukazuje a odpovídá.) Nyní počítej, kolik ok hladkých a kolik obracených upleteno jest.“

Děvče počítá a učitelka kreslí na punčoše dle jejího říkání. Pak vystřídá i jiné při druhých kolem.

1. kolem: 4 očka hl., 4 oka obr., 4 hl., 4 obr. a t. d.

Dívky nyní pletou říkajíce nejprv ve sboru, pak vždy jedna a jedna, co se pléstí má.

Počítají takto: 4 oka hladká: 1. oko hl., druhé oko hl., 3. hl., 4. hl.;

4 oka obracená: 1., 2., 3., 4. obr.

Když mají dívky šestkráte kolem takto upleteno, zavolá opět jednu k tabuli, a táže se:

„Kterak nyní dále plést máme? Již podoba mění se. Podívej se, co vidíš na okolku. — Ano, oka leží opácň. Kde byla hladká, jsou nyní obracená. Nuže jak začnete jehlici? Začnete: 4 oka obracená, 4 hl. Poďtej! A pamatujte si, že všady, kde jsme pletly hl. oka, nyní budeme plést obr. a kde obr. opět hl. To zase 6kráte tak nad sebou. A protože máme za pravidlo dělat okolek tak vysoký, kolik jest ok na jedné jehlici, upletejme jej na 30kráte kolem vysoko. Kolik takových tabulek upletejme nad sebou? Pět. Jedna tabulka 6kráte kolem, činí 30kráte. A nyní pracujte samostatně! Prála bych si, by nebylo opodilých mezi vámi, a vy všechny stejně okolek ukončily!“

Po okolku zopakuje, co jest pěšinka. Při tom poví, že na pěšinku 2 oka přidáme, že se již při začínání k tomu hleděti má, ale aby nám vzor okolku neporušil se, že přidáme 2 oka za okolkem.

„Tato 2 oka nikdy nečítáme v počtech dalších. Proto také volíme za vzor okolku vždy takový, který nám vystačí do počtu ok, nebo nebylo by hezké při pletení kolem, kdyby neběžel také vzor pěkně do kolečka. Na to pamatujte, dívenky, a dříve spočítejte, kolik ok vzor čítá. Kolik ok čítá náš vzor? — 8 ok, nebo pak již opakují se. Na kolik ok bylo začato? — Na 30. Nuže rozpočet jest takový: $4 \times 30 = 120$. Děleno $8 = 15$. Tedy patnáctkráte vzor opakoval se. Až v počtech tak budete daleko, všechno si rozpočítáte vždy samy. Pamatujte si zatím, že se počítá.“

Co jest šáteček, v otázkách zopakuje, nakreslí pěšinku na punčoše, a dívky pletou hladký kus. Napomíná, by vystříhaly se chyb a pletly rovně i stejně nepřitahujice, neuvolňujice oka, a opět zopakuje chyb, jež v pletení naskytají se a kterým uvarovati se může: pilností, pozorností a správnou prací.

Po šátečku vysvětluje holeň.

„Co vidíte nyní na punčoše? že se úží. Dostává tvar nohy. Každý předmět, který pletejme, musíme přispůsobiti tělu, a proto mu dáváme určitý tvar. Bud' jej úžíme, bud' zvětšujeme. Užším stane se ujmoutím ok, větším přidáním. Zde ujmíme.“

Nyní poučí o ujmách a o přidání ok.

„Jak oka ujímáme, víte, nebo už jste ujímaly, ale nevíte, na čem zakládá se ujímání. Povíme si to dnes.“

5. 1. Jsou dva hlavní druhy újem; jedna podobá se čárce kosé, směrem na pravo /, druhá čárce kosé směrem na levo \. O ostatních újmách dozví se dívky později.

2. První jmenuje se újma hladká, druhá újma přehazovaná.

3. Ujímáme vždy vedle pěšinky: jednou na levo od ní, podruhé na pravo od ní, na první jehlici při začátku a na čtvrté na konci.

4. Výklad, jak ujímáme hladce, jak přehazovaně. Při tomto posledním učí, co jest to oko nepletene, a jak si při tom vedeme.

Výklad o újmě hladké a přehazované sestaví také v otázky, by dívky odříkáváním si to dobře zapamatovaly.

Otázky:

„Jak ujímáme hladce?“

„Kolik ok spleteme?“

„Jak to spleteme?“

„Jak oka nabíráme?“

„Jak ujímáme přehazovaně?“

„Jak to oko nepleteme?“

„Co s tím nepletěným okem uděláme?“

„Kterak přehazujeme?“

Pravidla ujímání hladkého: „Ze dvou ok upletu jen jedno; vpichnu do obou ok najednou, jako bych vpichala do jednoho při plétání oka hladkého. Tak mám ze dvou ok jen jedno.“

Pravidla ujímání přehazovaného: „Jedno oko nepletu, jenom je nabedu na jehlici pravou a sesmeknu na ni. Žádnou nitku nezachycuju, ani ji neprotahuju. Druhé oko upletu hladce. To nepletěné oko jehlicí levou nabedu se předu a přes to upletené je přehodím.“

Přidané oko.

„Přidáme buď nahozením nitě, buď upleněním dvou ok z jednoho oka, i nahazováním smyček na jehlici.“

Učitelka to poví i ukáže dívкам, ale cvičením nezdržuje se. Nyní probere pravidla újem methodou i vykládací i doptávací, a rovněž tak sestaví si učivo celé punčochy. Dívky necht znají a dobré s paměti umí počítati poměry a rozměry. Počítají i na jiný počet ok než 30, by zvykly se i jiným a to různým poměrům rozpočtu punčochy.

Upraví si otázky pro každý nový úkaz práce, tak na patě: zavírání, za patou klínek a újmy na špičce.

6. Zavírání a pletení paty se takto rozebere:

1. upravení ok na jehlice na stejné dly;
2. pravidlo, že přidáme po 1 oku s nártových jehlic;
3. vroubkky;
4. příklopka.

Tu učí se dívky:

- a) veškerá oka dáti na jednu jehlici;
- b) rozděliti oka, jichž sújmeme, a těch, z nichž bude příklopka;
- c) ujmání.

To sestává: z nabírání ok, obr. ujm. a přeh. ujm.

7. Klínek má punčoše dáti úhledný tvar za patou a bývá mnohdy vyšítý; proto za patou ujmá se.

„Kdy?“

„Kde?“

„Kolikráte?“

Tyto otázky učitelka vysvětlí, a dívky to pravidlo zopakují.

8. Zavírání špičky vysvětlí, udá pravidla, dá rozpočítávatí oka a kolem i zopakovati ve sboru. Dívky oka poslední úplně samostatně již spletou po rubu a punčochu zavrou. Zavírání I. sv., str. 82.

Učitelka každou novou újmu nakreslí.

Kreslí, takto s dívkami ve práci pokračujíc, postupně celou punčochu na tabuli, a pak dá připsati výady počty rozměrů.

Když punčocha jest upletena, opětně pravidla veškerá probere, zopakuje je oběma methodama, volá dívky k tabuli a velí jim, by každá též ukázala části punčochy; udala pravidla na předmětu i na kresbě. Poměry nechť dívky zaznamenají si. Otázky sestaví si dle spisku: „Ženské práce ruční v otázkách“ od V. Lužické.

Tím jest pletení ve 3. třídě skončeno, nebo jest určena jen jedna pletená punčocha.

Nyní však nastává otázka, kterak si to ve třídě má srovnati, by mohla začít vyučovat hromadně prvemu vzoru hájkovanému.

Zde rozhodne pokročilosť doby školního roku, schopnosť a zručnost dívek i postup prací. Má-li ještě mnoho skupin, nezbývá, než pokračovati s jednotlivými skupinami sborově. Soudí-li však, že by s učivem stačila ještě téhož roku, může oném zručným a zvláště pilným

druhou punčochu dátí, na které by pletly tak dlouho, dokud by aspoň většina nepostoupila k háčkování.

Pak nechť ten kus mimořádné práce odloží a začne se všemi sborově háčkovati.

2. Háčkování.

Material určený přinesou si dívky. Učitelka sepíše si ty, které již ve 2. třídě háčkovaly, a volá je v prvé řadě k tabuli.

První začátek probere jako ve 2. třídě, a také první kus sloupků touže učí methodou.

I ty, které háčkovaly již ve 2. třídě, pracují se druhými společně, ale méně řad. Těmto zase dá ještě háčkovati řadu podvojných sloupků, řadu vícekráte nahazovaných, řadu křížových.

Poučí o každém spůsobu touže methodou, jako učila dlouhým sloupkům. (Viz II. sv. „Háčkování.“)

Tím může si přivést žákyně na jeden stupeň.

Přede druhým kusem, nebo jinak 1. vlastním vzorem, háčkují se dírky v řadě rozdělovací. Dříve ukáže na háčkovanou půdu, a vkládá o ní.

„Pohledte, jak hustý je to kus; a táhněte! Táhne-li se? Netáhne. Háčkování není roztažlivé. Pokuste se o to při pletení!... Nuže? Pletení táhne se, ono jest roztažlivé, nebo pružné, a háčkování nepružné! Proto jsou ozdoby háčkované jako krajky, vložky, zde vidíte jich, pak příkrývky různé velikosti vítanější, že ne-poddají se tak snadno a zachovají svou formu; ale zase naproti tomu jest pletení vhodnější pro předměty, které na těle nosíme, jako zde: kabátky, rukavičky, punčochy, bačkorky dětské, šátky, čepičky a t. d. (Učitelka ukazuje předměty dívкам.) A čím to je, když obě práce jsou z ok? A oka obou druhů ze smyček? Ta změna stane se připojováním. Při pletení připojujeme smyčku ke smyčce, totiž jedno oko do druhého; ale v háčkování připojujeme k sobě řady. Oko pletené zůstane volné. Oko háčkované pevně uzavřeme. Tím ztratí roztažlivosti, jako zadrhneme-li smyčku v uzel; pak už nemůžeme jí volně vládnout! Podívejte se na tyto vzory a na tyto práce? Co na nich zříte? Dírky, jež mají podobu čtverce, obloučku a podlouhlých kusů otevřených, jež vypadají, jakoby hom papír vyřezaly. Půda už není hustá, ale je čtvercovaná zde na tomto vzoru,

mřížkovaná tuto a otevřená tamto. (Učitelka ukazuje vzorované práce.) Na tomto hustém kusu vidíte řádky kratších i delších sloupků. Vzorovaná půda jest ta, kde rozmanité druhy sloupků a direk seřadujeme. Nejsou-li ve vzoru dírky, jmenují se husté vzory nebo pikové, poněvadž tkanině pikové podobají se. Jsou-li dírky, nazývají se mřížkované. V těchto vzorech dírky se sloupek střídají se. Těmto vzorům mřížkovaným budete učiti se. A která bude pilná, by nám, totiž nám pilným a snaživým stačila, naučí se na 10. dílu i hustý vzor. Nuže tužte se a s chutí do práce!“

Pruh háčkovaných vzorů.

(Příloha obrazec čís. 1.)

„Jak vidíte, jest pruh háčkovaný na 10 dílů rozdělen. Jeden díl už máte a na každém z ostatních dílků se něčemu novému přiučíme. Dle toho si pak můžete rozličné věci pracovati, a každičký vzor, co jich je, obháčkovati, že předloh tištěných vypočítati, ano, která naučí se kreslit později, může si i sama vzory vymýšleti a sestaviti, nebo všechny vzory z kresby vycházejí. Veškeré práce a předměty háčkuji se v zorně, a málo který kus úplně jen hladce, leč by na něm pestře vyšívalo se.“

„Hladké bývají: sáčky, šle, povijany a pod. předměty. Protož učte se na vzném pruhu pilně a pracujte pořádně, neboť co máme miti za vzor, musí být bez chybíčky pracováno.“

Dírka čtvercová.

„Nejprve naučíte se dírce čtvercované. Položte před sebe čtvercovaný papír a tužku, nebo čtvercovanou tabulkou a kamének. Na papíře zříte samé čtverce. Vidíte, a zde na tabuli též máme čtverec? (Ukáže na čtvercovou tabuli, nebo čtverec vykreslí.) Jest ze 4 stran čárkami oddělen, ale uvnitř otevřen. Tak i vypadá háčkovaný čtverec. (Háčkuje při tom na šňůrce.) Uháčkujeme jej, když 2 oka řetízková nahodíme, a pak v předcházející řadě 2 oka přeskočíme, do 3. 1 sl. dl. nháčkujeme. Zde takto. (Učitelka ukáže práci.) Máme také čtverec otevřený. Můžeme to učiniti, poněvadž předešlá řada uzavřena jest. Pamatujte si: kolik řetízkových ok nahodíme, tolik řet. ok v řadě přeskočíme!“ Dá ve sboru zopakovati, i jednotlivě.

„Nejobyčejněji háčkuje se otevřený čtverec ze 2 ok řet., a kde jich na dířce je více, od počítáme si to. Poznáme počet dle sloupků pracovaných, nebo kde oko řet. tam sl. A proč? Povíme si nyní. — Dívejte se dále! (Kreslí do čtverce vedlejšího dva sl.) Co jsem učinila? Já jsem otevřený čtverec zaplnila. Učíte také tak na tabulce. To umíte, ale jak byste to učinily v háčkování? Uháčkovaly byste do jednoho čtverce otevřeného 4 dl. sl., totiž: 1 dl. sl. už máte od čtverce, 2 do řet. ok nahrozených, 1 do vedlejšího sloupku. Tedy: dvěma dl. sl. zaplníte čtverec ze 2 řet. ok. Jeden čtverec otevřený ze 2 ok řet. rovná se 4 dl. sl. Proč zaplníme čtverec dvěma sl. dl.? Poněvadž pracujíce čtverec 2 oka řet. jsme přeskočily, nyní, by vyšel nám týž počet ok v řadě, opět čtverec za 2 oka čítáme. Při větší dířce více sl. máme, nebo kolik řet. ok, kolik sl. dl. háčkujeme.“

Zopakuje v otázkách; pak zavolá děvče k tabuli.

„Nyní háčkujte! Já budu kresliti, a vyvolaná mně bude říkat, co kresliti mám. Dívka říká: „2 sl. dl. jeden čtverec, a zase jeden a zase.“

„Tak celou řadu! Nakreslím ji, ale ty zatím povídej, jak by se měla pracovati!“

Dívka opět říká: „3 řet. oka, 2 sl. dl. do 1. oka v řadě, 2 řet. oka nahodím, dvě oka v řadě přeskočím, do 3. vpíchnu, nahodím, provléknu, nahodím, provléknu dvěma, nahodím, provléknu dvěma. A máme jeden čtverec. Tak zase začneme: 2 řet. oka, dvě v řadě přeskočíme, 1 dl. sl. a t. d.“

Učitelka dá to všem s dívkou říkat při několika dírkách.

„Tak, a nyní takto pracujte celou řadu. Já se na vaše práce podívám. Nuže vidíte, jak se to hezky pracuje, dáváte-li dobrý pozor.“

Po té řadě čtverců háčkují řadu dl. sl., při kterých může se méně schopným dovoliti, by vpíchalý do dírky. Tu jest už vyučování jednotlivé.

Pak začne sborově vzor. Dívka jedna jest u tabule, na niž připevnila učitelka pruh vzorový.

„Umíte již dírky a dl. sloupky, oka řet., i kr. sl., a proto můžete háčkovati vzory. Tato řada direk a 2 řady dl. sl. jsou rozdělovací řadou, a budeme tak za každým háčkovati vzorem, by jeden ode druhého oddělil se úhledně. Vy jste tudiž uháčkovaly jednu řadu direk.“

„Když uháčkujeme několik sl. a zase nějakou dírku a zase sl., bude nám to již tvořiti vzorek; tak můžeme si sestaviti jich mnoho, rozličných a rozmanitých.“

„Co vidíte zde na tomto prvém vzorku? Z čeho sestává? Pohledte dobře! Ze čtverců a dl. sl. Dírky stále nad sebou kladeny jsou, a sloupky

také. Jest to vzor rovnoběžný. Pohleďte, tvoří takovou širokou čáru jako pruh. (Učitelka kreslí čáry rovné, jimiž vzor označí.) Pruh je z direk, a ostatní je ze dl. sl. Jako táhnu rovně čáru, tak rovně pracují se nad sebou dírky. Neláme mnoho hlavy, nebo řada jako řada pracuje se, až je hotova. Naučíme se prvé řadě!"

Dívka u tabule se pruhu odpočítává dírky a sloupky, učitelka první řadu na tabuli kreslí, dívky dle ní na svém papíře nebo tabulce, načež ve sboru čtou první řadu s tabule, i jednotlivě vystřídají se, a když to porozuměly, pracují.

První vzor. Děvče říká:

1. řada: 3 oka řet. a 2 dl. sl. To je kraj. 1 dírka, ze dvou ok řet. přes 2 přeskocit a 1 dl. sl. A zase 1 dírka, to je druhá. Máme dvě dírky a sedm dl. sloupků, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 dl. sl. 1, 2 dírky, 1, 2, 3 a t. d. dl. sl.

Tak celá řada probere se a na konci vysvětlí učitelka okraj, i proč se pracuje, a poví, že práce obrátí se. 2. řada pracuje se po rubu. Učitelka však dříve práce všem prohlídne, než začne druhou řadou, kterou opět kreslí. Nesmí však zapomenouti, že nyní čítají se sl. a dírky též i na vzorném pruhu po druhé straně. To dívкам vysvětlí, a dá pruh obrátiti, by tak dívka říkala, jak se háčkovati má. Při tom poví dívкам, že si vedeme tak, když pracujeme v řadách semo — tamo, 1. po lícu, 2. po rubu, ale že se může i každá řada začti z nová. Tu že nit pracovní na konci řady zaklesneme a utrhneme, u nové řady přiháčkujeme. Tímto spůsobem i druhá a všechny ostatní řady pracují se, až vzor jest hotov.

Jako první vzor, probírá se, kreslí a říká i druhý, ano všechny další.

Před každým vzorem dříve naučí a s výkladem poučí o novém úkazu, novém práce obratu, a probere, z čeho který vzor sestaven jest, co tvoří, jakou kresbu, kterou i přímočárně načrtá a označí, a pod.

Vyučuje methodou vykládací i doptávací.

Poučí dívek, že někdy je kresba dirkovaná a půda hustá, a zase opačně půda dirkovaná a kresba hustá. Při třetím vzoru — čtvrtém oddlu vzorného pruhu čís. 4. — vysvětlí, že kresba jest list na půdě direk, a že vzory tomuto podobné lze z každé tištěné předlohy pro stehy klíčkové obháčkovati, a že pak jeden čtvereček pro křížek rovná se jenomu čtverci otevřenému nebo zaplněnému.

(Otevřené čtverce jsou na kresbě, prázdné v plných jsou tečky nebo jiná znaménka.)

Ukáže takové předlohy dívкам, by si to pamatovaly, a poví jim, že o stehu křížkovém později více dovedí se. By nemátny se, učí jich odřískávat:

1 dírka rovná se 4 dl. sl.

2 dírky = jako = 7 dl. sl.

3 „ = „ = 10 dl. sl.

4 „ = „ = 13 „ „

5 „ = „ = 16 „ „

a t. d., nebo by pak snadno mohly čítati každou dírku za 4 dl. sl.

Též probere i dírky ze 3 řet. ok takto.

Učivo nyní bude při dalších vzorech takto postupovat:

a) Řetízková oka tvoří volné dírky. — Tu spojují se s kr. sl.

Tedy u čtverců s dl. sl., zde s kr. sl.

b) Pecky.

c) Pikoty.

d) Zdrhované sloupky.

e) Tunéský steh.

f) Pikových vzorů začátky.

g) Křížový sloupek.

Viz popisy sv. II. „Háčkování,“ i „Ž. pr. r. v ot.,“ od V. Lužické.

Pruh jest ukončen.

Poučení nyní dá učitelka o vzorech pikových, z čeho sestávají, a ukáže jim některé druhy, vysvětlujíc, jak odpočítávají se, a učí, jaké druhy ok pro pádu i pro vzory háčkovati se mohou. Všechno poví prostě a přispůsobí jak u výkladu tak v otázkách poučení svoje chápavosti dívek.

Učí též, že jsou vzory pro vlnu, a ukáže je. Ty jsou roztažlivé. Všechno vysvětuje i mezi prací a se zřením, by o tom dala pouze ponětí, a ukázala druhu toho práce.

Učitelka udržují si i při vzorech vyučování hromadné jak dlouho může; ale jakmile vidí, že zadržuje pilných, přejdiž k jednotlivému.

Pro udržení sborového učení může při méně zručných upustit, kde toho lze, od toho, by upracovaly vzor tak dlouhý, jak ve vzorníku čís. 2. jest udán. Avšak přes to brzy bude vyučování ve skupinách a jednotlivé. Výklad budiž však stále sborový, nebo nebude na škodu, probere-li se věc vícekráte.

Na místě obvyklého obháčkování celého pruhu kraječkou, přijato háčkovati 6 vzorků kraječek. Tento počet však může být omezen při méně zručných. Vyučování budiž jednotlivé, a dívky nechť samostatně kraječky dle vzoru si už odpočítávají. Učitelka má proto více vzorných tabulek ze silné bavlny, a dozírá k dívкам, by dobré a správně pracovaly.

Učitelka vysvětlí, že jedny krajky háčkují se po šířce, druhé po délce; při těchto že je nutno napřed odměřit délku, mnoho-li jich bude zapotřebí, ač i zde je s tím potíže, nebo kdybychom někdy pevně háčkovaly, nám nedostane se. Háčkujeme-li kraječky po šířce, že můžeme pracovati tolik, kolik potřebujeme, a kdyby se nám nedostalo, můžeme snadno kousek přiháčkovat. Avšak ku předmětu háčkujeme vždy kraječky po délce.

Tímto háčkováním kraječek opět může učitelka různé skupiny sceliti, by začala vyučovati háčkování hvězd sborově.

Raději při těch opozdilých a méně schopných kraječky i z části i úplně vynechá.

Hvězdy.

„Přineste si bavlnu čís. 30. a tenký háček, dejte pozor, byste bavlnu při vinutí nepošpinily, a mějtež čisté ruce!“

Při hvězdě učí:

- a) Spojení ok řet. v kolečko. — Hvězda jest kruh.
- b) Háčkování do kola.
- c) Připojování každého kolem pevným sl.
- d) Přidávání u paprsků nebo dílů. — Základ tvaru.
- e) Kolik paprsků může být, a že se dle toho pak jmenují: čtyřdílová, osmidílová, a t. d.
- f) Vzory opět sestavují se, jak učeno bylo.
- g) Účel hvězd naznačí a poví, že nazvíce jich třeba pro karkulku.
- h) Vady, jichž vystříhati se mají, nazvíce, by hvězdy neklopily se.
- i) Že jest nutno háčkovati stejně a krásně, by hvězda měla tvar slušný.

První hvězdu dá dívкам odpočítávat s uháčkované předlohy vzorné, jako při vzorech, též ji tak kreslí a sborově vyučuje; když jest hvězda ukončena, ihned k ní připojí karkulku.

Karkulka.

Při karkulce sborově vykládá pravidla tvaru jejího, dle možnosti hledí, by pracovalo se hromadně. Když toho nelze, přeje plným volnosti, ale vždy opakuje sborově pravidla tvaru, i kreslí na tabuli. Vzor budiž pracován jeden a týž v celé třídě.

Při háčkování karkulky řídí se pravidly pro karkulku pletenou, v I. sv. „Pletení.“

Probere:

1. Částice její.

- a) Dýnka, kterým jest hvězda,
- b) dílek týlový,
- c) nátemení,
- d) ouška.

2. Kterak rozpočítáme pravidla tvaru.

3. Kterak jednotlivé části pracují se.

4. Že karkulka základní délku kabátku udává.

5. Jak se zdobí.

Pilné a schopné dívky mohou pak pracovati o druhých dvou hvězdách samostatně a jednotlivě. Vůbec nyní nelze již jinak, než ukončiti s jednotlivým vyučováním, nebo méně schopné nemohou stačiti zručným.

Učitelka však ob čas hledíž v otázkách veškerá pravidla zopakovati, jak v pletení, tak i v háčkování.

Podáváme nižejí několik otázek na ukázku, dle nichž i ostatní pro každý obrat práce nechť sama sestaví si.

Samo sebou na rozum vstoupí, že rozvrh učiva značí míru nejvyšší, a že tam, kde není dívek schopných a zručných, nelze učitelce, by až k tomuto bodu postoupila. Každé pravidlo má své výjimky. Přirozený postup budiž předním vodítkem!

Některé otázky k vyučování III. třídy.

Čemu podobá se oko hladké?

Obloučku nebo smyčce.

„ „ „ „ obracené?

Čárce vodorovné.

Čím docílíme v pletení tvarů?

Ujímáním a přidáváním ok.

Jaké újmy známe?

Hladké a přehazované.

Jak oka přidáváme?

Nahazováním smyček nebo upleněním

2 ok z jednoho.

Čeho sluší dbati při pletení okolku?	By vzor šel také do kola kolem ne-přetržitě.
Jak pleteme patu?	Po rubu a po licu v řadách.
Co na patě pleteeme?	Vroubký a řetízek.
A co ještě?	Příklopku.
Jak jinak nazývá se příklopka?	Zavírání paty.
Na čem zavíráni zakládá se?	Na ujmání ok.
Z čeho jsou oka pletená?	Ze smyček.
A z čeho jsou oka háčkovaná?	Také ze smyček.
Jaké jest oko pletené?	Volné.
Jaké jest oko háčkované?	Uzavřené.
Jaké jest pletené pletivo?	Pružné.
Jaké jest háčkované pletivo?	Nepružné.
Z čeho sestávají vzory háčkované?	Ze sloupků a direk.
Jaké znáte sloupky?	Krátké, dlouhé, podvojné, křížové, tří- i vícekráte nahazované.
Jaké druhy direk znáte v háčkování?	Dírky čtvercové, obloučkové a po-dlouhlé.
Jak čtverce háčkují se?	Přeskočením ok v řadě hotové a na-hozením ok řet. v řadě běžné.
Kolik ok přeskočíme?	Tolik, kolik řet. ok uháčkujeme.
Jaký počet jest nejobyčejnější?	Dvou ok řet.
Čemu dírka při více okách řet. po-dobá se?	Obdélníku.
Proč?	Protože jest širší než vyšší.
Chceme-li ji míti do čtverce, co učiníme?	Uháčkujeme vyšší sl. bůd podvojné, i vícenásobné, což dle ok řet. si rozpočteme.
Kolik sloupků do dírky uděláme?	Tolik, kolik řet. ok jsme nahodily.
Čím dírky zaplníme?	Sloupky.
Které dírky nezaplníjí se?	Obloučky.
Které předměty háčkují se jen hladce?	Sáčky, šle, povijany, bačkorky a pod.
Které háčkování jest hladké?	Když na něm jest jeden druh sloupků.
Čemu říkáme vzor?	Když na půdě hladké všeliké kresby ze sloupků háčkujeme.
Nač dbáme při háčkování řad?	Na stranu rubní i lícni.
A nač ještě?	Na dobré kraje.

Jaký okraj pracujeme?	Ze dl. sl.
Kolik jich jest na pruhu?	3 sl. dl.
Proč při začátku řady pracovaly jste 3 řet. oka a 2 sl. dl.?	Protože 3 řet. oka zastupují u za- čátku vždy 1 sl. dl.
Kterak vypočítáváme vzor z před- lohy pro křížky?	Každý čtverec pro křížek čítáme za dírku čtvercovou anebo zapl- něnou.
Jak je poznáme?	Otevřený čtverec je prázdný, plný je poznamenán.
Co jest čtverec zaplněný?	Do čtverce uháčkované sloupky.
Co jsou pecky?	Více smyček jednou nití provlečených.
Co jsou pikoty?	5 řet. ok, do 1. z nich kr. sl.
Co zdrhované sloupky?	Více nití současně provléknutých.
Co pozorujete při stehu tunéském?	Že uzavíráme oka, když už máme celou řadu ok na jehlici.
Jaký háček tu bereme?	Háček dlouhý, výady stejný.
Co vidíme na háčkování kr. sl. v řadách?	Vroubkы.
Jak jmenujeme vzory, kde do vroubků řad háčkujeme sl. podvojné nebo pecky?	Pikové.
Jaké vzory ještě znáte v háčkování?	Vzory pro vlnu.
Z čeho háčkujeme?	Z bavlny, nití, vlny a hedbáví.
Co jsou kraječky?	Ozdobné proužky.
Jak jich pracujeme?	Po délce i po šířce.
Co jest hvězda?	Jest to kruh.
Jak ji háčkujeme?	Do kola.
Z čeho sestává?	Z dílů nebo paprsků.
Čím vyvozuje se tvar kruhový?	Přidáváním sl.
Co háčkuje se z hvězdy?	Karkulka.
Čeho dbáme při háčkování?	Čistoty práce.
Jakých chyb nazvíce varujeme se v pletení?	Dlouhých, puštěných, skroucených ok, polook, přidaných ok.
Jak předejdeme chybám?	Pozorností a pilnosti.

Čtvrtá třída.

Čtvrtá třída věnována jest umělému pletení. Učitelka upozorní dívek, že nebudou letos plést již jen hladce, ale že se budou učiti plést umělé pletení vzorové, k čemuž třeba však přemýšlení, počítání a pozornosti neskrácené.

Předprava.

Učitelka nařídí hned při začátku roku školního, by dívky přinesly si následující material do první hodiny ručních prací a žádá, by si to dívky na lístek napsaly. „Každá si přinese bavlnu čís. 20. čtyřvláknovou, navitou v klubko, jehlice 2 čís. 0,3, lístek s jménem svým, a sáček pro klubko. Které nemůže maminka to dáti, připíše na lístek, že prosí za bavlnu a jehlice.“

Vyučování.

Učitelka promluví k dívkám několik srdečných slov, a uvede jim na mysl, že již opět postoupily, že práce umělá, jakou jest pletení vzorů, žádá čistých vždy rukou, ustavičného počítání, by nemýlilo se ve vzoru, pletení bezvadného i rovného, a pilnosti. Podotkne, že jest to práce ozdobná a též i zábavná, při které mají bystřiti smysl pro krásné tvary i oko cvičiti pro kresby. Poučí, že s užitečným spojujeme rády, co jest ozdobného, a že nyní od stupně ke stupni kráčeti budou, by seznaly i krásné i užitečné.

Též napomíná, by pozorně naslouchaly výkladu jejího.

„Nesmíte se sousedkou si povídati, ale mne poslouchati, na mne se dívat, můj výklad sledovati a na každou otázku správně odpovídati. Hlavíčka vaše musí při vzorech stále pracovati jako ruce, nebo hlava přemítá, a ruce pletou. Pilnosti třeba vám též veliké; hodina uteče rychle, a nečeká na opozdilé! Čí zmeškání, toho škoda. Protož tužte se, dívenky, a radosť z práce vaší bude odměnou. Nezevlujte, ale pracujte, bychom všechny pěkně mohly jítí ku předu jako vojsko. Čeho chceme, dokážeme!

„Čemu ve škole naučíte se, vaším bude pokladem, a zůstane vám to pro celý život! Neučíte se jen pro to, bych já byla s vámi spokojena, ale byste něco uměly. A jak zábavné jest pletení vzorové! Víte

již ze 3. třídy, kdy pletly jste okolek na punčoše, že pleteme vzory pro ozdobu. Háčkovaly jste také vzorovaně ve 3. třídě, víte, že půda vzorovaná podobá se kresbě. Co tamo z čárek vykreslíme, zde z ok upleteme. Pleteme předměty rozmanité, vzorované, poněvadž naše oko rádo vidá něco pěkného. Hladké pletení je ustavičně jedno a totéž, při tom neštěba zručné pracovnici myslí, ale při vzorech máme ustavičně čím myšlenky zabývat, a tím také naše práce jest zábavnější. Pohledte, k jakým upotřebuje se účelům a jaké předměty vzorovaně pletou se.“

Učitelka nyní ukazuje dívкам některé předměty z umělého pletení vzorovaného a rozmlouvá s nimi dále o tom, čemu učiti se budou. Při tom s nimi spřátelí se, sezná i z řečí, neboť dopřeje jim volného slova, jakých schopností jsou, jak pokročilé, i kterak pohlíží na umělé pletení. Také tímto ukazováním zvýší a vzbudí v nich zálibu pro tuto práci.

„Z čeho sestává pletení, víte, i z čeho pleteme. Pleteme z nitě bud bavlněné, bud lněné, i vlněné a hedvábné.“

Nyní zopakuje s dívками, co vědí o bavlně a jeblících, na základě 3. třídy, a poví jim, že bavlna roztrídí se dle počtu vláken, z nichž nit jest sesoukaná ve třívláknovou, čtyr- až desítvláknovou. Že obyčejně za nejlepší berě se bavlna čtyrvláknová. Také o barvení bavlny promluví, a o stálosti barev i o tom, jaké předměty z ní plést můžeme.

Učitelka též zopakuje, co jsou jehlice a jak jich volíme, ukáže jim svoje kostěné, a pak spojí s tím i výklad, pochopení dívek přispůsobený o tom, co jest pletivo pletené.

„Provlékáme-li smyčky z nití, čili jak tomu říkáme oka, jedno skrze druhé, nazýváme to pletením. Tím spojováním ok nebo pletením upracujeme pletivo. Dáme-li pletivu jistý, určitý tvar, upracovaly jsme předmět.“

Učitelka ukazuje spojování ok na rámci, v němž pletivo napnuto má, též všechno názorně vysvětluje kreslením ok na tabuli, i na předmětech upletených.

„Jmenujte mně některé pletené předměty?“

Dívky budou jmenovati předměty, které jim ukazovala, a pak mohou ve sboru řískati i opakovati, co jest pletení.

Též může říci jim a učiti, že: pleteme předměty nové, doplétáme začaté, podplétáme roztrhané jejich části, připlétáme kusy, obplétáme řady, splétáme oka, rozplétáme oka, vyplétáme bavlnu, uplétáme jehlice a pod.

Pruh vzorů hustých.

(Příloha obrazec čís. 2.)

„Začněte si na jehlici 46 ok, a upleteme 10 jehlic semo tamо hladce na lícu. Pamatujete si snad, že oka hladká na lícu pleteme na rubu obraceně, proto také upleteme po rubu obr. oka.“

Když dívky upletly těch 10 jehlic hladce po lícu, dá pletení odložiti a zopakuje s nimi v otázkách, co jsou oka hladká a co obr., čímž dá těm možným opozděným času, by dohonily pilnějších a ona mohla sborově vykládati dále.

Učivo roztrídí si:

1. Okraj = zoubečky a lem.

a) dírka,

b) splétání ok.

2. Mezní čára.

3. Vzory.

4. Vroubkы a řetízek.

5. Cvičení v pletení vzorovém.

a) anglické oko hl. a obr.,

b) rozplétání ok,

c) převádění ok,

d) zavírání ok.

6. Poučení o rubní a lícni straně při pletení v řadách.

1. „Pruh vzorový dole v kraji upevníme a upleteme k tomu účelu širokou, zoubkovanou obrubu podvojnou. Zoubečky jsou přeložené dírky. I upleteste nyní 1 řadu direk, nebo naše obruba na 10 řad hladkých ok dosti jest široká.“

a) Učitelka nakreslí na tabuli dírku z ok.

„Co vidíte zde mezioky? Dírku. Jindy by to bylo chybou velikou, ale zde je to uměním. A proč? Poněvadž víme, proč ji zde uděláme, jak ji uděláme, totiž na základě určitých pravidel. My tudiž dírku uměle upleteme. A tím učíte se základům vzorů mřížkovaných, které později pléstí máte. Dírka v pletení se vydává, když nit nahodíme mezi oky, a pak při druhé řadě, nebo kolem, nahovenou tuto nitku za oko upleteme; poněvadž tímto nahovením nám 1 oko přibyla, musíme 1 oko zase ubrat. Jak ubíráme ok? Ujmáním. Tudiž jest jedna dírka: 1 nahovení, 1 ujmouti.“

Plete se a říká: 1 nah., 1 ujm. Tak po celou řadu.

To zopakuje učitelka v otázkách, a názorně vysvětlí.

„Po celé jehlici chceme mít dírky, však vám pak povím proč.

Nuže povězte mi, jak tuto jehlici máme plést.“

„Upletěme vždy: 1 nah., 1 ujmí po celé jehlici. Ujmeme hladce.“

To dá jednotlivě zopakovati, a pak velí, by dívky pletly, jednu po druhé volajíc, by určovaly, co se má plést.

Když jehlici upletly, dá nad dirkami zas uplést 10 jehlic po lícu hladce; při první jehlici vysvětlí, že nahrozená niť uplete se jako oko o b r a c e n ě .

b) „Začáteční oka nabéřete na třetí jehlici, kterou vám k tomu zde půjčuji,“ velí na to učitelka. Když prohlédla nabráni ok, učí dále: „Tam, kde jsou dírky, přeložíme pletení v půli. Máme nyní oka s obou jehlic při sobě. Přidržíte obě jehlice, a spletete oka s nich na jednu.

„Oka splétáme, když nabereme vždy 1 oko s jehlice vrchní a 1 oko s jehlice spodní, obě dvě pak najednou hladce upleteme.“

Tak pokračuje, až všecka oka obou jehlic spletla se.

„Co vidíte nyní? Podvojný kus pletení, jako obruba širokou, a na konci malé zoubičky. Vytvořily se nám z direk v půli přeložených. To jest o k r a j .“

2. „Nyní nad těmi zoubky upleteme tři jehlice na lícu obráceně; tu zase pletení bude opáčné, na lící obráceně, na rubu hladce. Tyto tři obrácené jehlice budou se plést mezi každým vzorem; nazveme je rozdělovací řadou, nebo mezní čárou.“

Učitelka nyní jednotlivě ukazuje, práce prohlíží, a opozdílých pobídá, by mohla sborově začít plést vzory. Když průměrně všechny dívky upletly 3 řady obr. po lícu, vystoupí k tabuli a přednáší.

3. „Budeme nyní plést vzory. Co jsou vzory? Pohledte sem na to pletivo. Celý kus je všady stejný, vesměs jen oka hladká. A obratmež práci. Zde vidíme opět vesměs jen oka obrácená. Jest to půda pletiva, které buď je hladké, buď obrácené. Avšak zde; dívejte se! Tato půda není všady stejná. Vidíte na ní dvojí oka? — Hladká i obrácená. A pak ještě něco; vidíte, že jsou pletena v určitém pořádku a po čtu, a tak, že tvoří oka všeliké kresby, buď čáry, kostky, trojhránky a pod. To jsou vzory. Tím, že každé oko, jak víte, má jinou podobu, můžeme v pletení dociliti půdu vzorovou. Pletení vzorů

není tak nesnadné, milé dívčenky, a netřeba se toho báti. Jen pěkně myslí a počítati!... Pleteme také oka jedna za půdu, a druhými tvoříme vzor. Hle, jako tu zde! Pletly jste již vzory na okolku u punčoch. Na jedné pletly jste 2 oka hl., 2 oka obr., vždy do kola a v řadách nad sebou; pak měly jste proužky kolmé: jeden z ok hl., jeden z ok obr. (Učitelka kreslí vzor na tabuli.) Tak to vypadalo. Pletly jste pak vzor jiný, při kterém oka střídala se, a vzor tvořil kostky. (Opět kreslí.) Takto jste pletly. Pleteme i vodorovné čáry z ok obracených a anglických. Pak pleteme oka šikmým směrem, tedy kose, buď na levo, buď na pravo. Naučíte se pléstí ještě jiné vzory posunováním, sestavováním a střídáním pletených ok. Nazvíme střídání oka hl. a oka obr., a takové vzory jmenují se: **husté vzory**. Husté proto, že se plete oko k oku. Jsou ještě jedny vzory, kde pletou se dírky mezi oky, a těm říkáme: **mřížkované vzory**. Vzory pletou se za okolky, ale také celé předměty pleteme vzorovaně. Než předměty vzorové pléstí můžeme, nutno, bychom vzory pléstí uměly, a proto tomu učiti se máte. Naučíme se tudíž:

1. oka ve vzoru posunovati, střidat a z nich rozmanité kresby skládati;
2. vzory si odkoukávat, nebo vypočítávat z pletených předloh.

„Tomu oběmu učiti se budete postupně, tak jako začaly jste kresliti od čárky, až dovedete i vzory nejtěžší.“

Učitelka zopakuje, co důležitěho o vzorech byla povíděla, v otázkách, a když vidí, že aspoň z části představila o vzorn vnikla v myšlenky, pokračuje dále.

4. „Patu pletly jste již na dvou jehlicích řádkama sem — tam; poslední oko řady každé pletly jste řetízkové a za ním po obou koncích vroubkky. Co vronbek jest, doufám, že každá dobře ví a pléstí jich umí. Takovými vroubkky ozdobíme náš pruh vzorový po celé délce v krájích. Vzor začneme vždy za vroubkem; pamatujte si, že: 3 oka začáteční a 3 oka ukončující jsou vroubkky a ty ke vzorům čitat nesmíme.“

Zopakuje se.

Kdyby pletené vzory na školách nemělo mítí účelu jiného, než aby byly upleteny a za vzorníky uschovány, též lépe by bylo nepléstí jich. Při této práci však sleduje učitelka myslí účely jiné: učí dívek myslíti, nazíratí a tvary různé v mysl vnišťati; vzorové pletené nechť probouzí krasocit, tříbiti smysl, evičí oko, pozvedá tvůrčí činnost a předpravuje pro rozpočty tvarů. Vůbec týž účel má pletené vzorové mítí, který má kreslení a měřictví pro dívky. Pak nebude bezúčelné.

5. Cvičení v pletení vzorovém.

Popis vzorníku čís. 6.

Vzorník ze silné bavlny napne učitelka do rámce, nebo připne k tabuli, by dívky jej viděly.

„První vzor, který pléstí budete, jest šikmý. Zde tento! Jak vidíte, jsou to kosé proužky směrem k levici. Zde nakreslím týž vzor v čárkách.“

Učitelka nakreslí dvě čárky kosé ve směru levice, jimiž naznačí proužek ok obr., a ve vzdálenosti téže šířky opět dvě čárky nakreslí. Proužky hladké značí oka hl., mezery mezi dvěma čárkama proužek ok obr. Pak zavolá jednu z dovednějších dívek k tabuli.

„Dívenky, jaké jsem nakreslila čáry?“

Kosé.

„Jakým směrem?“

Směrem levice.

„Tyto čáry v tomto směru budeme plést. Kterak toho docílíme? Kdybych byla kreslila je kolmo, kterak bychom pletly.“

Odp. Stále nad sebe, jednou oka hl. a zase oka obr.

„Ano; byly bychom vedly si pravidlem, jako když čárku kolmou kreslíme. Chceme-li je pléstí koso, jest nám řídit se pravidly čáry kosé. Dívejte se; kreslím čáru v kosém směru. Co činím? Posunuju ji. Nuže i ve pletení posunujeme čáru, a že jest upletena z ok, posunujeme oka, a to vždy o jedno, buď v levo, buď v pravo, kam čára směřuje. Posunujeme oka, když na hladkém pruhu 1 oko upleteme obr., a opáčně na obráceném 1 oko hl. Ve směru levém první, v pravém poslední oko posunuje se.“

„Kterak posunujeme oka?“

„Proč jich posunujeme?“

„K čemu přihlížíme?“

„Při čárce v levém směru, které oko posunujeme?“

„Při čárce v pravo, které oko posunujeme?“

Dívka vyvolaná nechť nyní na pruhu odpočítává oka a poví, jak za sebou jdou; ostatní dívky ať dívají pozor, po té mohou jít jiné dvě neb tři k tabuli a poslední to napsati. Aby dívky si lépe vzor pamatovaly, několikrát dá učitelka to zopakovat všem.

Sama kreslí, jak dívky počítají, a nakreslí první tři řady.

Nyní nechť začnou pracovat. Jedna ať vždy předříkává:

„Nejdřív upleteme vroubek. Za ním 3 oka hladce, 3 oka obraceně. 3 oka hl., 3 obr.“

Tak uplete se celá jehlice a na konci vroubek. Pak učitelka práci prohlíží, upozorní, když obráti pletení, že oka hl. pletou se hl. a obr. obr. po rubní straně.

Když 3 řady takto upletly, začne posunování ok.

Kdyby učitelka obávala se, že dívky nepochopily by na rubní straně posunování ok, nechť dá uplésti 4 řady, by vždy posunovalo se oko na lícu.

Když pletou se 3 řady, vysvětlí jim posunování stále se zřením na lícní stranu, a poví, že pletouce v řadách semo tam, dříve si určíme, kde na rubní straně oko posunovati máme, což při pletení kolem odpadá. Opět zavolá jinou dívku k tabuli, dá odpočítávat a říkat oka ve vzoru, jak sledují se. Nesmí však opomenouti, by též i pruh dívka obrátila, jako ostatní obrátily pletení. Později, když dívky vnikly v sestrojení vzorů, může pak jen po lícní straně cvičiti, říkat a počítati oka za sebou jdoucí.

Učitelka řadu napřed kreslí a vysvětuje, proč oko posunuje se, a tak si vede při každé řadě, až vzor dívky pochopily a dovedly, načež už jen jednotlivě práce prohlíží a vyučuje. Když vzor jest hotov, uplete se mezní čára, učitelka přejde k výkladu vzoru následujícího, při čemž vykládá a znázorňuje touž methodou pletení a posunování ok.

Touž methodou vyučuje pletení vzorů všech, vysvětlují i doptávajíc se, a před každým vzorem jednotlivým zopakuje, čemu byly v vzorech naučily se; nazvíce pozorování rubu a ligu.

Při vzoru 5. anglickými oky nejdříve vysvětlí, co jest oko angl.

a) Anglické oko.

(I. sv., str. 6., obr. 12.)

„Anglické oko vlastně jest otočené oko. Plete se hladce, ale nabíráme oko ze zadu, totiž za jeho zadní polovicí, ne od předu. Už to znáte, obplétaly jste takto řetízková oka za patou. Jest to převrácený spůsob oka hladkého. Pohleďte! Oko hladké tvoří rovné obloučky, angl. posunuté. Prvé podobá se pletenci, druhé lýče tkané.“ (Učitelka kreslí.)

Pak se doptává na to, co byla vyložila, a žádá, by dívky pletly několik ok ang. na jehlici.

Když vidí, že to pochopily a dovedly, vykládá, co jest anglické oko obracené, nebo po rubní straně je pléstí budou.

Anglické oko obracené.

(I. sv., str. 6.)

„Jest to totéž pravidlo. Upletete oko obracené do zadní polovice. K tomu si dříve oko horem s jehlice sejměte a dolem dejte zpět!“

„Co jest angl. oko?“

„Jak se plete?“

„Čemu řady angl. ok podobají se?“

„Kam vpicháme?“

„Kde se již pletlo?“

Dá zopakovati a na jehlici několik ok obého druhu uplésti.

Když to dívky umí, řekne, že ta oka, na nichž učily se plést anglická oka, nyní dají zpět, čili že je rozpletou.

b) Rozplétání ok.

„Naskytne se vám často, že budete několik ok i celé jehlice rozplétati; buď zmýlily jste se, buď pletly jste dále a pod. Nyní na př. učily jste se angl. okům; ale ku vzorům nám toto učení nehodí se. I rozpletejeme oka upletená. Levou jehlicí nabeřete oko pod jehlicí pravou ležící, totiž to oko, do něhož vpichaly jste při pletení toho oka, které nyní rozpléstí chcete. Zvedněte je na jehlici levou, oko s pravé jehlice pak spustíte a nitku přitáhněte. Nuže vpichněte!“

Učitelka přesvědčí se, zdaž dobře vpichly, pak dá oko s pravé jehlice spustiti, a pokračuje, až oka rozpletena jsou.

Pak začne učiti vzoru z ok angl. Dbá, by dívky učily se stále odpočítávat oka ve vzoru, by pochopily střídání ok a tvary kresby vzorové. Pokračuje v též metodě vyučovací.

c) Vzory 7. a 8. přetahovanými oky.

Učí nejprv oka převáděti. Jedno, i dvě, i více.

Převáděná oka viz I. sv., str. 8., obr. 15.

Mají-li dívky převáděti více než jedno oko, nechť přendají si oka na jehlici třetí, půjde jim to pak velmi snadně.

Po tomto cvičení ok převáděných teprvá vykládá vzor a dá plést, vždy methodou prvého vzoru. Dívкам se obyčejně takové vzory líbí, pracují je s velikou chutí, i jdou pak rychle ku předu.

Je-li dívka některá méně schopná, může jí učitelka věnovat více času, když většina již vzoru rozumí a samostatně pracuje, pročež nejlépe vysvětliti vše napřed hromadně a pak teprv jednotlivě vzory probírat.

Ukončení: „Nyní, když jsme všech osm vzorů upletly, ukončíme zase zoubky. Upletete zase jako dole 10 jehlic hladce, po líci pak v 1. řadě drfy, nad nimi zase 10 jehlic hladce, po líci; abyste to mohly splést, naberete si na rubu oka, jež sledují první nad rozdělovací řadou. Oka spletete jako dole v kraji, ale nyní je při splétání hned budete uzavírat.“

d) Zavírání ok.

(I. sv., str. 9.)

„Když jste učily se pléstí, učily jste se, každé oko otevřít, byste k němu jiné, nové připojiti mohly. Tím pokračovaly jste v pletení. Nyní chcete ukončiti. I zavřeme oka. Jak? Bychom do nich vpíchnouti již nemohly; k tomu cíli jest třeba, by oka zmizela, nebo pletivo by rozdrhlo se, kdybychom jehlici z ok vytáhly. Kterak to učíme? Přehodíme jedno přes druhé.

Tedy takto: vezmete vždy 1 oko s jehlice přední, druhé s jehlice zadní a obě pak najednou spletete; s následujícími dvěma oky to uděláte rovněž tak; nyní máte na pravé jehlici 2 oka; to první levou jehlicí nabeřete, od levice k pravici a přes to druhé je přetáhnete. Tak pokračujte, až vám zbyde jen 1 oko na jehlici pravé. Bavlnu utrhnete, koňček skrze oko protáhněte, pak zatáhněte, čímž oko zaklesnete. Vzorový pruh hustý jsme ukončily. Přinesete si do budoucí hodiny bavlnu čís. 30., uvitou, v papíře zabalenou, 2 jehlice čís. 0·4.“

Nyní zavolá některé dívky, a sice jednu po druhé k tabuli a probere, co jsou vzory, kterak jich odpočítáváme, obkoukáváme, i kterak z kreslených vzorů jich obpléstí lze. Učí, že první péčí jest: seznati oka, z nichž vzor složen jest; druhé kresbu a směr její; třetí, kterak oka střídají se a posunují. Neméně že nutno znati poměr oka pleteného v šířce jeho k výšce. Oko pletené jest o $\frac{1}{4}$ širší, než delší. Tím již tvary měřické můžeme správně odpočítati. Pravidelný čtverec ze 4 ok, žádá řad, či kolem 5. A tak pod.

Pak dovede dívka každý vzor uplésti.

Učitelka zopakuje v otázkách druhy ok i postup pletení vzorů.

Učitelka snaží se, by mohla začítí opět sborově vyučovati pletení vzorů mřížovaných, a proto stále pobádá nedbalých. K možné kolonii úplně neschopných a neposlušných zření míti arci nemůže!

Máme za to, že se dá s většinou dokázati, by dívky sborově začaly i druhý pruh, když zření k tomu má učitelka již mezi pletením vzorů obracených. Otázka jest: proč pleteeme ve škole vzory?

Pro zručnost výhradně?! Nikoliv. Té dívka může ještě nabytí v postupu roku i v dalším plétení vzorů, ana oka opakují se. My pěstujeme umělé plétení proto na školách, by dívky seznaly tento druh plétiva a evičily se v napodobování, tvoření a sestavování tvarů z ok. Mělo by se tudiž vzít za pravidlo, že řídíme se průměrnou většinou. Má-li více dívek jeden a týž vzor upletený, nechť všechny plétou mezní čáru a současně začnou vzor nový. Učitelka nechť opozděně dívky vyvolá, zkouší jich a rozumí-li která vzornu, pochopila-li výkladu, dostačí to. Lépe kratší vzory, než aby upletať jich dívka méně; a nade vše jest, by mohla učitelka začít opět vyučovat hromadně.

Toto zařízení mělo by jediné to nemilé do sebe, žeby všecky pruhy stejně nebyly. Avšak což na tom? Ať má ta která menší vzory a kratší pruh, i neúhledný snad! Učitelka ví, že dívka práci rozumí, že jí dala k tomu základ a jí to dostačíž. Úzkostlivým počítáním vroubků v délce vzoru mohly bychom opět očtnouti se u výroby. Víš soudný pozorovatel, že nestejnosť pruhů zakotvena jest v nestejných zručnostech.

To arci jsou jen pokyny, a nelze otázku tuto dopodrobna probrati tak, by všem školám a poměrům bez rozdílu stejně svědčila, i proto také zůstaveno budiž učitelce soudné, by si upravila postup vyučovací dle přirozeného vývoje, dle poměru, dle schopnosti dívek, i dle zkušenosti a přesvědčení svého.

Vždyť i to nejlepší pero není s to, aby každou myslénku popsatи dovedlo a mechanickou zručnost věrně vylíčilo!

Pruh vzorů mřížkovaných.

(Příloha obrazec čís. 3.)

„Začněte na 56 ok. Zas upleteť nejdříve zoubky jako při vztupech hustých; nad těmito zoubky budem plést rozdělovací řadu, ale první ozdobnější. Upleteť 3 jehlice na licné straně obraceně. Na 4. jehlici za vroubkem upleteť dírky, ale větší než dole u zoubků. Tam nahazovaly jste jednou, nyní nahodíte dvakrát; poněvadž tím 2 oka přibudou, ujměte 2 oka. Takové ujmutí nazývá se: 3 oka spojit. Pak opět 3 jehlice obraceně po líci, čímž mezní čára ukončí se.“

Nyní vyučuje učitelka jednotlivě, a dívky samostatně plétou okraj zoubkový za jejího dozoru. Když zručné žákyně okraj ukončily i tři jehlice obr., počkají na ostatní, a učitelka může obratných k tomu použití, by prohlížely ve své lavici druhým práci.

Když aspoň většina okraj ukončila, začne vykládati všem sborově o vzorech mřížkovaných.

Učivo pro vzory mřížkované roztríď postupně takto:

- | | |
|-----------------------------|--------------|
| 1. Dírky: a) 1 nahrozením. | — Opakování. |
| b) 2 „ | — Výklad. |
| c) Neopletené. | — " |
| d) Z ok připojované. | — " |
| 2. Újmy: a) Tři spojit. | — " |
| b) Přehazované a
hladké. | — Opakování. |
| c) Obracené. | — Výklad. |
| d) „ přehazované. | — " |
| e) Podvojně „ | — " |
| f) Vícekráte „ | — " |
| g) Obraceně „ | — " |
| h) „ 3 spojit. | — " |
| i) Směr újem. | — " |
| 3. Ovinování nití. | |

Cvičení mřížkovaných vzorů.

Do rámce napnou se oba pruhy vzorované: hustý a mřížkovaný.

Učitelka vysvětluje:

„Mřížkované vzory nazývají se vzory takové, které mají půdu dirkovanou, a proto také říkává se jim i dírkované i řídké vzory na rozdíl od hustých. Podívejte se na vzory husté a zde mřížkované. (Učitelka ukazuje na oba druhy.) Na hustých vidíte hustě pletená oka, na těchto dírky. Vzory mřížkované pleteme, když z direk sestavujeme tvary, kresby, jako při hustých z ok obracených či angl. a převáděných, anebo když z direk pleteme půdu, a z ok hl., obr. a angl. vyvodíme kresbu na ní. Veškerá pravidla platí zde, jako při prvních vzorech. Musíte si každou řadu odpočítati, kresbu dobrě prohlédnouti, abyste seznaly směr vzoru a jaká jest. Zde na prvním vzoru, jak vidíte, jdou dírky v kolmě čáře nahoru; ale zde zříte kosý směr. Jako při hustých oka, tu opět posunují a střídají se dírky ve vzoru. Posunování děje se zde o jednu dírku. — Mřížkované vzory pletou se z bavlny, z nití lněných i z nejenenčich, až pavučinových, že pletivo vypadá jako nejjemnější krajka, z hedbává i z vlny. Budeme se jim nyní učiti.“

Touže methodou jako učila vzorům hustým, jeden po druhém probírajíc, učí učitelka i vzorům mřížkovaným a řídí se v postupu vzorníkem. Vzorník i popis vzorů mřížkovaných jest v článku 7. „Vzorníky“ str. 64.

Když většina má zoubky i 3 jehlice obr. upleteny, vysvětluje učitelka dírku dvakráte nahrozenou, a zopakuje ve sboru i střídavě se tázajíc, všechno, co o dírce již byla učila.

Dírka 2kráte nahrozená. „První nitku uplete obr. jako oko, druhou hl. Kdybyste nahodily více nitek, vždy takto střídejte oka a jedno plete obr., druhé hl.“

Učí pak tři spojit. (Sv. I. str. 7.)

Než začne učitelka vykládati vzor, zopakuje:

1. Co jest dírka.
2. Jak obplétá se dvakráte i vícekráte nahrozená dírka.
3. Jaké druhy újem známe?
4. Jak ujmá se: tři spojit.

Zavolá dívku k tabuli.

„Zde připevním zase pruh vzorů mřížkovaných, dle kteréhož vzorníku budete plést. Rozdelen jest na 8 políček dílů, a na každém jiný jest vzor. Vzorník jest ze silné bavlny, byste oka dobře rozeznaly. Budeme plést jeden po druhém, každý jednotlivě probéřeme a tak budeme pokračovat až k poslednímu. Vy pak jedna po druhé půjdete k tabuli, byste druhým vzor odpočítávaly a odkoukávaly.“

„Máte upleteny zoubky i rozdělovací řadu, můžeme začít první vzor. Jak zde na mému pruhu vidíte, jdou dírky stále řadami nad sebou a tvoří kolmé pruhy. (Velí, by dívka u tabule počítala dírky.) Jsou tam tedy (zavolaná dívka počítá 1, 2, 3, 4) 4 dírky; dírka jest nahrozené oko; by nám nahrozené oko ubylo, nebo nesmíme míti v žádné řadě ni o jedno oko více, ujmeme jedno oko. I upletejme 1 nah., 1 přeh. ujm. — první dírka — 1 nah., 1 přeh. ujm. — druhá dírka — 1 nah., 1 přeh. ujm. — třetí dírka — 1 nah., 1 přeh. ujm. — čtvrtá dírka — a nyní 6 ok hladce. Takto upletejme celou jehlici.“

Dívka u tabule říká totéž s učitelkou. Pak zavolá učitelka jiných a ty říkají již celou první řadu, kterou učitelka kreslí, jak dívka říká.

„Po obou krajích budem zase vroubit pruh vroubek; pročež uplete především vroubek.“

Žákyně počítá na pruhu a psí:

1 nah., 1 ujm., 1 nah., 1 ujm., 1 nah., 1 ujm., 1 nah., 1 ujm., 6 ok hl. a zas tak od začátku až přijdeme ku vroubku. Dívky pak pletou, jak jest psáno, a všechny ve sboru říkají, co pletou.

„Druhá řada plete se po rubu, tudíž obraceně. Upletete celou jehlici obr. ok. Pleteme-li do kola, pleteme hladce. Pamatujte si, že dírky jsou dvojí: o b pléstané, to jsou takové, jako nyní pleteste, a n e - o b pléstané, o nichž později uslyšíte. Každá dírka, která má nitku skroucenou, jest o b pletená. Dle toho poznáte, má-li se plést přese vzor, jednou kolem hladce, nebo po případě, pleteme-li v řadách jako teď 1 řadu obraceně.“

Mezi tím, co dívky pletou jehlici obr., prohlíží učitelka všem práce, a vysvětluje i opravuje jednotlivě.

Pak jiná dívka říká třetí jehlici, a tak pokračuje se až ku konci vzoru. Když 20 řad direk (může jich být i méně) dívky upletly, pracují mezní čáru, a pak vykládá učitelka druhý vzor, dle methody hustých vzorů.

Kreslí směr vzoru, poučuje a vysvětluje řadu k řadě opakujíc, vždy hromadně řádku po řádce probírajíc, doptávajíc se dívek, i ve sboru odříkávajíc s nimi. Dbá, by všechny dívky vystřídala k odpovídání vzoru.

Tak vede si, až všechny vzory upleteny jsou. Když ve vzoru nový obrat pletení naskytne se, dříve vysvětlí jej, zopakuje a pak teprv pokračuje v práci.

Vzorník ukončí opět zoubkovitým lemem.

Kabátek dětský.

Bavlna čís. 20.

Tento pletený předmět jest nazvíce přijat v rozvrh učiva za práci mimořádnou, a to pro ty zvláště nadané a zručné, které ukončivše vzory, by jinak neměly práce žádné. Při vzorech mřížkovaných, a to nazvíce při posledních, nastoupí vždy vyučování jednotlivé, neboť sestrojení vzorů těchto jest těžší hustých, pak žádají ruček obratných, any jehlice rády dívákám z nití nahrozených vysmekávají se, a učitelka nemůže zde uspořiti na vzoru tak snadno. Proto učitelka vyučuje i sborově i jednotlivě, při čemž výklad takto zopakuje několikrát, jelikož vysvětluje všechno každé skupině zvláště.

Taková skupina, jež pruh vzorový ukončí, začne plést kabátek, vzorem hustým. Učitelka vykládá jím jednotlivé části, a dívky si poměry zaznamenávají. Pak může věnovati se ostatním, nebo pletení kabátku jest mimo tvar, na kterýž dbáti sluší prací mechanickou. Dívky zde poznají, že pletené předměty mohou různé tvary mít, a učitelka

ukazuje jim, než začnou, i karkulky pletené, sáčky, rukavičky, bačkorky a jiné věci pletené, by pojmy o tom, co všechno pléstí se může, jim vštípila, nebo v této třídě dívky s pletením rozloučí se, až na to, že ta která přijde k podpletání punčochy ve třídě VII.

Kabátek plete se přesně dle poměrů udaných ve sv. I. „Pletení.“

Učivo roztrídí si takto:

1. **Pletení krajky.**

Krajku zvolí snadnou a takovou, která jde hbitě. První zoubek probere sborově, jako při vzorech činila, a poví, co krajka jest. Těž rádek za rádkem dá počítati, říkat, a kreslí i vysvětluje směr vzoru na krajce. Když dívky první zoubek upletly a pletou správně, ať pracují samostatně.

2. Jak dlouhá krajka má být?
3. Nabíráni ok řetízkových a splétání jich.
4. Pletení vzorového kusu na 4 jehlicích.

Vzor pleton všechny dívky jeden a týž, dříve probere a vysvětlí se jako při vzorech.

5. Dělení prsiček a zádiček.
6. Pletení zádiček.
7. Pletení prsiček.
8. Pletení náramků.
9. O oplétání kolem krku.
10. Rukávek.

Kabátek máme za práci mimořádnou. I může nedokončenou práci dívka uschovati si a v V. třídě dokončiti, kdyby toho bylo třeba, aby pro vyrovnání něčím se zabývala.

Mezi rokem školním zopakuje učitelka několikráté poměry a rozmetry punčochy, by přesvědčila se, zdaliž dívky ničehož nezapomněly.

- Vysvětlí též dívкам přiležitostně, že jsou ve pletení 4 druhy vzorů:
- a) husté, nebo též zvané pikové;
 - b) mřížkované nebo dirkované;
 - c) nepružné;
 - d) vzory pro vlnu.

Učitelka sestaviž si otázky dle návodu prvějších tříd pro každý druh práce i pro všechno, o čem již vykládala, co dívky pracovaly i o čem názorně byla poučila jich. Škola nemůže dívek za dobu škole

povinnou ni ve všem vycvičiti, co zasáhá v obor ručních prací, ni jednotlivé prace k dokonalosti přivésti, ale dáti jim má všeobecný přehled o celém oboru.

Ku konci roku školního též připomene, že v V. tř. začnou učiti se šití, že jehlice pletací i háček na čas odloží a za ně jehlu šicí vymění.

Vyučování ve 4. třídě, kde dívky mají celý rok jedině pletení v ruce, budiž vůbec oživeno výkladem jak poučným tak zábavným, aby mechanická práce, jakouž jest pletení, učinila se dívкам jak užitečnou tak milou.

Jelikož pletení samo o sobě nežádá ni ducha, ni přemýšlení, snadno by žákyně zavedlo ke klábosení a k nepozornosti, umrtvovalo by i odnímalо chutě k nauce ručním pracem, kdyby punčocha pletla se ještě i v této třídě. Avšak dívky přece mají o punčoše slyšeti, by poměry její dobře utkvěly v myslích jejich, a proto nejen že ob čas učitelka probírá punčochu, rozměry a poměry částic jejich, ale též i ukazuje a vysvětuje punčochy mužské a dětské, na nichž plete se $1\frac{1}{2}$ šátečku, punčochy lovecké, vlněné dlouhé a veškery druhy v rozpotech probere. Opakováním utkví poměry dívkám, a když pak později samostatně pletou punčochu, dovedou pěkný tvar jí dáti; byť i nebylo pletivo krásné, rovné, nebo mnohá ruka není k tomu ani dosti zručná, a mimo to každá práce mechanická cvikem teprv nabývá čistoty a úhlednosti, přece dívka ví, jak punčochu uplésti! A to je hlavní, co ze školy přinésti si má: vědění.

Učitelka vediž dívky k tomu, by všechno, čemu učila jich, si zapisovaly, nebo tím vstípí se jim v pamět nejlépe veškery výklady její, i čísla i poměry; též dobré činí, když poukazuje i k tomu, že vydávají se knihy o ručních pracích, ze kterých, až vyjdou ze školy, dalšího mohou čerpati poučení. Kdo zná základní pravidla a obraty jednotlivých prací, dovede naučiti se i jiným.

Důležito jest, by učitelka každý výklad svůj v nejmenší částice rozebrala, a otázky si dobrě, více srdečně a po přátelsku, upravila i pojznamenala. V proudu činnosti u vyučování arcí k úkolu svému připravené učitelce bude k službám vždy vhodné slovo, a otázky přirozeně vyvinou se z vysvětlování; ale přece jest velice dobré míti poznámky takové po ruce, nebo často zavdá jediná podnět k delšímu výkladu. Takové zopakování, rozebírání a výkladu opakování jest jen vyučování na prospěch.

Též neopomeniž mezi vyučováním při první příležitosti poučiti, kterak nif novou připlétáme k ukončující nití.

Připletení nitě.

„Nit novou ku konci přiložíte s konečkem k okům, čímž ní platiací zdvojíme, a 8—10 ok s touto nití podvojnou uplete.“

Pátá třída.

V páté třídě postoupí dívky k učení šití.

Material obstarají si učitelka do první hodiny, aby ihned vyučovati mohla. Kanava bývá 230 cm široká, i jsou pak ze šíře 4 tabulky; pročež oznámí dívкам, by si vždy čtyry společně $\frac{1}{2}$ m kanavy koupily, anebo v obchodu obstará si, by kus takový již ustřížený dle míry prodával se.

„Napište si lístek, co si máte připraviti pro první hodinu ručních prací, a podepište se naň.“

„Každá opatříte si $\frac{1}{2}$ metru měkké kanavové režné látky, v šířce asi 57 cm, pak přadénko tmavomodré vlny mechové, jehlu na vlnu, která má tupou špičku a dlouhé ucho, mimo to špendlíky, náprstek, nůžky a čtvercovaný papír nebo tabulku, tužku či kamánek a zápisní knížku.“

„Vše to si složte do skříňky, jmenem svým opatřte, a do první hodiny ručních prací vše pěkně připraveno přineste. Která za to požádá, nechť na lístek prosbu připíše, matkou či otcem dá podepsati a mně odevzdá, bych jí do první hodiny též všechno připravila!“

Úvodní učivo v 5. třídě bude:

1. Proslovení k dívкам.
2. Poučení o jehle.
3. O niti vlněné.
4. O látce.

Pak přejde se k cvičení stehů.

Dívky v této třídě již tak postoupily, že může se jim dátí předběžné poučení o látkách, o niti, a povídáti o jehle šicí.

1. Proslovení budiž tomuto stupni přiměřené. Učitelka působiž zde na ctižádost dívek. Mluva budiž srdečná, by na cit působila, ale vážná a určitá. Učitelka majíc zde již zření ku přísné skutečnosti, učí dívek, by povinnost ctily nade vše, a uvádí jim v obrazích život, i jejich povolání domácné, kde práce bude vládkyní jejich a údělem přirozeným. Poukazuje k tomu, co dívku zdobí, šlechtí, i co ji hyzdí, kterak práce

povznáší, blaží, a lenivosť ničí štěstí i v záhubu vrhá své věrné otroky. Napomene jich, by učily se pilnosti, by byly vytrvalé v práci, by dobu, která vyučování zasvěcena jest, nemařily lelky, žvástáním a za školu myslí těkáním. Hra a odpočinek že má své chvíle jako práce, a že dvojnásob sladkým jest odpočinek po práci, zábava po odbyté povinnosti.

2. Pak připomene dívkám, že poprvé dostanou do ruky jehlu šicí.

„Malá, nepatrň to věc jest jehla! Padne-li na zemi, dá se hledati; zapadne-li do nejmenší skulinky, je ztracena. Je malá, ale co tomu řeknete, povím-li vám, že od začátku až k úplnému zhotovení jehla na šedesátkrát projde rukama lidskýma. Bude vám to s podivem?! Nyní arci výroba jehel stroji zusnadnila se. Protož šetřte jehel, a nepohazujte jich! A nejen pro dlouhý průběh její výroby máte si jehly vážiti, ale i proto, že vyvodila ta malá jehla již tak mnoho významného, krásného, trvalého, ano i v dějinách lidstva důležitého! Umění jehly, to jest prací, které jehlou ušily a vyšily se, jest vzácné i krásné, a později více o něm dozvítě se. Chci vás jen na to upozorniti a říci vám, že i malé i nepatrň velkých činů bývá původem, upozorniti vás, že jehla šicí pro dívku má velký význam a důležitosť, byste učily se šití s chutí, s vůlí dobrou, s pozorlivostí a vědomím, že umění jehly jest ozdobou dívčí, že jest to práce užitečná a při tom přijemná. Jehla vaše, kterou poprvé dnes do ruky běrete, jest arci silná, jehly šicí silnější, nebo do ní máte navlékatí nit vlněnou. Má tupou špičku, by lépe protahovala se, nebo začátky naše jsou vlastně jen protahováním nitě skrze látku. Jehlu šicí později dostanete do ruky. Jehla šicí jako jehlice a háček jest z ocele. Má špičku a ucho. Do ucha nit navlékáme. Jsou tři druhy jehel: krátké, polodlouhé, dlouhé. A síly rozličné! Od nejsilnější do nejtenčí i síla jest udána v číslech, a proto říká se jehla čís. 7., 8., a t. d.“
Jakou jehlu jste si přinesly? Jehlu pro vlnu.
Jakou má špičku? Tupou.
A jaké ucho? Dlouhé.

3. „Jehla jest nástroj, kterým šijeme. K šití nám třeba ještě nitě. Jakou nit přinesly jste si? Vlněnou. Vlnu nám dají ovce. Vlna se stříhá, pak češe a spřádá, načež barví se. Nitě vlněné barví se snadně, poněvadž vlna jest prolínavá, jakož i krásně a rozmanitě. Více o barvách vlny zvíte až ve vyšších třídách. Dnes máte jen jedinou barvu vlny, a to modrou. Vaše vlněná nit jest tenká, ale jsou též silnější, ano velmi silné nitě z vlny. Vlnou šijeme, ale také z vlny pleteeme a háčkujeme!“

4. „Co jste si přinesly mimo vlnu?“ — Látku kanavovou.

Nyní poví stručně o této látce.

„Látku volíme vždy dle toho, jaký předmět šijeme. Šijeme buď na látce, na povrchu jejím celém, anebo na krajích látky. Šijeme-li prvním spůsobem, zdobíme látku, šijeme-li druhým, spojujeme částice látky k sobě. První jest pro oko a pro náš krasocit, druhé pro užitek. V životě musíte vždy dbát, byste užitečné s krásným spojovaly, a proto i krásnému učiti se máte. Začínáme s ozdobou proto, že jest to příjemná předprava pro šití užitečné, a že cvičíte se na látce silnějšího tkaniva. Také vím, že se vám takové šití velice zalibí, a já chci, byste pracovaly se zálibou a měly z práce radost, jako z ní máte užitek. Nuže vezměte látku svoji do ruky. Látku jest tkanina. Pohledte na nitě; jedny kolmo běží dolů, to jest osnova; druhé těmi prvními proplétají se, to jest útek. Tyto nitě budeme počítati. Ano, ano, z počtu, milé dívenky při ručních pracích nevyjdeme! Základ všeho jest vždy dobrý rozpočet; to si pamatujte a při všem počítejte! Na látce usijeme křížky, jak zde vidíte na tabulce vzorné.“

Cvičení stehu křížkového.

(Vzorník čís. 9., obraz čís. 4.)

1. Odpočítávání nití.

„Počítejte nitě s hora dolů. Jako já to činím. (Učitelka počítá nitě buď v pletivu silném, v rámci napnutém, buď ukazuje na čtvercované tabuli.) Tyto čárky dolů čítám za nitě. Odečteme 15 nitek od kraje hořeního. K čemu těch 15 nitek potřebujeme? Až ukončíte tabulku vzornou, takto ji třepením ozdobíte a vlnou ovroubíte. Za 15 nitěmi zabodněte špendlík. A nyní opět po útku čítajme 15 nití v téže řadě, co jest špendlík, aby 15 nití kolmých s 15 útkovými setkaly se. To bude první náš bod, a tam dáme si špendlík. Počítejte ještě od špendlíku 8 nití kolmo dolů, od kraje s pravé strany 4 nitě. A tam opět zabodněte špendlík. Taktéž učiníme po levém kraji. Od špendlíku pravého k levému jest jedna řada. To jsou tudiž naše body, od nichž vydeme, a k nimž dojdeme. Nyní se přesvědčím, jak umíte počítati!“

Učitelka opakuje, nitě počítá a body označuje; pak prohlídne všem práce, a když přesvědčí se, že dvíky mají body dobře označeny, učí dále.

2. Náprstek na prst dátí.

3. Jehlu v ruce držeti.

4. Do jehly vlnu navlékati.

a) Jak dlouhá nit má býti;

b) jak vlna se rozstřihne a zabalí. (III. sv. „Šk. ž. pr. r.“)

To vysvětlí sborově i ukáže jednotlivě methodou, při držení háčku uvedenou, a když žákyně vesměs jehlu dobře v ruce drží, teprvé začne šitím. Nemá-li učitelka rámcce s napnutým pletivem tkanivo napodobujícím, v němž by šiti mohla, nechť má aspoň tak hustě vyčárkovanou tabuli, by tkanivo naznačeno bylo. Avšak obého třeba jest.

5. Učeni stehům.

1. řada.

a) **Steh vodorovný.**

„Budete opět, milé dívenky, počítati nitě; ale za účelem jiným. Počítajice, budeme šiti stehy. Takové! (Učitelka kreslí čárky vodorovné jako stehy.) 2 nitky přikryjete vlnou, 2 nitky přeskočíte, a zase 2 nitky přikryjete vlnou. Tak ustavičně počítati budeme a pracovati. (Učitelka kreslíc vykládá a každé vpichnutí naznačuje. Kde je rámc, též pak šije.) Zde nahoru vypichneme, přes dvě nitě dolů vypichneme, opět přes 2 nitě nahoru vypichneme, přes 2 vlnou, a t. d., až máme celou řadu protaženou. Avšak pilně dbáme, bychom v jedné řadě stejnoměrně šily, jako po šířce! Jehla nesmí zmýliti se a vpichnouti vedle! To, to! Snad sem!? — Anebo sem!? — Jak nit útková běží, tak i my šijeme. Jedna taková usítá čárka z nitě jmenuje se steh. Čárka jest vodorovná, steh také.“

Nyní zopakuje v otázkách, čemu byla učila, dá ve sboru říkat: „Přes 2 nitě vpichnu dolů, přes 2 vypichnu nahoru,“ a t. d. Totéž jednotlivě vyzkouší, stále s dívками domácně a přátelským tonem věc probírajíc, až všechny porozuměly. Pak velí, by začaly pracovat.

„Vezměte látku do ruky levó. Začneme s hora. Tu je kraj hoření, proti němu dolení, tu levý, zde pravý. Budeme šiti od pravé strany k levé. Nešijeme jedině a vždy tímto směrem; ale také od levé strany ku pravé. Vezměte jehlu do ruky pravé a dolem nahoru vypichněte, kde máte špendlíkem označený bod. Avšak pozvolna, by vám neutekl koneček nitě! Přidržte jej spodem a vpichněte dolů ob nitku látky, zachyťte koneček a přes něj vypichněte nahoru, kde jste už poprvé vy-

píchly. Tím jste koneček zapošily. Uzlíčku nesmíme dělat na konci nitě, nebo práce naše musí být čistá po rubu a úhledná. A nyní pracujte! Přes 2 nitě dolů vpíchneme, přes 2 nahoru vypíchneme. Bedlivý pozor dejte, abyste šily pořád rovně dle jedné nitky!“ Učitelka šije neb kreslí, a dívky pracují, ve sboru říkajíce: „Přes 2 nitě vpíchnu, přes 2 vypíchnu.“

Jak říkají, tak pracují.

Po prvních dvou stezích prohlíží se práce dívkám, by šily správně, a když učitelka přesvědčila se, že všechny porozuměly kladení stehů, velí, by pracovaly tak dále. Jedna dívka vždy říká: „Přes 2 dolů, přes 2 nahoru,“ pak už jen: 1, 2, a učitelka kreslí dle toho, nebo šije, dívky pak stejnoměrně pracují, jak veleno jest. Tak celou řadu až ku špendlíku na levém kraji. Nič zapošíje se, když byla učitelka práce prohlédlá, že jsou správné. I může s nimi ještě probrati a ukázati práci jejich.

„Co vidíte na celé řadě? — Vodorovné čárky z nitě. Každá jest za jeden steh. Jak jste jej šily? Protahovaly jste nič rovně v jedné čáře vodorovné nahorů a dolů. Nyní prohlédněte si také rubní stranu! Tam uzříte též samé vodorovné čárky. Šily jste tudiž po obou stranách, přikrývajíce střídavě vždy 2 a 2 nitě tkaniva.

Nyní zopakuje v otázkách steh vodorovný a učí dále druhou řadu.

2. řada.

b) Steh kolmý.

„Od prvé řady 8 nití shora dolů odečteme u pravého kraje, od prvního vypíchnutí. Tam opět vypíchneme pro 2. řadu. Odpočítávaly jste v 1. řadě 2 nitě vodorovně na látce, nyní budeme počítati 2 nitě kolmo. Jakou podobu budou asi mítí? — Stehy brdou mítí podobu kolmých čárek. (Učitelka kreslí stehy 2. řady.) Jak jich budete šítí, hned vám ukážu. (Učitelka kreslí.) Pracujeme zase od pravého kraje k levému. Od vypíchnutí dolů kolmo přes 2 nitě vpíchněte a ihned přes 2 nitě vodorovně vypíchněte. Odtamtud zase nahoru kolmo přes 2 nitě vpíchnete a ihned 2 nitě vodorovně naberete. Co vidíte zde? Dvě kolmé čárky, čili dva kolmé stehy. To už je sestrojenější, a žádá pozornosti bedlivejší. Zde počítáte dvojí druh nití: kolmo = nitě útkové; vodorovně = nitě osnovové. Šijete také ve dvou řadách nití tkaninových současně, jednou o 2 nitě výše, a zase o 2 níže. A nyní vypíchněte k prvému stehu, zapošíjte a cvičte tuto řadu stehů kolmých.“

Dívky pracují methodou první řady.

Pak vysvětlí jim stranu druhou, kde jsou stehy vodorovné, ve 2 řadách střídané, i upozorní kreslíc na tabuli, že takové střídání stehů již základem jest vzorové kresby, nebo že takto i jiné druhy stehů střídají a posunují se.

3. řada.

c) Kosý steh.

„První steh byl rovný, takto: —, druhý kolmý: |, třetí bude kosý: /. Kosé čárky můžeme vésti ve směru dvojím: jednu od levé strany ku pravé / a druhou o opačném směru: \. Podívejte se dobře na svou ušitou řadu stehů kolmých. Kolik nitek leží mezi dvěma kolmými stehy? — Dvě útkové, a 2 osnovové. A co tvoří dohromady? Jeden čtverec. Položíme-li níž šikmo přes tyto nitky v mezeře 2 stehů kolmých čili přes jeden čtverec od jednoho vypichnutí dole ke druhému nahoru, ušily jsme jeden kosý steh ve čtverci tkaniva. Dle toho, jak jsme nitku položily, uzříme směr stehu: buď k levici, buď k pravici. Steh k pravici běží z dola v levo, nahoru v pravo. Druhý steh běží v pravo z dola, nahoru v levo.“

Učitelka výklad provází kresbou, pak vysvětuje první od kraje vypichnutí, poučí, že 8 nití mezi každou řadou vynecháme, by tabulka úhledný měla vzhled, a pak učí odpočítávat nitě ku stehu kosému. Když poučení své v otázkách i výkladem zopakovala, začnou všechny pracovat. Šije se 1 řada kosého stehu směrem k pravici, a také ji začne od levého kraje, by směr stehu již v práci byl znázorněn. Ukáže jim steh, šijíc sama, pak káže, by pracovaly ve sboru, říkajíce každé vypichnutí.

Po prvním stehu prohlídne práce, než dovolí, by pokračovaly, a mezi prací stále jednotlivě poučuje a přihlíží, by pracovaly dívky pořádně celou řadu kosých stehů, dobře počítaly, stehy kladly stejně v rovné čáre, níž patřičně utahovaly a správně vypichovaly.

Předá též pilným, jež správně šily, a které vždy, ať dělá, co dělá, utekou těm pomalým, i přese všechno velení, by prohlížely druhým práce a poučily jich.

Než šije se 4. řada, zopakuje v otázkách kosý steh.

4. řada.

d) Křížkový steh.

Učitelka nakreslí ve čtverci nitek 2 kolmých a 2 vodorovných jeden křížek. Kreslí nejdříve čáru k pravici /, pak přes ni čárku k levici X. Poučí, že uprostřed přetnuly se, čili skřížily obě čárky

a utvořily křížek. Křížek že z těchto 2 stehů kosých skládá se, a že vždy steh 1. jest směrem k pravici, a 2. k levici. Ušijeme-li takto dva kosé stehy na sebe, že jsme ušily jeden křížkový steh. Proto také že kosý steh jmenuje se jinak poloviční steh křížkový. Poučí, že nesmí se nikdy šít za první steh steh k levici, který jest druhým, a že všechny vrchní stehy křížku musí mít jeden a týž směr, sice že práce jest nesprávná a celek ztratí na úhlednosti.

Když dívek o křížku poučila, a zopakovala s nimi pravidla, velí, by začaly pracovati od pravého kraje k levému, při čemž již jednou dívkou dá rozpočítati, kde pro první steh vypichnouti se má. Nejprvé dívky nitě počítají, pak šijí jednu běžnou řádu křížků. Učitelka při prvním křížku poučí jich, jak vypichne se v řadě vodorovné pro křížek druhý. Vede si při šití této řady křížků methodou řad předešlých, kreslí každý křížek, dá říkat vypichnutí jednotlivá potud, pokud dívky správně nešíjí.

Z čeho sestává křížek?

Ze dvou stehů kosých.

Který jest první?

Od levice k pravici.

V jaké mezeře šijeme křížek?

V mezeře jednoho čtverce.

Jak vysoko?

Z pravidla na 2 nitě tkaniva do výšky i do šířky.

Co jest křížek?

Skřížení dvou stehů.

Nyní učí se dívky křížky střídati a posunovati.

5. řada.

e) Posunování křížků. Jeden křížek; ke druhému vypichne se o 2 nitě kolmo dolů ode 2 nití vodorovných, a ušije se křížek, ten je ušit koso dolů. Pak vypichne se na 2 nitě vodorovné od vypichnutí k 2. stehu pro křížek. Nyní jest opět poloha v kosém směru nahoru. Tak v celé řadě posunuji a střídají se. (Viz obr. čís. 4.)

Od páté řady začínaje učitelka kreslí na tabuli již postup křížků a dá před začetím vždy odříkávat s tabule, jak jdou za sebou. Poznamenává křížky bud body, neb jinými znaménky ve čtvercích jednotlivých na čtvercované tabuli, by poučila dívek, že takto jsou vyobrazeny vzory pro křížkový steh. Než začnou dívky šít, nechť jak ve sboru, tak jednotlivě udají dle nákresu, ve kterém směru a v jakém postupu křížky pracovati budou.

6. řada.

f) Křížky v čáře vodorovné a ve směru kosém.

Počítají takto: 3 křížky rovně vedle sebe v jedné čáře, pak 3 křížky v kosém směru dolů, 3 vedle sebe a zase 3 koso nahoru, a t. d.

7. řada.

g) Podvojná řada sestavení 6. řady ve vzorku.

8. řada.

h) Křížky vodorovně šité a kolmo. Vzor maeandřina.

Zde učí se dívky vypichování pro křížek kolmo v řadě jdoucí.

9. řada.

Pak šije se abeceda.

Až k abecedě učitelka udrží si sborové pracování i vyučování, byť i k těm lenivým a neschopným zření neměla; ale pak již tu a tam bude sbor její roztříšťovati se. Při abecedě nakresliž první písmeno na tabuli, které budiž sborově šito.

Abeceda.

„Nyní seznaly jste všechny směry křížků, jakých naskytá se v šití vzorů i abeced. Jsou to tytéž směry, kterým učily jste se při kladení stehův: vodorovný, kolmý, kosý.“

„Abeceda šije se od levé strany ku pravé, a než začne se šti první křížek, rozpočítáte si dříve směr křížků, byste věděly již úpředkem, kterak jeden po druhém ští a klásti budete. Pamatuje si, že všechny stehy musí klásti se, nebo, jak se říkává, „bčežeti“ v jednom směru, že práce má býti čistá po rubu, jako po líci, že nesmíme na nití dělati uzlíčky, ale že buď koneček levým ukazovákem spodem přidržíme a při práci přešijeme stehy, buď nit skrze stehy ušité již protáhneme. Při ukončení nitě též ji do ušitych stehů protáhneme. Přešité konečky po rubu čistě ustříháte. Zde jsem nakreslila první písmeno. Jest to latinka podvojná; totiž čáry jsou silné a proto nazvíce šije se dvěma křížkama. Prosté čáry šijí se totiž vždy jen jednou řadou křížků. Kde jest ve vzoru široká čára kresby, šije se tolik křížků, kolik čtverců na ní učiniti možno. Jak vidíte na své tabulce, pracujeme od hořejška k dolejšku, neb tak jest pravidlem, a pak hotovou práci si rukama nezašpiníte; avšak písmena začneme šiti od základu; tak je ušíjeme, jak píšeme. Nepíšeme nikdy písmeno s hora, a proto také je tak nešíjeme, neboť ve všem řídíme se přirozeným základem věci. Začneme v levém kraji tabulky a v levém konci písmena, jakobychom je psaly. Tam bude první křížek. Tu nám však třeba odpočítati si dříve nitky na tkaninu do výšky i do šířky, pak

taktéž křížky na písmenu; proč? Bychom věděly, kde začítí máme. Takové počítání jest nezbytné při každém vzoru. Nejprv si řekneme, kde asi chceme písmeno nebo vzor šít, pak spočteme křížky vzoru, nitě tkaniya a na základě těchto počtů určíme si, kde ušijeme křížek, kterým začínáme. Počítejte! Kolik křížků čítá první písmeno? 9 křížků. Kolik nitek kanavy k tomu třeba? 18. Proč 18? Kolik zůstavujeme v mezerách? 8. Kolik tedy od řady poslední nitek odečteme? 26. Nuže, počítejte na látce, a já se přesvědčím, zdaž správně počítaly jste!"

Tímto spůsobem též dává odpočítati pro každý křížek, kde se vyplíchnie ku stehu prvnímu, načež sborově čtou se křížky s tabule, jak by postupně šily se. Také žádá, by dívky na svou čtvercovanou tabulku nebo papír křížky pro každé písmeno naznačily si.

Při tom hned upozorňuje, jak obratně si vedeme, jak stále na věc myslíme, bychom nechybily, a jak dbáme, bychom správně přešly od \times ku \times , totiž na patřičném místě vpíchlly; nebo tu nazvíce matou se dívčákům pojmy o tom, kterak vpíchnouti k prvnímu stehu pro křížek, by nit pravým směrem kladla se; také tím nejspiše chybuji a špatně k prvnímu stehu vypíchnuvše směr křížkův porušují. Pak nechá dívky pracovati první písmeno sborově s říkáním; ale při druhém ať již samostatně si vésti jich učí. Druhé jakož i ostatní písmena dříve nakreslí na tabuli a dá některou dívkou křížky spočítati a směry naznačiti, čímž začátek každého písmena sborově vysvětlí a probere. Se druhými, jež nyní budou opozdívati se, zabývá se jednotlivě. Jako abeceda ušijí se číslice a letopočet. Pak tabulka ovroubí se.

Jelikož šítí stehů teprv později dívky učiti se mají, zvoleno ovroubení stehem mechickým, že v rozpočtu nití snadně pochopitelným jest.

Steh mechický.

„Šijeme od levice ku pravici. 12 nití tkaniya s kraje v rohu odečteme, a tam vypíchneme. Koneček nitě protáhneme dříve a pak nit, která kolmo dolů visí, palcem levým k sobě na látce přidržíme. Od vypíchnutí odečteme 3 nitě vodorovné ku pravé straně a ten bod si pamatujieme; odtamtud 3 nitě kolmo nahoru odpočítáme; tam vypíchneme, a vypíchneme u bodu za 3 nitěmi vodorovnými, ale přes nit, ne pod nit! Jehlu vytáhneme, volně nit přitáhneme, by do obloučku položila se, a zase palcem v položení předešlém ji přidržíme.“

Třepení.

Při tahání nití ku třepení spojí učitelka poučení o:

1. Tahání nití z látek.
2. Proč a kdy tahají se.
3. Co jest třepení.
4. Pokyn, že nitě prosté vážou se, a že pak jmenují se třísně. (Viz III. sv. a IV. sv. „Šk. ž. pr.“)

Když abeceda jest ušita i číslice, vysvětlí dívкам, že takovými písmeny znamená se prádlo, o čemž při šití košíl poučeny budou.

Též poví jim, že mimo tento obyčejný druh známe ještě jiné dva spůsoby složitých křížků. Jeden druh že má po rubní straně čtverečky, druhý právě takové křížky jako po licné. Oba druhy že jsou již umělejší a že nejméně ze tří stehů jedenkaždý křížek skládá se. Že jest tím arci rubní strana, nazvíce při znamenání prádla, úhlednější i ozdobnější, a že se tomu naučí později, by mohly ozdobiti si takto písmena.

Zvolily jsme v V. třídě pro celou cvičebnou tabulku šití křížků jednoduchých a zůstavily umělé křížky pro VIII. třídu, kde chápavost jest větší a zručnost ruky vycvičenější.

Učinily jsme tak z úspory času, aby dívky dříve došly k šití bílému, poněvadž zručná pracovnice dovede brzy křížky složité šití, když má předpravu a zná, co křížek jest, z čeho skládá se, jak a proč se tak šije. Která z učitelek však, zvláštní majíc v nich zálibu, přeje více křížkům čtvercovaným a oboustranným, může takovým při abecedě učiti. Rozhodujeť zde schopnost a pokročilost dívek!

Po ukončení tabulky křížků, začne sborově učiti šití stehů na pruhu.

Zde opět bude rozhraní, které však nesmí být na závadu sborovému vyučování v šití stehů. Učitelka mějž zření ke průměrné většině, a dle té af celá třída řídí se. Mezi prací již na to dívek může upozorniti, že na pruhu začnou všechny sborově učiti se, a že k opozdilým zření vzato nebude. To jich povzbudí, by si poplily, nebo v této třídě již dobrě jest, mírnou ctižádatost buditi. I přes to arci ony jednotlivé nedbalkyně pozadu zůstanou. Máme však za to, že lépe bude, neukončí-li celá třída tabulku úplně i se třepením, než aby učitelce ušla výhoda a učebná důležitost hromadného vyučování na pruhu šicím. Neboť marné

jest zápasiti s přirozenou nechápavostí a neschopností. Jak slavný Komenský praví: „Lépe jest, k čemu koho přirození nevede, z toho jej propustiti, v naději, že se to jinou stranou nahradí...“ „A když žádný kničemu přes moc a vůli svou nebude hnán, s chutí a hbitě půjde mu jiné všecko.“

Křížek jest přece jen jediný druh stehů, a stačí, by dívka věděla pravidla, jak se šije, a jak ve vzor nebo písmeno skládá. Jakmile dívka tomu porozumí, nastoupí už jen práce mechanická, nebo dovede-li dvě, tři písmena, dovede ušití pak každou, jakoukoliv abecedu. Jen starý zvyk z doby, kdy křížek smutnou úlohu hrál v pracích ručních, jest příčinou stálého nadceňování tohoto odboru, kterému tolik času i pozornosti na školách věnuje se.

Jak hrozné a bezúčelné bývalo to moření dívek s takovým dlouhým vzorníkem na jemné žínce s hekbavím ušitým v křížkách! Duch a rozum zatemňoval se, vtip otupoval, paměť oslabovala, ale za to měly dívky žínku s kytařou, s hořícím srdcem, abecedami všeho druhu a všech barev, pomnísky, hroby, kříže, stromy a domy, všechno v neladu, by drahé žínky neubylo marně. Chraniž nebe, by taková záplava školní vyučování kdy zachvátila! Bylo by to horší zlo, než výroba prací.

Tabulka naše cvičná vyměřena jest jen pro nejzručnější dívky, tudiž na míru nejvyšší, uvedena. Jest arci zde možná námítka, že práce nedokončené nesmí se ze školy odnášeti; avšak tu opět by mohla znít odpověď, že naučení, pochopení cílem jest nauky i školy, i že si mají dívky odnášeti základní pravidla a jasné o pracích ručních představy, že tudiž předmět upracovaný sám o sobě nerozchoduje, ni jeho velikost. Vždyť myslící, vzdělaná a osvícená učitelka kráčí s dobou, a zařídí si ve třídě to tak, by v nedokončené tabulce nebylo pokorení pro dívky méně zručné. Ona určí, že budou učiti se křížkům, ale neohlásí, že každá má ušití celou tabulkou vzornou. Ona ukončí učení křížkům. Každý vzorník budiž jen vzorem čistoty a správnosti práce, nikoliv mírou nauky, ni poručníkem učitelčiným. Nelze slovy ve knize všechno vypsat!

Jsou to jen rady a pokyny!

Pruh šicí.

(Příloha obrazec čís. 5.)

Na šicím pruhu mají dívky učiti se nejpotřebnějším stehům a švům, jakých nutno znáti a uměti. Šicí pruh jest tudiž před pravné a začáteční učení v šití. Již před ukončením cvičení stehu křížkového nařídí učitelka, by dívky potřeby pro šití pruhu si přinesly, a sice: $\frac{1}{2}$ m plátna měkkého a ne přiliš jemného, nebo $\frac{1}{2}$ m bavlněné látky, jež známa jest názvem: poloplátno. Pak šicí jehly polodlouhé čís. 8. a 9., nitě bílé čís. 50.—60., červenou bavlnku čís. 40. nebo 35., těžkou podušku k šití a setinoměr. Nůžky, špendlíky a náprstek dívky mají, i knížku zápisní.

Vyučování bude: předpravné a cvičebné.

Každý steh učitelka dříve na tabuli nakreslí; pak vysvětlí jasně a srozumitelně, co ten steh jest, jak se šije, jak k němu vpichuje se a zopakuje všechno důkladně v otázkách s dívky, jako při okáčích pletených i háčkovaných vedla si.

Každá nová řada stehů sborově šítí začne se. Učitelka povzbuzuje k plnosti, a udržuje si jak nejdéle může vyučování hromadné.

Nebudeme podrobně každé vpichnutí ku stehu probírat, a poukazujeme na methodu předešlých tříd i na sv. III. „Šití,“ i na spisek „Ž. pr. r. v otázkách“ od V. Lužické.

Rozvrh postupný bude tento:

1. Poučení o jehle.

Učitelka zopakuje, co o jehle byla pověděla, vysvětlí rozdíl mezi jehlou na vlnu a jehlou šicí, a vyloží jim, že jehla šicí má být: rovná, hladce hlazená, s ostrou špičkou, kulatým uchem, o málo silnější, než niž osnovová v látce. že nesmí být rezavá, zohýbaná, se špičkou ulomenou, a že pro šití v bílém nejvhodnější jest jehla polodlouhá.

2. O nití.

„Níž jest upředené a sesoukané vlákuo lněné, ale též, nazvíce v naší době, z konopí, ano i z bavlny. Dobrá níž je ze tří usoukaná. Nejlepší nitě jsou anglické, po těch se ptejte, šijete-li v bílém. Nitě mají čísla

jako jehly. Čím vyšší číslo, tím tenčí jest nit. Nitě mají býti stejně všady silné, rovné a ne příliš kroucené, měkké a lesklé. Nit má býti pro stehy a švy spojující v síle nitě látky, pro obruby tenčí nitě látky. Navlékáme do jehly nit nejvýše 45 cm dlouhou, pro obrubování 30 cm.“

3. Zopakuje se držení jehly.

Není to bezúčelné. Na držení jehly mnoho záleží, a dívky, byť i byly až dosud správně jehlu držely, snadno, obdrževše jehlu tenčí, nevyhnou se špatnému držení jehly. Učitelka dbejž, by opíraly ucho jehly o náprstek. Dívky mnohé tomu rády vyhnou se, a pak nemohou jehlou dobré vládnouti. Nebude od místa, zvyká-li jich, by držice jehlu správně v ruce, udělaly několik pohybů, jakby šily! Vždyť prací ručních základem jest zručnost a pohyblivost ruky.

4. Stručný výklad o látce.

Učitelka poví několika slovy, co jest plátno a bavlněná tkanina (Viz III. sv.) Pak vrátí se k poučení při kanavě, danému o osnově a útku, a vysvětlí na tkanivu, kterak proplétáním nití, kterému říká se tkaní, vyyvodí se tkanivo.

5. Poučení o krajích.

„Proplétáním útku utvoří se na látce tkaninové pevný kraj, který má být hustý a rovný; nemá-li těchto vlastností, není látka jakostí nejlepší. Tomu kraji říkáme: kraj pevný, nebo osnovový. (Ukáže se kraj na kusu látky.) Ukažte mi kraj osnovový či pevný na svých kusech látky! Dobře. Máme ještě dva kraje, není-li pravda? Jak vypadají? Jsou-li tak pevný, jako obadva osnovové? Nejsou. Co na nich vidíte? — Vytřepané nitě. Jaké jsou to nitě? — Osnovové. Ano, osnovové nitě jsou přetržené, nebo přestřížené. A útek leží zcela volně, že může rozplétati se. Zkuste to! Vezměte krajní nitku útkovou, a táhněte ji! — Hle, jak snadno tahá se, a kdybyste chtěly, měly byste brzy na krajích třepení, jako na tabulce křížkových stehů. Tento kraj jest střížený kraj. Máme tudiž 2 druhy krajů: pevný či osnovový a střížený či volný.“

Zopakuje všechno v otázkách.

6. O střihání a trhání látky.

„Chceme-li v látce kus dlouhý rozdělit na menší částky, ustříhneme kus odměřený, nebo u trhneme. Střiháme látky pevné, jako na př.: plátno. Nit lněná netrhá se. Tu nít útkovou ze tkaniva vytáhneme, a ve volné mezeře její střiháme. Látky z bavlny tkané trhaváme, nebo zde tahání nití jest obtížné, ubírá času a namáhá oko. I zastřihneme v odměřeném kraji osnovovém a pak trhneme. Takto! (Učitelka ukáže trhnutí látky.) Avšak pohleďte! Tím trhnutím se nám kraj vytáhl. A neopatrným trhnutím špatná látka po délce se také ráda trhá. Pročež i v látce bavlněné raději nitě taháme i střiháme, a už k tomu cíli dobrou tkaninu kupujeme. Nazvíce, střiháme-li prádelné kusy, o čemž později poučeny budete, nikdy netrháme látku. Kraj zastřížený po niti vždy zarovnáme. Zarovnáme kraj, když nít poslední tahneme. Vytáhne-li se celá bez překážky, jest kraj rovný po niti. Netáhne-li se, není kraj rovný, a pak jej zarovnáme. O tom též později dozvídte se, nebo my při našem pruhu látku bavlněnou pouze trhati budeme, byste i v tom vycvičily se, a oko taháním nitě nenamáhaly si. Která má plátno, vytáhne nít a ustříhne látku.“

Učitelka to zopakuje. Vhodnější jest bavlněná látka ze příčiny, že jest pro začátek mělká. Volíme proto silnou, by dívky směr nití dobře rozeznaly. Za našich dnů není vůbec pláten dobrých, čistých snadno dostati, bývá též plátno silně připravované, nebo drsné ve hmatu, že pro začáteční cvičení nehodí se.

7. O míře.

„Než střiháme, nebo trháme, dříve měříme. Měříme a zase už počítáme, milé dívenky! Pamatujte si, že máme dva i třikrátě měřiti, než střiháme!“

Nyní vysvětlí jim setinoměr, částice míry, jak jej klademe a míru počítáme.

8. O stezích a švech.

Toto poučení rozšíří si takto:

- a) co jest šití;
- b) co jest steh;
- c) co jest šev;
- d) jaké druhy stehů a švů známe.

Výklad budiž stručný a jasný, aby všechno bylo jako rozeštříno v představě dívek, by rozuměly a pochopily.

Jaké slovo volí, na tom nezáleží, jen je-li vhodné a porozumí-li jí dívky. (Viz III. sv. „Školy ž. p. r.“, kde o stezích a šití důkladně pojednáno jest.) Výklad provází kresbou na tabuli.

Pak zopakuje všechno, čemu byla učila v otázkách. Na příklad uvádíme některé.

Co jest šití?

Spojování částic.

Co jest steh?

Jedno protáhnutí nitě skrze látku.

Jaké stehy známe?

Spojovací, ozdobující, lemujičí.

Které stehy spojovacími nazývají se?

Kterými dvě částice spojujeme.

Které nazýváme ozdobujícími?

Kterými látku ozdobujeme.

Jaký steh ozdobující už šití umíte?

Steh křížkový.

Které stehy nazýváme lemujičími?

Kterými volné kraje upevňujeme.

Co jest šev?

Šev je řada stehů.

Jaké druhy švů známe?

Tytéž jako stehy: spojovací, ozdobující, lemujičí.

Čím šijeme?

Nití a jehlou.

9. Cvičení na pruhu.

Cvičení stehů na pruhu jest velice důležité a nezbytné. Učitelka mějž jasně před očima účel jeho ve škole. Nesmí jej mítí ni za vzorník, ni za předmět, ale za to, čím je: **cvičením**. Strom roste od kořene; divíme-li se krásnému vrcholu, zapomínáme na kořen; ale nebýtí kořene, nebylo by vrchole! Na pruhu cvičíme ruku v šití, a při tom zvolna postupně rozestíráme před dívками představy o tom, co šití jest, z čeho sestává, z čeho šev skládá se, kdy a proč umisťuje se, aby děvče později při šití prádla ihned vědělo, kde jaký steh a šev asi bude šití.

Z pravidla šicí pruhy **jen šily se!** Bohužel. Tím ušlo škole však to hlavní dobrodiní pruhu šicího. Dbalo se, by byl krásně ušit. Při cvičení nelze žádati umělosti, a pruh šicí správně ušitý vyluzuje různé domněnky. Některé ruce dívčí jakby stvořeny byly jehlou vládnouti; těm zdaří se každý steh. Jiným opět jehla není k službě volnou.

Stehy buďtež takové, jak zručnost ruky v tomto věku toho dovoluje; ale každé děvče ať ví, jak který steh jmenuje se, jak šije se, kdy šije se, jaké švy známe a t. d. Mnohé po tu dobu mají za to, že šití na pruhu jest bezúčelné, a ihned dají dívce do ruky kus prádelní.

Bezúčelným jest pruh, na kterém děvče ničemu nenaučilo se, nebo pruh za účelem vyzdobení školní výstavy ušitý; ale pruh, na němž ve slova smyslu cvičilo se a učilo, jest blahodárný.

- a) Šití stehů budiž vyučováno hromadně.
 - b) Každý nový steh předcházejž dobrý výklad a zopakování předešlých.
 - c) Znázorněn budiž každý steh a šev dívkám kreslením i ukázkou, nazvíce poloha stehův.
- Dívky polohu stehů těžce chápou, a při novém stehu pojmy si matou. Na to dbáti sluší velice.
- d) Opakujž každý steh, až žákyně úplně porozuměly.
 - e) Každý steh rozebrán budiž do podrobna, v každém vpichnutí i vypichnutí, jako při okách cvičeno bylo.
 - f) Prohlížejž bedlivě každý steh a šev, nazvíce při základním učení.
 - g) Nespěchejž s pruhem, by byl ušit. Zde jde o naučení a proto vezmi na pilnou úvahu, by byl naučen.
 - h) Netrpiž, by dívky na niti uzlíčky dělaly, ale dbejž, by konečky správně při každém stehu zapošívaly. Budiž jim dáno o tom dobré poučení.
 - i) Těkavou mysl dívčí při šití stehů snažiž se upoutati, čehož dokáže se stálou s nimi rozmluvou.
 - j) Dívkám nestrpiž, by šití v ruce špatně držely, ale vždy v poloze správné, jak který šev si to žádá.
 - k) Též na polohu jehly při vpichání ku stehům jednotlivým budiž dbáno a patřičně při každém stehu vysvětleno.

Šití pruhu zakládá se na postupu stehů a švů od nejlehčího k nejtěžšímu. Proto třeba látku v díly rozděliti. Písmeny označujeme vždy trhnutí látky, číslicemi římskými druh stehu, obyčejnými běžné číslo pruhu.

A. Učitelka jak vykládá, též pracuje a na tabuli plochu látky čarami obrysými označí, a napíše, jaký kde jest kraj.

„Položte každá látku na lavici (nebo na stůl v pracovně), aby pevné kraje byly po ruce levé a pravé, a volné kraje, jeden nahoru ke mně, druhý dolu k vám. Nyní vezměte setinoměr a změřte látku po kraji

pevném. Máte míti 50 cm . Která má náhodou kus větší, dá znamení, a srovnáme kus. Nyní na těch 50 cm odměřte po jednom kraji pevném 10 cm . Tam zabodněte špendlík, zastříhněte u špendlíku a utrhněte ten kus pryč. Dobře jej složte a do skřínky vložte, by nepošpinil se.

Dívky nepřinesou si vždy přesně $\frac{1}{2}\text{ m}$ látky, a proto jest nezbytno, přeměřiti ji, by pruh byl bezvadný. Tím zvykají se dívky měřiti, a pamatují si, že vždy kus odměříme, než začneme pracovati. Arci že pro úsporu času a pro uvarování nesprávnosti sama dříve látku přinеšenou přeměří. Která má plátno, nit tahá v látce a stříhá ji.

B. „Teď na kusu 40 cm dlouhém odměřte po šířce 5 cm . Dejte tam špendlík, přesvědčím se, jak jste měřily. Zastříhněte a utrhněte. Nyní trhly jste dolů. Útržek 5 cm má 1 kraj pevný, druhý volný.“

Učitelka může v každé lavici nebo u stolu jednoho dáti některé dívce prohlížeti a dozírat na trhání. Položení látky budiž dívкам vždy vysvětleno, nebo kraje a směry jsou při šití prádla důležity a žákyně takto zvykají prohlížeti k tomu.

C. „A nyní na druhém konci taktéž 3 cm odměřte a utrhněte! Oba kousky zase do skřínky uložte!“

Nyní učitelka prohlídne dívčákům kusy.

I. Stehy spojovací.

I. Přední steh.

1. řada.

„Položte látku před sebe nyní opačně. Kratší strany nahoru a dolů, delší po levé a po pravé ruce mějtež. (Učitelka kreslí obdélník a ukazuje strany.) Která to dobře položila? Přesvědčte se! Jaké máte kraje na kusu? Volné. Čtyry kraje volné máme. Na tomto kusu látky máte naučiti se šití. Tu především pilnosti třeba vám, pak pozornosti a dobré vůle. První steh už znáte. Šily jste jej na tabulce s modrou vlnou. Nyní ušijete jej s bílou nití. Látká jest tenčí, nitě tkaninové nejsou tak silné, ale přece budeme zase počítati, milé dívenky! — Na pravém kraji od hořejška odměřte 5 cm a tam zabodněte špendlík. Na tento kus od kraje začneme šití. Šijeme od pravé strany k levé. Vyndejte si jehlu silnější i nit a navlékněte! — Dobře. Máte-li již všechny navlečeno? Nyní jehlu vezměte do pravé ruky! Dobře ji držte!

Jak jsme učily se jehlu držeti? Takto! Učitelka jehlu držíc ukazuje, a pak projde lavice, by u všech přesvědčila se, zdaž jehlu správně drží a o náprstek opírájí.

„Vypíchněte pod špendlíkem, zapoříte koneček nitě a budete šít steh přední. Šily jste jej již a právě tak povedete si i nyní.“

Učitelka kreslí steh opět na tabuli.

„Jsou to čárky vodorovné.“

Při šití pruhu nelze dociliti, by dívky šily ve sboru stejně dle říkání, nebo počtu. Když učitelka vysvětlila hromadně, co jest steh, jak se šije a t. d., nezbývá, než aby zahývala se se žákyněmi jednotlivě, méně schopným ukazujíc, k zručnějším dozírajíc. Dbá, by nepřivykaly nespůsobům při šití, jako: špatnému jehly držení, křivému sedění, práce k očím dávání a t. d.

Sborové šití udrží si až k prvnímu švu. Dívky, jež řadu ušily, počkají, až ukončí všechny. Příliš pilné mohou týž steh opakovati, nebo není ni jediný zde bezúčelný, jelikož ruku cvičí ve hbitosti. Též může schopným dát dozor na ostatní, když vidí, že byly pracovaly samy správně.

Od 5. řady už však s těží udrží se sborová práce a tu budiž jen výklad a zopakování hromadné, kterému celá třída naslouchá. Šití samo o sobě nemůže být pak než jednotlivé. Začíná-li některá opozdídlá řadu stehu či švu nového, vysvětliž to každé ještě jednou.

Při šití, cvičení i výkladu ostatních stehů, vediž si učitelka jako při stehu předním.

Kreslí každý steh, nazvíce polohu čárky, kterou zastupuje, a často stehy a švy v otázkách zopakuje, na pruhu sama ukazujíc, nebo i k tomu dívku některou zavolajíc.

I. Perlový steh.

2. řada.

„Odměřte si od poslední řady stehů $2\frac{1}{2}$ cm, a zabodněte tam špendlík. Tento prostor mezi každým stehem novým odměříme. Navlečte tutouž nit do téže jehly.“ Viz III. sv. „Šití.“

Pilné dívky nechť tento steh opakují, by se druhými stejně sešly se, a pak ať učí se jej přes 2 nitě, a třeba i v niti tažené.

II. Zadní steh.

3. řada.

„Tímto stehem není sešívání ani pěkné, ani pevné, a sešívají se takto látky starší i lehčí. Podobá se stehu perlovému, ale nedopichujeme

při něm až k stehu, proto také jmenuje se: perlový nedopichovaný.“

Tyto dva stehy: perlový a zadní, dívky matou si, a nutno dobře jim je vysvětliti.

Viz III. sv. „Šití.“

D. „Vezměte míru, odměřte od stehu zadního 3 cm, tam zastríhněte a utrhněte látku. Kus se stehy nechte si venku a druhý pořádně složte, i schovejte do skřínky. Kousek látky 5 cm široký vezměte ze skřínky. Nyní naučíme se prvnímu švu.“

Výklad, co jest šev, zopakuje se, a též že jest to šev spojovací.

II. Spojovací šev.

4. řada.

III. Šev francouzský.

1. Výklad, co jest a jak se šije.

2. Od které strany šije se.

3. Že to jsou 2 švy spojovací:

1. předním stehem a 2. perlovým stehem šitý.

„Oba volné kraje k sobě položíte, a sice: na lícní stranu od poslední řady stehů položíte dlouhý kraj kusu 5 cm širokého, a oba tyto kraje švem spojíme, totiž ušijeme šev franzouzský, a 1 šev ušijeme na 3 mm od kraje. Takovým švem sešíváme starší věci, zástery a vůbec prádlo, které potřebuje méně pevného šití.“

Druhý šev po přeložení na $\frac{1}{2}$ cm šije se.

„Teď ten ušitý šev vespozdej hezky vyškrtejte a přeložte směrem ku stehům předcházejícím.

IV. Steh obnitrkový.

5. řada.

Kus látky od franzouzského švu přeloží se v půli, v polovině nehtem zaškrtně a v tom založení šije se steh obnitrkový.

1. Zapošíti nitě;
2. poučení, jak stehy klásti;
3. jak hluboko vpíchatí;
4. pokyn, že šije se steh v přeložené podvojné látce, jako ve dvou krajích;
5. poučení, jaké kraje tento steh spojuje.

III. Obnitka v krajích pevných.

6. řada.

„Vezměte proužek látky na 3 cm, který jste utrhly se začátku s krajem pevným. Máte nyní dva pevné kraje: první na kusu ušitému, druhý na proužku 3 cm. Ráda bych ten proužek 3 cm spojila s ušitým kusem. Co učiním? Ušiju šev spojovací. Jaký? Učily jsme se, že oznámkový steh spojuje dva pevné kraje. Nuže spojíme je stehem oznámkovým. Tomu švu říkáme oznámká.“ „Šití“, sv. III.

Po oznámkce zopakuje učitelka všechno, co o stezích byla vykládala.

III. Stehy a švy lemujići.

III. Steh obrubový.

7. řada.

„Kousek ušitých stehů uschovějte do skříňky a zabalte do papíru! Byť i začátky vaše nebyly příliš čisté, jelikož dlouho na nich šijete a ruce vám potí se, přece musíte jinak dbát, by zůstala práce vaše dle možnosti čistá. Vyndejte si velký kus látky, který jste utrhly před šitím franzouzského švu. Budeme se učiti na něm obrubovém stehu.“

První obruba.

Výklad s kreslením:

1. Co jsou stehy a švy lemujići;
2. co jest obrubový steh;
3. jak se šije;
4. jaké stehy jsou obrubové;
5. jakou niť navlékneme: tenčí niť i jehlu;
6. zakládání látky k obrubě.

(Viz III. sv., str. 21.) Obruba na $\frac{1}{2}$ cm.

Druhá obruba.

8. řada.

Obroubí se kraj takovou obrubou, jako jest první na kusu se stehy ušitými od oznámkky.

III. Oznámká v krajích obrubových.

9. řada.

Poučení, že jsme kraje ovroubily, by byly pevné a my mohly šití oznámku. (Sv. III.) Tím je sešíjeme švem oznámkovým.

E. „Odměřte $3\frac{1}{2}$ cm od této obnitky a látku utrhněte: $2\frac{1}{2}$ cm je mezera, 1 cm pro šev.“

III. Šev krejčovský.

10. řada.

„Utrhly jsme látku, bychom ji spojiti mohly, a tím spojením naučily se švu krejčovskému. Jest to podvojný šev obrubový.“

Svazek III.

Učitelka dá kraje nejdříve sestehnouti k sobě, by neposunovaly se. Pak učí šití šev, načež ukazuje, jak stehování vytáhnouti a šev spodem vyškrtnutý směrem ke stehům a švům položiti.

F. Látka po odměření $3\frac{1}{2}$ cm utrhne se.

II. a III. Zápošev.

Tento šev jest ze všech nejtěžší a proto se má několikráté opakovati, by cvikem dívka nabyla zručnosti. Nepřijde na to, kolik švů ušije se. Zápošev sestává ze dvou švů:

1. perlového: spojovacího nebo předpravného.
2. obrubového: lemujícího.

Rozvrh a postup učiva o zápošvu.

- a) Jaký jest to šev.
- b) Z kolika švů skládá se.
- c) Jaké kraje spojuje.
- d) Který šev z obou jeho švů dříve šije se.
- e) Oba spůsoby šití švu předpravného.
- f) Co učiníme, když ušily jsme obojí kraje stejně vysoko.
- g) Jakým stehem spojovacím šije se šev předpravný.
- h) Kolik druhů zápošvů známe.
- i) Jak široký může být plochý zápošev.
- k) Kolik obratů práce třeba nám k zápošvu:
 1. Vyškrtnání a hlatení švu prvního;
 2. zakládání látky pro zápošev plochý;
 3. zarovnání i poopravení založeného švu a urovnání nitek od krajů;
 4. šití druhého švu: obrubového;
 5. kulacení zápošvu, by šňůrce podobal se.

- l) Kterak vyškrtává se šev předpravný a na které straně.
- m) Jak vypadá zápošev kulatý po rubní a jak po lícní straně.
- n) Čemu podobá se plochý zápošev.
- o) Jakou polohu má jehla při vpichnutí ke druhému švu.
- p) Kam smí se jen vpichnouti v založení.
- q) Kolik nití tkanivových smí být při kulatém zápošvu mezi oběma švy nejvíce, a kolik jich má být nejméně.
- r) Zapošívání konečku nitě.
- s) Poloha švu při šití, na kterém prstě a jak leží, i od které strany šije se.
- t) Důležitost, by šilo se přesně po niti již při švu předpravném, nebo v čáře rovné při krajích kosých.

Všechno, co o zápošvu se má říci, nechť učitelka se žákyněmi důkladně probere hromadně, dříve než začnou šít první zápošev. Podrobň všechno ať vysvětluje, svůj výklad kreslením provází nebo ukázkou, sama na látce pracujíc, kde nestáčí kresba. Čemu učila, zopakuje v otázkách. Takovým důkladným vysvětlením uspoří i sobě i žačkám velkého namáhání.

Zakládání a kulacení zápošvu, jakož vpichnání jehly nazváce musí mimo hromadný výklad jednotlivě ukázati a vůbec několikráté zápošev zopakovati.

II. a III. Zápošev plochý.

11. řada.

Na 1 cm od krajů šije se steh perlový. (III. sv., str. 15.) Oba kraje stejně vysoko sešíjí se švem předpravným, načež se šev vyškrtá, uhlatí a založí jako obruba, též i tak šije: ploše a rovně.

G. Roztrhne nebo rozstříhne se látka za $3\frac{1}{2}$ cm.

II. a III. Zápošev kulatý.

12. řada.

Sv. III., str. 16., jest popsání.

Zde přede vším hlediž k zakulacení zápošvu. Zručné dívky by mohly šít již steh předpravný, by jeden kraj druhý převyšoval. Jelikož kulacením látku ráda se shrnuje, nezbývá, než škratit a hlatit šev předpravný po několika stezích; ale budiž vždy škrtnuto od dolejška k hořejšku. Upravování nitek pod zápošev od levé strany ku pravé.

III. Látka na $3\frac{1}{2}$ cm ode švu posledního šikmo rozstříhne se.

„Chceme-li cvičiti se v sešívání kosých krajů, nebo při šití prádla nám tento spůsob často naskytá se, rozstříhneme si předeším látku kose. Položte pruh váš na lavici, by ušitý kus lícni stranou ležel po levé vám ruce. Odměřte na hořením kraji volném od zápošvu $3\frac{1}{2}$ cm směrem ku pravé straně a zabodněte tam špendlík. Na kraji dolením odměřte 8 cm v tomtéž směru a zabodněte tam špendlík, a nyní od špendlíku ku špendlíku přeložte látku kose, přeložení uhlafte, by bylo pevné, a v této rýze látku rozstříhněte.“

III. a III. Zápošev kulatý na krajích kosých.

13. řada.

Zde jest důležito, by šil se šev předpravný v stejné, rovné čáře. Jelikož po niti nelze šít, přeloží se a sestahuje oba kraje k sobě. Též šije se tento šev v kosých krajích o něco nižejí než v rovných, aby nité zde více třepí se.

IV. Stehy ozdobující.

IV. Steh perlový ozdobující.

14. řada.

Na $2\frac{1}{2}$ cm od posledního švu vytáhne se nít a v mezeře její šije se perlový steh přes 2 nitě. (III. sv.) Toto cvičení může se vypustit, nebo pilnějším předati.

IV. Steh perlový v podvojně látce.

15. řada.

Široký záhyb.

Na $2\frac{1}{2}$ od 14. řady.

Zahýbek na $1\frac{1}{2}$ cm široký.

Popis III. sv., strana 33.

I. Steh přední v podvojně látce.

16. řada.

Úzké záhybky.

První záhyb úzký na 10 nití široký. Mezi předešlým a tímto zůstane 25 nití. Druhý na 6 nití. Mezi tímto a předešlým odečteme 15 nití tkaniva.

Tyto dva záhyby položí se směrem k předešlým švům. Pak ušíjí se i úzké záhyby položené směrem opačným.

První na šest nití, druhý na deset nití. Při tomto položení směrem opačným, učí se dívky znáti obadva směry, kterými se kladou záhyby na náprsenkách u košíl.

V tomto druhém směru může se učiti ještě jeden záhyb široký stehem perlovým, jsou-li dívky pilné a zručné. Stačí-li čas, vyučuje učitelka ještě některým jiným stehům ozdobným než pruh ukončí. To arci jest jen výminkou a určeno pro pilné a zručné žákyně.

Mezi každou řadou vynechá se pravidelně prostor $2\frac{1}{2}$ cm.

IV. Steh smyčkovací.

17. řada.

V přímé čáře protažené steh smyčkováný čili kroužkový učí se. (Sv. III. a VII.) Na polovině nebo na $\frac{1}{3}$ může učiti stehu smyčkovému pro dírky knoflikové. Sv. III., str. 36.

IV. Steh obšívací.

18. řada.

Tento steh může být vynechán, nebo na $\frac{1}{2}$ čáry při čís. 19. cvičen. Sv. III. a VII.

IV. Steh tamburový.

19. řada.

Též v čáře rovné. (Sv. III. a VII.) Šije se červenou bavlnkou.

IV. Steh řetizkový.

20. řada.

Červenou bavlnkou.

V čáře rovné. (Sv. III., str. 12., obr. čís. 5.)

V. Lemování pruhu.

a) Obrubou.

b) Lemovkou.

III. a V. a) Obruba na kraji hořením.

21. řada.

Založí se na $1\frac{1}{2}$ cm široká obruba a ušije stehem obrubovým.

III. a IV. a) Obruba na krajiolením.

J. Od poslední řady stehu odměří se $2\frac{1}{2} \text{ cm}$. Za tím vytáhne se 6 nití tkaniva, pak odměří se opět 3 cm , vytáhne se 1 nitka z látky a nyní na 1 cm od této poslední vytažené nitky přebývající látku ustříhnem. Potom dle té nitky, co je na cm od kraje, založíme, přiložíme to k těm šesti vytaženým nitkám, a takto připravenou obrubu narýhujem.

IV. Mřížka.

22. řada.

Budiž předem povídno dívčákům, co mřížkou nazýváme, na čem zakládá se, ale všechno jen stručně a povšechně.

Obruba založená lemuje se mřížkou základní. (Sv. III., str. 23., obr. čís. 12. a 13. Učí se, že:

1. Nitě šicí nití látky o něco tenčí mají být.
2. Šije se od levice k pravici.
3. Jak položí se obruba na levý ukazovák.
4. Jak vpichá se jehla.
5. Steh.
6. Každý steh skládá se ze 2 stehů, které utvoří kosý křížek: 2. steh leží na 1. Mřížka též obšívá se i v druhém kraji nití tažených.
7. Kam se při tomto 2. obšívání vpichá.
8. Bedlivý pozor dávatí sluší, by stehy byly všecky stejně daleko vypichovány.

Pilné mohou ušít ještě jednu řadu pod tím mřížky středem protažené; sv. III., str. 24., obr. čís. 15.

Budiž jim stručně povíděno, že se takto překrásné vzory a krajky šijí, a mohou se práce takové ukázati jim.

Nyní ještě strany podél olemujem.

Na jedné straně olemujem rovným proužkem látky.

V. b) Lemování pruhem látky.

K. Z kusu látky 10 cm , odtržené se začátku, utrhнемe proužek na 2 cm široký.

Kraj pruhu na $\frac{1}{2} \text{ cm}$ založíme.

23. řada.

Srovnej: Sv. III., str. 26. Šije se druhým spůsobem. Na každé straně lemovku na $\frac{1}{2} \text{ cm}$ založíme, by zůstal proužek na 1 cm .

V. b) Výpustkem.

I. Opět utrhнемe proužek z látky na $2\frac{1}{2}$ cm široký.

24. řada.

Srovnej: III. sv. str. 26. a 27. jest popis práce.

Pruh šicí jest ukončen.

Kdyby náhodou některá děvčata před skončením roku ušila pruh, nechť obrubuje malý předmět, nebo šije zástěrku.

Pátou třídou ukončena jest škola obecná a dívky postoupí do školy měšťanské, do níž mají přinésti si základních vědomostí o ručních pracích. Tam budou nyní dále šítí již předměty a učiti se ozdobování a šití ozdobnému.

Učitelce ve škole měšťanské nebude již třeba, by základní učivo probírala dopodrobna, nebo dívky zvykly si vnímati pravidla a poslouchati, co se jim vykládá. Výklady její budou již určitéjší, povšechnější, ale přece zůstaniž věrnou začáteční methodě: učiti tak, by dívky nejprvě o věci slyšely, pak ji viděly jak se pracuje, a potom teprvě o ní pracovaly. A sice: vysvětlujž, kresli, i ukazuj a opakuj! Jako v prvých třídách rozebírala oka a stehy, nyní rozebíratí bude se stavění stehů. Spojí ve vyučování užitečné s krásným, a s obojím vychovatelství. V pracovně zařídí si přísný pořádek, aby podobala se domácnosti vzorné, v níž vykáže všemu své patřičné místo, pro všechno konání určitý postup, pořádek a čas. Každé dívce dá něco na starost a zvyká ji tak nějakou povinnost vykonávat, přihlížejíc k tomu, aby se to dělo svědomitě.

Na příklad jedna dívka má na starosti tabuli školní; i má dbáti, aby byla křída a houba, utěrák, vůbec všechno, vždy na místě, v pořádku a ku kreslení připraveno. Jiná se stará o umyvadlo, ručník, jiná opět zavírá třídu pracovnu a pod.

Tak dívky, jako členy rodiny, svoji povinnost vykonávají ku vlastnímu dobru a ku prospěchu celku.

Zdar a čestná pověst školy, kterou navštěvují, má jím být hvězdou zářící a základem jich slušného ve škole i mimo školu chování. Učitelka má proto vždy s láskou o škole mluviti, lásku a důvěru ku škole u dívek rozněcovati, za dobrou pověst školy jich odpovědnými učiniti. Ku škole má přilnouti dívka s onou láskou, s jakovou přilnula k domovu; vždyť polovinu dětství svého v ní strávila, dostalo se jí v ní svědomité

peče, jako doma u rodičů, a žila v kruhu spolužákyň jako mezi sestrami. Žákyně napomenou též jedna druhou, neboť láска ku škole je pobádá příhlsžeti k tomu, aby jednotlivé z nich nekazily dobré pověsti její. Úctu a zdvořilost ať mají dívky ku všem členům učitelstva a zvláště když jsou nyní žákyněmi nejvyšších tříd ať vytkne se jim, že mají býti vzory pro třídy nižší.

Učiňmež dívkám školu milou, aby, když ji opustí, zůstala jim ve vděčné a krásné upomínce.

Učitelka má dívkám ukázati lásku a shovívavost, jak to matinka doma při veškeré přísnosti činívá, aby dívky jí důvěrovaly, ji ctily a milovaly. Však do podrobných soukromých záležitostí učitelka pouštěti se nemá; ujde tím mnohemu nedorozumění a mnohé mrzutosti.

Tento cit nejhlubší úcty a lásky ku škole a ku všemu, co s ní jest ve styku, má hluboký význam v životě dívek, školu opouštějících, a proto budiž v nich pěstován a živen.

Šestá třída.

I. třída školy městanské.

Ve škole městanské žádá se již více od dívek, ale přes to učitelka nezapomíná, že to jsou děti. Na to pamatuje nazvíce při vysvětlování učiva, by každou částici rozebrala podrobně, jasně, srozumitelně vyložila věc, a neustala, dokud žákyně nepochopily. Takové opakování bude se zdát zbytečné, a přece jenom na opakování zdar vyučování každého zakládá se. Vždyť učitelka mluví na celou třídu a tu nestará, řekne-li to a ono jednou i dvakrát, ale dobré jest, řekne-li to vícekrát, aby slova její a význam vnikly i v hlavičku tupou.

Sborové vyučování v této třídě s těží ji bude lze udržetí ve stálém proudu, a nastane jí, by vyučovala též jednotlivě.

Výklad však budiž vždy sborový, a byť i se opakoval k vůli opozdilým, tak vždy ať celá třída naslouchá mu.

Kreslení provázejž stále nauku. Nejen kreslení střihu, ale i stehů a švů, též ukazování předmětů ušitých, totiž nazvíce ženských košíl, na nichž dívky mohou stehy a švy i sestavení košíle dobře seznati, doporučuje se. Vzor dokonalý dívkám před oči stavěti, jest velice s prospěchem a pomáhá učitelce, nebo slovo její v představě žáček oživuje se ukázkou.

Pak jest velice nutné zde zapisování.

Každá ať zapisuje si postup práce od začátku, poměry, rozpočty, a kreslí stříhy do své pisánky.

Od této vyšší třídy přestaneme již podrobně jednotlivé obraty probírat, i otázky na ukázkou dávati. Probereme jen postup práce a učiva. Pokyny v prvejších třídách dané stačí. Dívky již lépe chápou, mají-li dobrou předpravu základního učení. Kdežto v elementárním cvičení nutno bylo rozebírat každé oka a stehu vpichnutí, každičký obrat podrobně, by byl pochopen celou třídou, stačí nyní rozebírat jen druhy stehů, švů, částic košil, a t. pod.

Mimo material určený pro VI. třídu, určí, by dívky přinesly si ještě: nůžky pro stříhání a malé pro vyšívání, slabé špendlíky, podušku na špendlíky, těžkou podušku s háčkem pro šití, jehelníček pro jehly, bodátko, bílou tkaničku, žengličku, sešitek a tužku na zápisky, několik podepsaných štítků na práce, na krabici a podušku. Dívky mohou přinést si jak plátno, tak i širding na ženskou košili, ale jedně a též míry. Více doporučuje se širding, nebo není-li plátno výtečné jakosti, není vhodné pro učení.

Předpravné a úvodní učivo roztríď si postupně:

I. V první hodině uvítá učitelka dívky, připomene jim důležitosť ručních prací, a zvláště šití prádla, kterému nyní učiti začnou se; slovy srdečnými povzbudí jich k čilsti, k snaživosti, pilnosti, upozorní, by čistotu v pracích udržely a o pořádek dbaly. Připomene, že si přeje a za povinnost jim ukládá, by každá krabici svou měla v největším pořádku a v ladu. Podotkne, že bude ob čas krabice prohlížeti a přisně o to dbát, by každý konsek byl patřičně složen a uložen.

II. Učitelka vykáže každé žákyni v pracovně místo.

III. Pak vykáže dívкам ve skříni místo pro práce a buď třeba hned nebo budoucně ustanoví učitelka vždy jednu dívku od každé skupiny (od každého stolu), které uloží budit nad pořádkem před hodinou při rozdávání a po hodině při ukládání krabic do skříně. Tyto pořadatelky nechť střídají se mezi rokem.

IV. Všeobecný pořádek po hodině, nazvíce aby nebyly ani papíry, ni ostřížky na zemi, židlíčky a umyvadlo v pořádku atd., svěří jedné dívce. Tyto hospodyňky určují se vždy na týden.

V. Učitelka prohlédne, jakou látku a náčiní si každá přinesla, a kde nalezne vady, ihned na ně upozorní a nových věcí opatří káže.

VII. Poučení o plátnu, batistu, o tkanivu bavlněném, o nití k šití. Zde již může učitelka výklad svůj rozšířiti. Látky viz III. sv., nitě V. sv. Upozorní na plátna špatná.

VIII. Opakuje, co jest šití, účel jeho, steh, šev a jaké druhy obou známe, s širším již věcí rozborem, a vyloží, co nazýváme šití bílého prádla. Methodou vykládací i doptávací o tom pojedná se.

VIII. Opět vyloží, jak zovou se oba kraje látky, a zopakuje všechno na základě V. třídy, jak o tkání, tak o tahání nití, o míře, o měření, o stříhání a trhlání.

IX. Jaké prádelné kusy šijeme, učitelka poví, i ukáže buď o tom dobré a jasné kresby, buď hotové práce. Promluví o tvarech každého předmětu a vysvětlí, že zakládá se každý tvar na rozdělení látky v částice. Tyto částice kusu celého stříháme. By měly tvar žádoucí, stříháme je dle míry, rozpočtu a poměru jednotlivých. Nastřihané částice šitím spojujeme v celek — v předmět usítý, a také jej i zdobíme.

Předpravné práce tudiž jsou:

1. Rozpočítávání poměrů.
2. Přistřihování prádelních kusů.

I. Dvouklínová ženská košile.

Učitelka ukáže ženskou košili, kterou dívky budou přistřihovati a šití. Promluví několik slov o tomto kusu prádelném, rozebere částice její:

- a) podolek,
- b) klíny,
- c) rukávy,
- d) výstřih u krku,
- e) jméno.

Nyní udá míru délky. Všechny bez rozdílu šijí košile na 110 cm dlouhé. Dívky odměří si látku dvojnásobné délky, 220 cm, a pak táhnou niž i ustříhnou podolek.

Nyní si takto roztríďi učivo:

1. Zarovnání látky ve krajích volných i vytažení. Dívky návodem učitelčiným plátno zarovnávají.
2. Přeložení podolku přesně v polovici; může se i táhnouti níž.

3. Kraje dá dívkám příspendli k sobě, by neposunovaly se, nebo stále zření mějž, že má před sebou děti.
4. Označiž nyní na tabuli plochu látky přeložené čarami obrysnými, a číslicemi naznačiž délku. Při tom upozorniž na kraje a položení látky: nahore a dole.
5. Nyní učitelka udává poměry délky a šířky a napiše hned číslice k čaram. Dá dívkám šíři látky změřiti, a kdyby, jakž u tkanin bývá, byly nestejné, vysvětlí, že zde nelze vždy míti zření k tomu, leč by šíře 88 cm, kteráž má k délce 110 býti, o mnoho přesahovala. Pak se ustříhne kus se šíře.

Tak znamená, měří mřou dřevěnou a kreslí na tabuli jeden díl za druhým, ku každému poměru číslice pišic, celou ženskou košíli mimo rukávy a výstřih, načež zopakuje všechno v otázkách; když dívky porozuměly výkladu, zavolá některou žákyni k tabuli, by vykládala a opakovala, čemu učitelka byla dříve učila, při čemž ostatní dívky, co na tabuli naznačeno, kreslí do svých sesítků.

Učitelka řídiž se poměry udanými ve III. sv., kde ve přiloze jsou kresleny obrysné čary ženské košile.

Učitelka prohlédne nyní každé dívce zvlášť, zdaliž plátno dobré zarovnala, přeložila, a pak jim káže, by nyní samy na látce měřily poměry a špendlíky na podolku si je označovaly, tak jak na tabuli na kresleno jest.

U tabule jedna dívka vždy střídavě může rozpočet udávati druhým.

Když učitelka prohlédne práce všem jednotlivě, dívky teprvé dle návodu jejího přistřihuji.

Přistřihování předešle několik slov o nůžkách, jakých beřeme ku střihání, i jak se drží při střihání. (Sv. III.)

Tento methodou i klíny, rukávy a výstřih u krku se střihají. Vždy předchází výklad s methodou názornou.

Učitelka na tabuli měří, kreslí, počítá, čísla označuje, dívky pak špendlí a když práce prohlédla, střihají.

Než začne šít na košíli, probere jakým stehem a švem díly jednotlivé spojí se, a jak zaobroubí. Stehy i švy nakreslí, a zopakuje, jak jich budou šít, a žádá již nyní, by byly stejně velké, stejně od sebe, jedné polohy, stejně přitahované. Zopakuje též držení jehly, navlékání nitě i zapošívání, a vyloží, kdy mají šít k podušce připínati, jak a proč připíná se.

Takto celou košíli probere postupně, jak v přistřihování činila i v šití, rozebere práci do nejmenších částic, vyučujíc methodou vykládací i doptávací.

Když na jednu košili bylo nastříháno, nechť každou hodinu následující, jak dlouho koště se šije, jedna z žákyň na tabuli kreslí jak podolek, tak klínky, výstřih i rukávy, s udáním poměru v číslicích a sestavení ustřížených dílů s udáním švů, jakými šití se bude. Avšak stříhaní poměrů budiž zde vzato na pilnou úvahu, by dívky dovedly na každou délku koště rozpočítati a stříhati. Tak na 120, 80, 100 a t. d. Takto všechny žákyně budou tomu rozuměti.

Ku konci nakreslí si žákyně ve škole poměry koště, stříhaní i koště sestavenou do sešitků svých v $\frac{1}{10}$ velikosti. Doma pak na papír ji kreslí ve velikosti $\frac{1}{5}$.

Zde v plné míře platí a rozhoduje pravidlo: **opakuj a zapisuj!**

Učitelka pobádejž dívek stále k pilnosti a navádějž, by tužily se a všechny stejně koště ukončily. Přese všechno napomínání však přece vždy bude několik napřed a jiné opět pozadu. Hromadně začnou, jednotlivě skončí. Tu nezbývá, než aby učitelka dozírala k jednotlivým žákyním. Avšak ať dívky začínají každý steh i šev samostatně, a každá ať udá, proč tak pracuje.

Zavediž si i zde, by zručné a schopné ke druhým dozíraly.

II. Známkování.

Při známkování jména připomene, že letos upotřebí na pradelním kusu, čemu byly v loni učily se na tabulce stehů křížkových.

„Jméno šijeme za účelem, by každý své prádlo poznal. Znamenáme vždy první písmeno jména křestného a první písmeno příjmení. Číslicemi naznačujeme, kolik kusů od kterého druhu máme, a též bychom snadno jich sčítati mohly. Znamenáme bavlnkou tenkou, která červeně jest barvena.“

Nyní ukáže místo, kde známkovati budou, a jednotlivě přihlíží, pracují-li správně. Známkují z tabulky své, na které v loni učily se.

Hlavní jim dá za pravidlo, že písmena musí ušiti se v jedné čáře či niti, že mají mít jednu velikost a výšku, aby jak začáteční křížky, tak i hoření v jedné čáře běžné ležely.

Šití koště mohlo by nyní sledovati bezprostředně spravování prádla, či záplatování, kterému dívky na tabulce cvičné učiti se mají. Určeno, by vsadily jeden čtverec a jeden trojúhelník.

Tímto zařízením přejde od ušití nového kusu prádelného k použení o spravení starého prádla, a může si i tím tak srovnati vyučování, by začala učiti stehům vyšívání opět hromadně, k čemuž mějž zření největší. Jakmile všechny košile ženské ve třídě ušily se, přejdiž k vyšívání. Dívky, které nešily záplaty, ale přece hromadnému o tom výkladu poslouchaly, mohou pak, když pilné sitují, šít teprvé tabulku záplat. Samo sebou na rozum vstoupí, že k možné skupině úplně neschopných a nedbalých zření mítí učitelka nemůže. Také často nemoce dívek porušují hromadný postup, a proto vždy budou ve škole vyjímky.

Hromadný postup působí však velice na ctižádost dívek, a trváme, že bude ubývati nedbalkyň s vyučováním hromadným, nebo jednak budou podněcovány k pilnosti příklady, jinak bude jim práce, slovem oživena, milejší i zábavnější, nebo nelze upřítí, že vyučování jednotlivé, prováděné ke všemu ještě bez ladu a skladu, při němž přísná kázeň školní udržuje se a udržovati musí, na dívky čiprné, ohnivé velice neblaze působí, a spíše potlačuje, než povzbuzuje jejich pilnosť, jelikož duch jejich nemá při tomto vyučování žádné dostačitelné potravy.

Soudný myslitel nemůže ubrániti se dojmu, že tyto nadané, ohnivé dívky při vyučování jednotlivém i nudí se.

III. Záplatování.

Učitelka připomene žákyním, že právě takovou, ne-li větší důležitosť, než šítí nového prádla, má spravování chatrnějšího, pročež se dívky i tomuto učiti budou. Poněvadž zástěrky a p. nejvíce jsou proužkovány, určí učitelka, by si žákyně přinesly látku pruhovanou as takové velikosti, by z ní se dal vystříhnouti čtverec 20 cm veliký a záplaty naň.

Záplatování předešle výklad stručný o tvarech měřických, nebo každá záplata musí mít tvar úhledný a dokonalý. Kreslí tvary měřické, a dá dříve čtverec nebo i jiné tvary z papíru ustříhnouti, než dívky střihají z látky. Při tom poučiž, že z takovýchto ustřížených tvarů z látek barevných, pestrých každé jakosti sestavují tudiž sešívají se celé plochy, čemuž říká se šitá mosaika, která i malebně sestaviti se má. Poučí stručně s pouhým naznačením, co jest mosaika.

Při tom podotkne, že při sešívání tvarů k sobě má každý jednotlivý vyniknouti, ale záplaty že mají v celek dobře zapadnouti a sestavit plochu.

Poučí, že důkladné spravování jest takové, které krásně ušito jest, a kterému pfele věnovala se.

Učivo rozebere:

- a) Kdy záplatujeme;
- b) jaká látka berě se na záplatu;
- c) co jest záplata;
- d) o mnoho-li větší ustříhne se záplata než roztrhaná částice jest;
- e) jak dbati sluší, by při pruhu a vzoru kresba, při hladké látce osnova a útek záplaty a kusu spravovaného byly jedny a tytéž;
- f) jak vystřihuje se otvor pro záplatu;
- g) všívání záplaty;
- h) jaké spůsoby známe:
 1. zápošvem,
 2. obnitkou v krajích obroubených,
 3. řetízkem při flanelu. Viz sv. III.

O jiných záplatách v škole neučí se.

Učitelka ukáže a názorem vysvětlí dívкам některé druhy spravování v látkách hladkých, vzorovaných a pestrých, pruhovaných i květovaných, ku kterémuž účelu má vznorné tabulky připraveny.

Na to vystříhnou dívky návodem učitelčiným nejprvě čtverec určité velikosti, načež záplatu všívají, při čemž zření má učitelka, by stejný proužek přišel k stejnemu. Při obrubování záplatového pruhu dlužno šetřiti téhož pravidla.

Po čtvercové záplatě šije se druhá v podobě trojúhelníku.

IV. Stehy začáteční pro vyšívání v bílém.

(Příloha obrazec čís. 6.)

Jako učily se dívky šít stehův za účelem šití předmětu a nazvíce bílého prádla, učí se stehům ozdobným a základním stehům vyšívání za tím účelem, by poznaly začátky ozdobování.

Učí se na pruhu postupně od lehčího k těžšímu.

Každý steh budiž sborově vysvětlen a naučen. Důkladný popis, názorná práce a dobrá kresba sleduj výklad! Též ukazuj ž učitelka práce hotové, nazvíce pak při výkladu, i vyšívané.

Před vyučováním opatří si již, by dívky přinesly si $\frac{1}{2} m$ širdingu; i stříhnou si ve škole pruh dle míry udané, který bud ve škole před-

tiskne se dle vzorné předlohy, bud předtisknouti se dají všechny stejně. Z jedné šíře jsou 3 tabulky, i mohou si 3 a 3 dívky koupiti $\frac{1}{2} m$.

Než začne vyučovati, promluví o účelu tohoto cvičení. Pak přejde k tomu, co jest ozdoba, a stručně dívкам vysvětlí, že ozdobují se vyšíváním kusy prádelné. (Ozdoba, viz sv. VI.)

Promluví pak o látkách, na nichž vyšívá se, a poví, co je batist, muselín, i o plátnu a bavlněných tkaninách vykládá, načež poví jim o bavlně k vyšívání, i o jehle.

Nyní dívky bavlnku vyšívací přestřhnou, každé přadénko zvláště do papíru zabalí, a na papír své jméno i číslo bavlny napíšou. Pak velí, by dívky navlékly do jehly silnější nit, pruh před sebe položily nakreslenou čárou nahoru a dávaly pozor.

1. Steh smyčkový.

„Učily jste se, dívenky, stehům v šíti vodorovným — (kreslí čárky) pak kolmým (|), na to kosým (＼) a křížkům (×). Tento steh, který vidíte na pruhu, jest zcela nový. Jest to smyčka zadrhnutá. Víte, co jest smyčka! Pletly jste z ní oka, háčkovaly, a nyní z té smyčky budete šíti stehy. A není to všechno, čemu ze smyčky učiti se budete. Smyčka je základem sítování, drhání, i krajkových stehů. Řada stehů ze smyčky ušitých podobá se čáře načrtané ze samých stínových čárek v kreslení. (Ukáže na kresbu stehu.) Jsou to kolmo črtané čárky, dole svazované. To svázání vyvodí se ze smyčky, a proto stehu tomu říká se: smyčkovaný nebo kroužkovaný, že jím kroužky obšívají se. Tím svázáním steh v dolením kraji upevní se, a utvoří šňůrce podobný okraj; proto tímto stehem zdobí se kraje. Některá z Vás snad již vloni šila tento steh, ale učila se jenom jej šíti. Steh smyčkový, či kroužkový, sjde se od levé strany ku pravé. Vezměte pruh do ruky levé, a jehlu navlečenou do ruky pravé. Vidíte čáru rovnou nakreslenou?! Na té šíti budete. Steh smyčkový žádá si podložení nitě. Na tuto nit smyčky navlékají se. Především tudiž protáhnete čáru nití. Protahuje se od pravé strany k levé. Začněte! Zapošijte v konci čary: uzlíčků dělati nesmíte při vyšívání! Napněte si látku přes levý ukazovák, přidržte palcem a prostředníkem a nyní přesně v čáře kreslené šijte dlouhé stehy. Spodem nabeřete 2, nejvýše 3 nitky, na licu steh delší ušijete, aby bavlna více ležela na vrchu. Takto.“

Učitelka ukazuje práci, sama protahuje na silném plátně červenou vlnou, by stehy znaly byly; dříve ještě nakreslí stehy. Pak jednotlivě prohlíží práce dívкам. Dbát zde velice nutno, by dívky práci

dobře napínaly, nebo v tom chybují a rády si pohoví! Těž dbá, by neušily najednou několik stehů, jakoby řasy nabíraly; to také rády dívky dělají a celý výkres tím skrčí. Jenom netrpěti chyb a nesprávnosti dívčáků! Na dobrém protažení mnoho záleží, pročež ať učí se tomu správně.

„Protaženo máme, i můžeme šít. Od levé strany. — Položte látku s čárou protaženou přes ukazovák levý, by čára ležela po prstě, ne přes prst, totiž: hoření konec pruhu k ruce, dolení k vám. Takto! Prostředním prstem přidržte látku za čárou, zde kraj, a malískem přidržte látku s předu pod rukou. Nyní látku pěkně napněte! Palec zůstane svobodný. Proč?! Palec má velkou při šití stehu smyčkového úlohu. On udává stehům směr a vede je. Zkuste napínání ještě jednou!“

Když učitelka přesvědčila se, že mají dobře látku napnutou, učí, by zapošily níť, a vysvětluje steh.

„Níť spusťte dolů, a nechte ji. Palec na ni položte, by neposunula se. Vpíchněte zpříma jehlou horem těsně za níť protaženou a vypíchněte ji dole bezprostředně pod níť protaženou ven. Palcem níť stále držte, nebo jehla musí vytáhnouti se přes níť. Proč přes níť? Aby utvořila smyčku! Jak níť položila se? Do smyčky. Nyní palec zvedněte, níť ze stehu vytahujte a palcem podporujte; jakmile uvidíte, že níť blíží se ku konci, zachytňte ji ještě jednou palcem a ukazovákem pravé ruky a přitáhněte steh. Levým palcem posunete steh k levé straně, a ihned jej položte na níť dolů visutou. Tím už čeká na steh druhý. Nuže začněte druhý, a já půjdú se přesvědčiti pak, jak jste ušily stehy. 1. Vpíchněte s hora, 2. vypíchněte pod níť, 3. vytáhněte jehlu přes níť, 4. palec zvedněte, 5. přitahujte steh, 6. urovnejte k prvnímu, a 7. přidržte palec na niti pro druhý steh. Kolik pohybů třeba nám ku stehu? Šijte a N. N. ať předříkává! Neumí-li to, pomůže jí A. Ještě si pamatuji, že steh ku stehu těsně a rovně klásti musíte! Aby z nich byla hustá, rovná šňůrka.“

Tak vystřídává dívky, a při tom dohlíží k nim, by stehy kladly správně a rovně. Po několika stezích určí, by tiše bez řískání šily. Za pošívání učí jednotlivě i sborově, a stále pobádá k dobrému napínání, stehů kladení i utahování. Ku konci zopakuje steh v otázkách.

2. Steh obšivací.

Poukáže se na steh obnižkový, který jest základem jeho.

Tento steh rozebere a vysvětlí se jako smyčkový steh, a vede si učitelka vůbec takto při všech ostatních. (Sv. VII., str. 39., obr. čís. 17.)

3. Stonkový kosý.

Sv. VII., str. 67., obr. čís. 46. Hlavní při obou stezích jest, by stehy jako perličky k sobě řadily se. Opět šňůrku šijeme, ale není dole svazovaná. Dobře označiž učitelka polohu stehů: rovnou při čís. 2., a kosou při čís. 3.

4. Perlový obšivaný a šnůrkový.

(Vzorníky: str. 70.)

5. a 6. Tamburový a týž obšivaný.

Tyto stehy budtež cvičeny jako předešlé: Probere se: protahování, napínání, kladení, poloha a směr stehů, směr vpichnutí jehly.

Při stehu tamburovém opět upozorní učitelka, že vyvozuje se ze smyčky. Nyní smyčka volně klade se a tvoří řetízek. Srovná se s řetízkovým okem v háčkování i s okem pleteným. Řada stehů tvoří řetízek a jest smyčka volná, při stehu smyčkováném jest zadrhnutá. Upozorní, jak níž zapošívá se při čís. 5., a poví, že při čís. 6. ovíjí se steh ušitý červenou nití, jako při šnůrkovém.

Jelikož stehy tyto jsou základem čárkovitého vyšívání, promluví učitelka, když je ušily, o tomto druhu práce, i poví, že stehem prvním lemuje se kraje, stehy ostatními vyšívají se jména. Poví, že vyšitá čárka stehem ozdobným zatačí se rozmanitě do vzoru, jako čárka v kreslení. Postup výkladu:

1. Co nazýváme vyšíváním čárkovitým, a proč?
2. Co vyvouzujeme vyšíváním tímto?
3. Jaké kresby volíme?
4. Když máme kresbu, protahujeme čáry a pak šijeme stehy.
5. Co zdobíme čárkovitým vyšíváním.
6. Čím vyšíváme, a na čem.
7. Jaká může čárka být.
8. Kterak a jakým stehem jednotlivé čárky vyšíváme a jak vedeme si v ostrých hranách kresby.
9. Jakou níž volíme, by obrysné čáry vynikly.
10. O barvitosti vzoru.
11. Čím šití stehů v kresbě nahražujeme.

O všem tom viz důkladný popis sv. VI., str. 82—94.

Učitelka srovná čárkovité vyšívání s kreslením, a poukáže na prostě črtané čárky kresby.

7. Steh kosticový.

(Červenou bavlnou.)

Učitelka může opakovati též řetízek (sv. III., str. 12) anebo jiný toho druhu. (Sv. VI., str. 101—102.) Stehy kosticové jsou těžší.

Poučení budíž:

1. že jest základem opět smyčka;
2. že jsou stehy přímé i kosé;
3. že známkou jejich jest skřížení;
4. že přesnosť, stejnoměrnost a počítání nití zde rozhodují. Kde nelze počítati nití, žádají oko vycvičené;
5. že i volba nitě účinkuje;
6. kde jehla leží při šití, jak látka drží se, a se které strany pracuje se.

Zvoliti může steh kterýkoliv, nebo i dva.

Sv. VI., str. 103—106.

Pak poví dívkám, že stehy kosticové jsou vyšíváné švy, jako prvnější byly stehy. Pak o úkolu těchto švů ve vyšívání pestrému, i kde jich pro ozdobu šijeme.

Sv. VI., str. 99.

8. Steh rusky.

Sv. III. „Šití“ str. 9.

Poví se o vyšívání ruském, a o upotřebení téhož při vyšívání pestrému.

9. Steh vinutý.

Sv. VII., str. 49., obraz čís. 25. a 26.

Poví se, jaká kresba pro tento steh má býti, že zakládá se pouze na ovíjení nitě kolem jehly, a že jde rychle. Od ovíjení nitě má název: vinutý.

Jelikož při tomto stehu pouze zručnost rozhoduje, omeziž se na výklad, ukázku a poučení o práci.

10. Jednoduché dírky střidavé.

Postup v učení budíž:

1. Výklad, co jest dírka.
2. Její účel v šití a ve vyšívání.
3. Protahování obrysné čárky.
4. Prostřihování a bodcem kulatění, nebo při malých propichování.
5. Zarovnání a tvaru kulatého udržování.

6. Obšívání stehem obšívacím.
 7. Jakého vyšívání jest základem.
 8. Účel její ve spojování dvou krajů.
- Sv. III.
9. Mnoho-li látky podhrneme vždy jehlou při rovnání — $\frac{1}{4}$.
 10. Jak vpicháme ku stehu.

11. Dírky souvislé jednoduché.

Zde poukáže se k tomu, jak řady dírek souvisle vyšívají se. Práce jest pak čistší, a běžná řada význačnější. Sv. VII., str. 40.

12. Dírky vypouklé.

- a) Obšíváné. (Sv. VII., str. 40., obraz čís. 18.)
- b) Smyčkováné. (Sv. VII., str. 41., obraz čís. 19.)

Zde jsou dvě čáry obrysné. Tu první dostanou dívky poučení o podkládání a vyplňování mezer, kterážto práce základem jest vyšívání vypouklého. Též ubývání šířky čáry cvičí se. Buď dírky vyšívají se stehem obšívacím, buď smyčkováním.

Dírky jsou základem anglického čili prolamovaného vyšívání. Učitelka připojí k poučení výklad o vyšívání prolamovaném, ukáže práce takové, poví, jaké kresby volíme, a z čeho sestavá. (Sv. VII., str. 37.) Pak o látce k němu promluví, řekne, že vždy pracuje se v ruce, a že jsou dvě hlavní části práce:

- a) rozstřihování;
- b) obšívání.

Obšívá se stehem obšívacím a smyčkovým.

13. Jednoduchý ornament stehem smyčkovým.

Sv. VII., str. 49., obraz čís. 27.

Dívky se tu učí steh smyčkový šítí v čárkách točených, křivolkých, jakých vzor žádá. Dříve šily jen v čáře přímé, i učitelka poučuje, jak práci v ruce držeti, jak ji napínati, jakým směrem k sobě klásti mají.

Poučí, že jest to čárkovité vyšívání, ale poněvadž steh smyčkový jest pevný a vroubí, mohou se po ukončení tohoto mezery látky uvnitř vzoru vystrihnouti, z čehož povstane vzor prolamovaný. Takového vyšívání upotřebuje se na vložky a p.

Nazývá se vyšívání krajkové, že mezery volné mohou se vyplnit stehy krajkovými, o čemž dívky později poučeny budou.

Jinak jest to vyšívání čárkovité.

Po této předpravě učí se dívky začátečním stehům vypouklého neb tak zvaného francouzského vyšívání.

14. Vyšivaná čára stehem kolmým.

15. Vyšivaná čára stehem šikmým.

K podkládání volí učitelka bavlnu čís. 40., jehlu polodlouhou čís. 9., k vyšívání bavlnu čís. 60., jehlu čís. 10.

Tu především učitelka vysvětluje, co jest steh plochý, oba směry jeho, a kreslí je na tabuli. Pak nakreslí čáry obrysné, a učí protahovati a podkládati. Tu zejména necht učitelka klade váhu na důkladné prošívání. Když všechno dobře znázornila, učí stehy šítí, probírajíc důkladně vpichnutí pro steh každý, jehly položení i držení.

Když mají dívky obě čáry vyšité, promluví o vyšívání v bílém, a nazvíce o vyšívání vypouklém stručně, a zopakuje druhy vyšívání, jehož stehům dívky byly učily se.

16. Cvičení stehu stonkového.

Dívky cvičí se rovný steh stonkový ve vzorku vyšívati. Pro cvičení kosého stehu stonkového zvolití může ozdůbku malou, nebo i nápis nějaký, i jméno.

Při tom upozorní, že nazvíce stonky, od nichž má jméno, snitky, a větičky tímto stehem vyšívají se.

17. Jednoduchý vzor provedený plochým vyšíváním na $\frac{1}{4}$ šířky.

Učitelka volí dle schopností a poměrů školních. Kde čas přiliš rychle uplynul, netřeba ani, by vzorek vyšíval se, a přejde ihned k ozdobení pruhu do kola kolem.

18. Zoubky.

Názorným způsobem vysvětlí učitelka rozličné druhy kroužení.

Pruh se ozdobí kroužky kulatými, špičatými, růžovými a dirkoványmi.

Poučení o tom, co jsou zoubky, předchází šítí.

1. Druhy zoubků.
2. Přesnost kresby a práce.
3. Protahování a podkládání.
4. Zářezy.
5. Jak práci v ruce držeti, a jak ji napínati.

6. Volba nitě.

7. Vystřihování zoubků.

Když zoubky probrala výkladem i názorem, učí šíti. Dívky nyní mohou šít již samostatně a učitelka vyučuje dále jednotlivě.

Zopakováno v otázkách budiž stále všechno, čemu byla učila.

Popisy jsou ve sv. VII.

V. Sifování.

Učitelka upozorní na důležitost tohoto druhu práce, na rychlosť, jakou málokterou jinou práci možno prováděti, a konečně jmeneje rozličné věci sifované: záclony, šátečky, síť na ryby z motouze, pokrývky, čepičky, sáčky, vložky atd. Podotkne při tom, z čeho sítuje se: z bavlny, nití, příze, (i barevné) vlny, hedvábí, motouze atd.

Sifování vzato jest v rozvrh proto, by dívky zručné a pilné aspoň o této práci měly ponětí a naučily se obratům jejím. Na důkladné poúčení času nestačí.

Pak promluví učitelka o potřebných věcech k sifování.

Sv. 4. „Uzlovatina“, str. 111—116.

Sifovati se cvičí dívky na zvláštním kousku, nežli se naučí stejně sifovati. Učitelka poví žákyním, že se tak děje proto, poněvadž nemožno sif páratí jako pletený a háčkovaný pruh, a proč jí nelze páratí.

Když už dívky stejně sífují, začnou teprvé pracovati postupně jak v rozvrhu učiva str. 46. udáno jest.

Trojúhelníky. Viz „Ž. pr. r.“ Sv. 4., str. 137.

Trojúhelník od 2 ok s přidáváním v středu hodí se výtečně pro sifování šátků, načež upozorní učitelka.

Čtverec i obdélník, „Uzlovatina“, str. 146. Učitelce jest zmíniti se o mosaice ze čtverců a obdélníku nazvíce, avšak i z jiných tvarů, z nichž sestavují se pokrývky, podušky, vložky, záclony atd.

Upozorní opět, že jednotlivé tvary měřické spojováním skládají se v celek, jako byla vysvětlila jim již při šité mosaice. Tam že přihlíží se k barytosti, zde ku vzorům, ano že i střídáme tvary měřické z jiných látek, jako vyšívaně v bílém na látkách jemných.

Byť i nesifovala celá třída, budiž výklad hromadný, a učitelka kresliž na tabuli oka sifovaná, uzlíčky a postup řady každá.

Obratům sifování však nezbývá, než učiti jednotlivě, nebo sotva jich bude mnoho, které pochopí práce této z pouhého výkladu a názoru.

Avšak přece vyučujž učitelka sborově, methodou ok pletených a háčkovaných, i pracujž jako při pletení a háčkování před žákyněmi.

Při prohlížení prací jednotlivě ukazujž, kde nebylo slovo pochopeno, a mějž zručných k tomu, by u stolu svého družkám obraty sítování ukázaly.

Učivo rozvrhne se takto:

1. Pojednání stručné o nitích, z nichž sítuje se.
2. Čím sítujeme.
3. Kterak oka tvoří se.
4. O uzlíčku, kterým oko sítované vyvouzuje se.
5. Držení jehlic a válečku.
6. Sítování ok.
7. Poučení, že objem válečku určuje velikost oka.
8. „ že z ok sítovaných čtverce skládají se.
9. Jaké čtverce. Kosé a rovné.
10. Půda sítovaná kosá i rovná probere se, s poučením, že ve čtvercích prošívá se.
11. Poučí se o vzorování půdy sítované.
12. Co všechno sítovati lze.

Sedmá třída.

II. třída školy měšťanské.

Sedmá třída jako osmá jest již odkázána jak na vyučování sborové, tak na jednotlivé. Zde obě methody přirozeným spůsobem slučují se.

Sborovým budiž vždy **výklad, kresba a názor skutečný**.

Jednotlivým výkonná práce a zručnost.

Učitelka dbejž, by dívky věděly, znaly a uměly. I přeje pilným volnosti v práci.

Při začátku vediž si jako ve třídě šesté i co se týče uvítání žáček, i napomenutí, i materiálu a pořádku školního; pak zopakujž výklad o plátnu, látkách, niti, s širším o věci zase rozhledem. Též stříhání, kraje, stehy, švy proberou se, i koště ženská dvouklínová, kterou dívky kreslí na tabuli.

Dbejž velice na opakování, nazvíce methodou doptávací! Na opakování a na střídání poměrů; dívky nechť zase vypočítávají a kreslí koště na různé délky podolků.

I. Jednoklínová košile ženská.

Vyučuje se úplně methodou dvouklínové košile.

Méně zručným a nadaným, jichž zná již ze 6. třídy, dá pásek kroužkovati, pouze schopnějším a pilným však postupně dle jejich individuality dá na pásku více a více vyšívat, by všechny stejně ukončily. Vyšívání budiž nazvíce jen opakováním stehů ze třídy VI.

Bychom se neopakovaly marně, nerozepisujeme se o košili této, jen upozorňujeme, by rozdíl obou druhů, jak při klínech, tak při výstřihu u krku, byl dobře vysvětlen a pásek probrán. Otázky probírejtež do podrobna každou částici košile.

Pásek.

Budiž jim řečeno, že stříhá se délka jeho po osnově nazvíce, čehož však při stříhání košile jednotlivé nelze docílit, a že stříhání po útku též není chybné.

Stříháme-li na 6 košil, řídíme se prvním pravidlem. Probere se šířka i délka pásku i ozdobování jeho.

Vyšívání pásku.

Před kroužkováním a vyšíváním pásku probere a zopakuje učitelka stehy vyšívání, ze 6. třídy známé jím druhy vyšívání v bílém, a poučí o baylnci.

Též učí jich znáti, co všechno mimo košile vyšívá se v bílém, a ukazuje předměty některé v bílém vyšívané. Zde ať dívky vyšívají ještě v ruce, a dle toho voliž učitelka vzor.

Jméno vyšívané.

Při vyšívaném jméně poví, že vyšívání písmen, znamenaných ozdobnější jest, a že je vyšíváme nazvíce tam, kde počítání nití ke křížkům jest obtížno. I zopakuje, kde jméno znamenané nebo vyšíváme. Probere též kreslící ukázky, rozmanité spůsoby položení písmen, a učí, ve kterých místech na jednotlivých kusech prádelních jméno buď znamenáme, buď vyšíváme. Toto poučení v osmé třídě ať dívky při kreslení prádla provádí.

Ozdobování prádla.

Též při výkladu o ozdobě košile, kterou dívky vyšívají, probere ozdobování prádla vůbec. Řekne, co jest ozdoba; a jak i jiné kusy prádelné zdobiti se mohou.

I této předpravy ať dívky v 8. třídě při kreslení názorně použijí. V této třídě budiž jim to pověděno a ukázáno na hotových kusech.

Popisy najde ve sv. III., VI. a VII.

II. Mužská košile.

Střihání mužské košile se sedlem. Sv. III., str. 100—104. Šití tamže, str. 105. až 114., též „Ž. pr. r. v otázkách“ od V. Lužické.

Methoda při střihání i šití košíl mužských jest tatáž, jako při ženských.

Učivo postupně roztríď si:

1. Výklad o košili mužské.
2. Rozdíl mezi mužskou košilí a ženskou.
3. Z čeho šijí se. Látky zopakuje.
4. Druhy košíl mužských.
5. Druhy náprsenek.
6. O braní míry. Braní míry zde nevysvětluje, ale jen poví se, že míru bežeme, má-li košile dobře padnouti. Tomu škola měšťanská však neučí, jelikož to patří do škol odborných a průmyslových.
7. O poměrech mužské košile. Učitelka vykládá v číslech poměry délky, šířky a všech částic k sobě.

Ve škole musí se učiti pouze na základě poměrů. Nemohlo by být vyučování sborového, kdyby jedna šila košili pro otce, druhá pro bratra, třetí pro strýce a t. d. Ve škole dívky učí se pouze košili mužskou znati a štíti, a proto šije celá třída jediný druh košile mužské, jedné délky a těchže rozměrů. To budiž dívкам pověděno, že co ušíjí jest vzor, učivo, ne účelný předmět obleku, nýbrž účelný předmět nauky. Pak též odpadne různé matinek reptání, že košile mužská ve škole ušitá nepadne tomu a onomu. Ona padnouti nemůže všem, a nesmí se tak želeti kousku látky na cvičení v šití a sestavení košile, jako neželi se popsaných sešitů.

8. Poznání a rozebrání částic mužské košile. Buď na kresbě, buď na košili vzorné.
 9. Kreslení obrysňých čar košile na tabuli.
 10. Stříhání částic košile. S methodou při prvé košili ženské uvedenou.
 11. Sestavení košile. Nejprvé výkladem, pak názorem a zopakováním.
 12. Šití mužské košile. Stehy a švy zopakují se. Pak určujejší dívky, jakým švem a stehem jednotlivé části šijí se. O každé nové části předcházejí výklad sborový.
- Zde zvláště učí se šítí dírky podlouhlé na kousku látky, jakož nabírání řas.
13. Šití dírky podlouhlé. Sv. III., str. 36.
 14. Nabírání a všívání řas.
 15. Známkování jména.
 16. Přišívání knoflíků.
 17. Skládání košile.

Košili mužskou při každém novém dílu, o němž vykládati dlužno, využujž jen bromadně. Zde mnoho přijde na opakování a na pravidlo: slyšeti, mnoho slyšeti, viděti, dobře viděti, pracovati, správně pracovati a s rozmyslem i pochiopením.

Pilné a zručné, jež čekají na ostatní, mohly by mezitím vyplétati punčochy, jelikož podplétání punčoch tak jako tak bude jednotlivé. Ostatně každá učitelka zařídí si to ve třídě své po nejlepším uznání.

III. Látání punčoch.

Budiž hromadné!

Učitelka ve stručném úvodu upozorní žákyně na důležitosť látání a vysvětlí jim:

1. Ze látání jest pletanina.
2. Kdy látáme.
3. Druhy látání dle tkaniva.

Pak ohláší, že učiti se budou látání punčochy, a ukáže, vysvětlí i nakreslé stehy látací pro punčochy.

Učivo roztrždí si:

1. Vyparování chatrných částí punčochy se zřetelem na podplétání punčoch.

2. Upravení otvoru pro steh látací.
3. Napínání nití pro steh.
4. O jehle látací a o niti.
5. Druhy stehů vysvětlí a ukáže na vzorné látací tabulce i na obrázcích. Dívky ať umí stehy jmenovati, ať poznají názorem, jak plátěný steh láta se, ale pracují jen steh pletený, a to obvinovací. Na tamborový a zpáteční jen poukáže se.
6. Jak napínají se nitě pro steh obvinovací.
7. Jak práci v ruce držeti.
8. Kterým směrem pracovati.

IV. Podplétání punčoch.

Zde budiž hromadným povšechným výklad o podplétání, o vyparování punčoch u míst poškozených, o částech, které nazýváce vypletají se a jakým která spůsobem se plete, i jaká niť z podplétání volí se.

Práce bude vždy pak už jenom jednotlivou, nebo řídí se i kusem, jaký která dívka podplétati bude.

Při tom učitelka může zopakovati se žákyněmi poměry punčochy, jakož vysvětuje patu a špičku při práci.

V. Stříhy.

Kreslení stříhů učí se v tom postupu, ve kterém pokračuje se u šití toho kterého kusu. Ostatní stříhy kreslí učitelka a po ní dívky do sešitů, při podplétání a látání punčoch. Tu probírá se kreslení postelního prádla, a učitelka promluví především o posteli (majic na zřeteli též i domácí hospodářství), upozorní na čistotu postele i peřin a poučí, kterak čistoty docílíme. Na to jmeneje veškeré předměty, jež v posteli jsou, a promluví o každém zvlášť.

Když dojde učitelka u svém výkladu až tam, kde upravena již postel k prostření prostěradla, promluví o tomto důkladně (sv. III., str. 60.), vykreslí plochu v čarách obrysnych, a označí na ní i šev i obrubu.

Dívky pak kreslí totéž do sešitků svých.

O povlakách, sypkách a pokrývkách pokračuje dle knihy str. 60—70., a taktéž vede si, jako při prostěradle.

Zde mimo švy a lemy vysvětuje ozdobování prádla ložního, a dá dotyčné kusy kreslit s různými ozdobami i jmény. Při kreslení výkladem

poučuje, kolik métrů třeba na ten který kus, i zopakuje, ze kterých prádelních kusů ložní prádlo pro jednu postel skládá se.

Na mnohých školách v cizině dívky stříhy nejen kreslí, ale zmenšené ze šedivého, nebo tak zvaného hedbávného papíru stříhají a též i sestehují. Když nesešívají, udávají u číslic poměrů název švu, i ozdobu, a nazvíce všady určují na těchto modelech, kde jméno šije se.

Též tká se již úzká látká bavlněná, 4kráte či 5kráte zmenšená, z níž dívky zmenšené kusy prádelné sestavují.

Když čas by stačil, dobře učiní učitelka, poví-li dívkám též i o stolním prádle. Jak který druh obrubuje se i kam jména vyšívat nebo známkovati se mají.

S tím může spojiti výklad stručný o kuchyňském prádle a poučiti, kam přišívají se poutka pro zavěšení, i že jen jedno písmeno na utíráky znamená se.

Poví jim, jaké druhy utíráků v kuchyni třeba, jak je který dlouhý, široký, z jaké látky, a žádá, by si to poznamenaly.

Osmá třída.

III. třída školy měšťanské.

Největší pozornost musí učitelka věnovati třídě osmé. Zde dívky jsou poslední rok ve škole, a záleží mnoho na tom, jaké dojmy ze školy jim utkví v paměti, když vstoupí do života.

Zde připadne učitelce zvláště všimati si vychovatelské stránky; mnoho se dá ještě posledním rokem napravit, mnoho však také pokaziti, neb jsou to dívky, které již mají svou soudnosť, které si tvoří samostatné o všem úsudky. Zde na rozcestí dětství a mládí nacházejí se dívky v onom rozkošném poetickém stavu, kde dětství počíná dřímati a mládí se probouzí. V jejich hlavince a srdcečku větší se onen roztomilý chaos myšlenek a citů, který dívky činí tak zajímavými; kde každý jejich pohled zdá se prositi: „Šetři mého rozechvění, neuvrhni mne jediným nepředloženým slovem v drsnou chladnou všednost; buď shovívavou a laskavou ke mně, veď mne pevně ale opatrne; budu ti vděčnou za každé povzbuzující slovo, za každý laskavý pohled.“

Skutečně v žádné třídě není tak naléhavá potřeba, by učitelky ručních prací byly výtečné vychovatelky, jako ve třídě osmé, nebo zde mají příležitost s každou dívkou zvláště se obírat, ji pozorovati a po-

znati. Učitelka mějž též větší zde volnost při pracích ručních, aby mohla učivo poměrům důvtipu, vkusu a i vůli dívek přispůsobiti. Učitelka zůstává však i zde své zásadě věrna, vysvětuje vše hlasitě, sbořově; i když nepracují všechny jedno a totéž, všechny musí slyšeti, rozuměti, o pak ovati, čemu ve třídě se učilo.

Učitel neb literní učitelka vštěpují dívкам všeobecné vědomosti, které jim budou prospěšné v životě; vychovávají jich tudíž pro společnost, pro úkol jejich a pro život veřejný.

Učitelka ručních prací však nazvíce jest zde pomocnicí a zástupkyní matky, které nápomocna jest u vychování dívek pro povolání rodné, pro útlounou, šťastnou domácnost. I učí jich všimati si oné stránky domácné, a tím, že ve škole učí jich tomu, vychovává domácnostem dobré hospodyňky, nebo dívky učí **ctiti** tuto časť povolání jejich.

Učitelka mějž při ručních pracích v VIII. třídě zření k tomu, že blaho rodiny zakotvuje se ve spořádané domácnosti, kde jak domácí paní, tak i dcerušky vyznačují se pilnosti.

Pilnosť, pořádek a čistota jest základem spokojenosti v kruhu rodném. Když pak se dívky vzdělávají, šlechtice si srdce a bystřice si rozum vědomostmi, jež se jim ve školním učení poskytují, jsou zajisté na dobré cestě vyplnití úlohu, která jim bude v životě přisouzena. Dívka si má zvykatи přísně konati svou povinnost, ať v malém i velkém.

Při veškerém vyučování přihlížej učitelka k čistotě a pořádku nejen v práci, nýbrž i v oděvu. Dívky pořádkem a chováním vynikajíc stavímež za vzor, neprekročíce však meze, bychom snad nevzbudily domýšlivost. Dívky pak méně dbalé, neb dokonce velmi nepořádné, neslušné, povzbuzujmež k chování vzornému a k čistotě prostředky paedagogickými, hledice v každém ohledu k vyvinutí charakterů rádných.

Nikdy však nedejmež se svésti jakous neoprávněnou nedůvěrou, osobní nelibostí, odpuzujícím zevnějškem atd., nýbrž hlavním vždy budiž učitelce vodítkem láска k mládeži.

Zde však budiž učitelka **vzorem**. Učiž a vykonávejž příkladem!

Jako matka v rodině vychovávajíc sama sebe vychovává a stoupá k oné výši, kde budí úctu s láskou a dětem jest vzorem vznešenosti, dokonalosti, tak i učitelka má býti ve škole.

K tomu třeba jest zkušenost! Pročež každý, kdož vezme na pilnou úvahu požadavky vychovatelské v 8. třídě a dále pak ve školách vyšších, pokračujících, nemůže zneuznati, že první podmínkou při volbě učitelky jest **vychovatelský takt**, pak osvícený duchl, sfla duševní

a mrvní, a mimo mistrnost a znalost prací ručních též uhlazené společenské chování, a naděvšecko: láska k povolání učitelském u.

K tomu též třeba dobré methody. Pilné studování spisů slavného Komenského mnohá může cestu pravou ukázati.

„Umění nad umění, člověka vésti, nejmistrnějšího a nejvrtnatějšího všech tvorů.“

A tohoto umění nedobude si nikdo hravě, nejde se k němu krokem tanečním po cestě růžemi vystlané, ale vážně, opatrne, nebo všady ostrých kamenů a trní jest.

Předprava.

V osmé třídě vede si učitelka při začátku školního roku, jako ve třídě VI. a VII.

První předmět vyučování jest:

I. Košile ženská se sedlem vyšíváným.

Učebná látka jest v postupu taž, jako u předešlých.

Učitelka má volnost stříhati podolek na dva i na jeden klín, nebo učiti stříhání košile poloklinové.

Poměry košile ženské zopakují se, a nový druh probere se na základě III. sv. „Šití.“

Stříhání předcházejí důkladná rozprava o plátnu a látkách na košile.

Sedlo a různé jeho obdoby probere se, též jeho zdobení a různaté druhy ozdobných rukávů.

V ostatním pokračuje se jako při šití košil v prvejších třídách. Učitelka kreslí, vykládá a pak jednotlivě prohlíží. Sedlo volíž každá po svém uznání.

II. Vyšívání v bílém.

Kde učitelka by přála si vyšívání v bílém učiti na jiném předmětu, budiž jí volnost dána. Pak může sedlo jinak ozdobiti. Než vyšívá se ten neb onen kus, probráno budiž:

1. Co jest vyšívání v bílém.
2. Jaké stehy základní vyšívání v bílém známe.

3. O látkách pro vyšívání v bílém.
4. O bavlnce k vyšívání a jehle.
5. O kresbě slohové, o volbě vzoru a důležitosti dobré volby.
6. Druhy vyšívání v bílém.
7. Kresba určuje steh.
8. Steh určuje druh.
9. O napínání do rámu vyšívacího.

Viz VII. svazek.

Čemu byly žákyně již učily se o vyšívání, učitelka zopakuje.

Vzory volí dle schopnosti žákyň, a volí rozmanité, by mohla více spůsobů práce třídě ukázati, nebo každý jiný druh bude jí vhodnou přiležitostí, by vykládala dívkám o práci.

Dbá též, by seděly u rámů vyšívacích rovně a neškodily zdraví.

Mezi prací použí, nebo k tomu účelu již volí různé vzory, že vyšívá se i ploše, jako vypoukle, a naznačí rozdíly obou těchto spůsobů, i poví, že v některém vzoru bývají obadva druhy, i v jakém.

Pak probere:

1. protahování kresby, a podkládání;
2. dělené figurky vzorové;
3. vyplňování figurek dělených;
4. rozpolťování;
5. šití mušky;
6. „ puntíčku;
7. uzlíček vyšíváný;
8. stehy krajkové a jiné ozdobující ve vyšívání v bílém;
9. se kterého bodu jednotlivé figurky kresby začínáme vyšívati.

Dobře jest, tāže-li se učitelka, ukazujíc předkreslený vzor, jak by jej dívky vyšívaly. Tím velice prospěje jejich rozhledu, a při tom vždy znova poučení svoje zopakovati může.

III. Stehy pro vlnu na kanavě.

Práce tato vzata do rozvrhu učiva pro VIII. třídu z té příčiny, že užitečné má pojiti se s krásným na školách dívčích. Dívka ráda zdobí se, po ozdobě touží, nebo pud okrašlovací, ženám vrozený, záhy u ní jeví se. Proto škola nemá uzavírat se před ozdobnými pra-

cemi tak úzkostlivě, že by již název byl kaceřován, ale má dívky vésti k poznání, co jest krásné a co směšné, co vkusné, co odpuzující, jak v barvách, tak ve vzorech, tak i ve spůsobu ozdoby.

Vyšívaní na kanavě jest šitá mosaika. Jest to práce před jinými rozšířená a oblíbená, i nesmí škola opomenouti dát dívкам o ní poučení.

Učitelka poví jim především, co jest vyšívaní na kanavě, a probere sloh této práce. (Sv. VI.) Pak ukáže žákyním vyšíváné vzory — slohové dokonalé, a v barvách souladné — i práce hotové. Předlohy by měly být v každé škole měšťanské.

Pak přejde postupem až ku vyšívaní.

Postup výkladu budiž:

1. O kanavě.
2. O vlně. Probere druhy veškerý a **ukáže** je dívкам.
3. Stehy vyšívaní na kanavě. Zde zopakuje křížek z V. třídy, a kreslic na tabuli stehy jednotlivé o každém dává vysvětlení jasné a názorné.
4. Na čem steh každý zakládá se. Jak na počítání nití tak i na směru položení.
5. Učí stehy nakreslené jmenovati.
6. Sestavování stehů. Mosaika stehů.
7. Co touto mosaikou stehů z vlny vyvozuje se.
8. Pojedná o vzorech spoučením, že jsou to kresby přímočárné, měřické, a jmenuje nejpůvodnější motivy vzorů. Sv. VI., str. 24.
9. Srovná předmět, účel a vzor.
10. Vzory pro vyšívaní na kanavě jsou pestré. Vzor můžeme pokaziti nesouladem barev.
11. Důležitost dobré volby barev.
12. O barvách vlny.

Při výkladu o barvách vediž si méně učeně a více srdečně, snažíc se, by působila na fantasiu dívek. Tím snáze tomu porozumí dívky, čím prostěji jim věc přednese se. Tu nejprvě připomeniž jim dojem, jaký na nás činí s rána, neb za večera ohnívý červánek na obloze, zlaté parský slunečné a modrý blankyt nebes, zelený keř s růžovými květy a j. Podobný že dojem učiní i každý malebný předmět, pěkný obraz, ano i každá práce v barvách provedená, když na ní souladu barev šetřeno bylo.

Nyní promluví učitelka povšechně o barvách, připomenouc dívкам, by na paměti měly, čemu učily se o barvách ve fysice a při kreslení.

Dále použijž k výkladu, co o barvách pověděno bylo ve sv. VI. a VII., nebo to stačí pro dívky této třídy.

Nebylo by od místa, kdyby žákyně takové poznámky si zapisovaly. Vyšívání postupujž dle udání na vzorníku čís. 15.

Začne se poučením o křížkovém stehu, a proberou se druhy křížků veškery kreslením na tabuli, zopakováním, výkladem a ukázáním na vzorech. Pak učí se žákyně nejprvě oboustranný křížek, na začáteční čáře, načež odpočítají výšku vzoru prvního a nad tím šijí první mezeru zase křížkem čtvercovaným. Křížky v čarách rozdělovacích šijí se černým hedbavím.

Pak vzory v polích jednotlivých.

Když stehy veškery důkladně byly hromadně probraly se, mohou dívky jednotlivě a samostatně pracovati; jen opakujž učitelka ob čas s každou, čemu byla učila.

Popisy viz sv. VI.

IV. Látání na prádelném kuse.

Na školách měšťanských nelze více času věnovati látání tkanin, než aby probralo se, jaké trženiny a vetchá místa látáme, a ukázalo se na kusu prádelném, kterak látati.

Látání tkanin jest práce důležitá, jako vysazování záplat potřebná, i vzácná, a do jisté míry, nazvíce na látkách jemných, umělá.

Látání na tkaninách nelze učiti až v nejvyšších třídách, když dívka umí šít.

Látání jest podstatnou částí učebné látky ve školách průmyslných a vyšších, kde tvořiti by mělo zvláštní odbor a učiti se mu systematicky.

Na měšťanské škole omezeno budiž na látání: 1. trženin a 2. na látání roztrhaných částí, a to pouze na plátně nebo na bavlněných tkaninách jako plátno tkaných. Každá dívka tudiž přinesiž si plátěný nebo bavlněný kus prádelný, na němž bude učiti se, by uměla nejčastěji se naskytující prádlo vetché látati a měla předpravu i pokyn, kterak látá se.

Učitelka nejdříve probere, co jest látání, zopakuje látání punčoch a pak postupně dívkám poví, že látání jest pletanina, a že jedny nitě tvoří osnovu: napjaté, druhé útek: proplétané.

Pak poučí jich:

1. Jakou jehlu látací volíme a jakou nit.
2. Kterak otvor upraviti.
3. Kterak osnovu napjati.
4. O proplétání nití.
5. Každé propletení že stehem látacím nazývá se.
6. Že jest tolik druhů stehů látacích, kolik jest druhů tkanin.
7. Volá dívky, by látky jmenovaly a současně dle nich stehy látací, které jim na vzorných tabulkách ukazuje, i na dobré kresbě.
8. Poučí o látání barevných látek.

Pak nakreslí upravený k látání otvor na tabuli a kreslí v něm čárky, jimiž naznačí napínání osnovy a taktéž později proplétání nitě. Osnovových nití nakresliž nejvýše 30.

Látání má učiti se hromadně, a také aspoň do dvou řad propleteného útku budiž hromadné! Pak už může býti jednotlivé. Více o látání viz sv. V., str. 46—53.

Látání učí methodou, jakž při začátečních stezích uvedeno bylo, a nejen že názorem poučuje, též zopakuje všechno v otázkách.

Kde už ve škole jest rámc s napnutou osnovou, může učitelka silnou jehlou a nití pracovati s dívkami.

Kdyby některé žačky přinesly si prádelný kus jiného tkaniva, přece musí nejprvě učiti se stehu plátěnému, byť i ve 2 řadách, a to na kousku látky.

Učitelce budiž jiný kus prádelný předmětem, by mohla o stehu tom kterém sborově vykládati.

V. Stříhy.

V 8. třídě kreslí žákyně stříhy v tom postupu, ve kterémž vyučuje se ženské košili se sedlem. Pak zopakují se stříhy ze VI. a VIII. třídy.

Kreslení stříhů v rozvrhu učiva uvedených učí se až před ukončením školního roku a máme zření nazvíce k ozdobování prádla.

Kreslení stříhů učí se methodou toutéž po celý rok.

VI. Pestré vyšívání.

Při vyšívání pestrém budiž učitelce pravidlem: schopnost žákyně, zbývající čas, a neporušuje-li to osnovy i přání domova. Stejně-li několik

žákyň první práce dohotoví, nechť usnadní si učitelka vyučování tím, že dá dívkám ozdobnou práci stejnou, načež pak hromadně může vykládati, což i těm, jež ani k pestrému vyšívání nepřijdou, jest k užitku.

Pracem tohoto druhu musí předcházetí obširnější rozprava.

- a) Učitelka tudiž nejprv promluví o látkách, na nichž se vyšívá: lněných látkách, vlněných, hedvábných, aksamitu, plyšu, gázu, a pod.
- b) Pak uvede vlnu, hedvábí a šenilky jakožto nutné prostředky k vyšívání. Na to seznámí se dívky s veškerými druhy i vlny i hedvábí a poví, že k vyšívání upotřebujeme vyšívacích jehel se špičkou a dlouhým ouškem.
- c) Zopakuje opět výklad o barvách se zřením nyní na vyšívání pestré, jako dříve měla zření k vyšívání na kanavě, tudiž ku kresbě měřické. Nyní jest kresba jiná, která žádá si i barev splynutí, i míchání. Nestačí, by barvy pouze jedna druhou neporážela, ale by jedna s druhou v souladném byla spojení. Též připomenouti zde dlužno dívkám, by šetřily vždy zákonů přírodních, sic že by práce jejich směšnou státi se mohla. Tak na př., by nevyšily růži neb větev modře, fialku červeně, atd.

Ku konci zbývá promluviti o stínu, jenž ku kráse velice napomáhá. Tu hlavně řídit se pravidlem: Kde světlo nejvíce dopadá, užíváme barev nejsvětlejších, a zase naopak. Tak uděláme stín s pravé strany a zdola.

- d) Probere ornament pro vyšívání pestré, s ukázkami vzorů malovaných.
- e) Poví, jakými různými toto vyšívání v listech modních označuje se názvy, a že každým tím názvem ne vyšívání, ale kresba naznačena jest a rozdílný sloh. Poučí jich o tom, by pojmy nemátny si.
- f) Pak poví, co všechno pestře vyšívati lze.
- g) Stručně pojedná o vyšívání pestrého a ukáže práce vyšívané.
- h) Stehy vyšívání pestrého.

Učitelka jmenuje druhy stehů, kterými vyšívá se pestře. (Sv. VII., str. 91.) Kreslí je, nebo ukazuje kreslené a vyšité.

- i) Kdy který druh umisťuje se, a že kresba si je určuje již sama.
- k) Pojedná o stehu plochém, co základním stehu vyšívání pestrého.
- l) Probere ostatní stehy ukázkami a kresbou, a zopakuje, kterému již dívky učily se.
- m) Srovná vyšívání pestré s vyšíváním v bílém.

n) Podkládání.

Poví, že i zde podkládáme, berouce však k tomu nič třeba též barvy, ale ne tak jemnou, ku př. pro ušetření nepodkládáme hedvábím, nýbrž vlnou.

- o) Také nechť učitelka neopomene připomenouti, že při vyšívání vlnou často užíváme i hedvábí, by práce dostala ráz poněkud živější.
p) Při práci se pak dívkám poví i o dělení vlny neb hedvábí a míchání barev nití tenkou.

Mezi vyšíváním, když dívky výkladem, názorem i prací poznaly, co vyšívání pestré jest, poví též o pokládání (aplikaci barevné).

Též by mohly některé dívky této práci učiti se, by sborový výklad provázela práce názorná.

Ku konci, když pestré vyšívání všem dívkám jest známo s dostatek, může pověděti stručně a povšechně, by dívky o tom aspoň zvěděly:

1. Co jest vyšívání malebné.
2. O vyšívání zlatem a stříbrem.

VII. Mimořádné práce

učiž po případě jednotlivě.

Výklad o nich sborový mohou dáti teprvě školy pokračující, vyšší dívčí i průmyslné.

Při vyučování mohou býti učitelce vodítkem popisy prací ve „Šk. ž. pr. r.“ uvedené.

Při loučení na konci roku školního promluví učitelka k dívкам vystupujícím několik srdečných a poučných slov.

Slova pronešená v takové chvíli, kdy duše mladá jest v rozechvění, a tím jest doba loučení se školou, bývají mocná a závažná; protož budtež rozmyšlená a rozebraná!

Z pravidla loučí se dívky se školou velmi těžce. Tuší ony ve mladé duši, že překračují brány ráje dětského, za nimiž čeká na ně neúprosný život, pro mnohou z nich časem dosti krutý.

A věru, jen skrovného povzbuzení jest třeba, by dívky vřelým citem pochytily i to, co posud nad jejich obzor jest. Vidí-li dívka, že učitelka jest pohnuta, pochopí, že, co jim povídá, jest mocné, a každé

slovo utkví jí v myslí hluboce, nebo navykla se mysleti o všem, co před ní bylo rozebráno, a cítit, co cítila učitelka její.

V rozechvění a nadšení nalezne učitelka dojista pravé slovo pro tento okamžik důležitý. Vždyť s nimi takořka srostla duševně, a nikdy, nikdy na ně nezapomene! Kde cit mluví, pravidla mrtva jsou!

A dívky?!

Ptejmež se samy sebe, ptejmež se všech šlechetných a vzdělaných žen, kterak na školu vzpomínají, a jak na slova tam pronešená ještě si pamatuji.

Avšak ještě ke všem těm kdyby mohla promluviti, které nyní přijmou dívky ze školy vystupující, by dále je vedly u vyučování ženským pracem ručním! Kdyby mohla říci jim:

„Nežádejtež z oboru toho a ve zručnosti jejich více od nich, než jim škola mohla dát! Škola učí myslati, věděti; ale údělem jejím není zručnost a cvik. Ke cviku nezbývá škole ani času, a třeba k tomu důmyslu velkého, by ročně za těch takřka několik dní, v nichž vyučuje se ženským pracem ručním, sečteme-li hodiny jim vyměřené, naučily se dívky jen znáti, nazírat, rozuměti a srovnávat.“

Nesmí se žádati, by dívky ze školy vystupující uměly již šítí a vyšívati na výdělek! Vždyť škola výrobě a práci za výdělkek neučí.

Arci, učitelka vzdělaná, rozumná, vychovatelka soudná ví, mnoho-li může žádati a očekávati od dívky ze školy vystupující; ale ony kruhy a závody, kam dívky ze škol vstupují pro cvičení další, měly by být tak dalece vzdělány a o poměrech školních zpraveny, by nešířily v nevědomosti a obmezenosti své křivé zprávy a nepravé pověsti o škole a o vyučování pracem ručním. Kéž zvědí, že: škola obecná a měšťanská učí znáti, a že nauka jedině cílem jejím jest; dalším pokračováním zručnosti teprvé že nabýde se, ku které dojde se cvikem.

A toho dátí mohou právě školy pokračující, odborné.

Steh gobelinový kolmý v podkládaných lýčkách.

(Vzorník čís. 15., vzor čís. 8.)

Jest to práce jednoduchá. Máme-li material k vyšívání tomuto připravený, vezměme šňůrku, lýčku, nebo slámu z viržinek, položme je rovně podle nití kanavy a přidržme je s počátku levou rukou, pravou vyšívajíce.

Vypíchneme jehlu pod lýčkou. Na to vpíchneme v téže řadě přes dvě nitě (t. přes podkladnou šňůrku atd., kolmo nahoru. Tento kolmý steh přidržuje ku kanavě, ozdobnou podlohu, kterou současně půda vyzovuje se. Takto vpícháme do každé následující dírky kanavy.

Stehy kolmé tvoří takto vzor neb ornament na půdě podkládané, který jest vždy pestrý a malebný.

Zvolíme vzor pro steh kolmý gobelinový, ale nevyšíváme stehy, jež tvoří půdu.

Pokládáme-li širší lýčky, jež zaberou dvě nitě kanavy, vypadne vzor větší.



Skráceniny slov.

sl. = sloupek.

kr. = krátký.

dl. = dlouhý.

Šk. = škola.

ž. pr. r. = ženských prací ručních.

sv. = svazek.

řd. = řada.

ř. = „

řt. = řetízkové, řetízek.

pck. = pecka.

pev. = pevný.

před. = předešlý.

kř. = křížový.

obr. = obracené.

hl. = hladce.

angl. = anglicky.

nah. = nahodit.

přeh. = přehodit.

ujm. = ujmout.

3 obr. spoj. = tři obraceně spojit.

3 hl. spoj. = tři hladce „

ujm. hl. = ujmout hladce.

ujm. obr. = „ obraceně.

a t. d. = a tak dále.

tř. = třída.

ot. = otázka.

pod. = podobně.



Pokyn pro zařízení pracoven.

V pracovně má býti:

Jedna vysoká skříň pro práce hotové a dvě skříně pro každou třídu k uschování prací a krabic.

Jeden velký stůl pro přistřihování se dvěma šuplaty, tak dlouhými, jak tabule stolu široká jest.

Stoly, u nichž pracuje se, různých výšek.

Židle k tomu též výšek stolům přiměřených s opěradly nízkými.

Několik stoliček pod nohy, pro případ, žeby jich třeba bylo.

Tabule: tečkovaná, čtvercovaná i hladká.

Stojan s příhrádkami pro podušky.

Stojany pro rámy vyšívací. Různých výšek a posunutelné.

Dřevěný metr nebo dlouhé pravídlo s udáním míry.

Vijáky.

Učebné pomůcky.

(Viz str. 51.)

Razítka na předtiskování jmen, vzor-
ků pro ozdobné tabulky, i někter-
ých zoubků a pod.

Prkénka hlazená.

Koší na ostřížky a papírky.

Smetáček a lopatka.

Utěráky na prach.

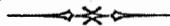
Umyvadlo a ručníky.

Houba, křída.

Džbán s vodou a sklenice.

Též by v každé pracovně měly býti květiny na oknech, by dívky je pěstovaly a při tom seznávaly i užitečnost těch kterých v domácím hospodářství.

Též to velice přispívá k zušlechtění dívek i k ozdobě školy. Arci vonné květy by vyloučeny býti mohly, a vůbec je to pouhý pokyn, o kterém by na jiném místě více psáti se mohlo.



Pokyny pro rozdávání prací.

V pracovně může učitelka dívkám práce vyložit, než přijdou, a ku pomoci hospodyňku ustanovit si.

Kde učitelka vejde do třídy, by vyučovala, může mezi odpočinkem 10 minut s hospodyňkou práce na lavice uchystati.

Kde není právě odpočinek, mějž práce v košíkách, pro 2 lavice vždy jeden, označený číslem lavic, a určí v každé jednu dívku, by práce rozdaly. Tím jde to rychle.



O dávání prací domů.

Uznáno za pravidlo, že práce nemají dívkám dávati se domů.

Také se o tom mluví, nařizuje se to, ale tím je nazýváce všechno skončeno.

Byť i sebe více proti tomuto zlozvyku školnímu mluvilo se, přeče jen jest na jisto postaveno, že práce ze školy domů nosí se.

Jest arci vůči tomu sporu: rozhorenému odporu proti dávání prací domů a skutečnosti té, že práce nicméně domů nosí se, velice nesnadno stanoviti o tom přesných pravidel.

Zde by jedině prospěti mohla ryzá pravda a věrné, upřímné dozvání učitelek, dávají-li práce domů, neb nedávají-li jich, a věrné zapisování prací domů dávaných; na základě takovéto statistiky teprve mohlo by se určiti:

1. má-li se domácí pilnosť naprosto zamítnoti;
2. má-li se s omezením připustiti.

Podáváme zde schválená z r. 1876. pravidla, která o dávání prací jednají, a která podána byvše dozorčím komitétem dam posud v platnosti jsou na školách pražských.

Pravidla.

o domácích úkolech v ručních pracích ženských a užití darovaného materiálu na dívčích školách pražských.

1. Ruční práce ženské nesmí se dívkám ukládati jako úkoly domácí.
2. Přejí-li si toho rodiče, aby dívky jejich i doma ruční práce ženské konaly, pak taková pilnosť domácí omezena budiž těmito pravidly:
 - a) Práce z darovaných látek a bavlny nesmí se domů dáti.
 - b) V I. třídě vůbec se práce domů nedává, a
 - c) v II. třídě pouze punčocha v II. pololetí a to jen pokročilým žákyním.
 - d) V III. třídě smí se dáti domů punčocha, nikoliv ale vzory.
Z darované bavlny pokrývky pléstí dovoleno není.
 - e) Ve IV. třídě nedává se práce domů.
 - f) V V. a vyšších třídách je dovoleno žákyni vzítí si práci domů:
kde se opakuje šev, kde mechanický pohyb další nauku zadržuje,
kdy učitelka uzná, že žákyni lze pracovat bez dozoru.

C. k. okresní školní rada pro české obecné a měšťanské školy
v Praze, dne 12. ledna 1876.

V této otázce měl by být v případech jednotlivých též a to v prvé řadě kompetentním rozhodčím řídící učitel, a pak i učitelka třídní, aby práce ruční domácí nebyla na úkor liternímu učení.

V zásadném provádění pak budiž tázán celý sbor v poradách.

Nesmí se též opomenouti a zření k tomu míti, že dívky chudé třídy pracují doma na výdělek, a to sotva že trochu háčkovati umí. Proto nesmí se dávat vždy vina dávání prací domů ze školy, pracují dívky doma.



D o s l o v.

Ukončujíce VIII. svazek „Školy ženských prací ručních“, ukončujeme tím i dílo své.

Uplynulo deset roků od té doby, kdy poprvé začalo se pracovati o „Škole ženských prací ručních“. Snášely jsme po celé desítiletí látku učiva ze širokého oboru ženských prací ručních dle sil, dle možnosti i dle nejlepších zkušeností svých.

Není-li v díle našem sneseno všechno, schází-li tu a tam mnohé, jest-li naleznou se vady, nedostatky i slabší stránky prací, tož ať srovná se píle a výle s výsledkem, než bude kdo přísně nebo příkré posuzovati a snad i odsuzovati činnost naši. Deset roků práce váží také něco, a že po desítiletí naše zkušenosti o mnohem jsou bohatší, než při začátku, snadno na rozum vstoupí každému, nebo každé dílo vážnějšího druhu žádá, by pracovník vnikl v jádro a hlubinu jeho.

Chceme také při druhém vydání všechno, co sneseno nebylo v dílo naše, doplniti, mnohé přepracovati, a jednotlivé části dle potřeby i rozšíriti, výbec zkušeností svých na prospěch díla obrátiti.

Též nevzdáváme se po případě práce v tomto díle úplně. Nadejde-li potřeba, vydá se později jestě: „Methodika pro vyšší a pokračující školy dívčí“, ano doplniti hodláme druhé vydání spisem: „Vývoj ženských prací ručních“, který dle původního programu ještě vyjítí měl. Jelikož jsme však při jednotlivých pracích probíraly vždy i vývoj každé jednotlivé z nich, a tolik o tom uvedly, kolik třeba pro školy obecné a měšťanské, nebylo třeba vydati ještě zvláštní o tom svazek.

„Škola“ tím netratí na úplnosti, nebo co z tohoto oboru v díle našem uvedeno jest, stačí i dále, než pro měšťanské školy dívčí.

Se zařízením kursů pokračujících postoupily by arci požadavky, a tu bychom pro tyto kurzy vydaly zvláštní dodatky.

Co se týče „Methodiky“, kterou ukončujeme dílo své, jest nám předeslati, že pracovaly jsme o ní se zápalem pro věc, se snahou po zvelebení nauky a po zavedení jednotnosti na školách při vyučování ženským pracem ručním.

Pracovaly jsme o ní s přesvědčením ryzím, majíce zření k tomu, by aspoň začátek učiněn byl ve vyučování takovém, které výrobu a bezmyšlenkovitou práci mechanickou vyhošťujíc, do škol uvádí nauku vytříbenou, v porozumění a vědění se zakotvující.

Mimo to vedla nás ku práci důležitosf důstojného a nutného díla našeho zakončení, nebo bez methodiky bylo by bývalo neúplným a kusým.

S potěšením bude nám, uslyšíme-li, že dovedly jsme tlumočiti aspoň po většině ideje a náhledy učitelek českých a dojdeme-li u nich souhlasu. Bude asi dosti těch, kterým naše methodika líbiti se nebude; i mnoho takových, které úzkostlivě pátrati budou po slabých částech a vadách spisu, by anatomicky jej rozebíraly.

Avšak byf i většina skládala se z odpůrkyň našich, nebudeme mítí práci tuto za marnou! Majíce na paměti: „Všem nezavděčíš se, ať pracuješ, jak pracuješ!“ hledíme klidně vstří přijetí methodiky naší. Pro nás mluví to, že jest to první česká methodika, a že jest psána s láskou k věci.

Jest to sbírka zkušeností víceletých, ve školství domácím a nazvíce v oboru ženských prací ručních získaných, jakož i na seznání škol v cizině a zavedeného tam spůsobu vyučování se zakládajících.

Vybraly jsme jak ze zkušeností vlastních, tak i z názorů při prohlížení škol zahraničných, to, co poměrům našim domácím a národním svědčilo nejlépe.

Vědomí to nás sflí a tuží.

Nemámeť náhledy své za neomylné, ale trváme na tom, že různé cesty mohou vésti k cíli, i že mohou býti o methodice různá ponětí. Jen když účel jest dobrý.

Přese všechny slabší stránky a nedokonalosti, bude přece jen vitanou pomůckou a rádkyní silám mladým. V tom bude pak odměna naše nejvyšší.

Poroučejíce přízni učitelek nazvíce, avšak i všem, již ve školství rozhodují, působí, ano všem kruhům ženským ukončené dílo, přejeme si ze srdce, by bylo přijato s láskou k věci a shovívavostí!

